Virgil DUDA

Fiction Ltd

Un cetăţean al lumii

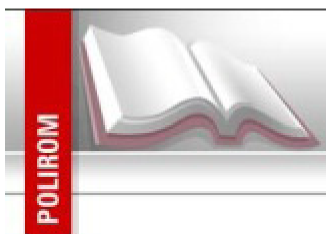
POLIROM

Virgil Duda

Un cetăţean al lumii

roman

POLIROM
2011

www.polirom.ro
Editura POLIROM
Iaşi, B-dul Carol I nr. 4; P.O. BOX 266, 700506
Bucureşti, Splaiul Unirii nr. 6, bl. B3A, sc. 1, et. 1;
sector 4, 040031, O.P. 53, C.P. 15-728

ISBN ePub: 978-973-46-2461-4
ISBN PDF: 978-973-46-2460-7
ISBN print: 978-973-46-2309-9

Pe copertă: Samy Briss, *Singurătatea jucătorului de şah*, 100x100 cm, Opera Gallery, Seul
Coperta: Radu Răileanu

elefant.ro

Pentru Bucli, la o aniversare

Capitolul I

1. Ce visează naratorul

Platres era numele unei localităţi de care, fireşte, nu auzisem niciodată. De altfel nici nu intenţionam să plec în Cipru, deoarece eram în plină vară, iar insula este cunoscută turistic pentru celebrele oraşe de pe malul mării, cu mulţimea de hoteluri colorate şi înghesuiala de indivizi, inclusiv bebeluşi cu căldăruşe sau oliţe, care se prăjesc sub un soare agresiv, plus barurile de noapte şi cîrciumile cu specific grecesc unde, potrivit tuturor informaţiilor elogioase credibile, poţi dansa în ţinută lejeră, sparge oricîte farfurii şi asculta pînă-n zori ghitare sentimentale.

Îi spusesem domnişoarei de la agenţia de voiaj, cu care colaborez de mulţi ani, semn că sînt satisfăcut de serviciile oferite şi am încredere în recomandările ei, în ciuda unor nemulţumiri inevitabile, considerate „obiective“ (căci e o naivitate să speri că prospectele nu te induc în eroare, fotografiile de pe Internet nu sînt „flatante“, iar preţurile de jaf nu sînt practicate), că aş vrea să plec pentru o săptămînă, n-am răbdare pentru mai mult, undeva unde n-am mai fost, unde sînt păduri, temperaturi moderate şi se poate ajunge după un zbor scurt.

— Păi… sîntem în Orientul Mijlociu! mi-a reamintit, de fapt a bombănit pentru ea însăşi, sugerînd că nu se aştepta la asemenea pretenţii din partea unui ins raţional şi relativ priceput la treburi de acest fel.

Avea dreptate. Înţelegînd mesajul, mă pregăteam să renunţ la pretenţia zborului scurt ori la întreaga călătorie, pentru că deodată îmi pierise cheful de a o lua din loc, cheful în general, iar sfînta comoditate îmi şoptea că nicăieri nu e mai bine ca acasă, chiar cînd domiciliul fix, cazul meu, devenise o ficţiune.

— Se poate zbura pînă la Pafos, deşi Larnaca e mai convenabilă din toate punctele de vedere, am auzit-o meditînd cu voce tare, şi mă pregăteam să mă opun categoric, să nu manifest acea acceptare a răului mai mic, pe care am preluat-o necritic din existenţialismul sartrian, pentru că era în acord cu firea mea tot mai oblomovistă pe măsură ce anii se adunau, dar, cunoscînd marfa, cum se spunea în oraşul copilăriei mele, Taniuşa mi-a tăiat elanul negativist:

— E la munte, două ore distanţă de litoral, drumul se face cu un Mercedes decapotabil, care te aşteaptă la aeroport, iar hotelul din Platres se cheamă „Forest Park“ şi e de patru stele, cum doreşti întotdeauna, referinţele sînt excelente, are şi bucătărie cuşer, chit că asta nu te interesează, dar e un semn bun pentru noi, ce altceva mai vrei?!

— Ce înseamnă la tine munte? m-am răstit, iritat de acea întrebare retorică ce se adresează de obicei mofturoşilor incurabili, ceea ce ştia prea bine că nu sînt şi n-am fost.

— Înseamnă o mie două sute de metri, cam ca Sinaia, există posibilitatea de a urca pînă la o mie nouă sute, cu acelaşi Mercedes, deşi unii fac drumul per pedes, nu ţi-ar strica, hotelul „Park“ e chiar într-un parc cu arbori plantaţi înainte de al Doilea Război Mondial, cînd acolo era reşedinţa de vară a regelui Faruk al Egiptului, micul dejun continental, inclus în tarif, se serveşte pe o terasă umbroasă, iar restaurantul cochet se află la ultimul etaj, cu chelneri stilaţi şi fără muzică!

De pe la mijlocul frazei eram convins, dar curiozitatea m-a doborît şi m-am trezit obiectînd:

— Nici cretinii nu mai cred în gogoriţele cu fosta reşedinţă regală! – adică invers decît era normal, dovadă că anumite mofturi de client cu prejudecăţi nu-mi lipseau.

Atunci m-a fulgerat prima oară înţeleptul îndemn clasic „Cunoaşte-te pe tine însuţi". Uşor de spus, pare la îndemînă şi de bun-simţ! Dar mult mai lesne te poţi iluziona că ai ajuns să cunoşti pe altul, de pildă nevasta, mă rog, o femeie cu care ai convieţuit decenii. Pe tine?! Cum, cu ce mijloace? Bate spre imposibil!

Nu s-a nimerit (am evitat?) să urc într-un automobil decapotabil decît o dată, la Boston, dar prietenul meu de-acolo, care şofa, a avut grijă să apese pe butonul ce acţiona superba capotă din pînză neagră impermeabilă, avînd în mijloc o „fereastră" atît de transparentă, încît aveai impresia că vezi stelele de pe cer ca într-un acvariu plasat la mare înălţime. Cînd am părăsit Platres, foarte bine-dispus, dovadă că eram „refăcut" fizic şi psihic, n-am ezitat să-l întreb pe lunganul care-şi cîştiga pîinea din aceste transporturi, cu aerul că fac un compliment hodoroagei sale, dacă n-a fost solicitat de colecţionarii de automobile de epocă, relatîndu-i că am asistat la un tradiţional tîrg de asemenea piese rare, ce se organiza periodic într-un oraş din statul New York. (De fapt trecusem în goană pe-acolo, uluit de strălucirea acelor maşini – arătau, ei da, ca noi, chit că unele se apropiau de suta de ani –, dar şi de preţurile în milioane pe care, citisem în *Time*, îndrăgostiţii de antichităţi erau dispuşi să le plătească pe acele piese de muzeu.)

Şoferul grec mă întîmpinase la aeroport, avînd în braţe o tăbliţă pe care erau scrise cu cretă vreo trei nume tipic israeliene, printre care al meu. Crezusem prosteşte că voi fi singurul client, îmi pierise cheful de fosta casă

a regelui (numele monarhului detronat îmi era cunoscut din copilărie, fiindcă vecinul Vaisman avea un impresionant cîine ciobănesc botezat astfel) cînd am văzut că mă înşelasem teribil venind în insula aflată la o oră de zbor şi socotind că alte două ore cu maşina mă vor duce departe de cohortele venite să se bronzeze acolo, ca şi cum Israelul n-ar fi fost tot o insulă, din care nu puteai pleca decît cu avionul, aparţinînd aceleiaşi Mediterane.

Starea de silă de mine însumi s-a accentuat – dar mai puteam da înapoi? – cînd am ajuns în faţa (în adevăr) Mercedesului decapotabil. Nu dispuneam de catalogul de fabricaţie al firmei, dar, aşa neiniţiat în tainele istoriei, puteam jura că exemplarul datează din vremea Primului Război Mondial, mă rog, din timpul mandatului britanic. Fusese probabil luat de la cimitirul de maşini, i se tăiaseră resturile capotei metalice, i se schimbaseră toate maţele, fusese revopsit, ferchezuit, dar şi reconstruit, pentru că partea din spate, pe fotoliile căreia se tolăniseră nevestele viceguvernatorului englez, fusese transformată într-o droaşcă rurală, un semicerc de băncuţe modeste, avînd în mijloc un portbagaj improvizat. Şapte indivizi au fost înghesuiţi, la fel ca pe viitoarea plajă, al optulea, ales pentru dimensiunile sale, a beneficiat de locul mortului, astfel ne-am aşternut la drum şi-abia atunci am observat, blestemînd-o din nou în gînd pe Taniuşa, că antediluvianul avea volanul pe partea aialaltă, ca la Londra, semn că greco-turcii încă nu-şi dobîndiseră pe deplin independenţa, aşa cum crezuse arhiepiscopul Makarios.

Cum viaţa n-a făcut altceva decît să-mi contrazică mereu previziunile, de sus pînă jos, deoarece ţi se întîmplă numai relele pe care n-ai izbutit să le întrevezi, s-a produs temporar o situaţie încurajatoare: am intrat în frumoasa (în adevăr, dacă n-ar fi avut turişti!) staţiune marină, iar camarazii de drum, inclusiv grăsanul din faţă, au fost daţi jos la un hotel în formă de cazemată,

după care am fost poftit pe bancheta de onoare şi ne-am angajat rapid pe serpentinele mult aşteptate. Parbriz nu prea era, vîntul fierbinte îmi bătea în ochi, respiram cu dificultate şi simţeam în urechi presiunea sîngelui, dar, Dumnezeule, peisajul era încîntător, ba, pe măsură ce urcam, puteam constata că ne aflam pe unul din versanţii ce mărgineau valea înverzită şi înflorită, iar pe înălţimile paralele, ca pe o carte poştală desenată de un copil cu simţul simetriei, se aflau serpentine identice acelora pe care grecul se înscria cu măiestrie, ceea ce-ţi dădea impresia că te afli într-un basm geografic.

Trăiască frumoasa rusoaică! Nu degeaba în ea şi numai în ea aveam încredere, deşi Tel Aviv-ul gemea de agenţi de turism pentru toate gusturile şi pungile. Dar se însera, vîntul devenise tăios şi rece. Oricît i-ar fi stat de bine călătorului cu drumul, picioarele îmi înţepeniseră şi nu se zărea nici o localitate, altfel decît se întîmpla pe serpentinele din sudul Italiei, urcam prin pustiu, e drept, galben, şi nu roşiatic ca acela din ţara mea adoptivă, valea parcă nu ne mai însoţea, iar versantul dimpotrivă fusese înghiţit de hăuri.

— Era vorba că drumul durează două ore!

Într-o engleză necoaptă, după ce şi-a aprins un Kent cipriot, omul m-a asigurat că da, aşa este.

— Au trecut de mult!

N-a mai reacţionat.

Lumini nu erau pe acel drum îngust unde, tot ca spre Sinaia, vorba Taniei, numai cu grijă se puteau strecura două maşini, farurile pîlpîiau, te pomeneşti că motorul de strînsură o să-şi dea duhul şi rămîn să petrec noaptea într-o văgăună, numai din vanitate n-am sesizat pericolul implicat în spectaculosul termen „decapotabil“, adică „n-ai acoperiş deasupra capului“, cum se zice la televizor despre victimele cutremurelor şi

inundaţiilor catastrofale. Ea avusese grijă să mă avertizeze discret, dar eu uitasem că limbajul profesional trebuie decodat cu atenţie şi simţ al răspunderii.

L-am privit mai atent pe şoferul taciturn, nu ştiam cum îl cheamă, doar el îmi cunoştea numele, te pomeneşti că s-a infiltrat în locul adevăratului mesager, iar acum a venit timpul să mă jefuiască, asta n-ar fi fost mare pagubă, valiza mea nu conţinea mai nimic, dar să mă şi lichideze, pentru a nu lăsa urme… Nu mă luase numai pe mine, erau şapte acolo spre Limassol, probabil că aşa era jocul, anume ca să-mi adoarmă bănuielile, cine s-ar fi gîndit să-i ceară să-şi prezinte actele de identitate, parcă-mi aminteam că discutase ceva în şoaptă cu alt şofer de Mercedes antic, nu se cuvenea exclusă nici eventualitatea unui act terorist, abia citisem în ziare despre doi agenţi ai Mossadului, arestaţi în Cipru pe cînd fotografiau obiective strategice, cu intenţia de a le preda Turciei, rivala grecilor, actuala noastra prietenă în lumea islamică…

— Intrăm în Platres, l-am auzit, şi iată denumirea localităţii, înscrisă ferm pe un panou cu discuri fosforescente, pe care farurile, trecute pe faza lungă, le făceau să strălucească puternic.

Eram gata să izbucnesc în rîs, distrat de propriile alarme de roman poliţist, dar bezna ne-a înghiţit iar, în vreme ce străbăteam străzile lăturalnice ale acelui sat de munte unde, la o oră rezonabilă de seară, locuitorii şi turiştii se grăbiseră să mergă la culcare; iar frigul îmi intrase adînc în oase, purtam o bluză cu mîneci scurte, doar plecasem din fierbintea noastră vară, ar fi trebuit să mă bucure aerul de munte, exact ce rîvnisem, cerusem, un ins veşnic nemulţumit, cîrtitorul prin vocaţie, asta eram, vai de capul bietei femei care-şi legase viaţa de a mea!

— Hotelul cel mare e în celălalt capăt.

Eram atît de obosit şi stresat, tot mi se părea că nu mai ajungem, iar cînd am părăsit şoseaua în pantă lină, angajîndu-ne pe dreapta într-un urcuş abrupt, m-am liniştit de tot. Se ivise deodată – unde fusese ascunsă? – luna, aproape plină, luminînd majestuos coroanele stejarilor bătrîni ce străjuiau aleea parcului regesc. Pădure nu era, ori deocamdată nu se vedea, dar un „Forest“ de neon apăruse undeva în vîrful colinei. I-am dat şoferului un bacşiş, tot regesc, iar el m-a condus, cu valiza în mînă, pînă în faţa domnişoarei de la recepţie, o veritabilă divă, ce se îngropase din cine ştie ce motive în acest colţ uitat de lume, cînd normal ar fi fost să se angajeze la un cinci stele în centrul unei metropole. Vorbea la telefon în limba ei, dar mi-a făcut un semn politicos de primire, aşa că patronul decapotabilei şi-a îngăduit să considere că şi-a îndeplinit misiunea. Mi-a întins o carte de vizită, a mormăit: „La plecare să mă sunaţi cu opt ore înainte de decolarea avionului“, a dispărut în noapte, pornind spre aeroport, probabil în întîmpinarea altor vizitatori, eram doar un punct bifat din carnetul său de comenzi, care asigurau venitul unei familii din industria aflată la dispoziţia celor care aleargă de colo-colo, mînaţi de morbul călătoriilor fără rost.

În vreme ce domnişoara îmi verifica voucherul şi căuta pe computer o cameră potrivită, m-am răsucit spre a aprecia dimensiunile lobby-ului şi, cu uimire, am constatat că primul turist din acest loc necunoscut s-a nimerit să fie un evreu ultrareligios, în negru de la pălărie pînă la pantofi. În picioare, înţepenit, asemeni oamenilor-statui, la modă acum în marile metropole, nici măcar pupilele ochilor nu i se mişcau – semn doar că privea în gol ori că plonjase cu gîndul în abisurile la care noi nu avem acces? –, cu acei perciuni lungi, asemeni unor jurubiţe, la fel de împietriţi ca şi restul trupului fragil, parcă inconsistent. Se oprise în pragul scărilor, unde se afla şi uşa deschisă a ascensorului, nu puteai deduce dacă abia a venit sau străjuieşte acolo de multă vreme, nici ce pricini îl aduseseră în hol, singur-singurel, la

acea oră a începutului de noapte. Obrajii erau ca de ceară, uşor împurpuraţi totuşi de o stare febrilă, buzele subţiri şi golite de sînge erau întredeschise, ca şi cum ar fi fluierat a pagubă, pe scurt o arătare ce te înfiora, chit că era a unui ins ce n-ar fi putut ataca nici măcar un fluture, într-atît lăsa impresia că e expus – de veacuri, nu-i aşa? – tuturor primejdiilor.

— Veniţi din Israel, a afirmat frumoasa, după încheierea convorbirii telefonice, într-o engleză aspră, deşi normal ar fi fost să întrebe, de vreme ce frunzărea, căutînd viza de ieşire. Voucherul a fost emis la Tel Aviv, s-a justificat.

Poate voia să transmită un mesaj liniştitor (mi-am zis, amintindu-mi de precizarea Taniei privind bucătăria cuşer de care dispunea fostul palat regal egiptean) acelui rabin care servea probabil drept ghid-paznic ori agent de securitate al unui grup de semeni ai săi, ştiindu-se că ei nu pornesc în asemenea voiaj decît în colectiv, organizat, poate suspiciunea legitimă îl adusese acolo pe omul în negru, după ce recepţionase semnalul emis de scrîşnetul frînelor Mercedesului, evident ameninţător în tăcerea de ţintirim a parcului. N-am cerut explicaţii, mi-am luat valiza şi cheia electronică, am trecut pe lîngă conaţionalul în continuare nemişcat şi mai-străin-ca-străinii, cum îl consideram, am intrat în liftul cu oglinzi de sus pînă jos, iar cînd am ajuns în cameră, m-a cuprins senzaţia că intru într-un soi de aventură, altfel decît scurtele vacanţe cu care eram obişnuit.

Ce naiba putea să mi se întîmple în acest vîrf de munte? Nu voiam să alung vreo nelinişte, ci doar să elimin o nedumerire. „Sigur că au venit aici bieţii ultrareligioşi, doar nu erau să se ducă pe plajele ispititoare de la Limassol! Dovadă că specialiştii lor au încheiat un contract pe termen lung cu administraţia fostului Faruk privind condiţiile speciale de găzduire. Înseamnă că e un loc senin, ocrotit, exact ce-mi trebuie şi mie acum! Oare atît de tare m-a ostenit nervos călătoria pe serpentine, încît văd cai verzi pe

pereţi? Ori singurătatea, de mult neîncercată, după coşmarul divorţului, să fie vinovată?“

N-am mai făcut duş, îmi lipseau puterile pentru această experienţă hotelieră, am renunţat la el cu părere de rău, am căutat pijamaua şi m-am aruncat cu voluptate în patul uriaş, pentru ca în mijlocul nopţii, cred că de foame şi sete, să mă trezesc în miezul unui vis neverosimil care, pe măsură ce mă dezmeticeam sau mi se părea doar că devin conştient, se contura, se tot preciza, pînă s-a constituit într-un episod trăit într-o altă viaţă.

În vis, aţipisem într-un fotoliu amplu şi demodat, foarte comod, aflat în mijlocul unei încăperi supradimensionate, semăna cu o cameră dintr-un castel din Boemia, unde rămăsesem o zi şi o noapte, în urmă cu vreo trei decenii, puţin după intrarea ruşilor în Praga, dar aici erau numeroşi oameni care se agitau, îi zăream mişcîndu-se în grabă, pentru că abia se crăpase de ziuă, iar lumina nu era aprinsă, atmosferă de dormitor comun, ca în vremea stagiului militar de la Piatra Neamţ, doar că eu încercam să-mi vin în fire, confruntat cu dificultatea vîrstei de-acum, pînă cînd unul din ei, necunoscut, m-a zgîlţîit de umăr, nu violent, în sensul de „Hei, de ce tragi de timp, de ce nu te mişti?“.

Mă străduiam să dezlipesc pleoapele, să mă acomodez cu semiîntunericul, lăudîndu-l în gînd pe acela care hotărîse să nu aprindă lămpile electrice, deşi nu era exclusă o pană de curent în acel spaţiu străin şi neplăcut, dar şi să aflu ce caut acolo, în mijlocul acelei agitaţii matinale, printre oameni pe care nu-i mai văzusem, dintre care unul, uite, îşi permitea, considerînd că are dreptul, să mă bruscheze. S-a ivit, venind către mine, o siluetă cunoscută (deşi figura nu o distingeam în acele condiţii vitrege), dar abia vocea – moale, catifelată, rugătoare – m-a ajutat să-l identific pe Raul Siriopol, avînd acum părul alb strălucitor şi o freză

modernă, pe cînd la ultima noastră întîlnire reală, după cum prea bine îmi aminteam, avea doar cîteva fire rebele în creştet, nimic mai mult.

— Astăzi are loc dezbaterea cărţii lui Gnocchi despre mine la tîrgul de la Lisabona şi ar fi cam neplăcut ca tocmai eu şi ai mei să întîrziem, să ne lăsăm aşteptaţi, mi-a explicat, fără să se oprească în dreptul meu. Îl vedeam din spate, îmbătrînise rău, se încovoiase vizibil, iar părul acela abundent părea să fie o perucă, confecţionată anume de una din trupele care-l jucau; declaraţia blînd-explicativă, amicală, implicînd şi un fel de scuze pentru tratamentul pe care „el şi ai săi“ erau obligaţi să mi-l aplice, deşi avusese capacitatea de a mă lămuri – intrasem pe un teren aşa-zis logic –, n-avea totuşi cum să nu-mi stîrnească nedumeriri profunde. Nu auzisem pînă atunci de vreun tîrg de carte organizat în capitala Portugaliei, deşi eram, de mulţi ani, la curent cu presa culturală din Europa, iar pe lîngă asta prietenul meu din copilărie, cu a cărui carieră eram ţinut la curent, de el, de alţii (absenţi din cameră!), era dramaturg, regizor şi teoretician de teatru, autor de ample interviuri şi articole polemice, un „ferment“, cum se spune, însă nu auzisem să-i fie consacrată o carte, ba încă de către un italian cu nume… culinar, precum regizorul Pizza, un exeget cunoscut, de vreme ce Raul se referise la el ca la o autoritate în materie, un specialist consacrat.

Marea problemă era însă ce căutam eu acolo, trebuia să mă lămuresc înainte de a schiţa vreo mişcare dacă mă oferisem voluntar să intru în cortegiul admiratorilor săi, cu care petrecusem împreună noaptea, poate şi seara precedentă, la o beţie boemă, care explica mahmureala mea şi familiaritatea lor, sau dacă Raul insistase să-l însoţesc („Te rog, nu mă refuza, fă-o măcar o singură dată, ştii doar cît de stingherit mă simt în lumea lor, deşi sînt decenii de cînd ar fi trebuit să mă obişnuiesc, să mă adaptez!“), după cum rezulta din tonul explicaţiei.

O parte din „camarazi“ erau gata de drum, învestmîntaţi cam pestriţ, puteau fi actori de mîna a doua ori vagabonzi, doi chiar ieşiseră pe coridorul luminat din plin, alţii se aflau în faza finală a pregătirilor, doar Raul, tocmai el, tot cotrobăia într-o valiză, deloc grăbit s-o ia din loc. Ne aflam la Lisabona sau trebuia să ajungem acolo cu un autocar ori un tren?! Eram prea mulţi pentru un automobil, m-am apucat să număr cîte persoane dormiseră acolo, cînd deodată s-a deschis uşa camerei de baie, de unde venea multă lumină, ca de la nişte reflectoare, le-am văzut ieşind pe cele două surori mai mici ale „maestrului“, cum îl numeau intervievatorii de cînd începuse să-şi regizeze de unul singur propriile spectacole, dar şi să monteze clasici, în viziunea concepţiei originale care-l făcuse cunoscut. Asta era culmea! Mina şi Lina, proaspăt coafate şi fardate, le recunoscusem imediat, fuseseră şi ele peste noapte cu noi, prin uşa pe care o lăsaseră deschisă se auzeau alte voci de femei, dar asta însemna că participasem la o orgie de care nu-mi aminteam nimic!

Număram iar şi iar, mă poticneam, o luam de la capăt, iar asta a produs o fisură în acel coşmar, care treptat s-a destrămat, lăsîndu-mă pe deplin treaz, lămurit că mă aflu în Cipru, la Platres, parcă revedeam lobby-ul, pe frumoasa de la recepţie şi religiosul cu obraji de ceară, pradă acum altor uimiri: nu mi se întîmplase să-l visez pe Raul, rar mă bîntuia, pe jumătate adormit, vreo scenă erotică în care juca cu pasiune surioara Mina, copilă ori aproape încărunţită, nu discutasem în ultima vreme despre el, nu citisem recent un ziar în care să fie pomenit, nu mă gîndisem insistent, ca altădată, la destinul său, nu primisem de ani plicuri cu tăieturi de ziare, în diverse limbi, cronici de spectacole, note, notiţe, festivităţi de premiere în diverse oraşe din ţările nordice sau din America de Nord şi de Sud, atunci de unde acel coşmar energic?

Nu putea fi, obsedat cum eram de clarificări, decît faptul că auzisem în ultimele ore vorbindu-se greceşte, iar asta mă dusese cu gîndul la Stavros şi familia lui. Se adăugase acea călătorie, pentru prima oară, de unul singur, chiar şi pe Tania o simţisem preocupată, stingherită, de acest nou statut turistic, deşi politeţea profesională o împiedicase să-l menţioneze, o singurătate care te face vulnerabil într-un anume sens, te aruncă, fie şi imaginar, în aventuri pe care prezenţa unei neveste nu le îngăduie, mă rog, nu le favorizează.

Nu citisem recent… E adevărat. În urmă cu ani însă, înainte ca gloria lui să înceapă a apune – anume utilizez această formulă uzată, uzuală –, îmi căzuseră în mînă texte, mai ales prin rubricile de cancanuri, atît de necesare ziarelor de mare tiraj, ca şi în unele bilanţuri culturale de sărbători, cu tot soiul de referiri sau aluzii de răutăcioasă marginalizare a fostului meu prieten, pornite de la reproşuri, hai să le numesc moral-politice, de natură să explice de ce nu mai era jucat, sau măcar elogiat pentru trecutul faimos, după ce fusese răsfăţat peste măsură ori contestat, minimalizat. Zvonuri, indiscreţii, venite din partea unor persoane „din anturajul său imediat, care au cerut redactorului să nu li se dezvăluie numele“. Ele băteau în trei direcţii: că nu a rupt, ba dimpotrivă, relaţiile cu extrema stîngă, compromisă în ochii publicului de dezvăluirile privind participarea acesteia la unele acţiuni, inclusiv atentate, cu caracter terorist, că nu pierde nici un prilej pentru a face afirmaţii cu caracter antisemit, şovin, rasist, că s-a cam întrecut cu băutura şi drogurile, ajungînd la tratamente de dezintoxicare, după care a fost din nou văzut prin crîşme.

Nu mă ostenisem să le „verific“, să caut oameni aflaţi în preajma lui care să confirme ori să infirme acuzaţiile – las la o parte faptul că ele nu l-ar fi compromis în nici un caz pe artistul care fusese considerat, ci ar fi adăugat un plus de notorietate şi de simpatie în mediile boeme şi în lumea

teatrului (nu se spune că vedetele sînt uneori tîrîte în scandaluri de acest gen, inclusiv procese pentru şofat în stare de ebrietate ori lovirea unor funcţionari de hotel, anume pentru a le aduce şi păstra în atenţia presei şi publicului?) –, nu discutasem nici măcar cu Mina, care, la mari intervale, îşi aducea aminte să-mi laude farmecul frivolităţilor noastre tinereşti. Eram prea prins de ale mele, de destinul propriu, de ceea ce se înţelege, uite că revin, prin îndemnul antic „Cunoaşte-te pe tine însuţi“, moştenit şi el de la greci, înscris pe frontispiciul templului lui Apollo din Delphi!

Poate că venise timpul să reiau, să continui, în pragul senectuţii, şirul acestor confruntări interioare, la capătul cărora n-ai cum să ajungi, prin raportare la destinul lui Raul, atît de neasemănător, de opus, pentru că totuşi porniserăm pe lume împreună, acolo, în grădiniţa de copii a familiei Goldfarb, şi rămăseserăm legaţi, pînă la emigrarea sa timpurie în Grecia, dar şi prin comunicarea scrisă şi telefonică ori prin întîlnirile întîmplătoare sau organizate pînă mai în urmă cu cîţiva ani. Iarăşi, uşor de spus! De unde să pornesc?

Mi-a venit în ajutor reamintirea figurii evreului cu *peis*, plonjat în satul cipriot. Tocmai citisem despre, apoi văzusem la televizor imaginile incredibile transmise din Teheranul khomeinist, unde delegaţii sectei evreieşti antisioniste Natura Carta se îmbrăţişaseră frăţeşte cu noul Hitler, sinistrul şi fizic dezgustătorul organizator al dezbaterii ştiinţifice despre Holocaust, în temeiul urii comune faţă de statul Israel, pe care ambele tabere ar fi vrut să-l şteargă de pe hartă, cu justificări diferite. Aceiaşi evrei care susţineau că lagărele de exterminare naziste erau pedeapsa divină pentru cei care abandonaseră preceptele fundamentaliste ale iudaismului. Altfel spus, să descifrez adevărul despre antisemitul Raul, născut de o evreică într-un lagăr al celui de-al Doilea Război Mondial, avînd deci o mamă care-l făcea evreu sută la sută, conform normelor stricte din Halaha,

pe care nici un conclav de rabini nu îndrăznise să le clintească, în ţara al cărei cetăţean (răzvrătit?) devenisem.

Evreu, dar şi, glăsuiau unele texte, comunist, troţkist, guevarist ori maoist, în orice caz internaţionalist, duşman de moarte al rasismului şi naţionalismului şovin. Ce era în mintea lui? Sigur, aveam datoria să nu uit că azi nimeni nu acceptă să fie numit antisemit, chiar liderul iranian oferă soluţii umanitare şi rezonabile de rezolvare a insolubilei chestiuni evreieşti, cu toţii vor doar să aibă dreptul de a o rediscuta, de a stabili adevărul, precum Roger Garaudy. Altă vorbă goală: să descifrez adevărul! În loc să mă plimb prin păduri, să mă odihnesc, să uit de coşmarul divorţului! În această scurtă vacanţă, departe de lume, unde venisem singur, cu gîndul să uit de ziare, de politică, de „marile“ dezbateri.

Ce-ar fi să încerc să reînvii trecutul, pentru a afla – poate, poate! – cum a evoluat acest personaj important din viaţa mea, de pildă să încep să-mi scriu amintirile? Nicicînd nu-mi trecuse prin minte o asemenea năzbîtie, chit că o viaţă de om, două vieţi, purtasem condeiul pe hîrtie, iar uneori, pentru a face o idee mai clară, pentru a încălzi textul, nu ezitasem, într-un articol ori un studiu, să apelez la una ori alta din experienţele personale. Să-l „cunosc“ mai bine, cum se spune că îţi îngăduie condeiul, dar să mă lămuresc astfel, ceva mai exact, şi în privinţa mea, să verific ce poate să reprezinte cunoaşterea de sine, care îi sînt limitele!

Dar am chef de aşa ceva, pot să neglijez pericolul ca aceste aşa-zise memorii să fie un alt fel de autobiografie silnică, precum acelea de la Cadre, ori declaraţii crispante, de genul celor pe care mi le-au pretins în timpul odioasei anchete care mi-a marcat tinereţea?!

2. Primele impresii

Cum m-am trezit, în temeiul unui vechi obicei de călător – pe care fosta mea nevastă îl ironiza cu mare satisfacţie –, am purces la verificarea instalaţiilor şi aparaturii din cameră. Aşa am ajuns, de altfel, la pretenţia de a primi un hotel de patru stele. Cele superioare nu sînt de nasul buzunarului meu şi preţurile lor îmi stîrnesc vechi reflexe egalitariste, cele inferioare musai au defecte care-mi strică tot cheful: o chiuvetă care se înfundă, un duş care nu amestecă apa rece cu aceea fierbinte, un aparat de aer condiţionat mult prea zgomotos, o parcare oribilă, un mic dejun jalnic, lista e lungă. Mi s-a întîmplat, desigur, să dau peste dezagremente grave şi la patru stele. Un excelent hotel modern din Florenţa era situat pe malul unei gîrle, iar orăcăitul broaştelor era ucigător, altul, de lîngă Roma, era plasat la intersecţia unor drumuri desfundate şi pe cale lungă de reparaţie. Nu vreau să neg meritele unor trei stele încîntătoare prin hazard, nu aici e locul şi vremea adevărului turistic.

La „Forest“ toate funcţionau strună, aripa veche fusese solid şi eficient modernizată, cea nouă, unde se aflau apartamentele, era ireproşabilă, personalul îşi făcea datoria corect şi silenţios, vecinii de palier păstrau liniştea. Aparatul de radio rămăsese deschis pe un post care transmitea exclusiv muzică simfonică, intensitatea emisiei era cea potrivită, semn că şi foştii ocupanţi ai încăperii erau oameni ca mine. Aceste constatări socio-administrative au avut un efect tonic, iar *Păstrăvul* lui Schubert, cu farmecul său irezistibil, care tocmai era programat, mi-a creat o stare euforică. Am deschis uşa-fereastră spre micul balcon demodat, iar adierea vîntului răcoros, în plină vară, foşnetul frunzişului din parcul în adevăr impresionant, precum şi aroma de cafea bună de pe terasa unde se servea micul dejun m-au cîştigat definitiv.

„Nu sînt mofturos, năzuros, chichiricios, ştiu să apreciez micile plăceri ale vieţii şi să mă bucur de ele!“, mi-am zis, încîntat că pot nega astfel, în

cugetul meu, una din observaţiile nedrepte ale Dorei. Poate că aş fi zăbovit la micul dejun, dar toate mesele de pe terasă erau ocupate (am înregistrat în treacăt conversaţii în engleză – majoritatea, cum se şi cuvenea fostei puteri suverane –, dar şi în rusă, noii îmbogăţiţi erau prezenţi şi-aici, în italiană şi greacă, vorbitorii elinei erau cei mai eleganţi, costum şi cravată chiar în orele dimineţii de vară, şi, bineînţeles, cîteva în ebraică, deşi purtători de perciuni nu existau, cum eram înclinat să presupun după tipul din hol, probabil ei nu se amestecau nici la masă cu laicii de pretutindeni), aşa că am luat în grabă cîteva sendvişuri, o ceaşcă cu cafea (maşina de espresso era abandonată), după care am decis să nu inspectez palatul şi acareturile, ci să pornesc, ca odinioară sub comanda lui Raul, pe strada principală a localităţii, dat fiind că întunericul mă împiedicase la venire să-mi fac o impresie cît de cît.

M-am prezentat la recepţie, am cerut (domnişoara cea frumoasă era încă acolo, vorbea iar la telefon, se lucra deci în ture lungi) pliante de orientare şi am ales traseul ce străbătea staţiunea, poate şi pentru că la capătul opus celui în care era plasat hotelul se afla o ademenitoare crescătorie de păstrăvi, anunţată, doar pentru mine, de melancolica şi zglobia muzică schubertiană.

Aveam în tolbă noul aparat de fotografiat, achiziţionat pe aeroport la un preţ piperat, cel cu care eram obişnuit rămăsese în posesia fostei consoarte, ca atîtea din lucrurile care-mi erau familiare, am intrat să caut un film, dar singurul atelier de developat nu avea pelicule de vînzare, articolul lipsea şi de la magazinul universal, o biată prăvălie numită supermarket, aşa că, poate pentru prima oară în voiaj şi ca învăţătură de minte pentru alte călătorii în singurătate, nu deţin din Platres decît cărţi poştale şi nici o imagine care să fie „a mea“.

Am zăbovit apoi în faţa panoului cu harta satului şi a împrejurimilor, deasupra căruia trona, în traducere, cel mai celebru dintre elogiile formulate de unul din cei îndrăgostiţi de farmecul locului, Giorgios Seferis, laureat al Nobelului: „*In Platres, (only) the nightingales will not let you sleep*“, cu precizarea „*in his poem Eleni*“, la fel cum la Borsec erau păstrate laudele moldoveanului Alecsandri, dovadă că „acel rege-al poeziei“ este mai util reclamei istorice decît încoronatul Faruk. Mi s-a părut că păstrăvăria era la doi paşi, drept care am pornit într-acolo cu oarecare grabă, fără să privesc în jur, am ajuns însă abia după o oră, destul de ostenit, deoarece şoseaua avea numeroase denivelări, pe lîngă asta se lucra lent la tot felul de reparaţii şi ameliorări, pe baza – se ghicea – unui proiect ambiţios şi costisitor.

Fusesem mînat de delicateţea sprinţară a lui Schubert (îngînarea melodiei îmi sporea nădejdile), aşa se explică dezamăgirea resimţită în faţa acelui îngust bazin de beton, unde se scurgeau, printr-un jgheab, de la crescătoria plasată în vîrf de munte, şirurile de peşti umflaţi, hrăniţi pe baze hormonale, al căror destin genetic genialul compozitor, pierit în plină tinereţe, nu şi l-ar fi imaginat. Spre deosebire de al nostru Lac Roşu, unde în farfurie se aflau nişte peştişori de vis, fragili şi aromaţi, aici era o industrie dură, de tipul celei cumplite pe care documentarul *Lumea* o plasează în sfera puilor de găină. Să rămîn, să caut alt restaurant, mai decent, mai discret? Două argumente m-au ţintuit locului: febra musculară şi un strigăt bărbătesc şi limpede, neaoş bucureştean, ceva de genul „Marcelo, vezi că n-ai dus salatele la masa grăsanilor!“. Dacă păstrăvi ca aceia de la Lacul Roşu nu mai erau de găsit, cel puţin dobîndisem, în acea lume străină, chelneri ca pe vremea tinereţii.

Marcela era frumoasă, pieptoasă, deloc leneşă ori uitucă, deoarece era ocupată pînă peste cap („Spune-i Rodicăi, eu n-am vreme!“) cu răsucirea specialităţilor casei pe un grătar cu cărbuni, avînd o lungime de zece metri.

Miresmele erau ademenitoare, salatele urmau să-mi ajungă repede dacă aveam să le solicit în dulcea limbă românească. Am căutat o masă la umbră, departe de grăsanii nemţi, un grup de vreo sută, ce cîntau cu energie, ţinîndu-se de umeri, matoliţi de berea ce curgea gîrlă, imuni la întîrzierea salatelor. Habar n-aveau de Schubert, ori îl ştiau prea bine, dar nu erau locul şi timpul potrivite pentru reamintirea lui, iar aşa, văzuţi de departe, respirau optimism şi încredere. Rodicăi n-avea rost să-i reamintesc comunele meleaguri natale, fiindcă fata, probabil fiica Marcelei, asemănarea era izbitoare, a apărut pe dată cu tava de salate şi mi s-a adresat respectuos în engleză. Cînd au apărut şi cei doi păstrăvi uriaşi, ce alcătuiau o singură porţie, mi-am dat seama imediat că ingurgitarea lor, împreună cu cele şase salate însoţitoare, era o imposibilitate de fapt.

3. Interludiu

Să stau singur la masă şi să mă îndop, chiar dacă mă ajutam cu o halbă de bere – această postură neobişnuită pentru mine mi-a tăiat tot avîntul. M-a cuprins instantaneu o stare de deprimare melancolică, am început să manevrez trist furculiţa şi cuţitul, în vreme ce privirea mea hălăduia pe povîrnişul înverzit ce se deschidea dinaintea ochilor. Aveam nevoie de o compensaţie de natură intelectuală pentru a mă elibera de postura animalică, aşa se explică de ce gîndul mi-a revenit la intenţia de a descifra „măreţia şi decăderea“ lui Raul. Aşadar, nu autobiografie de cadre, nici declaraţie la anchetă, ci o specie de memorii, pe baza ideii că mai uşor poţi cunoaşte pe altul decît pe tine însuţi. O experienţă în premieră, poate chiar o reconstituire obiectivă prin utilizarea persoanei a treia! Nu, ar suna forţat, fiindcă este greu să eviţi accentele stridente şi tonul fals dacă nu ai calităţi

de romancier. Cazul meu. Ajuns în acest punct al meditaţiei, am constatat că una din salate, felii de vinete la grătar plus cuburi de brînză feta în ulei de măsline, era extrem de gustoasă.

Se mai punea o întrebare importantă: din ce punct al relaţiei cu fostul meu prieten să purced la relatare? Exista pericolul, deloc uşor de evitat, de a aglomera notaţii nesemnificative, care să facă naraţiunea plicticoasă şi indigestă. A relata însă numai detalii care concură la alcătuirea portretului său dă o impresie de demonstraţie, ceva conceput din capul locului, iar asta strică plăcerea lecturii, îngustează aria curiozităţii şi implicării cititorului. Aveam în vedere un text destinat publicităţii? Iar dacă da, trebuia să ştiu cui mă adresez, şi nu pentru a produce o inutilă proză de sertar, ceva ce n-ar trece examenul cenzurii interioare! Dus pe gînduri, avansasem binişor în consumul păstrăvilor de pe platou.

Dacă Raul Siriopol n-ar fi emigrat cu familia în Grecia, s-ar fi produs apropierea lui de partidul comunist (numit) din interior, după care ne-am fi trezit cu el pe post de student străin la regie de teatru?! Erau două condiţii decisive pentru cariera de dramaturg internaţional, deci de la acestea se cuvenea pornită construcţia personajului. Rămînea însă pe dinafară povestea familiei, cu mama evreică, naşterea lui din flori în lagăr, la Vapniarca, la Grosulovo, habar n-aveam, dar şi surorile, şi cu Stavros, tatăl adoptiv, taciturnul negustor de antichităţi.

Era şi nu era un exilat, un nomad, un migrant, în înţelesul pe care aceşti termeni îi dobîndiseră ulterior, în anii cînd şi eu mă stabilisem în Israel, după ce fusesem pe rînd sau… alternativ sionist şi utecist, la fel de înfocat, pentru a mă sastisi, cu sprijin din afară, de ambele ideologii, dar mai ales azi, cînd o lume întreagă se mută de colo-colo, ca efect al globalizării şi nu numai, încît şi un sedentar ca mine tinde să devină un turist insaţiabil. Ca premergător, cu voie ori fără voie, al unui fenomen socio-politic de

asemenea anvergură, Raul trebuia prezentat încă din burta mamei, urmărit pînă acum cînd era aproape un bătrînel ce nu părăsea elegantul apartament din Atena, iar comoditatea şi vederile politice îl transformaseră, cum scrisese un ziarist, într-un cadavru viu al culturii naţionale.

Mi-a venit în minte un episod pe care îl folosisem într-unul din articolele mele despre fenomenul exilului. Văzusem un documentar impresionant, ce prezenta un fel de fabulă despre consecinţele tragice ale inadaptării. Un tînăr regizor fusese trimis în portul Eilat pentru a realiza un film de reclamă turistică, dar, în loc să înregistreze numai satisfacţiile celor veniţi din lumea întreagă în eleganta staţiune de pe malul Mării Roşii, plonjase cu aparatul în uriaşul acvariu natural, pentru a urmări bizara comportare a unui grup de trei delfini, transplantaţi din apele ruseşti ale Mării Negre. Inteligentele animale, despre care se spune că ar avea o comportare foarte apropiată de aceea a omului, nu voiau să asculte comenzile dresorilor, nici să se integreze în lumea camarazilor de regn ce-şi făceau veacul în blînda şi avantajoasa captivitate, distrîndu-i pe copii cu nostime acrobaţii, în stilul clovnilor de circ.

Doi masculi şi o femelă, aflaţi în grija unei doamne care înţelegea dificultăţile exilului şi manifesta o grijă delicată faţă de cei trei străini, alintîndu-i cît se poate, hrănindu-i cu specialităţi pe gustul lor oarecum nordic, dîndu-le nume israeliene, totul în zadar! Unul din ei, Ariel, Arik, era cu totul refractar la înregimentare, declarase greva foamei, refuza chiar partidele de sex cu care-l îmbia colega venită odată cu el, iar de la o vreme îşi petrecea majoritatea timpului cu nările lipite de gardul de sîrmă împletită ce reprezenta graniţa uriaşei rezervaţii. Nici unul din mijloacele cunoscute şi practicate de specialişti nu reuşea să-l smulgă din apatie, iar trecerea timpului, despre care se susţine că ar duce la acomodare şi ar înfrînge şi rezistenţele cele mai aprige, dimpotrivă, îl izola şi îl înverşuna tot mai mult.

Îţi dădeau lacrimile văzîndu-l pe Ariel copleşit de un dor nemărginit după libertatea apelor unde se născuse, după părinţi şi după fraţi, după cunoscuţi, vecini şi prieteni, după priveliştile şi miresmele copilăriei. Nu puteau să nu te cuprindă jalea şi gîndurile negre urmărindu-l pe acest răzvrătit contra destinului nemilos, un, în alt înţeles, refuznic, nu te puteai elibera de şocul psihic aflînd că, pînă la urmă, cu puţin înainte ca drama lui să fie înţeleasă, iar formalităţile birocratice şi pregătirile pentru drumul înapoierii să fie isprăvite, delfinul singuratic şi-a dat obştescul sfîrşit. Parabola inadaptării plătite cu preţul vieţii.

Nu era cazul lui Raul, nici al meu, nu era de tras o anume concluzie îngustă din acest ciné-verité, dar nu puteai să nu te laşi furat de toate ipotezele ce decurgeau din tragedia celui care, uşor de presupus, nu voia să răspundă nici măcar la noul nume, deşi altul nu avusese pînă atunci. Poate că voise să trăiască, dar nu găsise un mod onorabil de a-şi duce zilele, poate delfinii localnici îl întîmpinaseră cu ostilitate, cîte altele, la urma urmei instinctul de conservare e atît de puternic, încît el decedase ca măgarul lui Buridan, cu o clipă înainte de a găsi energia necesară pentru întoarcerea la unica viaţă care ne-a fost hărăzită.

4. Plăcerea de a spune „nu“

Fusese declanşată reamintirea de imaginea şuvoiului de păstrăvi din jgheabul de beton al crescătoriei, iar orice umanizare era nejustificată, excesivă?! Toate comparaţiile şchioapătă, orice sugestie e discutabilă sau chiar forţată, trebuia să mă resemnez însă cu ideea că toate gîndurile mele din ultimele ore, de somn sau de veghe, fuseseră acaparate de cariera prietenului din copilărie, de divergenţa drumurilor pe care apucaserăm

fiecare din noi. Pentru a mă elibera de presiune, dar şi pentru (mai ales?) a pune surdină propriului meu eşec existenţial, trebuia să-mi reinventez drumul vieţii, cu nădejdea că voi ajunge să-l cunosc pe acest fals alter ego şi astfel să mă cunosc pe mine însumi. Ce altă treabă mai importantă aş avea în aceste vremuri de restrişte?

Am împins deoparte platoul şi farfuriile, am ridicat privirea spre lume, dar m-am grăbit să las din nou nasul în jos, politica struţului, fiindcă în dreptul grătarului cu cărbuni încinşi se afla o persoană cu care n-aveam chef să dau ochii, mai puţin chiar decît cu Siriopol însuşi, avocatul Theo Abarbanel, pe care avusesem proasta inspiraţie de a-l angaja pentru procesul de divorţ, după cum îmi lipsise şi energia de a renunţa la serviciile sale atunci cînd mă lămurisem că orice întîlnire cu el, orice discuţie telefonică, orice mesaj mă irita, cînd nu mă scotea de-a dreptul din fire. Nu era singur. Dar era primul care coborîse dintr-un autocar de turişti israelieni – greu să-i confunzi, chiar de departe, văzuţi la ferestrele filtrante –, probabil înainte chiar ca maşina să parcheze.

Se putea deduce că Theo era angajat ca ghid, ipoteză cu totul posibilă dacă-l cunoşteai, nu era omul care să plece în vacanţă pentru a se odihni, pentru a scăpa de griji şi răspunderi; firea lui, peste măsură de activă, îl desemna pentru a-i conduce, îndruma, informa, orienta, controla, verifica pe alţii, chiar în afara profesiei sale, unde oricum nu făcea altceva decît să dea lecţii şi sfaturi, cu aerul că se pricepe, ştie mai bine ca tine cum trebuie să te porţi, ce trebuie să faci, ba chiar ce e normal să gîndeşti.

Nu mă mişcam, îl urmăream cu privirea piezişă, în speranţa că pot încă scăpa de întîlnire, să zicem, dacă nu i-ar fi convenit ce vedea pe grătar şi ar fi decis, fără să consulte pe nimeni, că nu acolo e locul potrivit pentru prînzul grupului pe care-l păstorea. Dar el făcu semnul „toată lumea coboară“, după care se îndreptă către pavilionul localului, desigur pentru a

dirija organizarea şi amplasarea la mese a micii comunităţi de vilegiaturişti. Ar fi fost momentul să achit nota şi să mă fac nevăzut, dar chelneriţa nu se vedea.

Oaspeţii, în costume de plajă, făceau, nu trebuie să fi ghicitor pentru asta, cunoaştem cu toţii programele de distracţie estivală, o excursie de o zi, care includea şi înălţimile de la Platres, aşadar temerile mele căpătară îndată contururi acceptabile, deoarece Abarbanel n-avea cum să dispună de un răgaz în care să mă bată prea mult la cap, cu acea superioritate dobîndită ca urmare faptului că, deşi avocat al meu, era făţiş în relaţii strînse cu fosta mea soţie, ceea ce îi permitea să arbitreze între noi cu aerul unui mediator neutru. Ocupat, agitat, s-ar putea să nici nu mă bage în seamă ori să mă salute în treacăt.

Theo era şi el un caz „eronat“ al principiului „Cunoaşte-te pe tine însuţi“, unul din cei convinşi că au isprăvit de mult şi complet prospectarea lăuntrică şi se pot dedica trup şi suflet misiunii de a-i ajuta pe alţii să afle ce hram poartă şi ce pericole îi pîndesc.

M-a reperat şi m-a strigat pe nume, după care, ruşine să-mi fie că n-am întrevăzut varianta şi m-am grăbit să-l fixez într-un pătrat prea micuţ, s-a răsucit spre ortacii săi şi i-a informat cu admiraţie sinceră:

— Iată unul din cei mai talentaţi gazetari de care dispune ţara noastră!

Cîţiva din cei cu care venise la plimbarea „Să cunoaştem frumuseţile Ciprului“ mi-au aruncat o privire îndărătul căreia se putea citi lesne gîndul „L-am văzut la televizor? Nu“. Dacă nu eşti văzut pe micul ecran, ce mare brînză poate fi de capul tău?! Acolo, vorba celebrului pictor, se stabileşte, uneori la propriu (de la locul 20 pînă la locul 1, cel mai, cea mai etc.), ordinea celebrităţilor, a vedetelor de orice fel, iar restul e deşertăciune, fiindcă a spune despre cineva în gura mare: „un mare savant“ sau „un nou

Isus“, chiar „o actriţă de geniu“, nu are nici o însemnătate, nu stîrneşte ecou, ecouri.

Nu era exclus ca Theo însuşi, care nu era prost şi avea simţul valorilor sociale, să creadă cu sinceritate în elogiul pe care mi-l aruncase, poate că s-ar fi simţit onorat, i-ar fi făcut plăcere să stea alături de mine, nu o dată mă căutase ca să-şi exprime admiraţia pentru un comentariu de-al meu în vremea cînd lucram la radio, ştiam sigur că era mîndru că-i fusesem client şi se lăuda cu asta, de aceea îi făcuse curte Dorei, poate se şi culcase cu ea, o femeie cam ofilită, o celebritate de mîna a treia, dar soţia marelui ziarist! Acum, pur şi simplu era ocupat pînă peste cap cu satisfacerea dorinţelor a patruzeci de excursionişti israelieni, pentru a-i face să se simtă cît mai bine, a le povesti anecdote cu tîlc sau glume fără perdea, a-i mobiliza ca să cînte împreună o melodie nostalgică, a rezolva cazul unei babe care face alergie la peşte, pe scurt: a-şi îndeplini misiunea astfel ca o parte din ei să trimită scrisori de mulţumire societăţii care organizase turul.

Am stabilit imediat o legătură între acest actor pe scena vieţii, un profesionist al relaţiilor interumane, pe de o parte, şi obiectul obsesiilor mele recente, Raul Siriopol, pe de altă parte. Genul teatral inventat de acela, pornind de la tăcerile îndelungi ale tatălui vitreg, negustorul de antichităţi, tocmai de aceea cucerise publicul, descoperirea sa era de o mare simplitate: unii sînt surdomuţi şi conversează cu volubilitate între ei ori răspund altora prin semne şi gesturi, alţii sînt călugări trapişti, care au făcut jurămîntul tăcerii, precum cei de la Latrun, alţii sînt clovni la circ sau la palatul unui rege, uneori se întîlnesc, ei da, turişti japonezi cu unii sud-coreeni şi n-au o limbă articulată de comunicare, există sugari care trebuie liniştiţi, dansatori care nu acceptă să fie întrerupţi pe podium, antrenori ce transmit jucătorilor indicaţii cifrate, marinari care semnalizează că nava lor se scufundă, muzele care tac cînd bat tunurile, clopote care intervin pentru a aminti cui îi bate

ceasul, nu ţi se cere decît puţină imaginaţie pentru a dovedi că lista e nesfîrşită.

Aşa ajunsese să fie cunoscut şi jucat pretutindeni, originalitate şi găselniţe, regizori în căutare de noi mijloace de expresie, specialişti în montări ieftine, de obicei echipe de neprofesionişti ori trupe experimentale, tentaţi de faptul că Siriopol nu pretindea, ca alţi dramaturgi de renume, drepturi de autor ruinătoare, ba se mulţumea uneori cu nimic, în schimb venea la premiere pe banii lui, apărea pe scenele din Toronto ori dintr-un garaj portughez dezafectat, încîntat de strigătele dirijate ori plătite „Autorul, autorul!“, intervenea pentru a obţine fonduri de la autorităţi zgîrcite, aduna ajutoare pentru actori cu copii handicapaţi, numele lui deschidea multe uşi, ideologia lui avea aderenţi cu duiumul pe toate meridianele, cronicile teatrale favorabile sau ditirambice nu lipseau.

Ca şi faţă de avocatul Abarbanel la această oră, simţeam adesea faţă de fostul meu prieten din copilărie un amestec de admiraţie şi dezgust, cum se întîmpla cu tot ce-mi era străin şi inaccesibil, fiindcă nu puteam şi nu voiam – care e verbul dominant? – să fiu ca el, nici cînd se afla la apogeul notorietăţii, nici acum, cînd, pe nedrept, intrase într-un con de umbră şi era făcut de doi bani. În meseria mea de cronicar de politică externă cunoscusem succesul şi ruşinea, dar nu mă simţisem nicicînd în centrul atenţiei publice, nu fusesem umflat sau dezumflat cu mijloace din afara domeniului profesional, n-aveam surori să le trimit să-şi pună farmecele la bătaie pentru a îmblînzi un critic ce voia să strige „Regele e gol!“, nu întreţineam o panoplie de legături cu dramaturgi de primă mînă, cărora să le cer să-mi sară în ajutor cînd eram negat cu ferocitate, nu comandam interviuri în care să combat ceea ce mi se imputa, nici să justific ceea ce nu fusese desluşit din capodoperele care, vorba lui Stancu despre romanul său *Desculţ*, străbăteau pămîntul în sandalele de aur ale gloriei.

Un prim roman la vîrsta mea? Dar ce ştiam despre regulile de construcţie ale ambiţiosului gen literar? Oare îndelungata mea experienţă de profesionist al condeiului nu mă învăţase că nu poţi sări aşa, pe nepusă masă, de la cronica muzicală la cea sportivă, chiar dacă nu-ţi scapă meciurile importante şi primul gest, cînd iei în mînă o gazetă, este să afli ce mai e nou în NBA? Poate că unele dintre cele mai emoţionante şi mai convingătoare (fiindcă răspîndesc girul adevărului peste întreaga mărturisire) pagini din *Jurnalul* lui Mihail Sebastian sînt acelea ale melomanului împătimit, pe care-l îngrozeşte gîndul că s-ar putea afla că scrie, sub alt pseudonim, cronica unor concerte simfonice, deşi n-are nici o pregătire de specialitate. Presimte o ruşine devastatoare cînd, impostor, va fi arătat cu degetul!

— Părerea mea este că trebuie să vă împăcaţi. Rar am întîlnit în cariera mea de jurist cu părul alb un cuplu atît de potrivit, de bine sudat!

Se ivise lîngă masa mea, rostind prima frază aproape în şoaptă, dar pe următoarea cu solemnitate sentimentală, pe ambele în loc de rămas-bun, deoarece în clipa următoare a pornit spre autocarul de care răspundea. M-am ridicat şi i-am strigat cu iritare:

— Te-am angajat pentru divorţ, aşa că păstrează-ţi constatările rabinice pentru alţii!

— Chiar această enervare dovedeşte că am dreptate, a spus, văzîndu-şi de drum.

Poate avocatul ghicise, cu instinct de cîine poliţist, că patronează o ruptură socială nejustificată, un efect al hazardului, numit înverşunarea de a spune „nu“!

Am strigat-o pe chelneriţa cu sîni mari, care tocmai trecea cu braţele pline de farfurii, în vreme ce-mi ziceam: „Au dreptate cei care susţin că toate certurile cumplite, unele ducînd la crimă, pornesc de la fleacuri!“. În

cazul nostru, debutul rupturii l-a constituit plecarea cu un taxi spre teatrul rusesc din Jaffa, pentru că acolo mereu aveam probleme cu parcarea maşinii noastre, iar ea a considerat că e momentul potrivit pentru a mă informa ironic: „Cred că eşti singurul bărbat din generaţia ta care nu ia Viagra!“.

Firesc ar fi fost să nu dau atenţie frazei pe care o rostise fără răutate; sarcasmul ar fi fost cumplit, dar nu era cazul. Lansase remarca nu chiar ca un elogiu: „Tu nu urmăreşti performanţele artificiale“, ci mai curînd cu simpatie. Să mă prefac că n-am auzit ori n-am înregistrat chestia, cum procedezi cînd ţi se spune: „Se înserează“ sau „Cred că o să plouă“. Sau, invers, să mă enervez, să provoc un mic scandal, să mă consider jignit, s-o avertizez că nu iert vulgarităţile, grosolănia. Relaţia noastră conjugală, nicicînd pasională, era plasată, după aproape două decenii, în zona neutră a acuplărilor decente, întîmplătoare, ce se sting de la sine, fără regrete şi reproşuri. Dar am optat pentru tăcerea îndurerată, pentru acel „Las’ că-ţi arăt eu cînd va va veni vremea“, o răzbunare mocnită, meschină, josnică.

E puţin, e mult, pentru ca bulgărele de noroi, rostogolindu-se pe cîmpul de zăpadă topită, să capete proporţii, să ducă la divorţ?! Nici eu nu credeam. Vedeam cum ruptura se adînceşte, deşi motive puternice de neînţelegere nu se adăugau, doar alte şi alte poticneli, iritări şi nerăbdări ale ei, senzaţia acută a alunecării în hău, ce nu poate fi oprită ori încetinită, pînă la urmă vizita la biroul lui Theo şi afişarea cu alte femei, inclusiv acel rictus de resemnare, pîndit de colegii ce redactau cronica mondenă. Eram un nume în lumea presei electronice, obţinusem de mult „premiul pentru cel mai“, iar despărţirea a fost malefică pentru cariera mea, oricum în amurg, nu şi pentru a ei – apreciat consilier juridico-bancar –, considerată unanim o victimă. Era bună la suflet, n-avea cum să fie ea de vină, opinia publică e oarbă, dar nu greşeşte!

— Sîntem mulţi români aici la lucru, nu doar familia noastră, m-a informat durdulia, încîntată de bacşişul regesc, mai ales după nimicul pe care i-l lăsase grupul concetăţenilor mei. Avem contracte, avem toate drepturile sociale. Dar muncim din zori şi pînă-n noapte, ceea ce puţini localnici sînt dispuşi să facă, avem angajament numai pe timpul sezonului! Sînteţi de mult plecat din ţară, vreau să zic: l-aţi mai apucat pe Ceauşescu? S-au schimbat timpurile, trăim greu, dar normal, nu e uşor să fii departe de casă, printre străini, copiii mai mici sînt la şcoală, i-am lăsat cu soacră-mea, uneori nu găsim de lucru nici acolo iernile, trăim din ce-am adunat, ca furnica!

— Văd că vă descurcaţi în greceşte, ba chiar şi în engleză. Aţi făcut cursuri?

— Da' de unde! Ce-am prins din zbor. La început lucram numai la bucătărie ori la curăţenie, nu cu publicul. Acum am înaintat în grad, spuse cu mare veselie. Fata, da, ea a învăţat engleza la facultate, tineretul are alte şanse, observă dînsa cu seriozitate.

5. „Eu n-am nevoie să mă laud!“

La întoarcere, uliţa principală era ca şi adormită, sub bătaia nemiloasă a unui soare năprasnic, de parcă ne-am fi aflat în Cîmpia Dunării, şi nu în vîrf de munte. Doar parcul hotelului aparţinea altui relief geografic şi altei clime. Îndată ce am pătruns prin porţile larg deschise ale cetăţii, m-a întîmpinat un vînt răcoros, însoţit, din păcate, de la un moment încolo, de un miros suspect, a cărui sursă am descoperit-o pătrunzînd printre boschetele de dincolo de şirul stejarilor ce ţineau aleea într-o umbră noptatecă. Era acolo ceea ce s-ar numi o staţie de liniştire şi filtrare a apelor

reziduale, completată şi modernizată după construirea aripii noi a clădirii, insuficientă totuşi pentru a elimina complet aerul de putreziciune ce însoţeşte mlaştinile. M-am salutat protocolar în englezeşte, semn de civilizaţie de care Israelul oriental m-a dezobişnuit, cu o familie pornită la promenadă, bunici şi două fetiţe cu chipuri îngereşti, care vorbeau ebraica, dar n-au recunoscut în mine un concetăţean.

Ajuns în parcare, am constatat că miresmele neplăcute, slavă Domnului, dispăruseră. Mi-a atras atenţia un autocar elegant şi m-a cuprins teama că-l voi reîntîlni pe Theo, în fruntea turiştilor marini. Am răsuflat cu uşurare cînd bătrînelul uscăţiv care preluase recepţia şi nu vorbea la telefon m-a asigurat, aproape jignit, că acolo nu sînt găzduiţi excursionişti de-o zi, pentru asta existînd în centru hoteluri mai ieftine:

— Autocarul e destinat unei excursii la Paphos, pe care o organizăm pentru clientela noastră.

Am pornit în recunoaştere pentru a găsi locul unde erau amplasate fostele apartamente regale, dar am priceput repede că acestea fuseseră dezafectate şi înlocuite cu un mare restaurant luxos, pustiu la ora aceea. Se păstraseră doar impunătoarele uşi din lemn de cedru sculptat, înalte şi masive, asemănătoare ca structură cu porţile de la intrarea în parc, desigur după ce fuseseră îndepărtate în ambele locuri însemnele monarhice.

Lista bucatelor oferite pentru cină era bogată şi atrăgătoare, cu preţuri pe măsură, socotite în acea liră cipriotă, de două ori mai scumpă ca dolarul american. „Nici aici nu e pentru excursionişti de-o zi“, mi-am zis cu satisfacţie, nu de bogătaş, ci de ins căruia îi place să evite vulgul. Gustul puternic al peştelui la grătar îmi rămăsese în gît, după un dejun ce depăşise cu mult obişnuinţele mele, dar speram că pînă seara tîrziu poftele îmi vor reveni. E locul să mărturisesc că, de mulţi ani, plăcerile gastronomice dominau forfota mea prin lume, iar amintirile din această sferă, exagerez

conştient, erau mai puţin efemere decît uimirile artistice. Gîndul mi-a fugit iar la Raul, ca la un exemplu de individ la care adevărul propriu nu mai funcţionează; poate că e o eroare de apreciere, datorată invidiei, pe care, iarăşi, nu-mi vine să cred că am resimţit-o; să zicem că asta e numai impresia pe care o face atunci cînd îi citeşti declaraţiile de presă şi eseistica literară; una din impresii, fiindcă are – iarăşi sînt nedrept, răutăcios – personalitate dublă, poate multiplă, cum este personalitatea excesiv conturată a unui artist.

Am coborît la parter, apoi la demisol, unde erau concentrate sălile şi instalaţiile de divertisment, aparatele de gimnastică, saună şi masaj, mesele de ping-pong şi de biliard. M-am oprit în balconaşul cochet ce dădea spre ampla piscină, am contemplat, cu privirea neclară şi ezitantă, corpurile arămii, unele anume croite pentru a fi expuse admiraţiei publice, altele ce s-ar fi cuvenit să rămînă comori intime, casnice, conjugale.

M-am îndreptat spre terasa încîntătoare, cu mireasmă de flori de cîmp, unde nu izbutisem să găsesc un loc la micul dejun, am comandat cafea şi coniac. Chelnerul purta pantaloni negri cu vipuşcă de catifea, cămaşă scrobită şi papion, da, acolo era locul meu, şi am recepţionat, venind de dincolo de tufişul înalt ce izola mesele, ca pe nişte separeuri de la „Cina“, un glas feminin în româneşte. Ţara natală nu trimitea aici doar lucrători, ci şi clientelă de elită. Noii îmbogăţiţi? Nu descifram înţelesurile şi, mînat de curiozitate, mi-am făcut drum spre toaleta plasată în interior. De după faldurile perdelei ce acoperea fereastra monarhică, am văzut-o pe emiţătoarea frazelor, o doamnă tînără, urîţică, cu păr sîrmos şi rărit, aplecată uşor înainte, cu palma sprijinită pe genunchiul celui căruia i se adresa.

Un bărbat care tăcea, deşi… înţelegea limba noastră; tînăr sau bătrîn, frumos sau urît, inteligent ori imbecil, bogat ori sărac, chel ori cu plete? M-am întors în grădină, decis să merg direct la masa acelei perechi de „foşti“,

cum îi numeam pe românii cu care îmi încrucişam drumurile pe meleaguri străine, să mă înclin, să mă prezint, să-i invit la o cină în restaurantul de sus. Pe drum, hotărîrea şi energia s-au topit, ce rost avea, la ce bun să, aşa că mi-am reluat locul, spăşit, în aşteptarea altui prilej, ceva mai puţin scorţos şi străin firii mele.

Peste un minut, chelnerul a trecut pe lîngă mine, cu nota de plată într-un carnet de piele mov, s-a oprit la ei, a rostit obişnuitul „mulţumesc“ în engleză, o foială excesivă a marcat ridicarea bărbatului, apoi l-am văzut din profil, părea să fie de vîrsta mea, avea părul mai albit decît ce-mi rămăsese mie la tîmple, se sprijinea într-un baston majestuos, iar în clipa următoare am sărit ca ars, am strigat „Tomiţă!“, deşi era la un pas, l-am îmbrăţişat înainte de a apuca să se întoarcă cu faţa, am simţit că nu e surprins, mă recunoscuse pe dată, după voce, după mirosul corpului, s-a răsucit şi m-a cuprins cu braţele de grumaz, scuturîndu-mă încîntat.

Mi-am amintit că nu e singur, am surîs politicos şi m-am prezentat tinerei, urîţică, dar cu alura zveltă, elegantă, care preluase, surîzînd cu căldură, bastonul strălucitor de care Toma se putea lipsi, fiica?, nu, judecînd după cum îmi aminteam că-şi sprijinise palma de genunchiul său, cel sănătos, după vocea catifelat-colegială cu care i se se adresase, am spus, aşa mi-a venit: „Sînt Anton din Israel!“, iar ea m-a asigurat înveselită:

— Un nume familiar pentru mine!

I-am poftit la masa mea, el era amuţit de emoţie şi îi dăduseră lacrimile, mi-am amintit că dintotdeauna lăcrima lesne, prilej de ironii băieţeşti care nu-l supărau. A clătinat doar din cap, iar ea a spus tot ce trebuia:

— Reli e numele meu, sînt sora cea mică a fostei voastre colege Domnica, Toma e soţul meu, acum nu putem rămîne, tocmai ne-am întors dintr-o excursie la mînăstire, e obosit, dar, dacă nu aveţi alt program, să ne vedem seara pe terasa restaurantului de sus, opt vă convine?

Pe la şase a sunat telefonul. Nu m-am grăbit să răspund, nu putea fi decît o greşeală, nimeni pe lumea asta n-avea motiv să mă caute! Încă nu se întunecase, dar cerul era acoperit, astfel că în cameră era o obscuritate de seară tîrzie. Întins pe patul uriaş, care-mi accentua senzaţia de singurătate, apăsam la nimereală butoanele de ebonită, căutînd fără chef, zadarnic, un post de televiziune la care să pot privi mai mult de un minut. Mi-a reţinut atenţia, ca să vezi de unde sare iepurele, tocmai o reclamă, promo!, una din miile, ca să nu exagerez, transmise zilnic pretutindeni, provocînd o sastiseală fără margini. Un cîine flocos şi simpatic se străduia din răsputeri să atragă atenţia unui băieţel de vreo şapte ani, care îngenunchease pe podea, parcă înţepenit, privind vrăjit undeva în gol. Inteligentul animal aducea ba o minge de fotbal dezumflată, ba o cutie de carton zdrelită, mai ştiu eu ce, evident toate elementele obişnuitelor jocuri comune cu micul stăpîn, dar nu izbutea să-l smulgă pe copil din amorţeală, din starea hipnotică. În fine, aparatul de filmat se îndepărta, îngăduind descoperirea unui ecran de televizor pe care scria „Televizia espagnola“.

Am izbucnit în hohote de rîs, am aplaudat ca un bezmetic sugestiv-ingenioasa idee, transpusă pe ecran cu o economie de mijloace demnă de un mare regizor. Gluma, parcă adresată însingurării mele fără leac, mă remontase, alungîndu-mi moleşeala consecutivă orelor de lîncezeală şi moţăială, datorate desigur salatelor consistente şi păstrăvilor graşi cu care mă îndopasem. Telefonul a sunat iar, hai să vedem cine e insul indus în eroare de o informaţie falsă, mi-am zis înviorat.

Reli, soţia regăsitului Toma, sora cea mică a Domnicăi (abia atunci m-am întrebat de ce nu pomenise şi numele Magdei, fiica mijlocie a domnului Albu, doar ea era camarada jocurilor noastre?!), născută mult după plecarea mea din oraş, da, ea mă căutase şi prima oară, pentru a mă anunţa că întîlnirea se contramandează, Toma are dureri cumplite, piciorul beteag e

înţepenit, să sperăm că pînă dimineaţă îşi va reveni, altminteri concediul va trebui întrerupt, tratamentul de recuperare e complicat, numai ortopedul din Boston poate să-i vină de hac crizei.

— Poate nici el de data asta! se auzi în receptor vocea crispat-voioasă a bărbatului, după care acesta mi se adresă direct: ca prieten de-o viaţă, îmi îngădui să-ţi adresez o rugăminte. Te rog s-o însoţeşti pe Reluşa în sala de sport, singură nu vrea să meargă. Ea profită de faptul că nu mă pot mişca, deci nu pot ajunge s-o croiesc cu bastonul, ca altădată, glumi el. Faptul că mă păzeşte ca o vestală îmi face nespus de rău, mai exact mă scoate din fire. Ia-o de aici, găsiţi voi acolo ceva de făcut, iar eu o să mă pot văicări în voie, voi urla cît am chef, numai boceala îmi face bine, cu condiţia s-o practic pe ascuns, ca masturbarea!

Din nou vocea feminină îmi sună melodios în ureche. Fără să se intereseze dacă accept rugămintea soţului, mă anunţă cu ironie că se supune voinţei şi capriciilor bolnavului, „frica păzeşte bostănăria“, deci peste un sfert de oră va fi la masa de ping-pong, „e singura sală în care putem fi doar noi, nu-mi place înghesuiala, aşa că am analizat cu atenţie ofertele de divertisment“, unde va aduce fileul, paletele şi mingile „ţinute la recepţie, probabil ca să nu le fure duşmanul de clasă“.

Partenera virtuală nu-mi cucerise simpatia, nu-mi plac tinerele care se mărită cu moşnegi, probabil fiindcă mă îndoiesc de forţa irezistibilă a amorului („dar majoritatea căsniciilor nu se bazează pe iubire, unii spun că sînt mai rezistente cele din interes, a vrut să evadeze din România, poate urmare a unui eşec sentimental, dacă ai în vedere faptul că e cam urîţică, iar el a dobîndit o infirmieră devotată şi o amantă gratuită, după voce pare să fie senzuală“), dar eram curios să aflu de la ea ştiri din şi despre mitologicul nostru tîrg natal, singurul subiect de posibilă conversaţie, mai ales că părea să aibă haz verbal şi limbă ascuţită.

Chestia a luat cu totul altă înfăţişare după cîteva clipe de la întîlnire. În lumina gălbuie a becurilor din sala de sport, trupul ei şi mişcările unduitoare la care o obligau pasele mele, brusc năprasnic de viguroase, poate şi castitatea mea anormal prelungită, mi-au creat o stare de nebănuită excitaţie. Nu era provocatoare după normele convenţiilor sociale, deloc chiar. Purta o bluziţă ce imita angora, foarte scurtă, şi un pantalon scurt din stofă albastră, astfel că decolteul bine proporţionat, pîntecul de o albeaţă strălucitoare, buricul amplu şi apetisant, picioarele superb croite, ca de statuie, mai ales fîşiile bine conturate ale feselor insuficient protejate, tot ce ieşea la iveală în ansamblul de mişcări determinate de jocul tot mai înfierbîntat m-a făcut să uit repede figura asimetrică, părul rar şi sîrmos.

Cînd era cu faţa spre mine, reuşeam să-mi controlez privirea pofticioasă, ascunzînd-o sub bătaia pleoapelor sau ridicînd paleta în dreptul ochilor, dar cînd se răsucea, aplecîndu-se în căutarea unei mingi rătăcite, tulburarea lua proporţii şi mă trezeam muşcîndu-mi buzele. Efectul cel mai aţîţător îl produceau căuşurile de la curbura genunchilor, mătăsos-irizate. Sigur că n-a întîrziat să recepteze efectul, poate îl şi luase în calcul, ca orice femeie care-şi cunoaşte instrumentele de seducţie, dar, spre cinstea ei, a apelat la limbajul cu efect de potolire, vorbind numai şi numai despre loviturile ei prost plasate, ce o făceau, cu necaz, să piardă set după set.

— Am obosit. M-ai alergat ca pe hoţii de cai. Mîine, dacă mă voi simţi în putere, am să încerc să-mi iau revanşa. Sau poimîine, doar n-au intrat zilele-n sac!

Mi-a întins mîna cavalereşte, mi-a strîns degetele cu surprinzătoare forţă, privindu-mă fix cu ochii ei de faianţă, ca şi cum ar fi vrut să-mi transmită un mesaj de liniştire. În lift, în vreme ce absorbeam spăşit mireasma unui trup de femeie „unsă cu toate alifiile“, mi-a prins cu delicateţe cotul şi m-a rugat s-o însoţesc „acasă“.

— Sper că Toma se simte ceva mai bine şi s-ar bucura să te revadă. Poate izbutim să-l convingem să comandăm cina acolo, n-a mîncat nimic de dimineaţă. Te rog să nu mă refuzi.

— Îmi pare rău, dar sînt teribil de ostenit. Nu numai că am alergat toată ziua, deşi încă nu mi-am revenit din ameţeala drumului de ieri, iar victoria la joc n-a fost uşor de obţinut, te-ai opus ca o leoaică, iar asta mi-a consumat toate… Sînt frînt, trebuie neapărat să… Nu mai sînt la vîrsta cînd… Am divorţat de curînd şi asta îmi permite să…

— Proaspăt divorţat! Asta o să-l intereseze la culme, o să-l încînte grozav pe Tomiţă! Du-te, fă un duş, o să te remonteze, iar dacă sus totul e în regulă, aşteaptă-te la un telefon categoric din partea lui!

A sunat el, liniştit, pus pe glume.

Ea a apărut în ţinută de seară, o superbă rochie de stofă neagră. S-a aşezat în fotoliul de la birou, departe de noi, s-a adîncit în cercetarea meniurilor, în vreme ce soţul, cu o revistă în braţe, aştepta cu nerăbdare lansarea comenzii, bătînd ritmic cu palma în copertă şi făcîndu-mi el cu ochiul, în sensul că o surpriză se află în acele pagini.

— Cînd ai vorbit ultima oară cu maestrul Raul? Vă vedeţi ori vă telefonaţi des?

— Noaptea trecută am avut un vis lung, în care era personaj principal!

— Eram şi eu pe-acolo?

Dar nu aşteptă răspunsul, probabil că nici nu era interesat să-l afle. Cu chipul luminat de plăcere, aşa cum arăta în adolescenţă, în vreme ce lucra la primele caricaturi pentru ziarul local, îmi întinse revista, pe care, evident, o pregătise anume pentru mine. Am început s-o răsfoiesc; era o culegere de fotocopii, astfel că textele apăreau în limba în care au fost publicate; am găsit cîteva şi în româneşte. M-am oprit la unul, găzduit de o revistă din

Bacău, căci eram foarte curios să aflu ce crede Raul despre literatura şi teatrul din ţara copilăriei sale.

Existau şi cîteva opinii despre acest subiect, dar majoritatea se refereau la propria persoană şi carieră. N-aveam răbdare, lectura de noapte e cea mai haotică, aşa încît citeam pe sărite, cu impresia tot mai apăsătoare că grandomania lui căpătase forme clinice, aşa cum altădată nemulţumirile, irităriIe, protestele, boceala, declanşate de răutatea cu care era tratat, dominau în frazele sale. Avea dreptate Toma, fiecare text era supus unei alte stări de spirit, unei încîntări sau unei indispoziţii, iar întregul dezvăluia o personalitate psihică dublă, mai corect multiplă, ori poate nestructurată, unii ar zice destructurată. Un personaj modern, ce nu apărea, din păcate, în piesele ori în proza sa.

Unele fraze mi se păreau ermetice, fie din cauză că unul din noi uitase limba maternă, fie pentru că aveam, cum se spune, păreri diferite despre raportul dintre conţinut şi limbajul care-l exprimă. „Demersul meu estetic, în general, şi densitatea lui perpetuă este (cred că se impune pluralul, dincolo de o opinie sau alta!) proiecţia unui spaţiu de creaţie în care inutilitatea efortului şi stările de relaxare sînt excluse. Creaţia, indiferent de natura ei, este un sacerdoţiu, iar creatorul oficiază ca preotul, numai că slujba lui este laică. Ubicuitatea pluriprezenţei scriitorului îşi găseşte echivalenţa în matematicile pure (sînt mai multe şi toate pure, plus cele impure?, m-am întrebat), mai precis în geometria plană, unde punctul nu poate fi capilarizat, din cauza continuităţii, căreia această ramură a ştiinţelor exacte îi este subordonată. Spre deosebire de discontinuitate, care, prin subordonarea ei numerală, instruieşte despre unităţi independente. Altfel spus, ubicuitatea metaforică, pe care o sugerează acţiunea scriitorului complet, nu este decît o continuitate restrictivă stimulată de arderile energetice ale curiozităţii intelectuale, devenită materie restitutivă.“

Alte declaraţii se subordonau (uite că m-am molipsit!) unui fragment de discurs al colonelului Popescu, rămas în memoria mea, desigur, restitutivă: „Eu n-am nevoie să mă laud. Codrii au fost martorii vitejiilor mele“. Adică suna aşa: „Nu am depus niciodată un manuscris la o editură decît atunci cînd mi s-a cerut, dar modestia şi reticenţa nu m-au împiedicat să am peste cincizeci de cărţi, publicate în şapte ţări de primă importanţă, printre care se numără Australia, unde, o spun în treacăt, au apărut la Universitary Press cinci monografii despre opera mea. Şi, continuînd acelaşi fuleu ilustrativ, voi menţiona, chit că ştim cu toţii că întinderea difuzării operelor unui autor nu este o chezăşie a valorii sale în eternitate, că n-am dat niciodată o piesă vreunui teatru fără să-mi fie cerută şi, cu toate astea, piesele mele au fost reprezentate pe 120 de scene pînă în prezent, de la Toronto la Edmonton, de la Darwin la Sydney, de la Londra la Copenhaga, de la Atlanta la Washington, cu un incredibil succes comercial pentru cine cunoaşte situaţia dramaturgiei dincolo de Atlantic, de la Viena la Paris, de la Dortmund la Haifa, de la Stockholm la Bruxelles, şi lista este lungă, iar timpul nu ne îngăduie facilităţi de acest soi anecdotic“.

A treia categorie de fraze conţinea comparaţii la fel de „obiective“, de genul „Marin Preda a fost ciupit de compromisuri prea precoce pentru un prozator, vezi nuvela *Ana Roşculeţ* sau *Desfăşurarea*, ediţiile dintîi, nu cele epurate cu grijă de mai tîrziu, Teodor Mazilu are un lexic prea şubred ca să pot face vreo trimitere serioasă, vă rog să-l recitiţi, piesele lui s-au pierdut în eterul acustic al inexistenţei, în vreme ce povestirea cu care am debutat, *Marinarii se scufundă*, o alegorie, dramatizată ulterior de un admirator din New York, continuă să fie reprezentată, iertaţi-mi gluma, în teatre de repertoriu din marile porturi de pe patru continente. Aparţin unei generaţii care a constituit o magmă informă fără nici o şansă de cristalizare, fiindcă nu exista nici solidaritate, nici rebeliune, ci numai pile politice, iar fiecare

scriitor s-a comportat conform educaţiei, temperamentului şi gradului de scepticism al anatomiei lui sociale“.

— Grea boală, grandomania! am declarat cu năduf.

— Te-ai înfierbîntat rău de tot! Oare ce s-a petrecut cu Raul al nostru?!

Însă Reli îşi pierduse de tot răbdarea. De cîteva clipe se ridicase din fotoliu şi asculta iritată, fluturînd mapa cu meniuri:

— Domnilor, vă reamintesc că eu sînt cea care v-a invitat şi că există pe lume nişte îndatoriri de politeţe faţă de o doamnă! M-am săturat pînă peste cap de politicăria asta de berărie, plicticoasă şi stupidă!

— Tocmai voiam să vă mai citesc din cugetările lui Gîgă, se scuză Toma, izbucnind în rîs. Doar ştii că am făcut o fixaţie. Mă obsedează fostul nostru prieten. Pe tine desigur te-am plictisit pînă peste cap cu interviurile şi articolele lui teoretice, dar tocmai cînd am găsit un client nou, un ascultător virgin, care cunoaşte personajul aproape la fel de bine ca mine, vrei să-mi pui lacăt la gură? Nu e frumos din partea unei doamne. La fiecare interviu ori microbiografie din programele de sală, dar şi în dicţionare, unde a pătruns de mult, declară altceva, de obicei lucruri care-i convin în acel moment, fără să-i pese că se bat cap în cap cu acelea declarate ori ascunse anterior. Nu e un simplu mitoman, ajungem şi la subiectul ăsta.

Aurelia observă ironic:

— Recunoaşte că eşti invidios pe succesul său internaţional! Ba nu, se răzgîndi rapid, hai s-o lăsăm baltă şi să comandăm cina, mi s-a făcut o foame de lup după ce domnul ăsta m-a hăituit la ping-pong ca pe un duşman de moarte. Eu cer peşte, uite, au păstrăvi la grătar. Pe care bucătarul lor francez îl găteşte de minune.

— Să n-aud de păstrăvi, am protestat prosteşte. M-am îndopat la prînz cu…

— Dar mie, care nu m-am îndopat, îmi permiţi să…? declară înveselită.

— Eu am să iau fructe de mare, mizînd tot pe încrederea în bucătar, spuse Tomiţă meditativ. La voi în Israel sînt interzise, mi se pare, animalele cu sînge rece!

— Dar noi avem destul sînge rece, deci nu luăm în seamă interdicţia rabinatului care dă autorizaţii de funcţionare restaurantelor. Sînt destule localuri care nu ţin bucătărie cuşer! Mi s-a spus că şi aici este una, dar nu pentru mine, şi nu de frică n-am să cer crabi, ci fiindcă îmi par indigeşti. Mă opresc la limbă cu măsline şi la nişte costiţe de miel la grătar. Contez şi eu pe *chef*-ul adus de la Paris.

— Două feluri grele. Nu e prea mult pentru orele serii?

— Stimată doamnă, am divorţat, printre alte cauze, pentru a fi liber să-mi cresc colesterolul după pofta inimii. La vîrsta mea, totul îmi face rău, mai ales excesele.

— E o aluzie la mine? întrebă înviorat amicul. Dacă de asta ai divorţat, recăsătoreşte-te urgent, fiindcă orice nevastă nouă doreşte să se laude că te-a scos de sub papucul răposatei! Cel puţin în prima fază a amorului. După care inventează restricţii noi!

— Te-am prevenit că discuţiile despre divorţuri îl captivează!

— Nu mai mult decît cele despre Raul. Abia aştept să vă citesc în continuare din autorul meu preferat. Dintre contemporani!

— Eu o să mă sustrag. După cină, prefer să merg la scăldat. Priviţi cum arată bazinul în lumina reflectoarelor! Domnul Anton Maurer va avea răbdare în locul meu, care nu mai sînt virgină nici din acest punct de vedere.

M-am simţit îndemnat să declar, hai să zicem, în glumă:

— Credeam că, fiind vorba de sport, voi fi invitat să mă alătur!

— Sînt sporturi ce nu pot fi practicate de unul singur, ci numai în cuplu ori în echipă! Nu vreau să abuzez de bunăvoinţa dumneavoastră. Mai ales

că abia ne-am cunoscut.

6. Basmele bunicuţei

Ne-am instalat în fotoliile de răchită de pe balconul-terasă, de unde puteam urmări evoluţia sirenei noastre în acvariul albăstrui. Era, aşa cum îşi dorise, numai ea, străpungea apele cu energie şi eleganţă. În vreme ce Toma se ocupa cu pregătirea unui trabuc, am propus un subiect de conversaţie care, ţinînd seama de apartamentul regal în care ne aflam, mi se părea de neocolit:

— Înţeleg că ai făcut avere acolo la Boston, oraşul meu preferat!

— Am un birou de arhitectură care se bucură de oarecare faimă şi nu duce lipsă de comenzi. Dar mă bate gîndul să-l vînd, să mă întorc la proiectele mele independente. Din două motive. Relaţia cu subalternii mă stinghereşte, poziţia de boss e împovărătoate pentru firea mea. Probabil amintirea zilelor cînd îmi fluturam cravata roşie de pionier nu se şterge uşor. Dacă veneam la voi, cred că mă orientam spre un kibuţ sau ceva de genul ăsta! Al doilea motiv se cam bate cap în cap cu primul. Îmi place să umblu slobod prin lume, am un suflet de turist nevindecabil, de aceea nu mă pot lega de nici un spaţiu şi de nici o instituţie. Schimbarea peisajului, natural şi uman, mă ajută să găsesc idei interesante, dar şi să mă concentrez pentru realizarea lor practică.

— Să deduc că te-ai săturat de calitatea de mic patron cu convingeri socialiste, gata să cotizeze la Ajutorul Roşu, sperînd că dreptatea socială va triumfa în cele din urmă?

— Mai curînd lenea oblomovistă e explicaţia!

— Nici pomeneală! Eşti un om care a muncit toată viaţa, aşa te-am cunoscut, neobosit din zori pînă-n noapte, cu condiţia să facă numai ce-i place. Cît despre fermele colective israeliene, bazate pe singura ideologie ceva-ceva mai rezistentă, ele atrag mai puţin de cinci la sută din populaţie şi sînt gata să se sufoce, precum peştii pe uscat. Dacă ai fi acolo, ar trebui să te lupţi pentru obţinerea comenzilor, la concursuri manipulate de politicieni, cu nemiloşi rechini capitalişti, căci partidul unic şi-a dat duhul! De altfel, arhitecţii nu prea au căutare la noi, nu ştiu din ce pricină.

— Mai e cîte-un peştişor care se simte bine între pereţii bazinului, surîse el, arătînd cu degetul în jos. „Dacă o critică are cinci la sută adevăr, ea trebuie luată în seamă“, parcă aşa suna deviza stalinistă. Cînd aduni ceva bani, intri inevitabil în competiţie cu aceia care au mai mulţi decît tine, apoi cu aceia care au şi mai mulţi, ajungi să invidiezi cîte un fotbalist ori o steluţă de cinema, de-ăia care n-au terminat liceul, aflînd din ziare că fiecare cîştigă pe săptămînă, fără vreun risc, ce ai adunat tu într-o viaţă ori într-un an. Ai vrea să-i poţi privi ca pe nişte ţînţari, cum face Bill Gates. Pe scurt, nu e firea mea. Dar n-aş vrea să rămîi cu impresia că mă plîng ori ocolesc răspunsul direct. Da, la nivel mediu, nu duc lipsă de bani. Îi risipesc lenevind în locuri plăcute, ca aici, acum, iar asta se răsfrînge negativ asupra afacerilor, care nu permit destinderi de acest soi. Banalităţi, cum citeşti prin reviste, nu e cazul să le expun unui gazetar inteligent!

— Mi-era teamă că ai să-mi ceri amănunte despre divorţ, cum m-a avertizat Reli, de aceea am propus această altă temă eternă, am recunoscut.

— Frumoasă seară, iar parcul ăsta, bine gîndit din capul locului, a căpătat, după atîtea decenii, prin amestecul de ordine şi sălbăticie, un farmec teribil, ba chiar, mai ales noaptea, o anume măreţie.

— Păcat că n-au găsit o soluţie pentru evacuarea apelor reziduale, de vreme ce tot au cheltuit atîta cu modernizarea şi extinderea!

— Ca om de meserie, te pot informa că soluţia respectivă ar fi costat mai mult decît toată investiţia pentru clădiri. Nimeni nu strică orzul pe gîşte, e o regulă de fier. Pui pe un talger problema, pe celălalt costul, faci un semn de regret şi-ţi vezi de drum.

Minute în şir am privit amîndoi cerul înstelat, ce se constituia într-un soi de acoperiş, foarte apropiat de creştetele noastre, ca la Ierusalim, am ascultat cu înfiorare de bătrîni emigranţi cum se strecoară clipocitul apei din bazin prin tunetul pădurii tot mai agitate, apoi privirile noastre au plonjat asupra Aureliei, scăldată, la propriu, la figurat, într-o aură argintie, ca un păstrăv de munte la Lacul Roşu, pînă ce ea a ajuns pe postamentul de beton, apoi s-a căţărat pe trambulină, de unde a fluturat braţul, parcă în semn de rămas-bun. Mă pregăteam să urmăresc saltul Aureliei, dar Toma nu mi-a îngăduit spectacolul.

— Ne-am oprit la „reacţia bolnăvicioasă“, spuse el, ca şi cum ar fi aşteptat salutul conjugal pentru a se întoarce la lectura interviului. Fii bun şi adu revista, nu mi-e prea uşor să mă ridic şi, mai ales, să mă aşez. Am băgat-o în sertarul biroului.

M-am grăbit să-i dau ascultare.

— Ascultă întrebarea înaintea căreia ne-am oprit: „De ce? În ce sens e o reacţie bolnăvicioasă?“. Răspuns: „Fiindcă acest tip de reacţie este revelator pentru psihopatologia poporului evreu. Ei vor să se simtă victime. Ei vor să aibă acest simţămînt confortabil. Să poată susţine că au dreptate, deoarece ei cunosc poziţia de victimă. Şi-au creat un nou ghetou. E ceva masochist, în tradiţia evreilor. Dar ţine şi de sadism, una fără alta nu merge. Sînt sigur că evreii din diaspora, cînd vorbesc între ei, se socotesc mîndri. Acum, cînd sîntem legaţi de cea mai mare putere din lume, America, nimeni nu mai poate să ne facă nimic. Inventarea noului antisemitism decurge de-aici. E o justificare politică. Adică noi, evreii, deţinem adevărul adevărat!“.

— E nebun! Cred că a dat interviul într-o stare de beţie avansată!

— Stai că urmează bunicuţa. Şi-a inventat o bunică, din păcate nu ştim dacă pe linie maternă sau paternă! „Bunica mea era foarte religioasă. Avea o cameră plină cu icoane. Îi plăcea să cînte psalmi. Cînd venea primăvara, îmi spunea că se apropie Paştele, să nu mă duc în cartierul lor, fiindcă atunci evreii bagă un copil creştin într-un butoi cu cuţite, după care îi beau sîngele. O imagine puternică, dovadă că n-am uitat-o pînă azi!“

— Asta ai inventat tu! am strigat.

— Ceva mai jos: „Odată am întrebat-o pe mama ce este comunismul. A spus că nu ştie, dar crede că e un fel de diavol. Ce fel de diavol? Un diavol ca şi evreii. Înseamnă că şi comuniştii pun copii în butoiul cu cuţite, apoi le beau sîngele!“. Nota gazetarului: izbucneşte în rîs. Apoi: „Cînd am ajuns comunist, mi-am amintit acea explicaţie absurdă“. Tot e ceva! Noroc de comunişti!

Eram interzis. Tot ce ştiam despre copilăria şi tinereţea lui, a noastră, era contrazis, bulversat. Toate amintirile mele erau puse sub semnul întrebării, memoria însăşi, ca parte a fiinţei, componentă de bază a funcţiilor creierului, devenise o magmă inutilă. Dacă acel dialog ar fi aparţinut uneia din piesele ori nuvelele lui, aş fi priceput că imaginaţia creatoare nu se împiedică de reminiscenţele realităţii, de graniţele adevărului, iar acesta nu poate fi răsturnat cu picioarele în sus, cum ni se spunea că procedase Hegel cu legile dialecticii, de el descoperite. Probabil formaţia mea de om care nu-şi permite să inventeze nici măcar un amănunt, oricît de atrăgător şi verosimil ar fi, credibil, pentru a completa analiza unui fenomen istorico-politic, provocase acest blocaj al gîndirii. Un interviu, cu declaraţii de-a dreptul incendiare, nu îngăduie un asemenea „zbor al fanteziei“. Un evreu, fie şi numai pe jumătate, să debiteze asemenea enormităţi!

— Cred că luase o supradoză de cocaină, ceva care eliberează mintea de orice control logic!

— Termină cu prostiile! Ai văzut că reia declaraţii făcute în urmă cu luni de zile, le repetă, le dezvoltă, le explică. E un fenomen complex, pe care nu-l putem defini în mod simplist. Am şi eu o anume teorie asupra acestui caz de amnezie… intenţionată, dar nu mă grăbesc s-o expun, mi se pare prematur să trag concluzii definitive. Nu te întîlneşti de două ori în viaţă cu un asemenea colos psihopatologic şi e păcat să-l expediem la botul calului! Am să sar peste unele pasaje interesante, destul pentru seara asta, a revederii noastre uimitoare. Mai sînt suficiente chestiuni care merită discutate, lumea nu a început şi nu se va sfîrşi cu biografia aberantă a lui Raul Siriopol. Reli greşeşte socotind că sînt obsedat de el, deşi motive personale, multe şi felurite, ar putea justifica fixaţia. Hai să vedem motivele lui! Zice la un moment dat că a scris o piesă despre suferinţele palestinienilor. Una din cele mai reuşite opere ale sale, căci talentul nu-i poate fi pus la îndoială. De altfel, atitudinea lui e justificată de felul în care vă purtaţi în teritoriile ocupate, te rog să nu mă contrazici. Dezvăluirea apare ca răspuns la următoarea întrebare: „Consideraţi că globalizarea capitalistă este controlată în mare măsură de evrei?“. Răspuns: „Ca să vă răspund sincer, am să vă fac o mărturisire. Poporul evreu controlează majoritatea marilor teatre din lume. După ce mi s-a jucat piesa care condamnă ocupaţia israeliană, Teatrul Academic dintr-o mare capitală europeană a scos din repertoriu o altă lucrare a mea, care se afla într-o fază avansată a repetiţiilor, apelînd la un pretext străveziu. Cu asta, accesul meu ca autor şi regizor la orice trupă de teatru controlată de poporul evreu mi-a fost refuzat cu îndărătnicie. Pot recunoaşte acum orice refuz de a fi jucat după faptul, niciodată declarat oficial de ei, că acea instituţie este subvenţionată de evrei ori de interpuşi ai lor. Mai ales în America, unde

comunitatea evreilor este foarte puternică. Acolo ei controlează economia, finanţele, mass-media, deci am fost exclus de la radio şi televiziune!“.

Din morocănos devenise, pe măsură ce vorbea, tot mai iritat, de-a dreptul furios, iar eu, recunoscînd că are dreptate, am simţit că mă înroşesc ca focul. Mi-am adunat puterile şi, om de societate, care a trecut prin multe situaţii jenante, am încercat să scap cu o glumă, ştiind prea bine că vocea răguşită mă va trăda:

— Poporul evreu are multe defecte!

— Un popor mîndru şi arogant, vorba generalului De Gaulle!

— Ceva natural, cum spune Sigismund Shlomo Freud, dovedind că poporul său are simţ autocritic. Nu te poţi lupta cu impulsurile subconştientului. Uneori nu le poţi controla! Scuze.

A izbucnit în rîs, îi trecuse pe jumătate supărarea, căci a zis, clătinînd mustrător din cap:

— Vino să te pup, cum spune Caragiale, grecul nostru, al tuturor!

— Raul e şi el grecul nostru! Tot dramaturg, pe deasupra.

— Pe deasupra, dar nu pe dedesubt. Recunoaşte că te-am prins cu mîţa-n sac!

Era limpede că îi trecuse de tot supărarea, iar asta îmi amintea de firea lui senină, de zîmbetul plin de înţelepciune, moştenit de la minunatul său părinte, cu care mă încîntase în adolescenţă. Mi-am permis să consider episodul încheiat:

— Trebuie să spun totuşi, dar nu ca să mă apăr, ci cu totul obiectiv: fostul nostru amic înşiră, umflat în pene, numai banalităţi din cel mai previzibil arsenal antisemit. Dacă n-ar fi cine ştim că este, n-ar merita să ne batem capul cu el. E plicticos. N-am dreptate? Altfel spus: nu are replica nuanţată, îi lipseşte scînteierea, cum te-ai aştepta de la un autor dramatic.

— După opinia mea, e un excelent prototip pentru un personaj de roman. Complex, cum ţi-am zis, deloc uşor de definit. S-a făcut tîrziu, altfel ţi-aş fi citit o mărturisire a lui, din programul de sală al unui spectacol de la noi, din Boston vreau să spun, cu totul filosemită şi pro-israeliană. Cred că trupa care l-a jucat e stipendiată de aceeaşi finanţă jidovească! Bine, du-te cu Dumnezeu! Uite, îţi împrumut revista, să ai ce răsfoi înainte de culcare.

Iar cînd m-am ridicat, a spus, cu un rictus de om care-şi ascunde durerea:

— A naibii, nu vrea să cedeze! Am s-o chem acasă pe Aurelia. Regret, dar… Uneori întîrzie, acolo ori cine ştie pe unde, iar cînd vine, îi arde de hîrjoană, semn că nu şi-a epuizat energiile. Asta-i situaţiunea, Brutus, fiul meu!

Capitolul II

1. Un nou gen teatral

Plasat în mijlocul acelei vînzoleli impresionante, putea fi considerat eminenţa cenuşie a acelui înfloritor şi multicolor voievodat comercial. Mai întîi prin nemişcarea şi tăcerea de sfinx, chit că ici-colo mai arunca o poruncă şoptită, ce n-avea cum să ducă la un dialog. Ore şi ore în şir, zăcea în fotoliul scund, căptuşit cu catifea verzuie şi dotat cu ciucuri aurii, arareori schimbînd poziţia picioarelor sau a spinării, astfel că numai ochii decoloraţi, ce se stingeau şi se aprindeau ca reacţie la impulsurile exterioare, precum şi colierul cu mătănii de chihlimbar, pe care degetele cu inele groase îl răsuceau perpetuu, dovedeau că omul nu e înţepenit.

Era Stăpînul, scump plătit, care veghea asupra mărfurilor adunate în cele trei hardughii ce alcătuiau magazinul şi tresărea doar cînd cineva se interesa de preţul unui covor persan, al unei comode cu furnir de nuc şi interstiţii de sidef, al unei oglinzi veneţiene sau al unei somptuoase garnituri de salon. Dar nu reacţiona, nici nu era nevoie, fiindcă de asta se ocupau cei doi tineri vînzători, ce răsăreau ca din pămînt, de parcă s-ar fi semnalat un pericol de jaf, deşi mereu erau ocupaţi cu mutatul şi rearanjatul mobilierului greu ori al vrafurilor de cuverturi, ce nu ajungeau nicicînd în starea de ordine care să corespundă exigenţelor grecului.

Nu somnola, nu bea cafele, nu era acaparat de forfota ori, după caz, de brusca adormire orientală a peisajului de sub nasul său – în adevăr subţire,

vorba poetului –, dar nici nu lăsa impresia că meditează ori rememorează cine ştie ce istorii, deoarece privirea era golită de expresie. Un sfinx, bine spus.

Dincolo de graniţa domeniului său se întindea piaţa de păsări, cu şirurile de mese de piatră sub care tronau cuştile improvizate, cu sporovăiala şi strigătele specifice, cu-acel orăcăit ori guiţat cacofonic şi, în esenţă, uniform, cu tîrguiala prelungită, ceva prea viu ca să mai constituie motiv de interes ori curiozitate, atît pentru domnul Siriopol, cît şi pentru romancierul improvizat, care socoteşte necesar să-l smulgă din uitare şi să-l transforme în personaj.

Locul era cu totul necorespunzător comerţului practicat de Stavros, clientela era puţină, mărfurile de rară întrebuinţare, iar preţurile relativ piperate. S-ar fi găsit spaţii mult mai potrivite, inclusiv pe Regală, chiar şi în cartierul Pieţei, unde alţi cîţiva greci din reşedinţa judeţului Tutova aveau vad şi dever de invidiat. Primul avea un atelier de reparat motoare electrice şi încărcat acumulatoare, altul, mare fabricant de îngheţată, ţinea o cofetărie pentru protipendadă, al treilea stăpînea o băcănie, în care te pierdeai, ameţit de miresmele colonialelor, Manzavinatos era cu bodega, în timp ce ultimul, pentru a ne opri doar la cei mai cunoscuţi, Mavrodin, avea monopolul industriei de frînghii şi odgoane pentru întreaga Moldovă de Jos.

Erau zile de-a rîndul fără saftea, dar asta nu tulbura liniştea monumentală a patronului, semn că, una peste alta, bilanţul nu era negativ. Mai era ceva. Depozitele în faţa cărora străjuia Siriopol alcătuiau numai jumătate din căsoaia al cărei proprietar era. Impunătoarea construcţie din grinzi de lemn, masivă ca o cetate, era dublată, spate-n spate, de mai multe tarabe cu obiecte de uz casnic şi fierărie, cu piese de schimb şi articole de ocazie, un imperiu în care găseai orice şi unde vînzarea se desfăşura fără întrerupere. După căderea întunericului şi dispariţia ultimului muşteriu,

tarabele erau închise cu obloane grele şi lacăte speciale, dar odată cu zorile redeveneau ample galantare, ce-ţi luau piuitul prin varietate şi bogăţie. Cetatea, ultim amănunt, trona între piaţa de găini, cea de flori şi cea de peşte, avînd în faţă, pe dreapta, clădirea de beton a celor şase măcelării, din care două pentru carne cuşer.

Raul, copil adoptat, ar fi fost, dacă timpurile nu se schimbau şi istoria n-ar fi luat alt curs, principalul moştenitor al acestei averi solide. Moştenitor virtual, căci, îndată ajuns în clasele primare, s-a vădit limpede că alta îi era înzestrarea şi că era imposibilă rămînerea lui pe fotoliul din care ţi se înfăţişa priveliştea atîtor raţe, găini ori prepeliţe, sortite pieirii apropiate. Desigur era marcat, cum considerau localnicii, încă din clipa sosirii pe lume, fiindcă Sabina îl născuse într-un lagăr pentru deţinuţi politici, unde nimerise fără vină, ca atîţia evrei în anii celui de-al Doilea Război.

Cum în oraş locuiau destui evrei, o etnie mai preocupată decît altele de succesiunea generaţiilor, circulau diverse zvonuri privind obîrşia lui Raul, iar ipotezele se înmulţiseră după ce venetica Sabină se măritase cu bogătaşul grec. Din punct de vedere strict religios, dubiile nu contau, fiindcă prin legea milenară mama era aceea care dădea odraslei calitatea (defectul) iudaic(ă), pe care nimeni şi nimic nu le putea anula. Convertirea era irelevantă. Neînsemnat era, în condiţiile date, însuşi faptul că băieţelul, se aflase repede, nu era circumcis, iar acum mama, din convingeri ideologice, refuza să-l supună acelui obicei barbar. Însă nici nu-l botezase după căsătoria cu negustorul creştin ortodox.

Gura lumii slobodă, bănuielile privind paternitatea erau, exagerînd niţel, fără număr, de la romantica iubire cu un tovarăş de luptă, căzut la datorie sub gloanţele duşmanilor, de la plutonul de execuţie pînă la ce cu gîndul nu gîndeşti, prin prostituţia disperării, pînă la abuzul anchetatorilor ori ticăloşia incestuoasă. Cum Stavros răspunsese cuiva că asta nu-l interesează, trecutul

fiind închis, unii socoteau, ţinînd cont de firea sa aspră şi introvertită, că tatăl adoptiv era de fapt părinte biologic, adică avusese relaţii intime cu Sabina, undeva în Basarabia, în împrejurări pe care nici unul nu socotea cu cale să le mărturisească. Fiindcă nu e normal să nu-ţi pese cine e necunoscuta, mai avînd şi un prunc în braţe, cu care-ţi pui pirostriile de la o zi la alta!

Dacă diferenţa bunişoară de vîrstă pleda în favoarea bărbatului (un holtei trecut de patruzeci, tentat să cedeze farmecelor unei domnişoare ce nu avea nici treizeci, stătută prin lagăre cu anii, deci neconsumată de vreun mariaj chinuitor, dublat de amantlîcuri jenante), situaţia socială, numele bun, seriozitatea vizibilă cu ochiul liber, averea cîntăriseră greu în decizia Sabinei.

Da şi nu, s-ar putea spune pentru ambele părţi. Mai uimitoare erau, într-un sens, pentru vremurile noi ce se anunţau, deosebirile politico-sociale din interiorul bizarei căsnicii. Negustorul de antichităţi era, în acord cu profesiunea, un conservator, reacţionar în opinii, păstrător al tradiţiilor şi al proprietăţii, deloc dispus să arunce peste bord valorile democraţiei. Habar n-avea de teoriile privind capitalismul muribund, aflat pe marginea prăpastiei, sau de stafia care cutreiera Europa.

Mai perspicace decît Siriopol, băcanul Pispiris, un slăbănog adus de spate, purtînd ochelari cu lentile foarte groase, smocuri de vată în urechi şi o bască valabilă pentru toate anotimpurile, se socotise dator să-l aducă pe conaţionalul său pe făgaşul cel bun. În drum spre podul Pescăriei, unde-şi avea casa, adăsta în faţa fotoliului şi, în timp ce Stavros îşi depăna mătăniile, îi sugera o cale de mijloc, aceea a unei formaţiuni discrete, anume social-democraţia independentă de comunişti.

— Acolo e locul celor ca noi, spunea negustorul de hamsii şi halva.

Nu dispunea de alte argumente ori mijloace de convingere, nu era nici el un orator.

Sabina, deşi cu burta la gură (cam repede, ziceau iarăşi amatorii de bîrfă), se afla în centrul luptei propagandistice pentru orînduirea cea nouă. La Ateneul Popular, sala unde clasa mijlocie era atrasă în cursa umanismului stalinist, pentru a nu recădea în mrejele reacţiunii, tînăra era considerată cheia şi lăcata tuturor manifestărilor culturale; căci se perindau zilnic brigăzi de lămurire sau teatre aflate în turneu, oaspeţi artistico-literari ori specialişti în răspîndirea ştiinţei şi spulberarea ignoranţei sau superstiţiilor (de la Bucureşti, Galaţi, Iaşi), dar îşi dădeau concursul şi forţe locale, iar madam Siriopol îndeplinea rolul neoficial de gazdă, fiindcă se ştia că e respectată de simpatizanţi, cum erau numiţi alegătorii indecişi.

În această calitate, era datoare să nu se angajeze politic, să fie considerată independentă cu înclinaţii spre stînga. Ai fi jurat că urmase cursuri speciale de pregătire pentru a incarna Partidul Progresist, inventat ca să cucerească inima românului (şi minoritarului) imparţial.

Pe scenă se prezentau lecturi de poezie, ce poate fi mai departe de politică decît versul romantic?, piese de teatru cu subiect anti-războinic, nebun trebuia să fii pentru a nu te situa de partea păcii, conferinţe despre mersul planetelor şi cometelor, viaţa animalelor exotice, tratarea bolilor epidemice sau ruşinoase, pentru ca toţi să fie în pas cu vremurile moderne şi nimic rău să nu se mai repete.

Administraţia şi regia de culise răpeau doar timpul liber al „evreicuţei basarabene“ (căci provenea de dincolo de Prut). Dimineţile o puteai vedea prin tîrg, adunînd „fructe şi flori“ pentru căminul domestic, făcînd schimb de reţete culinare, ajutînd o babă să-şi care coşniţa. Era o gospodină de toată lauda, iar Stavros era un soţ răsfăţat şi un tată respectat, din cuvîntul (tăcerea) căruia nu se ieşea. Din acest motiv, grecul nu se opunea modului

în care femeia se consacra voluntariatului în slujba societăţii civile, nici atunci cînd, tot mai des de la un moment încolo, ea îşi sufleca mînecile şi urca pe scenă, în chip de prezentatoare sau chiar actriţă, îşi asuma funcţia de sufleor, punea umărul la vopsirea decorurilor şi adunarea costumelor. Astfel ajunsese să n-o mai sperie complexitatea spectacolelor. Micuţul Raul o asista cu pricepere şi devotament, îndrăgind arta şi îngăduind multora convingerea că încă de-atunci se cristalizase în el viitorul dramaturg.

Fie la sugestia mamei, fie din iniţiativă proprie, manifesta ambiţii artistice şi numai vîrsta fragedă îl obliga să se mulţumească să interpreteze, cît se schimbau decorurile, poezioare şi cîntecele învăţate la excelenta grădiniţă de copii a familiei Goldfarb. S-ar fi putut acompania la pian, căci educatoarea se ocupase şi de latura muzicală a preşcolarilor, dar Ateneul nu dispunea de un asemenea instrument, iar toba şi goarna existente nu-i erau de folos. După faza pur infantilă i se încredinţaseră versuri de Vlahuţă şi Tutoveanu, cei mai cunoscuţi barzi locali, apoi, observînd că memoria îi funcţiona fără cusur, unul din oaspeţi, nuvelistul bucureştean Sergiu Limorian, care „făcuse“ şi el Transnistria, i-a alcătuit un repertoriu adecvat dramaticei experienţe de copil născut în lagăr.

Succesul, nu doar politic, cum s-ar crede, ci şi de public, a fost uriaş. Buhul s-a întins mai întîi în comunele învecinate, Ghidigeni, Puieşti, Plopana, de unde au venit să se intereseze de acest caz instructorii căminelor culturale, cerîndu-l împrumut pe solist şi oferind în compensaţie brigăzi de dansuri populare şi coruri de bătrîni, apoi şi în reşedinţele unor judeţe precum Covurlui şi Fălciu, culmea fiind atinsă prin vizita unui împătimit organizator de spectacole din Suceava. Presa din Bucureşti a consacrat tinerei vedete reportaje emoţionante, iar ziarul local *Păreri tutovene* a reprodus din repertoriul său texte amar-ironice din lagărele de muncă obligatorie şi de pe frontul de Vest, unele autentice, altele

confecţionate ad-hoc, strînse apoi într-o broşură de folclor pacifist coordonată de Limorian.

Copilul nu s-a lăsat pradă „ameţelii de pe urma succeselor“, după expresia lui Stalin, folosită în cu totul alt context. Avînd stofă de şef, Raul adunase doi băieţi şi două fetiţe, tuspatru foşti colegi la Goldfarb, cu care se juca pe maidane ori colinda prin clădirile abandonate de refugiaţi sau distruse de bombardamente. O bună parte a timpului cei cinci, sau doar băieţii, cînd domnişoarele erau ţinute în frîu de părinţi, o petreceau în pieţele din jurul cetăţii lui Stavros, mai ales cea de flori, dar nu neglijau nici pieţele de peşte ori de păsări, impresionantul obor de vite şi măcelăriile, precum şi strada Paloda, cu atracţiile ei culinare, începînd cu băcănia lui Pispiris, trecînd prin brutăriile evreieşti, cofetăriile turceşti, lăptăriile albaneze, cu iaurturile cremoase şi laptele bătut sau kefirul, păstrate la gheaţă, încheind cu braga şi cu siropurile acidulate ale bulgarilor, ce se vindeau direct în stradă.

Nemulţumit probabil de activitatea de simplu interpret al textelor lui Limorian, micuţul şef de bandă s-a lansat curînd într-o acţiune pe cont propriu, „inventînd“, de fapt adoptînd, un mod în care-şi putea fructifica înzestrarea precoce, de natură să-i asigure dominaţia asupra celor patru ortaci ai săi: el stăpînea perfect imperiul literelor, în care ei, ele abia bîjbîiau cu tăbliţa şi tibişirul! Aşa a apărut primul număr al gazetei de perete *Doctor Barbălată* (purtînd menţiunea „Publicaţie a clubului de şah“), după denumirea străzii pe care locuiau Siriopolii, dar şi familia lui Antonel Maurer. Acum grupul celor cinci se putea concentra asupra unui proiect intelectual, care îi fermeca pe copilaşi, îi înălţa în propriii lor ochi. Asta dădea cheag colectivului, într-un moment cînd gaşca risca să se destrame: pe acea vreme şcolile nu erau mixte, Carmen şi Magdalena fuseseră înscrise la şcoala primară de fete numărul patru de pe bulevardul Iepureanu,

Antonel la cea a comunităţii evreilor, iar Toma şi Raul la numărul cinci băieţi de lîngă cişmeaua Popa Iancu.

Antonel, al cărui tată ţinea o sticlărie pe Regală, în umbra marelui magazin de postavuri „Le bon marché“, avea misiunea de a asigura foaia de bloc pe care se imprima exemplarul unic al gazetei, cum e obiceiul la acest gen de presă, mai efemer, dar şi mai rezistent decît celelalte, căci era afişat în piuneze timp de treizeci de zile, pe peretele exterior al bucătăriei de vară.

Tomiţă Ungureanu, fiu de preot militar demobilizat, profesor de religie la numărul cinci băieţi, era de fapt autorul jucăriei. Zeţar, paginator, redactor artistic, corector, cap limpede, în cele din urmă mai multe şi mai mult decît atît. După ce o dimineaţă întreagă concepea şi realiza, pe baza a numeroase schiţe parţiale, ca Leonardo, o nouă ediţie a gazetei de perete, în nuanţe de albastru, titlul general, în aşa fel ca discutabila şi dezechilibrata *Doctor Barbălată* să rivalizeze cu semenele vîndute la chioşc – unii (Anton, Magda) ziceau că le întrece –, scria de mînă, adică desena, literă cu literă, articol cu articol, subtitluri şi chenare, iar întregul devenea un model de grafică. Nici nu puteai concepe că ar fi putut arăta altfel! Era impresionant, ca o operă de artă, şi te treceau fiori de mîndrie că ai contribuit şi tu, ai pus umărul la o treabă ca asta, în vreme ce puştimea bătea mingea pe maidan.

Cele două fetiţe, avînd ca unic instrument de lucru o foarfecă grea, provenită din atelierul de cizmărie al domnului Albu, părintele Magdalenei, decupau poze şi caricaturi din ziarele normale, pentru a le lipi apoi cu pap unde le cerea redactorul-şef.

Cînd isprava era gata de apariţie şi parcă făcea una cu peretele pe care era expusă, cei cinci o contemplau îndelung, uitînd de chin şi osteneală, îndreptînd apoi, chiar şi Tomiţă, priviri recunoscătoare către fiul din flori al Sabinei.

Se înserara, şi-atunci Raul, cu mintea lui de lider, decidea:

— Să conducem fetele. S-au ivit mulţi golani şi părinţii sînt îngrijoraţi!

Toma rămînea să-şi adune cutiile cu creioane colorate, pensulele şi tuburile, peniţele speciale şi sticluţele cu tuş, Antonel se alătura Magdei, după ale cărei codiţe aurii era topit, iar gazda adresa brunetei gestul „după dumneavoastră“. O bucată de drum o parcurgeau tuspatru împreună, deoarece fetele locuiau pe Vasile Lascăr, şi, tot în formaţie, intrau în prăvălioara cu dulciuri a lui Amza, tatăl lui Carmen, de la care domnişoara moştenise nasul urît şi ochii de sineală, care ar fi trebuit, dar deloc nu izbutiseră, s-o facă atrăgătoare. Raul le oferea gazetarilor alviţă, iar năsosul ţigănos se interesa:

— Ce spune mutul despre secetă? (Sau despre alt subiect la ordinea zilei.)

Părerile taciturnului Siriopol, semnificaţia gesturilor lui contau în oraş. Asta îi rămăsese în memorie lui Antonel şi de-acolo pornise Raul cînd îmbogăţise arta cu un nou gen teatral.

2. Acest Limorian

Gazeta de perete ar fi rămas o chestiune „de interes intern“, necunoscută marelui public, fiindcă n-a avut multă vreme decît un singur privitor sau martor al existenţei sale fizice, care o vedea, dar n-o citea, pe Sabina. Noul organ de presă a fost descoperit de marele public abia cînd familia Siriopol a organizat o mare petrecere cu prilejul naşterii unei fetiţe, Mina, cea dintîi odraslă comună şi legală a cuplului. Era iunie, după un an şi o lună de la victoria Aliaţilor în marele război, într-o perioadă de încredere şi speranţă, cînd omenirea lăsa impresia că o ia de la capăt, iar venirea pe lume a unei fiinţe avea dimensiuni de eveniment, confirmînd faptul că Istoria nu s-a

încheiat. În focul pregătirilor pentru banchet, nici unul dintre iniţiaţi nu şi-a amintit de afişul prins în piuneze.

Participarea la botezul laic a fost de mari proporţii, n-a existat invitat care să renunţe să se prezinte, ba chiar e de presupus că au existat şi intruşi, sub pretextul că ţin neapărat s-o felicite pe Sabina, considerată una din personalităţile tîrgului. Presupunerea ar fi îngăduită de faptul că era o înghesuială de bîlci, iar cînd, după pupături şi exclamaţii, oaspeţii s-au aşezat în jurul meselor împrumutate de la vecini, s-a constatat că nu e loc pentru toată lumea. S-a decis ca micuţii aduşi de părinţi, plus Raul şi amicii, să fie plasaţi în sufragerie, unde tronau pe bufete tăvile cu bucate şi cozonacii. Fusese adusă acolo o canapea, dar cei mai mulţi se tolăniseră pe podea ori se sprijineau de covoarele făcute sul, spre a nu se păta. O petrecere de pomină!

Banchetul a fost încoronat de apariţia unor musafiri din capitală, dintre cei care se produceau la spectacolele, dezbaterile şi chermezele de la Ateneul Popular, printre care scriitorul Sergiu Limorian cu soţia. Veniseră să petreacă în mijlocul electoratului provincial, iar moldovenii ştiu să preţuiască asemenea gesturi de solidaritate, să se mîndrească, să se simtă profund onoraţi. Abia atunci s-au adus scaune şi fotolii de la magazin, s-a creat o masă principală, înghesuiala a atins culmi periculoase, iar veselia şi gălăgia s-au înteţit, transformîndu-se în vacarm. Cine avea nevoie să ajungă la toaleta din capătul curţii era obligat la eforturi deosebite. Cel dintîi care a pornit în această expediţie îndrăzneaţă a fost un bucureştean prestigios, Limorian însuşi.

Revenit printre oameni, nu s-a grăbit să-şi reia locul, ci s-a abătut din drum, s-a strecurat după spinările unor comeseni şi a contemplat copilăreasca gazetă de perete. După cîteva clipe, fără vreun comentariu, a continuat să meargă, de astă dată către casă, intrînd în sufrageria plină de

plozi. Acolo se afla Sabina, care, înarmată cu un cuţit de măcelărie, pregătea un nou platou cu friptură de curcan. Bărbatul s-a îndreptat spre masa ei de lucru, cu grijă să nu calce vreunul din copii, dar, în acea echilibristică, n-a putut evita tabla de Capitally, unde se jucau micii ziarişti şi de care şi-a sprijinit un călcîi. În absenţa acestui incident, probabil că grupul celor cinci nu ar fi luat act de ivirea importantului oaspete.

— Am văzut gazeta voastră. Minunată lucrare, felicitări!

Doar Antonel Maurer a fost impresionat de această admirativă dezvăluire. Ceva sortit să rămînă de-a pururi secret ajunsese sub ochii unui străin, ba încă ai unuia celebru, un ins care, evident, n-avea să-şi ţină gura; ceea ce s-a şi întîmplat în ziua următoare. Deocamdată, cerîndu-şi scuze pentru involuntarul deranj şi făcîndu-le copiilor semn să-şi vadă de cursa jocului de îmbogăţire virtuală, şi-a văzut şi el de drum, a ajuns în dreptul gazdei, dar nu i s-a alăturat s-o ajute, pentru ce altceva venise?, ci s-a lipit de spinarea ei şi a sărutat-o pe ceafa umezită de efort, căldură şi griji.

Băiatul sticlarului vedea pentru prima oară un astfel de cuplu, aşa că, în vreme ce camarazii s-au întors la treabă, iar restul bebeluşilor şi-au continuat inconştienta vînzoleală, a urmărit cu gura căscată ceea ce se petrecea la doi paşi de el. Sabina n-a tresărit, nu s-a zbătut să se elibereze de insul care, între timp, se aplecase peste ea, cuprinzînd-o cu braţele în dreptul sînilor, ci s-a mulţumit doar să protesteze, chicotind încîntată, la ceea ce el îi şoptise la ureche:

— Ce, eşti nebun? Abia am născut!

Hîrjoana adulterină a continuat, aţîţată probabil de acel *vivere pericolosamente* specific acestui gen de distracţii mature, căci în orice clipă putea să apară o vecină, venită să dea ajutor la servirea bucatelor. Pentru Antonică era distractiv să-l vadă pe acel bărbat înalt, ciolănos, cu braţe de slăbănog în cămaşa de zefir cu mîneci scurte, cu gît subţire şi piele zbîrcită,

nas lung şi o frunte boltită, ce se continua cu o chelie negricioasă, frecîndu-se pofticios de fesele proaspetei mămici, mult mai tînără, mai scundă şi mai îndesată decît el, cu pielea albă, care nu se grăbea să se elibereze din braţele agresorului. Se jucau? I-a dat un cot lui Raul, ca să-l ia părtaş la spectacol şi să vadă cum reacţionează.

„Şeful“ a privit cîteva clipe, încercînd să priceapă ce se petrece ori să se smulgă din vraja jocului financiar, apoi faţa i s-a albit, iar ochii i-au scăpărat de furie. S-a ridicat brusc şi s-a repezit asupra agresorului, încercînd să-l smulgă din loc şi urlînd:

— Jos labele!

Din fericire, datorită vacarmului care domnea în curte, nimeni n-a înregistrat ţipătul isteric, scrîşnit ameninţător, iar cei doi delincvenţi s-au grăbit să-l liniştească pe băiat, Sabina l-a luat în braţe, explicîndu-i înveselită că n-a fost decît o glumă, iar scriitorul a spus că venise s-o laude pe mamă pentru frumoasa, minunata gazetă de pe peretele bucătăriei, pe care nici un alt musafir n-o remarcase, fiindcă n-a vrut să tulbure jocul copiilor. Iar la urmă, în vreme ce Raul, toropit sub potopul de sărutări, rămăsese cu gura căscată şi privirea fixă, a întrebat:

— Cine a desenat-o atît de frumos?

Antonel a replicat, cu exactitate şi mîndrie, arătînd cu degetul pe realizatori:

— Eu am adus culorile şi foaia, Raul a spus ce şi cum, iar Tomiţă a desenat totul!

— Minunat, minunat!

— Carmen şi Magda au participat şi ele, a adăugat gazda.

Totul e bine cînd se termină cu bine, căci tocmai intra doamna Maurer, interesîndu-se dacă putea fi de folos. Ce a urmat? Sergiu Limorian n-a vrut ca episodul să se încheie în coadă de peşte, astfel că, pentru a potoli

ultimele reziduuri de energii răzbunătoare ale copilului, l-a luat într-o bună zi de mînă şi l-a condus la redactorul ziarului judeţean *Păreri tutovene*, unde foarte curînd Raul Siriopol, din clasa întîi a şcolii numărul cinci, a debutat cu o cronică despre noutăţile din şahul sovietic, încadrată pe o coloană din pagina culturală.

Debutul a rămas înscris în toate bibliografiile ce însoţeau programele spectacolelor al căror autor şi regizor era, sugerînd o înzestrare de condeier ce se pierdea în negura timpurilor, într-un orăşel de care nu auzise nimeni la Toronto ori la Montevideo.

După Revelion, gazeta a dispărut din curtea familiei Siriopol şi, se pare, n-a mai fost văzută în alt loc. Nu e o frază notată de dragul de a crea ori sublinia un nou mister, ci pentru a permite naratorului să-şi exprime mirarea atunci cînd a aflat, peste vreo trei decenii, dintr-un interviu acordat emisiunii de teatru la microfon a postului de radio Paris, ca o mărturisire ce avea apoi să se adauge notei biografice şi bibliografico-dramaturgice a operei lui Raul, că talentul autorului nu s-a stins, cum se pierd în neant atîtea haruri infantile, ci a luat forma jurnalului intim. Din nefericire, acele caiete, numerotate de la unu la opt, au fost confiscate de poliţia secretă în vremea dictaturii din Grecia şi distruse cu intenţie ori poate doar rătăcite în arhivele acesteia.

Tot ce se poate. Cine ar îndrăzni să conteste afirmaţia unui scriitor cunoscut pentru activitatea sa certă, indiscutabilă, de disident, pentru cei doi ani petrecuţi după gratii în închisorile dictaturii pro-fasciste, pentru perioada grea şi primejdioasă a exilului, în locuri şi în condiţii nici pînă azi clarificate în întregime?! Dar mulţi, printre ei şi scribul ce şi-a asumat misiunea de romancier, au simţit că, prin această afirmaţie, imposibil de negat şi imposibil de probat, o laudă gratuită, nevinovată, la urma urmelor, s-a declanşat în declaraţiile publice ale eroului nostru, un soi de

autotămîiere; ori, dacă vreţi, s-a ivit un fenomen de falsă memorie, unii ar spune: expresia unei imaginaţii cu totul necesare în opera de ficţiune, dar nelalocul ei în viaţă, fiind un semn, semnal, că graniţa dintre cele două domenii, guvernate de emisfere deosebite ale creierului, s-a şters.

Dovadă de mărginire o asemenea căutare a nodului în papură, sub pretextul restabilirii adevărului, deoarece, cum bine ştiu aceia care cunosc istoria culturii, artistul are dreptul inalienabil de a utiliza oricîte biografii, oricît de fanteziste, de a recurge la un şir de pseudonime şi false identităţi, cutreierînd voios şi nestingherit prin existenţe inventate. Rămîne păcatul „tovarăşilor de drum“, al celor care l-au cunoscut pe creator încă din prima copilărie sau din alte perioade formative şi consideră, mai ales dacă sînt, cazul nostru, ziarişti ce se află în slujba adevărului istoric, drept o condiţie de bun-simţ, socotind că nu e bine să se împăuneze nimeni cu isprăvi lăudabile, dar incontrolabile mai ales din dorinţa puerilă, nicicînd recunoscută, de a construi un trecut avantajos situaţiei lor pe scena reală a lumii. Numai ei se întreabă dacă e vorba de o dublă personalitate în sens clinic, alţii cred că lumea e plină de asemenea indivizi, ce nu fac rău nimănui, ci doar, uneori, bine lor înşişi.

Ca argument în apărarea sa, naratorul ar aduce adevărul simplu, mult mai interesant şi mai atrăgător decît acela croit din interes. Întîmplări, de pildă, cu semnificaţie pentru biografia lui Siriopol, după ce gazeta de perete şi articolele despre şah au dispărut. Din dorinţa de a nu lăsa grupul să se destrame, de a-i păstra coeziunea, mai ales după răspîndirea celor cinci la şcoli diferite, Raul pregătea zilnic, la ore convenabile, programe de divertisment, cu o fermecătoare risipă de fantezie şi energie. Nu era uşor în acel tîrg „unde nu se întîmpla nimic“. Ortacii săi, ca majoritatea copiilor la această vîrstă, erau lipsiţi de iniţiativă, se complăceau în rutină şi inerţie,

rareori veneau cu propuneri de interesantă petrecere a timpului. Meritul micuţului născut în lagăr era cu-atît mai mare.

De elogiat este şi prezenţa numelui Toma Ungureanu în cuprinsul declaraţiilor de presă făcute de Siriopol însuşi şi al biografiei dramaturgului, menţionată în dicţionare şi antologii, deoarece normal era să se laude cu acest vechi amic. Plonjînd în trecut, constatăm că acelaşi Sergiu Limorian se află la rădăcina carierei artistice a talentatului şi harnicului grafician-desenator. Nuvelistul a luat cu el la Bucureşti elegantele şi inteligentele caricaturi ale feciorului de popă şi le-a plasat unei reviste de satiră, aflată atunci la început de drum, incapabilă să plătească vedetele din domeniu, dar care a beneficiat curînd de un succes remarcabil de stimă şi de public. În colţul din dreapta sus al publicaţiei a apărut zilnic, ani şi ani, rubrica „Tomiţă vă urează o dimineaţă senină“, autorul dovedind la acea vîrstă fragedă, necunoscută admiratorilor săi fideli, un haz inepuizabil şi o imaginaţie nesecată.

Dacă în cazul lui Raul Siriopol se putea presupune că scriitorul din capitală avea un anume interes paternal-erotic, lansarea lui Ungureanu a decurs dintr-un gest de tandreţe al unui artist vîrstnic, declanşat de răspunderea pentru destinul unui adolescent foarte înzestrat. Sergiulică a făcut de altfel unul sau doi paşi mai departe pe acest teren dezinteresat. El a semnalat ori a cerut să fie semnalată elogios rubrica lui Toma în diverse reviste la care colabora, şi tot el l-a sfătuit pe caricaturist să participe la concursuri internaţionale de gen, iar după obţinerea unei menţiuni a juriului la Praga, a găsit o relaţie din trecutul său antifascist prin intermediul căreia Ungureanu a dobîndit dreptul de a colabora la cotidianul comuniştilor francezi, răspîndit în lumea largă. Deşi a urmat studii de arhitectură, Tomiţă

a continuat să publice desene în presa europeană şi americană, asigurîndu-şi un prestigiu incontestabil.

Era Siriopol gelos, invidios pe succesul celui care n-ar fi intrat pe filiera artelor dacă în adîncurile copilăriei grecul nu l-ar fi pus la treabă? Greu de spus, fiindcă nu-l evitase nicicînd, dimpotrivă, cultiva prietenia cu el şi apela la sprijinul financiar al lui Toma pentru a sponsoriza anumite trupe de amatori care-i puneau în scenă piesele. Poate nevindecatele sale obsesii marxiste îl împiedicau să pomenească legătura strînsă cu un arhitect foarte bogat, proprietarul unei firme cu filiale în mai multe capitale, care exploata munca altora şi-şi însuşea plusvaloarea. Cine ştie?

N-ar trebui exclusă nici ipoteza că se temea de un protest al lui Ungureanu. Încă din adolescenţă, fără vreo legătură cu sucesele sale sociale, din cauze psihogenetice, Toma devenise un tip cu aspect băţos, cu mişcări demn-distinse, cu un mers de cardinal ţeapăn. Caricaturistul surîdea arareori, scurt şi sec, nu hohotea deloc, se purta foarte rezervat, chiar distant, cu colaboratorii, dar nimeni nu putea susţine că e îngîmfat. La propriu umbla cu nasul pe sus, dar la figurat expresia nu i se potrivea nicicum. Era modest, se îndoia de talentele sale, mereu avea impresia că locuieşte într-un castel din cărţi de joc, ce se poate prăbuşi la orice adiere. Era deci neîncrezător în laude, evita să vorbească despre sine şi, pe cît posibil, se ferea de presă şi oficialităţi.

3. Un debut regizoral deloc standard

Totul a pornit în atelierul familiei Spirakis, în sala cea mare, într-o seară de septembrie 1948. Socrate, băiatul cel mare al patronului, obişnuia să livreze după căderea întunericului acumulatoarele aduse dimineaţa la încărcat.

Majoritatea celor care deţineau aparate de radio – după război şi evreii recăpătaseră acest drept – dispuneau şi de cîte două acumulatoare cu lichid, pentru situaţiile des repetate cînd uzina electrică, avariată la bombardament, lipsită de combustibil şi rău administrată, înceta să funcţioneze. Cuprins de întuneric, tîrgul era nevoit să recurgă pentru iluminat la flăcările tremurătoare ale lămpilor cu petrol, iar păstrarea legăturii cu lumea largă, concentrată în vocea crainicului de la Bucureşti, depindea de acele greoaie surse de alimentare a radiourilor cu curent electric.

În decorul tejghelelor pe care zăceau aparatele în curs de reparaţie şi motoarele cu maţele alcătuite din snopuri de fire straniu colorate s-a făcut deodată beznă deplină. Socrate s-a grăbit să închidă obloanele dinspre strada pe care încă se mai zăreau felinarele trăsurilor, iar în spaţiul acela orb, deplin izolat, s-a auzit cu putere semnalul emisiunii *Teatru la microfon*. Erau cinci inşi acolo, Raul şi cei doi locotenenţi ai săi, care obişnuiau să vină împreună, gazda şi grăsanul de Mavrodin, pe care toţi îl strigau cu numele de familie de pe firma frînghieriei.

Se transmitea o piesă sovietică de război, iar vocile actorilor, şoptite ori ţipate, răzbăteau cu dificultate prin vacarmul provocat de echipa de zgomote, scrîşnetul şenilelor de tancuri, răpăitul mitralierelor şi salvelor de katiuşe, tropăitul bocancilor în noroiul vîscos, şuieratul trasoarelor, lălăiala unor cîntece soldăţeşti, foşnetul frunzelor biciuite de ploaie, pînă şi vuietul vîntului de stepă. Din timp în timp cobora liniştea vătuită a unui comandament de front, unde se desfăşurau dialogul unor tovarăşi generali şi colonei sau neliniştea unor conversaţii din tranşeele militare ori din adăposturi subterane.

O vreme băieţii au ascultat reculeşi pasionantul film nevăzut, retrăind atmosfera izbutitelor jurnale cinematografice de actualităţi, apoi Raul a lansat un concurs ad-hoc de recunoaştere a interpreţilor, ăsta e Calboreanu

ori Vraca, inconfundabila voce a lui Manolescu, cum să te decizi între Tanţi Cocea, Elvira Godeanu sau Aura Buzescu?! „Barbar cînta femeia-aceea/ Şi-n jur era aşa răscoală…/ Şi nici nu ne-am mai dus acasă/ Şi-am plîns cu frunţile pe masă/ Iar peste noi în sala goală/ Barbar cînta femeia-aceea…"

Se lansase reforma învăţămîntului, şcolile confesionale fuseseră desfiinţate, Antonel se alăturase camarazilor la numărul cinci băieţi, Ateneul Popular îşi pierduse rostul şi publicul, astfel că neobositul lider al grupului a dat semnalul de adunare generală, Carmen şi Magda au revenit la matcă, iar la piesele în reluare, publicate în fascicule, Siriopol şi-a asumat funcţia de regizor şi actor principal, echipa sa jucînd, pe muteşte, mişcarea personajelor care acţionau, fără trup, în carcasa aparatului de radio.

A fost doar prima fază. Tomiţă a primit sarcina de a proiecta şi confecţiona decoruri, talentul său s-a dovedit la înălţimea noii misiuni, dar acum nu ajungea o foaie de bloc, cît ar fi putut aduce Maurer, astfel că Raul a apelat la fondurile tatălui vitreg, se pare că avea cont deschis în vistieria grecului, chit că se spune mereu „turcul plăteşte", uneori se întrebuinţau cîte zece asemenea cartoane, fixate în cadre de şindrilă, lemnul era obţinut la preţ redus de la atelierul de mobilă şi tapiţerie al lui Moldovan, un ins sensibil la cultură şi la educaţia noilor generaţii. De costume se ocupau Carmen şi Magdalena, care primiseră de la Sabina cheile magaziei de recuzită de la Ateneul Popular. În mormanele de boarfe supuse degradării fizice şi morale, efectului devastator al timpului, nu era uşor să te descurci, să găseşti ce trebuie, ca să satisfaci pretenţiile exigentului regizor, dar iniţiativele nobile şi sentimentale se bucură de protecţia zeilor, aşa că s-a ivit în mijlocul lor, ca un lujer înalt şi fin printre plantele bondoace, Domnica, fiica superbă, cea mai mare, a cizmarului de lux. Era o plăcere s-o vezi şi s-o auzi arătînd şi explicînd ce şi de ce a ales, cum va modifica şi adapta un costum sau altul, lucrînd la Singerul mamei, s-o simţi, tremurînd

de emoţie puberală, cum îţi ia măsurile, probează bluza şi pantalonul ca o profesionistă, fiindcă începuse să lucreze la atelierul modistei Porumbiţa.

Cu pantofi şi hăinărie de rînd se aprovizionau prin împrumut de la taraba de vechituri dinspre piaţa de flori, iar accesorii obţineau din restul imperiului Siriopol. Păcat, mare păcat că nu era îngăduit accesul spectatorilor, deoarece se asuda, nu glumă, în bucătăria de vară şi în cămara de lemne a familiei Siriopol, cele două săli de repetiţii din curtea cu garduri înalte, unde n-aveau acces Socrate şi Mavrodin, să-şi pună pofta-n cui aceşti flăcăi, tare dornici să se prindă în joc cu Domnica, domnişoară de vîrsta lor, deloc potrivită cu mucoşii printre care se învîrtea.

Iar cînd s-a organizat iarăşi mare petrecere, la botezul micuţei Lina, a doua surioară cu care s-a pricopsit Raul (oaspeţi din Bucureşti n-au mai venit, se încheiase în coadă de peşte epoca lui Limorian şi a celor de o teapă cu el, dar n-au lipsit mărimi de la Judeţeană), nimic din recuzita teatrului de amatori n-a rămas la vedere. Decorurile reutilizabile au fost ascunse în magazia închisă cu un lacăt cît toate zilele, fiindcă secretarului cu propaganda, în subordinea căruia lucra Sabina, nu i-ar fi fost pe plac acea activitate culturală independentă, poate subversivă, de vreme ce nu era supusă cenzurii, controlului de partid.

Magazinele şi prăvăliile de tot felul închideau definitiv obloanele ori se transformau în ateliere meşteşugăreşti, cu vînzări ilicite pe sub tejghea, fabrica de vată industrială şi moara fuseseră naţionalizate, cooperativele de producţie şi de consum erau la mare modă, ca vestitoare ale viitorului luminos, aşa că nimeni nu s-a mirat cînd, odată cu evreii sionişti care dispăreau pe capete din tîrg, familiile Spirakis şi Mavrodin au emigrat în Grecia, să se reunească cu neamurile de-acolo.

După ce o vreme fusese director la Aprolacta, o firmă a statului ce se ocupa cu fabricarea brînzeturilor, cu scopul de a distruge prin concurenţă

iaurgeriile albanezilor, tovarăşa Sabina fusese scoasă din producţie şi integrată activului judeţean, ca instructor cu propaganda, pe considerentul că îşi însuşise în lagăr învăţătura marxist-leninistă, astfel că putea organiza studierea scurtei biografii a tovarăşului Stalin şi a istoriei Partidului Comunist Bolşevic al Uniunii Sovietice. Aşa se explică de ce, sub denumirea falsă de mic negoţ ambulant, alături de nenorocitul Mendel, ce umbla cu o tavă de biscuiţi „bune şi calde“, cum le recomanda copiilor, înveseliţi de dezacordul gramatical, negustoria diversificată a lui Siriopol era îngăduită de autorităţi, iar Fiscul se prefăcea că plouă, fiindcă în acea periodă de tranziţie a dictaturii proletariatului nimic nu era incompatibil.

4. Interludiu

În paginile de cultură ale unei reviste găsite în cameră, semn că au mai trecut intelectuali pe-aici, găsesc un foarte interesant articol despre prietenia dintre Schiller şi Goethe. Probabil că voi mai reveni la aceşti geniali oameni de teatru, aşa simt, de vreme ce mi-am propus să reconstitui drumul spre infern al dramaturgului „nostru“. Deocamdată vreau să notez două chestiuni sugerate de articol, pentru că ele îmi dau curaj să continui această tentativă de roman, pe care prea adesea îmi vine s-o abandonez, deoarece mă împiedic de felurite obstacole pe care nu ştiu cum să le depăşesc.

Mai întîi un citat din *Poezie şi adevăr*: „Astfel a luat naştere acea tendinţă de la care nu m-am mai abătut în tot cursul vieţii mele, anume de a transforma într-o imagine sau o poezie tot ce m-a bucurat, m-a făcut să sufăr sau m-a preocupat într-un fel oarecare, astfel încît să pot justifica ideile mele despre lucrurile exterioare şi să aduc liniştea în sufletul meu. Darul acestei transformări nu era nimănui mai necesar decît mie, deoarece

m-am simţit totdeauna azvîrlit de natură dintr-o extremitate în alta. Tot ce am dat la iveală sînt deci numai fragmente ale unei mari confesiuni. Pe care cartea de faţă îşi ia acum îndrăzneala să o completeze“.

Întreaga operă a acestui gigant, inclusiv *Faust* 1 şi 2, constituie o suită de mărturisiri, un amplu jurnal deghizat, desigur fără ca acest adevăr adînc să împiedice fiecare carte să fie o operă independentă, în care palpită o întreagă lume. Pentru că jurnalul intim dă seamă în special despre relaţiile diaristului cu mediul în care trăieşte, nu doar despre visele, visurile şi visările tale. Dar la fel de important e faptul că numai ceea ce te preocupă intens, nu-ţi dă pace ori linişte, te îngrijorează, te sperie ori te face fericit merită să fie transformat într-o imagine sau poezie. Acesta e motorul interior care te aşază la masa de scris, impulsul autentic al căutării unui echivalent literar, acea „tendinţă“ de la care genialul poet nu s-a abătut de-a lungul deceniilor de creaţie. Dacă scriu ceea ce mă interesează, mi-a pătruns chiar şi în vise, iar acum, după întîlnirea cu Toma, se dovedeşte că nu numai pe mine mă pune pe gînduri, înseamnă că e vorba de ceva semnificativ în lumea exterioară, care merită efortul de a deveni „imagine ori poezie“. Goethe notează şi că a devenit scriitor abia cînd a priceput importanţa, primatul „conţinutului şi al expresiei simple“, abandonînd stilul afectat şi efectul superficial.

În al doilea rînd, tot legat de ce trebuie să fie romanul, găsesc şi un pasaj ceva mai lung despre Werther, prima lui scriere de succes substanţial. Notaţii din cuprinsul memoriilor, redactate cîteva decenii mai tîrziu şi numite *Poezie şi adevăr*: „Orice împăcare cu viaţa se întemeiază pe repetarea regulată a unor împrejurări exterioare. Alternanţa zilei şi a nopţii, a anotimpurilor, a înfloririi şi rodirii, a tuturor celorlalte fenomene care ne întîmpină de la o epocă sau alta, şi pe care putem şi trebuie să le gustăm, acestea sînt resorturile propriu-zise ale vieţii pămînteşti“. Iar dacă nu,

„apare atunci răul cel mai mare, boala cea mai gravă, iar viaţa devine pentru noi o povară dezgustătoare“. Refuzul provoacă „sinuciderea, mai frecventă decît se crede la oamenii reflexivi şi interiorizaţi“. Reîntoarcerea iubirii, adică repetarea dragostei, este cea mai apăsătoare! „Ceea ce nelinişteşte mai ales pe tînărul sensibil este neîncetata revenire a defectelor noastre… Dar virtuţile cresc din defecte, sînt direct determinate de ele! Acesta este punctul cel mai dificil al cunoaşterii de sine, care o face aproape cu neputinţă.“ Aşa stau lucrurile cu acel „Cunoaşte-te pe tine însuţi“. Să nu uit.

Tot acolo întîlnesc şi un fragment dintr-o scrisoare adresată de Schiller unui prieten care se plîngea că se află într-o criză de creaţie. Cunoscîndu-l pe acel scriitor, marele poet îi explica mecanismul prin care inteligenţa se opune imaginaţiei, blocînd astfel libertatea necesară ficţiunii. În cazul de faţă, fiind vorba de un om care nu şi-a permis nici o abatere de la adevărul istoric, obligatoriu în profesia de comentator politic, deschiderea drumului „fanteziei“ literare e teribil de grea, poate imposibilă. Mintea mea opune rezistenţă oricărui amănunt asupra căruia memoria are îndoieli, iar temerea de speculaţie ori de cazuistică blochează acţiunea condeiului.

M-am bucurat să retrăiesc efectul produs asupra mea de recitirea, nu foarte recentă, a volumelor din *Poezie şi adevăr*, în versiunea lui Tudor Vianu. Păcat că nu le am la îndemînă. În ciuda unor incongruenţe de limbaj, pe care văd că nici traducerea în engleză nu le poate evita, îmi amintesc că m-a copleşit senzaţia de inteligenţă firească, nesofisticată, adevărul unei epoci istorice demult apuse, incredibil de apropiat celor de azi, controlul moral pe care geniul îl exercită permanent asupra lui însuşi. În legătură, de pildă, fiindcă sînt încă sub impresia interviului dat de Raul, cu uliţa evreiască din Frankfurtul său natal.

Goethe, poate cea mai înaltă expresie a spiritului german, mai sus în această privinţă decît contemporanul nostru Thomas Mann, preocupat şi el

de problema antisemitismului, marele Goethe manifestă o emoţionantă simpatie şi căldură faţă de nedreptăţiţii noştri conaţionali.

Cu talentul său de poliglot, se apucă, în perioada dibuirilor literare, de o carte în care fiecare capitol să fie scris în altă limbă, un proiect nerealizat, care a preocupat multe minţi strălucite, pe Joyce, de pildă. În afară de germană, exerciţiul mai angajează franceza, italiana, engleza, latina şi greaca veche. Simte nevoia să recurgă şi la jargonul evreiesc, limba idiş, dar constată că, pentru a avea acces la un astfel de text bizar, e nevoie să înveţe mai întîi ebraica. Se pune neîntîrziat pe treabă, cu elanul specific primei tinereţi, se cufundă în povestirile magice ale Vechiului Testament, care-l fascinează în asemenea măsură, încît uită de idiş, dar nu şi de vorbitorii acestui limbaj, de care rămîne ataşat sufleteşte pentru totdeauna, vizitînd adesea ghetoul din oraşul de pe Main, cu sentimentul unei solidarităţi depline cu acei nedreptăţiţi ai sorţii.

Relatează către sfîrşitul mărturisirilor episodul incendiului care cuprinde mahalaua evreilor, cu graba lui de a sări în ajutorul sinistraţilor, cu iniţiativele de a fi de folos şi a-i mobiliza şi pe alţii, cu uimirea provocată de hazul stîrnit de faptul că poartă haine luxoase, pe care nu ezită să le sacrifice, dar mai ales cu blamarea energică a acelora care se distrează urît, batjocoritor (hai să-i numim antisemiţi), pe seama nenorociţilor ce aleargă îngroziţi să-şi pună la adăpost copilaşii sau avutul. Goethe nu e doar bun la inimă, deşi nici asta n-ar fi de colo, dar prefigurează intelectualul modern, care simte cum trebuie reacţionat la manifestările şovinismului popular.

Acelaşi titanic Goethe, care nu precupeţeşte elogiile la adresa unui spirit înrudit, filosoful contemporan Moses Mendelssohn, şi se înclină smerit, explicînd pricinile, dinaintea gîndirii revoluţionare a lui Spinoza. Păcat că nu am cu mine cartea ca să reproduc cîteva citate lămuritoare! Ori, mai bine, să le transcriu şi să le expediez pe adresa lui Raul. Tare s-ar înfuria,

doar şi el e un iubitor al poporului evreu! Nimeni nu acceptă să fie considerat antisemit, mai ales dacă „are prieteni evrei“, cu toţii luptă doar pentru adevăr istoric şi dreptate socială.

Astea erau gîndurile care mă bîntuiau după ce am lăsat deoparte revista cu articolul despre prietenia dintre Schiller şi Goethe. Mă pregăteam de culcare, regretînd că n-am căutat-o pe Reli în sala unde-şi consuma energiile tinereşti. Mai bine nu, te pomeneşti că n-o găseam pe spaliere, cine ştie prin ce colţuri de castel regesc se distra ori se plictisea! Cînd să sting televizorul, iată că apare pe un canal franţuzesc un excelent film documentar, pe care-l mai văzusem cîndva, despre retragerea din activitatea concertistică a lui Glenn Gould. Ce minune de om, artistul care nu suportă asaltul agresiv al publicului de adoratori sau obositoarele călătorii pe toate meridianele, uite că iar mă duce mintea la amicul nostru din copilărie, avid de renume oarecum nemeritat, dornic de succes cu orice preţ, pe care valoarea operei nu-l justifică. A devenit o obsesie, vorba Aureliei! Doar orice artist vrea să aibă glorie, acum şi mereu, de ce la unii acest ţel pare jalnic, jenant şi murdar?

5. Cocoşeii din piaţa de păsări

Răsturnarea s-a produs de la o zi la alta, a fost deplină şi ireversibilă, încît, paradoxal, n-a constituit o surpriză, ca şi cum toată lumea o aştepta. În loc să fie uluit de întorsătura lucrurilor, în nici un fel anunţată, previzibilă, tîrgul nu pricepea cum de „operaţiunea“ întîrziase atît de mult. Multe schimbări, de formă şi de conţinut, interveniseră, oficialităţile şi presa de partid le numeau, nu tocmai greşit, revoluţionare, dar de ce capul de listă al victimelor devenise Stavros Siriopol? În vreme ce mulţi alţii erau

consideraţi duşmani de clasă, exploatatori alungaţi de la putere ori doar „elemente“, adică suspecţi de sabotaj ori de subminarea economiei naţionale, supuşi represiunilor cuvenite acelora din cauza cărora lupta se tot „ascuţea“, pentru apărarea „cuceririlor“ invizibile, grecul îşi continua afacerile înfloritoare, sub oblăduirea autorităţilor.

La fostul pension de fete „Regina Maria“, o clădire aspectuoasă şi izolată, se mutase Securitatea regională, iar întreg perimetrul grădinii cu plopi fusese înconjurat de un zid gros şi înalt, îndărătul căruia se comiteau blestemăţii fără număr şi uneori fără limită. Potrivit sistemului stalinist, fuseseră aduşi ofiţeri cu bentiţe albastre din Ardeal, unii scoşi din potcovării şi înaintaţi la gradul de colonel, iar casele acestora, confiscate de la bogătaşi, erau de asemeni înconjurate cu ziduri de protecţie, ceva mai scunde decît cele de la locul crimei, dar la fel de bine garnisite cu ostaşi ce asigurau paza preţioaselor familii ziua şi noaptea, avînd consemnul de a interzice trecerea pietonilor pe trotuarele cu pricina, deoarece în acele birouri şi locuinţe se punea la cale noua orînduire social-politică.

Într-o noapte de pomină, din ordinul atotputernicei Securităţi, desigur fără ca Sabina să fie avertizată, de pildă destituită, conform nemiloaselor canoane, din funcţia importantă pe care partidul unic i-o încredinţase, Miliţia a făcut o descindere în casa lui Siriopol, în căutarea comorilor ascunse, pentru a le trece în proprietatea poporului liber şi suveran. Din strigătele auzite de vecini rezulta că în seiful familial fuseseră găsiţi cîţiva cocoşei, cum se numeau monedele de aur avînd pe ele cocoşul galic şi cu valoarea nominală de doar douăzeci de franci, pe care negustorul îi deţinea ilegal, dar la a căror confiscare nu se împotrivise. Sabina stăruise că nu ştia de existenţa valutei de metal preţios, strigînd răguşită că ar fi fost prima care să le predea statului, dar cocoşeii fuseseră pur şi simplu uitaţi în acel colţ, fiind ascunşi încă de pe vremea nemţilor.

— S-o crezi dumneata, cucoană! urlase, scos din fire, tînărul locotenent Donat, un pui de ţăran mijlocaş din Plopana, care comanda operaţiunea. Mai bine spune unde ţine bătrînul jidan lăzile cu galbeni, că tot îi dibuim noi pînă la urmă, fiindcă scrie în ordin să nu plecăm de-aici fără toată prada, dar atunci o să fie mai rău de capul vostru, fiindcă refuzul de a colabora este o crimă contrarevoluţionară şi se pedepseşte cu munca silnică!

Din tot ce auzise şi văzuse, taciturnul şef al familiei reţinuse doar atît:

— Aş fi mîndru să fiu evreu, dar nu mi-a fost dat! Am să cer judecarea ta, mucosule, pentru aţîţare la rasism şi şovinism, o să te usture şi ai să putrezeşti la temniţă grea!

Locotenentul îi rîsese în nas. „Băieţii“, şapte inşi, constituind o echipă asemănătoare acelora trimise să captureze un naş mafiot la Palermo, încă o premieră în acel tîrg prăpădit, se apucaseră de cotrobăit cu un fel de plictiseală arogantă şi neruşinată, procedînd ca la un jaf ori ca la o devastare. Scopul principal al acţiunii era să transmită un avertisment colectiv „foştilor“ din urbe, din toată regiunea, că ar trebui să depună grabnic valuta şi aurul, deoarece rămăseseră doar cîteva zile pînă la expirarea termenului prevăzut de lege pentru a scăpa de incriminare, respectiv de lungi ani de puşcărie. Deşi ziarele gemeau de ştiri privind succesele „brigăzilor speciale“ din capitală şi din cîteva mari oraşe, în Moldova treaba avansa greu, cu totul nesatisfăcător, chiar dacă informatorii alcătuiseră liste demne de încredere. Mesajul era limpede şi se cuvenea transmis cu tapajul corespunzător: nimeni nu va fi cruţat, nici măcar aceia care se bucuraseră pînă ieri de un statut de răsfăţaţi ai regimului. După ce transformaseră locuinţa propriu-zisă într-un depozit de vechituri ori o ladă de gunoi, sfîşiind saltelele şi plăpumile, inclusiv cele din camera copiilor, au fost aduse din camionul echipei, ce staţiona ameninţător pe străduţa din

spatele casei, proiectoare din dotarea armatei şi un grup electrogen, iar cercetările au fost extinse în curte, în bucătăria de vară şi magazia de lemne.

Spre dimineaţă se trecu la săparea gropilor, după ce fuseseră smulse podelele, iar cel mai mult se întinse devastarea uriaşului beci, o construcţie subterană impresionantă, care servise ca adăpost pentru tot cartierul în vremea bombardamentelor. Locotenentul părea o fiară turbată:

— Ce nu găsim noi acum ai să vomiţi tu la anchetă! N-am mandat să-ţi aplic aici măsurile de presiune, fiindcă noi respectăm termenul legal, dar ai să stai la başcă pînă ai să ne duci tu singur, ca un căţel cuminte la gardul unde vrea să se pişe!

Dintr-un simbol al noii societăţi, copilul-martir, născut în lagărul antonescian şi care se bucura de toate drepturile şi privilegiile, Raul ajunse un mic vagabond speriat, care se ferea pînă şi de grupul de copii în fruntea cărora se aflase, deşi aceştia, cu toţii, îşi manifestară, după cum îi îndruma mintea, camaraderia şi solidaritatea. Dacă oamenii maturi aveau anumite datorii de plătit lui Siriopol şi nevestei, drept care o ocoleau pe aceea care umblase cu nasul pe sus şi intrase în slujba celor care o îndoctrinau, trăgînd toate foloasele din nenorocirea trăită în prima tinereţe, şi-l blagosloveau cu vorbe grele pe grecul care profitase de toate conjuncturile, „bietul orfan“, cum ajunsese să fie numit, inspira mila şi bunăvoinţa publice.

Or, tocmai asta nu putea suporta vanitatea rănită a puberului, ceea ce explică faptul că ambiţia şi mîndria nu-l părăsiseră, ba chiar se observa la el o exacerbare a voinţei de a se impune. Experienţa dură, parcursă conştient, se suprapuse aceleia din vremea lipsei de memorie, crestată în straturile profunde ale fiinţei, provocînd o însingurare, un refuz înverşunat de a accepta orice formă de căldură. Avea un program sever de retractilităţi, care se manifesta mai ales la gimnaziul unde apucase să intre, alături de Toma şi Antonel, înainte de nenorocirea ce se abătuse asupra familiei sale. Dispăru

de la repetiţiile echipei de teatru, al cărei fondator, lider necontestat şi suflet era, dar şi de la şedinţele cercului de matematică, unde fusese un preşedinte stimat, practica o tăcere, ei da, surîzătoare, plantată pe un complex de superioritate.

După cîteva zile de arest preventiv şi după expirarea termenului ultim de depunere voluntară a valutei, dosarul lui Stavros fusese predat organelor de Securitate, iar ancheta încredinţată căpitanului Herman Iancu, un fost vînzător de băcănie, devenit bătăuş în uniformă albăstruie după ce peste semidoctismul său structural fusese plantată o pospăială de ideologie marxizantă, deprinsă la cîteva şcoli pentru cadrele de partid. Motivul noii încadrări juridice a faptelor de care era acuzat negustorul de covoare orientale era acela că, negăsindu-se valută ascunsă, fuseseră adunate cîteva pseudo-probe, adică declaraţii ale unor martori năimiţi, din care rezulta că grecul trimisese peste graniţă, pentru a fi plasate în bănci elveţiene, sute de dolari şi lire sterline.

Acesta era nu doar un mod de a pune la adăpost o avere adunată prin exploatarea, directă sau indirectă, a poporului muncitor, dar şi un sprijin financiar dat imperialismului aţîţător la noi războaie, care pregătea răsturnarea statului democrat. Iancu Herman n-a făcut economie în manevrarea bastonului de cauciuc şi a altor mijloace de convingere pentru aflarea adevărului, dar n-a putut stoarce de la înrăitul duşman al noii orînduiri numerele de cont şi parola, necesare pentru recuperarea preţioasei valute convertibile şi a unor probabile cantităţi de aur masiv. Procesul a fost judecat de instanţele militare, unde accesul publicului nu era permis, astfel că urbea nu a aflat, din păcate, cum a decurs procedura în baza căreia Siriopol s-a ales, poate fiindcă a beneficiat de asistenţa unor avocaţi din Bucureşti, cu o pedeapsă de numai zece ani de temniţă grea.

Doar Sabina primise dreptul de a fi prezentă la judecată, inclusiv în instanţa de recurs, dar ea nu putea fi determinată să povestească, nici măcar prietenilor, care din apropiaţi deveniseră foarte îndepărtaţi, simple cunoştinţe întîmplătoare, cu-atît mai puţin foştilor colegi, care nu voiau să dea ochii cu aceea care nu-şi repudiase soţul încă din noaptea găsirii cocoşeilor, nici nu ceruse divorţul imediat după naşterea Linei, ba chiar „se alăturase“ cu convingere delincventului, străduindu-se pe toate căile să-i demonstreze nevinovăţia şi rostind în public cuvinte jignitoare şi calomnioase despre locotenentul Donat şi căpitanul Herman.

Familia, nevastă şi trei copii minori, rămăsese practic fără nici un venit ori alt mijloc de trai, întregul complex comercial din piaţă fiind sechestrat şi sigilat în chiar noaptea descinderii, apoi deschis, înconjurat de cordoane ale Miliţiei şi supus unei cercetări la fel de acerbe ca şi locuinţa potentatului, în fine, averea fusese în totalitate confiscată prin sentinţa de condamnare pentru uneltire contra ordinii de stat. Nu fuseseră alungaţi din imobil, ci doar constrînşi să se rezume la o cameră plus bucătăria de vară, restul casei fiind repartizat unui militar, şeful fanfarei din garnizoana locală, un plutonier adjutant ce avea cinci flăcăi, cu vîrste de la unu la cinci ani.

Greu de spus din ce trăiau, oricît de modest, Raul şi ai săi. Fireşte, Sabina, încă tînără, trecută prin experienţa lagărului, ştia să se descurce şi cu o oală de cartofi. Vindea, la tarabele de vechituri, mobila din casă, tablouri, stofe şi ţesături, vaze şi bibelouri, tot ce nu intrase în tolba severă a confiscării, asta vedea, oftînd în faţa unui asemenea destin, tot tîrgul. Dar se poate ţine o familie din atît? Plus pachetele pe care credincioasa soţie le căra la penitenciarul din Aiud ori de cîte ori regulamentul o îngăduia. Musai trebuia să mai existe o sursă ocultă, dar, cum nu se putea afla, se răspîndiseră felurite zvonuri, credibile sau năstruşnice. Probabil că în acea perioadă cumplită se cristalizaseră secretomania şi darul imaginaţiei

neţărmurite ale viitorului om de teatru, o consecinţă psihopatologică cu totul de înţeles, chit că uneori îl plasa pe Raul la graniţa morbidului.

Nici o mirare, de pildă, că femeia, aflată în acea situaţie-limită, dar neafectată de vreo urmărire penală personală, primea o indemnizaţie de la puternica pe-atunci asociaţie, sau cum s-o fi numind, a foştilor deţinuţi politici, condusă de oameni care ştiau cu ce uşurinţă te treceau camarazii de arme dintr-o tabără în alta. Poate nu chiar din primele săptămîni, cînd se ştia că locotenentul şi subalternii săi, la cererea lui Herman Iancu, supravegheau ziua şi noaptea orice mişcare a „văduvei“, cum o ironizau ei, plasaţi pe acoperişurile din jur, cu binocluri şi alte ustensile, în speranţa că vor adăuga un fir care să ducă la comorile ascunse. Veneau acei bani albi pentru zile negre pe cale oficioasă ori în plicuri strecurate cu pricepere de foştii ilegalişti? Mai cu seamă că Stavros însuşi cotizase substanţial, riscîndu-şi pielea, la Ajutorul Roşu.

Dar Jointul, Hias sau altă ramură a întinselor sisteme financiare iudaice ar fi abandonat cu nepăsare o biată coreligionară cu nimic vinovată moral, ba poate considerată normal o victimă a represiunii exercitate de aşa-numita dictatură a proletariatului în acei „ani negri“, cum suna titlul unei piese de elogiere a unei lumi în care înflorea nedreptatea, din cauza căreia Sabina şi alţi iudeo-comunişti, o sintagmă cîndva la modă, luaseră drumul Transnistriei? Era exclus ca legăturile de afaceri, familie sau prietenie ale grecoteilor de toate nuanţele ideologice (dintr-o ţară unde conflictele acute şi războaiele civile se ţinuseră lanţ) să intervină, să pună umărul, pentru a trece căruţa peste podul diavolului? Scriitorul Sergiu şi-nu-mai-ştiu-cum, una din gloriile noii culturi, cunoscut ca larg la pungă, putea să trimită ceva prin cineva fostei ibovnice.

Pînă într-o zi… cît să fi trecut de la încarcerare?, fiindcă străinii nu sînt ca noi, ci se ajută uimitor la necazuri din astea, cînd s-a aflat că Stavros nu

se mai află la Aiud, ci a fost răscumpărat şi transferat în Grecia, fie plătindu-se pentru el o sumă echivalentă cu aceea înscrisă în dosare că ar fi existat în conturile secrete din Elveţia, fie predat la troc în schimbul unui spion căzut în plasa imperialiştilor ori a unui lider al mişcărilor de eliberare. Asemenea combinaţii nu se află nici la jumătate de secol după ce s-a încheiat isprava, cînd se deschid arhivele secrete, fiindcă nici o hîrtie cu antet nu le menţionează, nici un ins implicat nu le dezvăluie.

S-a aflat din zvon public, dar încă mai pluteau incertitudinile (păi aşa pot fi livraţi asasini periculoşi!; aiurea, nu e vorba decît de infractori economici, delapidatori, pungaşi, hoţi de cai!; dar nu fusese el trecut la sabotaj?), cînd un vecin a primit o fotografie gen carte poştală, în care şeful familiei abandonate putea fi văzut, ceva mai chel ca odinioară, tolănit pe o canapea, cu un trabuc sub nas şi răsucind (ţinînd) între degetele cu inele celebrul şir de mărgele din chihlimbar. Nu era trucaj, cine şi de ce să plastografieze imaginea?! Singura întrebare fără răspuns: cum de n-a oprit cenzura securistică a poştei acest îndemn indirect la subminarea economiei naţionale, aflată în plin avînt distructiv, cînd alte plicuri inocente dispăreau în vid?

Abia atunci Sabina şi Raul s-au înseninat, fetiţele erau nevîrstnice pentru a reacţiona, deşi toată lumea era de acord că trebuia scoasă din ţară şi pusă la adăpost toată familia aceasta, lipsită de orice viitor. Pe de altă parte, acum nimeni nu se mai întreba din ce trăiesc copilaşii, iar cîţiva vecini se aventurară să-i ceară evreicei bani cu împrumut şi nu fură refuzaţi, dar li se pretinse dobîndă pe termen, după cum era obiceiul la acest neam de cămătari, dar nu şi la comuniştii cu care femeia se înhăitase încă din lagăr.

Aşadar, tînărul Siriopol, numele fusese păstrat, ieşise din izolare, era comunicativ, uneori de-a dreptul prietenos, cu Anton şi cu Toma, iar dintre fete numai cu Domnica, alcătuind cu fiica cea mare a cizmarului un cuplu

amoros. Se plimbau uneori prin grădina publică ori prin mahalaua Cotu Negru ţinîndu-se de mînă, el mărunt, îndesat, ea ca un lujer, ’nălţuţă, feminină, cu fuste lungi, o domnişoară, căci era cu trei ani mai coaptă, iar la vremea aceea diferenţa părea chiar mai mare.

Uneori băieţii erau poftiţi la o salată de legume ori la o felie de pepene verde în bucătăria de vară, care devenise fieful lui Raul, în vreme ce camera dinspre curte adăpostea componenta feminină a familiei destrămate. Potenţialul dramaturg era mare meşter la uriaşele salate cu castraveţi, roşii, ardei, la care adăuga mirodenii, măsline şi cuburi de telemea ori cine ştie ce alte bunătăţi care se nimereau în hala tot mai restrînsă ori erau obţinute pe cartela de membru al cooperativei de consum. Îţi lăsa gura apă în vreme ce gazda se îndeletnicea fără grabă, manevrînd un cuţit de vînător şi tăbliile de lemn gros, cu pregătirea acelei construcţii în care culorile şi miresmele se îmbinau admirabil.

6. Curăţenia e mama sănătăţii

Iar într-o bună zi Raul i-a făcut părtaşi la un spectacol de o intimitate cum nu se poate mai îmbietoare pentru acei puberi, pentru care femeile mature din jur, iar nu puştoaicele lipsite de atracţie, deveniseră adevărate obsesii, şi nu doar simple producătoare de erecţii ori poluţii, dublate de jenă şi temeri obscure. Un alt izvor al „teatrului tăcerii“, cu care avea să se afirme în lume. Studiase el înainte acel fragment de realitate promiscuă, se familiarizase cu personajele şi cadrul ori descoperise odată cu ei viaţa ascunsă a unei familii-simbol, care avea să-i furnizeze nu doar situaţii şi reacţii verosimile, ci şi acel tip de dialoguri restrînse la esenţial, necesare demersului său artistic? Dacă şocul vizual, imaginativ şi emoţional n-ar fi

fost atît de surprinzător şi puternic, întrebarea ar fi putut beneficia de un răspuns. Aşa însă…

Peretele exterior al bucătăriei de vară din curtea Siriopolilor era dublat de peretele, tot exterior, tot din lemn ieftin, al unei dependinţe identice, aparţinînd unei case de zid cu intrarea principală pe strada numită Constantinescu-Iaşi. Aparţinea unei familii cu nume greu de pronunţat, instalată de curînd în urbe, după ce şeful acesteia fusese numit directorul Centrofarmului regional. Era singurul bărbat al clanului, un ins tăcut şi distant, foarte înalt, cu părul grizonat şi obrajii mîncaţi de un vărsat de vînt ori poate de o acnee severă.

O crăpătură sau o fisură, datorată unui dop plesnit în cei doi pereţi alăturaţi de destin, făcea vizibil băieţandrilor, care tocmai se ospătaseră cu salata delicioasă de tip grecesc, spectacolul după-amiezii de vară, ce se desfăşura potrivit unui anume ritual casnic în ampla dependinţă vecină, cu utilizări multiple. Se aflau acolo, să le numim elemente de decor şi recuzită, consumabilă sau permanentă, domeniu care-l interesa de pe-atunci pe Toma, o frumoasă sobă de gătit din faianţă, felurite dulapuri şi lăzi cu oale şi veselă, vreo trei mese de înălţimi şi dimensiuni diferite, un colţ rezervat proviziilor alimentare în borcane, sticle, cutii, saci, putini, precum şi două – pentru a nu întinde prea mult descrierea spaţiului – vase pentru spălat, cu căldările de apă necesare în acel tîrg lipsit de canalizare, o balie şi o covată.

În momentul începerii atracţioasei vizionări, în odaia de dincolo se afla o singură persoană, cumnata directorului, o fiinţă ştearsă, ceva ca din *Oameni sărmani* de Dostoievski, în vîrstă de vreo treizeci de ani. Cu părul blond spălăcit, într-o dezordine deloc studiată, se agita în faţa sobei, pregătind în grabă prînzul familial, aflat deocamdată în oale aburinde cu miros îmbietor.

La un moment dat, fără un anunţ de punere în gardă a echipei de mici spectatori, deocamdată inconştienţi de situaţia lor de perverşi, apucă, cu un şervet, o oală cu apă clocotindă şi o vărsă în balia de rufe, adăugă o găleată cu apă la temperatura camerei, luă cu degetul temperatura amestecului, după care azvîrli de pe ea capotul şi intră, cu aceeaşi grabă cu care pregătea bucatele, în cada improvizată. În trei minute era din nou în picioare, gata de şters, după alt minut deja înveşmîntată, ca şi cum ar fi vrut să ascundă chiar de sine însăşi un striptease cu scop de răcorire şi împrospătare, înainte ca băieţii să apuce să se dezmeticească din mult prea rapida experienţă iniţiatică. Dar totul fusese deja văzut, în măsura îngăduită de împrejurări.

În bucătăria de vară a familiei Siriopol se aşternuse o tăcere grea, ca într-un viitor spectacol regizat de Raul, ai fi zis că puştimea încetase să respire. Nici unul nu mişca, nu se înregistra nici măcar un schimb de priviri, încăperea însăşi amorţise, înţepenise. Trecu ceva vreme pînă ce, constatînd că matura domnişoară era din nou la datorie, într-o postură social-decentă, Antonel privi spre uşa larg deschisă, pentru a se asigura că Sabina nu intrase intempestiv, cum avea obiceiul, surprinzîndu-i în acea stare de înlemnire, cu figurile pe care s-ar fi putut lesne citi la ce micro-nebunie asistaseră. Cum totul era depăşit şi intrat în istoria secretă, iar nimeni pe lume n-avea totuşi cum să afle şi să pedepsească nemernicia, se aşezaseră epuizaţi pe taburete, departe de locul crimei.

Dar numai pentru cîteva clipe. În hangarul de-alături intrase cu aplomb un nou personaj, desigur stăpîna casei, nevasta farmacistului-director, sora cea mare a nefericitei slujnice, o femeie planturoasă, chiar masivă, pe care băieţii o cunoşteau binişor deoarece, în calitate de profesoară de sport la liceul de fete, condusese cu energie exerciţiile pentru marea demonstraţie de gimnastică de la 23 august. Nu prea aveau vlagă, nici curiozitate, dar, deducînd după vorbe, şuierături pofticioase şi exclamaţii că ea gusta din

oalele de pe foc, se reinstalară la pîndă, bucuroşi că munca domestică a pricăjitei surioare (ţinută departe viaţa publică, drept care arăta atît de clorotică, cu un trup ostenit, deloc aţîţător) se bucura de aprecierile elogioase cuvenite.

— Potriveşte-mi şi mie o apă călduţă! o auziră, ca prin vată, ordonînd pe noua actriţă. Nu mă pot aşeza la masă în halul ăsta de… Urmă o vorbă extrem de licenţioasă, după care adjectivul nu mai puţin excitant „fierbinte“. Ne-au ţinut într-o consfătuire de lucru, cu tot tacîmul, abia aşteptam să ajung acasă! Uite că a apărut şi domnişoara…

Din nou acelaşi substantiv, de astă dată diminutivat cu drăgălăşenie, dar la fel de expresiv şi ameţitor pentru tinerii spectatori, care o cunoşteau pe fetiţă, copilă frumuşică, avînd deja forme feminine, dar încă necoaptă, după gustul lor.

— O să-i facem ei mai întîi o băiţă, fiindcă e plină de praf şi de transpiraţie, ca întreaga populaţie a acestui orăşel, ba înecat în noroi, ba plin de colb, unde ne-au adus destinul şi slujba de şef a futălăului meu drag! A fostului meu… fiindcă acum abia mai are putere să vrea şi crede că asta ajunge unei muieri tinere şi vînjoase ca mine! Mai mult mă enervează, după ce mă trezeşte degeaba!

Pe parcursul acestei confesiuni duble, surioara curăţase albia şi adusese apă proaspătă, iar mama cea voinică o dezbrăcase pe domnişoara, deloc surprinsă de limbajul frust al genitoarei, luînd-o apoi în braţe, deşi era grea, plasînd-o în mijlocul recipientului şi apucîndu-se s-o frece pe tot corpul cu săpunul şi buretele. Corpul dolofan al fetiţei, deşi avea unele rotunjimi necunoscute, nu provocase prea mare tulburare publicului masculin, deoarece era lipsit de însemnele fierbinţi ale celui de-al doilea sex.

— Las-o pe ea să mă spele, tu mă zgîrii cu unghiile alea, se plînse moştenitoarea.

— Cu blîndeţea ei de proastă, te lasă la fel ca la-nceput, protestă mama. Bine, poftim! se dădu totuşi bătută, semn că duioşia nu-i era străină.

Slujnica familiei păru încîntată de preferinţa fermă şi argumentată a nepoatei, se grăbi prin urmare să dea curs înlocuirii, se jucă cu copila, stropind-o cu apă, acceptînd să fie şi ea ţinta unei reacţii pe măsură, semn că păstra în fiinţa ei o feciorelnicie mult întîrziată. Apoi aduse prosoape moi, înveli comoara cu grijă şi o ţinu cîteva minute în braţe, mozolind-o cu nasul ca pe un bebeluş.

— Ce e cu bunica, de ce nu vine la masă? Mi s-a făcut o foame de lup.

— N-o fi terminat curăţenia în sufragerie, spuse mătuşica, lăsînd în fine pe podea preţioasa povară. Pot să-ţi dau ţie înainte să ne aşezăm noi, se oferi, privind însă către patroană, căci nu îndrăznea să ia decizii de capul ei.

— Du-te mai bine şi vezi ce e cu baba, decise gimnasta. Să ştiu dacă…

Cu părul alb ca neaua, foarte rărit, adunat într-un biet coc destrămat, învelită într-un capot de barchet lung şi larg, vioaie şi veselă, bunicuţa tocmai intra în cadru, deloc obosită, mergînd să sărute pe obraji fiecare din personajele prezente. Fiicele las' că nu semănau deloc între ele, dar nici nu preluaseră trăsăturile distinse ale bătrînei, probabil fiindcă, aşa cum se spune, fetele sînt continuatoarele liniei genetice a tatălui, mă rog, a familiei paterne. Mai curînd nepoţica avea ceva comun cu nou-venita, cu deosebirea că era grăsulie, cu faţa rotundă, pe cînd cealaltă avea un chip oval de cadînă şi un corp subţiratic, cu un schelet din oase fine.

Constatînd că micuţa era deja instalată la masă şi înghiţea cu lăcomie dintr-o ciorbă aburindă, bătrîna, creatoarea probabilă a acestui regim de igienă obligatorie, respectat cu sfinţenie în lunile de vară, se duse direct spre balia din care apa încă nu fusese evacuată, despuindu-se din mers. Se instală ca într-un fotoliu lichid şi porni fără întîrziere să se săpunească, dar nu pe jumătatea de sus a trupului, unde sînii atîrnau ca două punguliţe

golite, ci exclusiv acolo unde pereţii de lemn ai căzii o ascundeau pe de-a-ntregul. Nu din cine ştie ce gen de pudoare, căci coatele ei denunţau expresiv cu ce se îndeletnicea, iar vorbele justificau acţiunea:

— Tare îmi dă de furcă de la o vreme tocmai locul de care s-ar fi căzut să fiu iertată, este ceva care n-a fost cusut cum trebuie cînd era cazul, aşa am impresia, iar acum se iţeşte în afară ca la un băieţel, ori poate e la fel la toate care au născut pe timpurile alea fără doctor!

— Impresia mea e că ai făcut excese în vremea la care te referi, iar asta e consecinţa acelei lipse de măsură! afirmă oarecum în glumă profesoara. Dar ia spune mai bine, madam, de ce te-ai repezit la spălături intime, ca şi cum ai fi singură în casa asta, fără să întrebi dacă nu cumva e rîndul meu, care vin obosită de la muncă?!

Considerînd, ca şi publicul, cel vizibil, cel invizibil, că dreptatea e de partea fiicei dominatoare, pentru a evita un conflict, bunica se agăţă de prima parte a replicii:

— Nu ştiu ce înţelegi tu prin excese, am fost întotdeauna o femeie cu frica lui Dumnezeu, dar pot să-ţi spun – aici interveni un neaşteptat puseu de mîndrie – cu mîna pe inimă că eram tînără şi zdravănă, iar bărbaţii alergau după mine cu limba scoasă, să mor dacă mint!

— Vai, mami, ce limbaj trivial foloseşti, se plînse fiica mezină. E un copil aici!

— Tu şi cu Mona vă pricepeţi la fel de puţin la treburile astea, nu ezită s-o pună la colţ gimnasta, refuzînd alianţa discret oferită. A spus adevărul, că a ştiut să se ferească de frecuşuri prea primejdioase, dar uite că tot a rămas rănită ca un invalid din războaie, sergentul lui Alecsandri. Gata, babo, ieşi din cadă şi las-o să pună apă limpede pentru mine, că vreau şi eu să mă aşez la masă ca oamenii! Mona trece deja la felul doi, iar eu…

În adevăr, artileria grea a acestei lecţii colective de feminitate nezăgăzuită abia ajungea la vîrf. Profesoara, la propriu, la figurat, era ca o statuie vie, din acelea folosite ca model de pictorii realist-socialişti pentru a demonstra vigoarea şi dîrzenia eroinelor muncii socialiste. Spre deosebire de acelea care o precedaseră, dăscăliţa rămase în picioare, neclintită, în vreme ce surioara, care părea să ştie lecţia pe dinafară, înarmată cu un burete de şters tabla şcolară şi cu un săpun de casă, o freca viguros şi rapid, poate cu o anume îndîrjire, ridicîndu-se pe vîrfuri pentru a începe de la gît şi aşezîndu-se turceşte pentru a nu neglija călcîiele. Începuse cu spinarea, fără a rata nici un centimetru pătrat de piele, trecuse apoi la una din laturi, cea opusă privirii băieţilor, ajungînd la pretenţiosa faţadă fără ca statuara muiere să emită vreun murmur de ocară ori vreo critică de îndreptare.

Acolo, surprinzător pentru publicul deja avizat, ocoli cu grijă zona sînilor ezitanţi – singura dovadă a faptului că statuia era vie –, ca şi partea de sub centură, ajutată în respectarea acestei indicaţii de principiu de faptul că ambele interdicţii erau marcate de urma costumului de plajă, astfel că epiderma era mai deschisă la culoare decît în restul construcţiei. Surioara îşi încheie mandatul pe latura care o obliga să stea cu spatele spre bucătăria Siriopolilor, dar să şi acopere parţial profilul igienizat. Se putu totuşi constata că gimnasta nu era tocmai proaspăt rasă la subsuoară, respectiva concavitate arătînd ca un obraz de bărbat neîngrijit şi grizonat. Probabil că aşa stăteau lucrurile şi în josul faţadei, dar situaţia n-avea cum să fie verificată şi confirmată, deoarece după ce şoldul masiv, frumos arcuit, ieşise din mîinile spălătoresei, stăpîna casei nu preluă instrumentele necesare pentru a se ocupa ea însăşi de aspectele intime, lăsîndu-le în voia sorţii. Voia să-i dea bătrînei o lecţie de comportare socială ori îşi pierduse răbdarea şi se grăbea să ajungă la farfuria cu supă, deoarece, uite, fetiţa consumase deja plăcinta cu magiun şi o zbughise afară?

Cele trei doamne se aşezaseră la masă, decent înveşmîntate, marea iniţiere în secretele lumii era isprăvită, cei trei adolescenţi de dincolo de zid, palizi şi epuizaţi, se răsuciseră deja cu spatele spre scenă, cînd, în vreme ce manevra polonicul, nevolnica servantă, tocmai ea, declară cu uşor dispreţ:

— Am întîlnit-o la piaţă pe madam Sabina şi trebuie să vă spun că arăta ca dracu'! Sfrijită şi ciolănoasă, cu o rochiţă ponosită, care atîrna pe ea ca pe un umeraş strîmb. Iar pe deasupra are şi o tunsoare ce n-o avantajează deloc, dimpotrivă, îi subliniază toate cusururile!

Ca într-o piesă celebră, figura lui Raul, din galbenă ca ceara, se înroşi ca focul. Numai la aşa ceva nu se aştepta, tocmai cînd crezuse că s-a tras cortina, după acel spectacol ce-i zguduise şi vlăguise.

— Scroafele, rosti în şoaptă scrîşnită.

— Îi lipseşte porţia săptămînală de… se găsi să rămînă decentă şefa familiei.

Mezina, cum se spune, nu se temea de întreruperi:

— Parcă i s-au lungit urechile, dragă. Nu mi-am dat seama pînă acum că le are atît de mari!

— Din cauza tunsorii, opină împăciuitor baba, ce părea stingherită de bîrfirea unei femei atît de lovite de soartă. Văduvă cu trei copii mici, după cîte a suferit, nu e uşor!

— Văduvă?! De unde pînă unde? E o muiere liberă, care nu duce lipsă de bani, eu cred că nici povestea cu cocoşeii n-a fost inventată, doar nu e nebună Securitatea, ştiau ei ce ştiau. Las' că era liberă şi înainte, pe vremea, cum spui mata, răposatului, de se-ntindea cu cine voia, plus copilul din flori, fiindcă o femeie cinstită nu se bagă sub plapumă cu necunoscuţii!

— Ho, ho, meliţă! Nu mă toca la cap, lasă-mă să-mi mănînc supa în linişte, spuse gimnasta. Iar băiatul, să ştii, e foarte drăguţ şi deştept, aşa spun toţi profesorii!

— Nici fetiţele nu-s urîte, i se alătură bătrîna, seamănă cu tatăl, ca toate fetele!

— Ne-a băgat o strîmbă, baba, rîse statuia. Adică nu semănăm cu ea, altfel umblau şi după noi masculii cu limba scoasă! Iar tu nu rămîneai nemăritată.

— Ăsta e adevărul, se supără mamaia. Uite şi Mona, parcă e leit el!

— La faţă, recunoscu cea vizată. Dacă semăna cu mine, ar fi avut un corp superb, pe cînd aşa, e un butoiaş de grăsime. De vină sînteţi şi voi, că o îndopaţi!

— E gustoasă mîncarea, se apără servanta. Ia-o la antrenamente dacă vrei să-i faci siluetă!

Raul se mai liniştise, astfel că Toma, profitînd de situaţie, propuse cu blîndeţe:

— Dă-le naibii de bîrfitoare! Au început să se certe între ele.

Cînd se răsuciră cu privirile spre uşă, constatară că în prag se proţăpise surioara Mina. Absorbiţi de spectacolul, hai să spunem, oferit prin gaura cheii, nu auziseră cînd se apropiase. Poate că se afla de mult acolo!

Capitolul III

1. Cristofor Columb

— Am să-ţi spun o poveste pe care am citit-o demult într-un volum de memorii publicat de un scriitor român înainte de război. Era o întîmplare nostimă din viaţa unui tînăr de familie foarte bună, care era judecător stagiar în provincie, dar se ocupa şi de literatură, unde dobîndise oarecare faimă datorită sonetelor sale satirice. Omul se plictisea grozav în orăşelul acela de munte, aşteptînd să treacă anii necesari pentru a putea ocupa un post de magistrat în Bucureşti. Ducea dorul boemei artistice, iar singura lui satisfacţie era aceea de a-şi petrece vacanţa în capitală, aşa că o lună-două, în timpul verii, închiria un mic apartament central în spatele spitalului Colţea. Se întîlnea cu amicii pentru chefuri prelungite, la „Capşa“ sau în alte localuri ori saloane literare, dar marea lui bucurie era cînd, în fiecare zi, de obicei înainte de prînz, abia trezit din dulcea odihnă a nopţilor albe, primea vizita unei superbe doamne. Ea aparţinea înaltei societăţi şi rămăsese de curînd văduvă, după o scurtă căsătorie de convenienţă cu un bogat moşier. Pentru a-şi feri amanta de gura lumii, alesese anume acel colţişor discret, un cuib de iubire, unde uita de lunga şi plicticoasa exilare în mijlocul unor provinciali bigoţi şi mărginiţi. Intenţiona să legalizeze acea legătură încîntătoare, dar tot întîrzia să transforme aventura în căsnicie. Nici ea nu se grăbea. Mai întîi fiindcă nu putea pune capăt văduviei prea devreme, iarăşi spre a nu da apă la moară bîrfelor, că adică s-a măritat

numai pentru bani şi nu are decenţa de a respecta un răgaz corespunzător înainte de a se arunca în braţele unui june petrecăreţ, cunoscut pentru cuceririle sale mai ales în rîndurile frumoaselor cu moralitate îndoielnică, apoi fiindcă îi convenea să profite de libertate. O legătură ideală pentru ambele părţi. Dar nu exclusiv, chiar dacă prioritar, fizică, deoarece înmugurise, rezistînd timpului şi împrejurărilor deloc uşoare, ţinînd seamă de lungile despărţiri, intersectate de cîte o scurtă escapadă în străinătate, la Paris ori la Londra, cînd el putea lipsi cîteva zile de la tribunal, unde preşedintele judeţean era cu ochii pe el şi i-ar fi putut dăuna carierei, întocmind un raport de comportare incompatibilă cu funcţia de magistrat.

— Nu pricep unde vrei să ajungi, am zis.

Eram în apartamentul lor cipriot, aşezaţi în faţa unei măsuţe pe care se afla o tablă de şah, adusă de mine de la recepţie, pentru a ne continua, se chema, activitatea sportivă. Genunchii ni se atingeau din cînd în cînd, poate nu întîmplător, în amintire străluceau cupele mătăsoase ale genunchilor Aureliei din timpul partidei de ping-pong, iar ea vorbea în şoaptă, desigur pentru a nu-l deranja pe Tomiţă, întins pe o canapea în celălalt colţ al salonului, dar nu pentru a se odihni, ci concentrat asupra unei schiţe, o foaie de bloc de desen, ca pe timpuri, fixată pe un suport de lemn. Bunul meu prieten din copilărie, regăsit cu bucurie, prin forţa hazardului, plimba mai mult prin aer creionul foarte bine ascuţit, de parcă n-ar fi găsit curajul să pună pe hîrtie ceea ce nu prinsese contur în mintea sa.

Aurelia era de astă dată gros îmbrăcată: o pijama de casă dintr-o mătase plină, imprimată cu buchete fine de trandafiri albi şi roz, închisă la gît cu o bandă dublă de catifea, sub un halat lung, din bumbac alb, prevăzut cu un cordon lat, din aceeaşi catifea ce se ridica către bărbia suavă. Degetele cu care mişca piesele de joc erau libere, deoarece mînecile elegantului capot erau strînse pe încheietură. Doar că ansamblul era destinat spaţiului intim!

— Nu pricep de ce eşti atît de nerăbdător, se justifică. De vreme ce m-am apucat de o poveste atît de amănunţită, şi proastă nu sînt, înseamnă că ştiu unde vreau să ajung!

— Unde-ai dispărut aseară? Eram tentat să te caut.

— Ce nevoie aveai de mine? se interesă cu asprime, privindu-mă fix. Bine, am s-o scurtez. Sosind omul nostru în vacanţa următoare, o căută imediat la telefon pe frumoasa iubită, căci n-o anunţase cînd vine, cu gîndul să-i facă o surpriză. Nici un răspuns. Sună din oră în oră, o zi şi o noapte, tot mai alarmat, pînă cînd una din operatoarele de la Palatul Telefoanelor, pe vremea aceea ele făceau legăturile, îl informă compătimitor că aparatul amantei nu răspunde de cîteva zile, dar nu a fost radiat. „O fi plecată în străinătate“, presupuse funcţionara. „Cu neputinţă! Fără să mă anunţe?!“ Cîteva ore se frămîntă, pînă ce îngrijorarea îl răpuse, fiindcă nu avea curaj să ceară informaţii de la o soră a tatălui iubitei, cunoscutul personaj al mătuşei, singura care ştia de legătura şi proiectele lor. În rest izbutiseră să păstreze secretul, fiecare din motivele sale, pentru că de obicei discreţia se spulberă, mai ales cînd e vorba de un holtei pus pe petreceri, cu un anturaj de inşi, bărbaţi sau femei, dornici să se laude cu succesele lor, cum era lumea bună în Bucureştii de odinioară. „Păi, dragul meu, a fost ca o piesă de teatru, s-a remăritat şi acum se află, bine mersi, la Rio, în Brazilia!“ „Glumiţi!“ „Viaţa glumeşte cu noi, cum să mă ducă pe mine capul, femeie bătrînă, să inventez aşa ceva? S-o fi săturat femeia să aştepte să te hotărăşti ori, mai curînd, destinul a decis în locul ei! Ştiu că ţineai la ea, dar o să-ţi treacă, cum trec toate, bune şi rele, pe lumea asta!“ Apoi i-a povestit cum s-a petrecut minunea: un bogătaş sud-american venise la noi să-şi îngroape nevasta, o româncuţă de-a noastră, cîntăreaţă de operă sau de cabaret, de care se înamorase de tînăr, la Paris ori la Berlin, şi, zdrobit de farmecele ei, o luase în căsătorie şi plecase cu ea în America Latină, unde trăiseră fericiţi

pînă ce un cancer fulgerător i-o smulsese din braţe. Pe patul de suferinţă îi jurase că o va duce s-o îngroape acasă, printre ai ei, să nu rămînă singură în pămînt străin, şi respectase ultima ei dorinţă. „Aici a dat peste cine ştii dumneata şi nu s-a lăsat pînă n-a convins-o să-i fie nevastă şi să plece cu el. Las' că era oricum greu să nu te subjuge asemenea muiere, este că am dreptate?!“ Omul nostru a zăcut vreo trei zile ca năuc, fără să iasă din ceea ce fusese cuibuşorul lor şi sensul existenţei sale. A tot întors năstruşnica decizie a zeilor pe toate feţele, a blestemat-o pe ea, apoi pe el însuşi, pe cîntăreaţa moartă, pe milionarul din Rio, pe preşedintele de care depindea cariera lui, iar pînă la urmă, răpus de foame, s-a dus glonţ la „Capşa“, unde prietenilor speriaţi de stafia care devenise le-a spus doar atît, în chip de concluzie a chinurilor prin care trecuse: „'Tu-i mama lui de Cristofor Columb!“.

O destul de lungă tăcere s-a aşternut, am privit-o ca pe o nebună, ea a rezistat liniştită acestei reacţii, apoi mi-a explicat:

— Ca în bancurile de la Radio Erevan, exact aşa s-a întîmplat şi în cazul nostru, al meu şi al lui Toma, cu următoarele deosebiri: personajul povestitor, judecătorul stagiar, n-a existat, eu nu eram nici văduvă, nici superbă, dar doream să scap din România, răposata lui Toma n-a pierit, ci doar l-a părăsit de dragul altuia, aşa că aveam nevoie unul de celălalt şi iată-mă, pe scurt, măritată în America, dar în cea de Nord. Merita să mă asculţi!

Mi-am îndreptat privirile spre el pentru a constata dacă auzise povestirea Aureliei, o confesiune destul de amară, spusă cu glas scăzut şi, în caz afirmativ, a vedea cum reacţionează. Dar, după ce creionul său plutise în aer, acum Toma îl manevra energic pe hîrtie, cu un soi de înverşunare, iar figura lui era luminată de bucuria descoperirii unei soluţii. Ca pentru a sublinia că era convinsă de absenţa soţului din realitatea imediată, ea mă avertiză cu voce tare:

— Vezi că pierzi nebunul! Unde ţi-e gîndul?

Nu numai că nu-mi păsa de înfrîngerea la şah, jocul primei noastre copilării, pe care aproape îl uitasem după decenii în care nu-l practicasem – las' că nici pe vremuri nu dădusem vreodată dovadă de aplicaţiune la calcularea mişcărilor probabile ale adversarului –, însă pur şi simplu nu-mi puteam lua ochii de la acel bărbat cărunt, copleşit de fascinanta lui reuşită.

— Aş putea jura că desenezi din memorie un nou portret al lui Raul!

— Arde! exclamă încîntat, ca la acel joc în care trebuie să ghiceşti personalitatea la care se gîndeşte partenerul, avansînd supoziţii de tot felul, la care el e dator să reacţioneze după caz cu vorbe din arsenalul temperaturii: rece, cald, fierbinte, arde, foc. E surioara lui, Lina, aşa cum am văzut-o la ultima noastră întîlnire, în urmă cu vreo opt ani. Ţi-o aminteşti?

— Ba bine că nu! Am întîlnit-o ceva mai recent, chiar s-a nimerit să petrecem împreună revelionul lui 2000, într-o sală închiriată de un impresar român din Tel Aviv. Mişto gagică! Dar nu mai mult decît atît.

— Erai cu nevasta?!

— În noaptea festivă, da, însă într-una din zilele următoare m-a invitat la hotel să depănăm amintiri din Rio Frio!

— Sînteţi dezgustători, observă alb Reli. Cînd începi să te lauzi cu succesele uşuratice, e semn că puterile te părăsesc.

— E singura compensaţie, drăguţo! Să vă arăt ce am izbutit.

Toma se ridică sprinten de pe canapea şi întinse mîna în căutarea bastonului, iar tînăra soţie, păstrînd nebunul de negru între degete, se grăbi să-i sară în ajutor.

— Intru să mă bărbieresc, după care ieşim la restaurantul „Terasa“. Ai să te convingi că merită, mi se adresă.

— Sînt extrem de curios, m-am scuzat, mergînd glonţ spre portretul surioarei. Mă declar învins, am informat-o.

— Mă face să mă simt ca o fată bună la toate! declară cu obidă îndată ce Toma intră în baie. Nimic mai mult. Infirmieră, valet, şofer, amantă în cel mai bun caz. De-aia am tot timpul chef să-l fac să creadă că încalc pactul conjugal! Iar uneori chiar merg pînă la capăt!

Luat prin surprindere de un asemenea ton al revoltei, chiar mai mult decît de vorbele tărişoare care-l exprimau, m-am înroşit, ca şi cum s-ar fi nimerit să asist la o penibilă scenă de intimitate.

— Dar nu-i pasă! Cred că dacă s-ar întoarce din baie şi ne-ar găsi îmbrăţişaţi… ştiu bine că exagerez, dar… nu foarte-foarte mult. Ţi se pare probabil că am luat-o razna, nu greşeşti, te-aş putea convinge cu cîteva episoade mai deocheate. Sigur că m-a scos din sărite obsesia cu care se gîndeşte la nenorocita de nimfomană pe care o tot desenează, fără să-i pese că mă simt jignită şi umilită. Aş vrea să mă iubească şi să mă respecte, dar uite că nu reuşesc!

— Dar tu îl iubeşti?! Am impresia că vrei doar să-l faci gelos şi… dependent sentimental, nu doar fizic. Iar el se apără!

Nu pot să explic cum de rosteam astfel de fraze după doar o zi de cînd o văzusem prima oară, un soi de familiaritate care nu-mi era caracteristică, de vreme ce majoritatea oamenilor mă consideră un tip distant, rezervat, respectuos, respectabil… iarăşi m-am gîndit la banalizata formulă „Cunoaşte-te pe tine însuţi“!

— Da, da! O spun cu toată convingerea. La început doar mă atrăgea aerul lui liberal, atît de neobişnuit pentru mine şi lumea în care trăiam. Un ins lipsit de prejudecăţi, un tip superior. O partidă, cum se spunea la noi, un noroc! Dar m-am îndrăgostit şi… uite! Scuză-mă, trebuie să mă duc să-l ajut, nu se descurcă fără mine, scuză-mă şi pentru că mi-am ieşit din fire!

Surîzînd spăşit, se ridică pe vîrfuri şi îşi lipi buzele de colţul gurii mele.

— Aş vrea să fii de partea mea!

Altă surpriză! De pe foaia la care Toma ostenise, după ce ezitase îndelung, mă fixau, ca nişte pumnale de a căror strălucire nu te poţi apăra, nişte ochi imenşi, reci, străini, lipsiţi de expresie, iar pe măsură ce confruntarea cu acele globuri se prelungea, descopeream, redescopeream?, o satisfacţie de care uitasem: pătrunderea cu privirea în ochii larg deschişi ai unei femei care parcă te absoarbe, te înghite, una căreia nici prin gînd nu-i trece să-şi alipească pleoapele în vreme ce-i răscoleşti intimitatea, nu-i pasă că se lasă ghicită în ce are mai secret, fiindcă intensificarea plăcerii nu se obţine prin cufundarea în ea însăşi, ca atunci cînd asculţi o muzică celestă, ci printr-o deschidere nezăgăzuită, deplină şi totală.

Ceva lipsea, ceva important, anume culoarea irişilor; după albastrul apos al privirii „civile“ se ajungea la bleumarinul metalic din spaţiul secret al îmbrăţişării, iar schimbarea, după două-trei experienţe, nu însemna numai intensificarea bucuriei de a fi victimă, ci, mai ales, a aceleia de a domina, de a dovedi că nu se „topeşte“, nu uită de sine, ci vrea să se înfrupte din efectul ghicit în ochii tăi, să demonstreze forţă, şi nu slăbiciune, condiţia de învingător în acea încercare a puterilor fizice şi psihice, dar şi să sublinieze eliminarea oricărui element sentimental. Cînd am cuprins-o prima dată, emoţia normală, dimpreună cu şocul ivit din memoria copilăriei, să zic, pentru a menaja sensibilităţi uşor de rănit, cu tot ce se petrecuse „interzis“ între adolescent şi fetiţă, amîndoi neprihăniţi şi pofticioşi, acest dublu asalt afectiv îşi pusese pecetea culpabilităţii. Era sora unui – atunci – foarte apropiat prieten, iar asta, cum se ştie, nu e lesne de trecut cu vederea, nici în cuprinsul celei mai elastice morale, fiindcă e ceva care se luptă cu simţurile, cu agresivitatea, un simulacru de incest. Albastrul metalic al privirii ei mă vindecase, deoarece spunea limpede că asta nu contează. Poate dacă ar fi

fost între noi iubire, nu simplă comunicare epidermică, altfel ar fi stat lucrurile. Dar nu era, poate că ea nici nu credea că există aşa ceva, cel puţin asta îmi dădeau a înţelege pumnalele înfipte în ochii mei.

Acum, cînd ştiam sigur că o făcuse şi cu Toma, înfricoşîndu-l pînă, uite, în pragul mărturisit de desenul pe care îl contemplam, dar şi cu feluriţi cetăţeni ai lumii, de care frăţiorul avea nevoie, fără a exclude preferinţele gratuite, eram dator să consider cu obiectivitate că n-avea de ce să se ruşineze. Ajunsese să se cunoască şi să trăiască în armonie cu fiinţa ei, n-aveam dreptul s-o judec.

„Terasa“ era o locantă, dar şi o instituţie, cu totul neobişnuită. Privită dinspre stradă, avea aspectul unui han; o construcţie dintr-un lemn cenuşiu, bătut multă vreme de ploaie şi de vînt, cu parterul în întregime închis de nişte porţi garnisite cu cadre de metal ruginit şi cu masive lacăte, vizibil înţepenite, dublate de lanţuri grele. De o parte şi de alta se deschideau spaţii ce duceau către nişte acareturi pe jumătate acoperite de iederă, construite din acelaşi lemn îmbătrînit. O scară exterioară din metal ducea la etajul ce constituia restaurantul, cu acea terasă acoperită care-i dăduse numele. Clădirea era retrasă mult de la aliniamentul străzii, iar pe spaţiul liber se afla aşa-zisa parcare, un teren betonat, cu petice de asfalt şi găuri din care răsăreau iarba şi scaieţii. Servise probabil cîndva ca han, înconjurat de o curte primitoare pentru cai, trăsuri şi căruţe, cu hambare şi camere de oaspeţi.

Înainte de a coborî din eleganta maşină închiriată, pe care şoferiţa noastră nu izbutea s-o parcheze dintr-un foc, gîndul m-a dus imediat la acareturile similare ale hanului păstorit de moş Iancu Herman, unchiul viitorului căpitan de Securitate, la care mama mă trimitea adesea să cumpăr borş proaspăt, pe care uriaşul bătrîn hemiplegic ajunsese să-l fabrice la nivelul celui autentic bulgăresc. Ce forţă evocatoare au unele dintre aceste

imagini săpate în amintire, ce te invadează pe neaşteptate, rezistente la eroziunea vremurilor. Las' că se adaugă amănuntele cu conţinut sentimental, în cazul nostru, al meu şi al hangiului demult făcut oale şi ulcele, momentele cînd ursuzul bătrîn, cu obrajii roşii dedesubtul bărbii albe şi rare, un personaj de coşmar, mă întîmpina voios şi-mi indica cu uriaşa labă validă să dau singur cep butoiului cu băutură aromată. Plus mirosul de leşie al costumului său de pînză, bun iarna ca şi vara, plus braţul beteag, pe care mîneca flutura şi foşnea permanent, parcă supusă bizar unei brize uşoare.

Nu l-am asociat pe Tomiţă acestei amintiri, nici impresiei produse de localul pe care-l lăudase, atît fiindcă dezamăgirea plutea deja în aer, cît şi pentru că n-aveam chef să dau apă la moară convingerii Aureliei că petrece printre moşnegi, umbre ale altor timpuri. După delicatesele din seara precedentă, care te convingeau de măiestria bucătarului francez de la fosta reşedinţă monarhică, ce interes prezenta această bodegă cu mîncăruri tradiţionale greceşti, cum găseai uşor în vechiul Jaffa? Bine că nu m-am grăbit. Pînă să ajung la terasă, am dat cu nasul de restaurantul de lux, întins pe o suprafaţă imposibil de bănuit după înfăţişarea exterioară ponosită a hanului, cu mobilier impresionant şi original şi un bar strălucitor, cu un parchet ce-ţi sugera să calci pe vîrfuri.

Drept este că era pustiu şi cufundat în semiobscuritate, deoarece nu avea ferestre; dar fascicolul de lumină, strecurat de pe terasa larg deschisă, îţi permitea să admiri feţele de masă şi şervetele de damasc, vesela de cristal şi faianţă, care strălucea de-ţi lua ochii. Evident, nu se aşteptau clienţi pentru prînz, poate ajunsesem prea devreme, însă un asemenea fast nu putea fi zadarnic. Terasa păstra patina lemnului vechi, mobilierul modest şi chiar tacîmurile nu rivalizau cu acelea din salon, iarăşi o dovadă de bun-gust, de adaptare inteligentă, de simţ al proporţiilor. Majoritatea meselor erau

ocupate, cum se spune, de „lume bună“, nu ca la păstrăvărie, se vorbea cu grija de a nu deranja pe alţii.

Se poate constata probabil că aveam o viziune de specialist, datorată intensei frecventări a restaurantelor din Israel şi din străinătate, cu care puteam să mă laud la o adică, altoită pe o atracţie şi o pricepere moştenite, ca şi pe experienţa de cronicar gastronomic cu care-mi începusem activitatea de jurnalist. Erau doar doi chelneri, cu tradiţionale şorţuri albe, scrobite, lungi, dar totul mergea ca pe roate, nimeni nu aştepta mai mult decît se cuvine, nici unuia nu i se aducea farfuria nouă înainte de vreme.

După ce îşi frecă mîinile cu satisfacţia celui care-şi vede aşteptările confirmate, nepăsător la aerul indiferent şi la bosumflarea nevestei, în timp ce soseau deja tăvile cu salate şi gustări oferite înainte de luarea comenzilor, Tomiţă dădu tonul (şi subiectul) conversaţiei, informîndu-mă cu însufleţire:

— Degeaba trăieşti de-atîta amar de ani în Ţara Sfîntă! Ia exemplu, dacă poţi, dacă te ţin curelele, chit că e niţel cam tîrziu, de la marele Raul! Acum suferă, chiar mult de tot, după cum mi-a spus, de absenţa publicului de la voi, deoarece declaraţiile sale antisemite, antiisraeliene de fapt, au determinat teatrele să-l scoată de pe afiş. Pare-se că într-o vreme era foarte jucat acolo, inclusiv ori mai ales de trupe de amatori, dar răzbătea uneori şi pe marile scene. Spre deosebire de tine, deşi nu era locuitor permanent, izbutise să-şi facă relaţii în sferele puterii, era primit la premierul Levi Eshkol, se întîlnea cu Moshe Dayan, era simpatizat mai ales de Yigal Allon, cu care mergea la crîşme, iar generalul ministru l-ar fi trimis cu o misiune secretă la Arafat. Ce zici?!

— Nu se poate. Oamenii ăştia nu ies în lume fără bodyguarzi, nu circulă prin localuri nepăzite, nu şi nu. Nu spun că Raul minte, cîte ceva a ajuns şi la urechile mele, capacitatea de a pătrunde peste tot e marele său atu!

— Era să uit adevărul: am greşit, recunosc, acum îmi aduc aminte. Nu mergea cu el la cîrciumi, ci se plimbau la braţ pe malul lacului Kinneret, zis şi Tiberiada, zis şi Marea Galileei, respectiv foarte aproape de kibuţul unde venise el ca voluntar creştin, cum era obiceiul după Războiul de Şase Zile. Nu ştiu de ce era nevoie să adauge, să sublinieze că era creştin! Probabil fiindcă se simţea cu musca pe căciulă, nu cumva să se afle cine e maică-sa. Acolo, în kibuţ, a fost fericit, s-a îndrăgostit şi era cît pe-aci să se însoare cu o localnică, dar familia ei a fost contra. Plus un elogiu al vieţii colective, adevărata victorie a comunismului!

Am izbucnit în rîs, mai citisem undeva un text admirativ al său despre Israelul de altădată şi-mi amintisem că aşa începea un articol scris de Raul despre „mentalitatea barbară, de tip nazist, a Israelului“, pornind de la faptul că piesele sale nu se mai joacă la Tel Aviv:

— Cisiordania, Gaza şi Ierusalimul erau deja ocupate cînd venise el voluntar. De ce nu i-a convins pe generalii cu care se plimba pe malul apei să restituie imediat pămînturile ocupate cu forţa? Dacă o făceau, cred că nu s-ar fi ajuns la barbaria nazistă! Aceiaşi oameni! Dar apoi istoria a luat-o razna. De altfel, formula „iudeo-nazişti“ a fost lansată de marele filosof israelian Yeshayahu Leibovici, a stîrnit reacţii violente, iar Rabin a anunţat că nu dă mîna cu acest profesor cînd el a fost propus pentru premiul naţional.

— După Holocaust este în adevăr de neconceput ca evreii să adopte metodele lui Hitler, interveni cu o deplasată – după părerea mea – asprime Aurelia, care păruse a nu da atenţie convorbirii noastre, căci şuşotea ceva cu femeia venită să adune farfuriile. Nu e nevoie de camere de gazare, e de ajuns să ucizi femei şi copii!

— Chestia e mai complicată, am zis, simţind că n-am putere să continui dezbaterea cîtă vreme poziţiile erau atît de îndepărtate, ireconciliabile,

fiindcă nici „acasă“ nu lipseau asemenea confruntări, cum poate cred unii. Să ne întoarcem la Raul, am propus conciliant.

— Sînteţi porniţi contra lui, afirmă ea, la fel de iritată. De ce dă atîtea interviuri, de ce le publică în volume polemice! Fiindcă e dramaturg sută la sută. Un partizan al dialogului, al confruntării cu spada cuvîntului, de asta!

— Bine că e cineva care îi ia apărarea, spuse Toma. Ar fi trist ca nimeni să nu exprime o opinie contrară. Am sărit şi eu ca ars cînd i-am auzit pe unii susţinînd că nu are talent, că e plicticos. Oricînd pot deveni avocatul lui! Are marele merit că nu face concesii spiritului comercial, rămîne credincios exigenţelor artei, nu prin asemenea mijloace a ajuns la notorietate. Dimpotrivă, adesea e sedus de subtilităţi stilistice, practică un modernism excesiv, toată cinstea! Cariera lui e obţinută cu sudoarea frunţii, cu o luptă oarbă pentru parvenire, prin toate mijloacele, pînă în pînzele albe!

2. Oameni de (ne)înlocuit

— Sînteţi căutat la telefon!

O voce de femeie, sunînd ca din altă lume, vorbind româneşte cu un accent special, îmi şoptise la ureche acest mesaj, el însuşi parcă transmis de pe altă lume. Noroc că n-am organ pentru sugestiile transcendentale, altfel aş fi tresărit de groază! Aşa fiind, doar m-am răsucit, cu scaun cu tot, ca să descopăr cui îi arde de glumă. Era femeia care se ocupase cu debarasarea (cum se spunea pe vremuri la Bucureşti), pe care o văzusem discutînd cu Aurelia pe cînd ascultam relatările lui Toma. Tînără, înaltă, cu o figură plăcută, cu părul strîns în nişte cozi împletite, purtînd, peste uniforma de chelneriţă, un soi de şal cenuşiu, prins la gît cu o agrafă de pe timpul bunicii, o apariţie potrivită cu starea mea de uimire.

— Poftim?!

Nici un răspuns, doar un zîmbet plăcut şi o înclinare uşoară, alcătuind o confirmare, da, auzisem bine. Apoi un semn larg cu braţul întins spre interiorul localului: „*This way!*“. N-avea rost să prelungesc starea de „Domnule, trebuie să fie o eroare“, ce se citea mai mult ca sigur în ochii mei, aşa că m-am ridicat şi am pornit la drum, pe urmele femeii, o siluetă cu totul atrăgătoare, păşind unduios. După primii paşi, am socotit că nu poate fi altceva decît o glumă a lui Reli, o capcană nostim-inteligentă, pe care aveam datoria s-o gust, iar după alţi cîţiva paşi prin semiobscuritatea sălii, cînd tocmai ajunsesem în dreptul unui birou cu uşa larg deschisă, unde fata m-a poftit să intru, am priceput că dobitocul de avocat întîlnit la păstrăvărie o informase pe fosta mea nevastă unde mă aflu, îndemnînd-o să mă caute la hotelul lesne de găsit, unde primise numărul telefonului „Terasei“, ca într-o provincie unde totul se ştie şi se dezvăluie.

— De unde sînteţi, frumoasă domnişoară? m-am interesat. Din Moldova, asta e clar, dar din ce oraş, fiindcă şi eu am trăit cîndva pe acele meleaguri?

O întrebare ce putea fi amînată, dar eu, tocmai, voiam să nu mă grăbesc, aveam nevoie de o scurtă conversaţie galantă, ca pregătire pentru discuţia neplăcută care mă aştepta. Surîzînd iar, apucînd clanţa, pentru a mă lăsa singur, semn de autentică discreţie, răspunse înainte de a închide uşa:

— Din Chişinău. Republica Moldova.

O voce cunoscută, dar imposibil de recunoscut în acele momente, mi se adresă în ebraică, spunîndu-mi cu simplitate:

— Bine că te-am găsit. N-a fost uşor. Uite despre ce e vorba.

Fostul meu patron de la postul de radio îmi cerea să mă întorc imediat la Tel Aviv, era absolut necesar, deoarece Steve, care mă înlocuise, pleca la

Londra, apoi „mai departe“, sintagmă ce trimitea, în limbajul nostru, la un loc secret.

— Am încercat să-l opresc, dar a fost imposibil. Ştiu că nu-ţi face deloc plăcere, n-am uitat ce mi-ai spus la petrecerea de despărţire, dar n-am altă soluţie şi sper sincer să fie ultima dată cînd te rechem, cum se spune, din concediu!

Din clipa cînd a spus „n-am altă soluţie“, am ştiut că zarurile au fost aruncate: pe acest om n-aveam cum să-l refuz, chiar dacă, vorba vine, mi-ar fi cerut să comit o crimă. Iar asta nu doar fiindcă mi-a făcut întotdeauna numai bine, există şi asemenea oameni pe lume, tot mai puţini, semănînd cu neverosimilele personaje pozitive ale realismului socialist, e posibil ca faţă de alţii să nu fi adoptat aceeaşi comportare, eu fiind favoritul său, nici pentru că eram convins că înainte de a porni în căutarea mea încercase din răsputeri să nu mă „deranjeze“, ci fiindcă nu uitase să precizeze, în treacăt, fără patetism, că respecta avertismentul meu, dorinţa mea fermă de a nu mai pune piciorul în redacţie. Din pricina acelui Steve, pe care de asemeni nu uitase să-l pomenească, un ins care – va trebui să explic odată această situaţie, deşi nu mi-e deloc la îndemînă – ajunsese să-mi producă o stare de repulsie tocmai datorită – mă rog: în ciuda – calităţilor profesionale. Faptul că acela plecase, fără să-i pese că-l lasă pe Bătrîn în aer, era desigur un argument de convingere indirect („Nu va trebui să-l suporţi!“) şi, tot indirect, sugera că refuzul de a colabora cu englezul era, uite, oarecum justificat. Cam aşa funcţionează mintea mea încîlcită!

Am aşteptat să termine lista precizărilor, ştia că e o perioadă aglomerată (nu era!), aşa că telefonase la El Al şi obţinuse un loc în avionul din acea seară, ora plecării era zece fix, biletul meu se va afla la agenţia de pe aeroport, redacţia va suporta costul revenirii mele în Cipru, era un caz de stare excepţională, maşina oficială, cu şoferul Gad, mă va întîmpina la Ben

Gurion şi mă va duce acasă, de unde mă va lua mîine la ora pe care o voi stabili, totul fusese rezolvat, chiar înainte de a obţine consimţămîntul meu, aşa că nu mi-a rămas decît să rostesc universalul O.K. şi să pun telefonul în furcă.

Nu-mi făcea deloc plăcere să plec, dar am ajuns în local binedispus, astfel că, găsind-o pe moldoveancă îndărătul tejghelei barului, i-am zîmbit cu simpatie şi i-am mulţumit.

— Credeam că o să mă înjuraţi de mamă!

Avea acel accent plăcut, uşor rusificat?, dar şi o lumină în ochi, ceva care parcă spunea: „Îmi pare bine că putem schimba o vorbă“, iar dorinţa de comunicare s-a confirmat atunci cînd şi-a sprijinit coatele de tejghea în dreptul locului unde mă oprisem şi a adăugat cu căldură:

— Sper că n-a fost o veste proastă. Cînd te ia cineva de la petrecere…

— Sînteţi mulţi români aici. La păstrăvărie am găsit o familie întreagă.

— Mai sînt şi alţii. Ei obţin acuma uşor contracte. Eu sînt prima care am ajuns aici şi, fiindcă nu ştiu greceşte, mă ţin ăştia la spălat vase. Am învăţat engleza, dar nu ajunge. Au dreptate.

O conversaţie în toată regula. Am dat din cap ca să dovedesc că am priceput deosebirea istorico-politică dintre „ei“ şi „eu“, după care am întrebat, arătînd în direcţia acareturilor din spatele fostului han:

— Locuieşti aici?

O sclipire jucăuşă a apărut în privirea fetei, o trimitere la singurătatea ei, la izolarea de aceia cu care avea totuşi în comun limba maternă, printre care şi eu însumi.

— De ce vă interesează? a zis, aranjîndu-şi cu cochetărie şalul pe umeri.

Am marşat tinereşte la dialogul echivoc, dar declarînd serios, nu cu aerul parşiv adecvat:

— Din păcate, simplă curiozitate. Am fost rechemat, aşa că diseară plec.

— Şi cînd vă întoarceţi?

— Peste cîteva zile. Sper să te mai găsesc aici! şi am izbucnit în rîs, încîntat de conversaţie, dar şi, abia atunci, de faptul că Bătrînul mă căutase, ambele reprezentînd dovezi că nu eram încă pensionarul proaspăt, trecut deja în rîndul „oamenilor de prisos“.

Pornind fără grabă spre terasă, aveam impresia că simt privirea de amuzată urmărire a tinerei moldovence, bucuroasă că a ieşit din însingurare şi chiar a folosit, mai întîi cu Aurelia, apoi şi cu un domn serios, limba maternă. Prinşi în conversaţie, îmbujoraţi de cearta conjugală, cred că uitaseră de mine, deoarece nu s-au interesat cine naiba m-a căutat în acel loc unde nimeni nu mă cunoştea, nici n-au glumit pe seama flirtului cu nostima chelneriţă.

— Nu spun că nu trebuie să-i iei apărarea! Cred însă că nu eşti avocatul potrivit pentru aşa un client sofisticat.

— Adică?

— Foloseşti argumentele cu care se justifică el în loc să apelezi la adevărul profund, care l-ar putea apăra cu succes de orice învinuire!

— Care e acest adevăr pe care tu îl deţii, iar el, vinovatul, nu-l cunoaşte?

— Ironii de două parale! El face mereu paradă de succesul lui, adesea real, dar şi de cel inventat, umflat, afirmînd că nu ştie cui se datorează, nu e atît de naiv încît să afirme că marelui său talent, dar îl pune pe seama hazardului, unor îngeri binevoitori care-i veghează destinul, în loc să recunoască imensa investiţie de efort, uneori nebunesc, cel mai adesea lăudabil, de a se afirma, a se impune, a deveni cineva! Iar cei care se reped să-l scoată basma curată atunci cînd nu-i este, spun ei, recunoscută adevărata valoare, meritele de netăgăduit, se înghesuie să-i cînte în strună, strigînd în cor că vor dreptate pentru acest om, căruia nu i se iartă că n-a renunţat la convingerile comuniste şi rămîne consecvent cu el însuşi!

— Orice artist vrea să se afirme, să fie aplaudat, ovaţionat la scenă deschisă, să aibă cît mai mult public, să se scrie cu entuziasm despre izbînzile lui. Chiar dacă se exagerează, nu văd idiotul care să protesteze, să ceară să nu mai fie lăudat excesiv. Orgoliul face parte din fiinţa oricărui ins care urcă pe scenă, altfel s-ar mulţumi să fie un onest funcţionar la fisc sau la poştă!

— Asta zic şi eu! „Nu vreau să scriu pentru sertar, mă lupt prin toate mijloacele, ca atîţia alţii înaintea mea, să am succes“, asta ar fi, cred, partitura ariei lui, nicidecum aerul de mironosiţă căreia totul i-a căzut din cer direct pe tavă, nu se ştie cum! N-am dreptate? mi se adresă. Succesul e o capcană, te face să-ţi pierzi minţile, dar oamenii cu scaun la cap caută să se ferească de el, cum face de pildă irlandezul Samuel Becket, despre care Raul dă mereu de înţeles că e camaradul său de luptă. Cînd s-a anunţat că i s-a dat Nobelul, nevastă-sa, care a răspuns la telefon, a exclamat: „*Quelle catastrophe!*“.

— Fiindcă ai pomenit de colegul său irlandez, vreau să reamintesc, fără să dau dreptate vreunuia dintre voi, că în colecţia de publicitate împrumutată de Toma am dat peste un program de sală al unui spectacol, nu-mi amintesc unde avea loc, în care erau jucate trei piese într-un act, sub un titlu comun, teatrul absurdului, scrise de trei dramaturgi contemporani: Ionesco, Becket, Siriopol. Tripleta de aur!

Fiindcă am izbucnit în rîs, Reli s-a grăbit să mă admonesteze:

— Te lăudai că eşti imparţial! Şi ce dacă erau jucaţi împreună, ce e rău în asta? Într-un spectacol tematic *coupé*, un X poate fi alăturat lui Shakespeare ori lui Molière fără să însemne că au aceeaşi valoare. Depinde doar dacă intenţia regizorului e justificată!

— De ce te grăbeşti să mă pui la punct? am spus iritat. Şi să-mi dai lecţii cu aerul ăsta de savantă? Mai ales, de ce mă întrerupi cu agresivitate?

Altceva voiam să spun! Trebuia doar să precizez contextul. Am voie să continui?! Mersi. Era acolo textul unui critic necunoscut mie, am subliniat, care articula cîte o frază despre fiecare din cei trei autori. La prietenul nostru se menţiona că aparţine familiei de spirite care i-a dat pe Kafka, Bruno Schulz, Italo Svevo, Hermann Broch etc.

— Şi ce?

— Mai întîi că nici unul nu e cunoscut ca dramaturg, deşi cîţiva au cochetat cu teatrul. În al doilea rînd, e vorba de nişte evrei, ceea ce cred că l-a nemulţumit pe acest grec sută la sută!

— Se pot face asemenea consideraţii, aprecie senin Reli.

Întinse mîna şi mă mîngîie cu palma ei delicată, semn de tandreţe şi de intimitate care m-a făcut să roşesc.

— Abia ne-am cunoscut şi uite că va trebui să ne despărţim, am zis.

Am dat explicaţiile necesare, pe scurt şi oficial, ca unor străini ce erau, iar ochii Aureliei s-au umezit cînd a murmurat:

— Mi-eşti foarte drag. M-ai cucerit, iar Toma ştie cît de rar mi se întîmplă asta!

— O cucerire platonică, sper, glumi soţul. Ca să vezi ce înseamnă să întîlnim un om din aceeaşi specie cu noi, după atîta amar de pribegie! Chestia cu familia de spirite n-am remarcat-o, se grăbi, jenat, să revină la discuţia terestră. Aici însă îi dau dreptate nevestei. E un argument în favoarea tezei mele. Nu mă refer la aluzia cu antisemitismul, dar Kafka, ca şi ceilalţi, nu lupta, chiar dimpotrivă, pentru succes. Mai ales pentru cel nemeritat, sublinie cu severitate.

Chelneriţa din Moldova apăru lîngă masa noastră şi ne întinse meniul de deserturi.

— Domnul ne părăseşte astă seară, spuse ea nostalgic. Poate doriţi o şampanie?

— Poftim, altă cucerire sentimentală, se grăbi să observe amuzat feciorul popii.

— Cred că tu eşti cel mai afectat de despărţire, observă Aurelia. Pe bună dreptate!

— Cel mai afectat sînt eu, am zis, îndrăznind, la rîndul meu, să mîngîi cu delicateţe obrazul lui Toma. Un moşneag cu balamalele slăbite, ca şi poarta acestui han! Mă voi întoarce repede, aşa cred. Vreau s-o vizitez în sat pe fecioara asta singuratică, dacă-mi va permite! Nu mai sînt periculos! Platonic, cum aţi spus voi doi! Adu şampania şi ciocneşte un pahar cu noi!

— N-am voie, domnişorule. Mă dau ăştia afară din slujbă!

3. Într-o aură de film

Deşi îl anunţasem cu opt ore înainte de plecarea avionului, aşa cum pretinsese, şoferul decapotabilei întîrziase mult peste ora cînd îmi ceruse (mă rugase!) să-l aştept în hol, cu bagajele făcute. De ce naiba mă străduiesc, nu doar să fiu punctual, asta e politeţea regilor, iar eu mă aflam la reşedinţa unuia dintre ei!, dar şi să mă supun fără crîcnire unor pretenţii aberante, de genul celor opt ore?! Opt ore, nici mai mult, nici mai puţin, de parcă ar fi fost vorba de cele trei opturi ale zilei – muncă, odihnă, cultură – pretinse de clasa muncitoare la primul 1 Mai sărbătorit în istorie. Şapte-şase n-ar fi fost de ajuns? Am înţeles rostul negustoresc al anunţului foarte devreme, doar eram şi eu fecior de comerciant, adică putea fi tocmai în mijlocul unei alte curse de taximetrist, dar atunci de ce nu mă prevenise asupra posibilei întîrzieri cînd l-am căutat la telefon?

Cînd, în fine, apăruse, nu numai că nu s-a scuzat, dar avea o mutră supărată, de ins pe care l-ai deranjat aiurea. Cu figura ascuţită, nas prea

grecesc şi bărbie de ţap, obraji aspriţi de vînt şi soare, arăta ca un pirat, căruia numai basmaua multicoloră îi lipseşte pentru a semăna cu un Johny Depp.

Să-l muştruluiesc, să-i dau de înţeles că o asemenea comportare îi poate afecta slujba turistică? Pînă să mă decid, a apucat valiza şi geanta de voiaj, spunînd, pe un ton de om care nu permite să fie tras pe sfoară, dar şi ca un soi de explicaţie indirectă a întîrzierii sale: „Era vorba că stai şapte zile!“. Eram uluit. Tot eu trebuia să mă justific? „Ţine-ţi gura!“, am spus, tot ca în filmele americane, iar asta a făcut să-mi treacă bosumflarea, mai ales că şoferul a tăcut mîlc şi a lăsat în jos privirea, nasul lung şi bărbia ascuţită.

Deşi călător unic, n-am beneficiat de fotoliul de onoare. Acesta era ocupat de o femeiuşcă, purtînd, legată ţărăneşte sub bărbie, basmaua care-i lipsea lui. Nevastă, amantă, colegă, vecină, autostopistă, clientă, greu de stabilit. Altă încălcare a legilor comerţului, pe care m-am prefăcut că n-o bag în seamă, oarecum mulţumit că nu trebuie să fac conversaţie cu piratul. Platres era încă animat la acea oră, iar asta mi-a accentuat senzaţia de însingurare, de om care trăieşte ca frunza în bătaia vîntului. Am regretat că n-am acceptat propunerea încîntătoare a Reliei, susţinută de Toma, de a mă însoţi cu maşina lor pînă la ieşirea din staţiune, „o gardă de onoare ad-hoc“. Un singur avantaj, avut în vedere din capul locului: jena de a fi văzut în acea droaşcă cu aspect de limuzină decapotabilă, hurducăit pe şoseaua accidentată a satului cipriot.

Deodată, ajunşi la drum deschis, ne-a învăluit întunericul profund, subliniat de o ceaţă rău prevestitoare. Lună ori stele, ioc. M-aş fi temut de o prăbuşire reală sau alunecare în prăpastia din capul meu, căci îmi aminteam de serpentinele rudimentare, neasfaltate (oare regele Faruk, înainte de a fi detronat, parcurgea drumeagul numai la lumina soarelui?), dacă n-ar fi fost farurile puternice şi seninătatea molcomă cu care conversa perechea de la

volan. Pe lîngă asta, în bezna adîncă, aparatele de bord îi învăluiau într-o aură de film pe cei doi interlocutori, punîndu-le în valoare profilul, căci mereu, la fiecare replică, se răsuceau unul spre celălalt, altminteri şuieratul vîntului i-ar fi împiedicat să se audă.

Nu pricepeam nici o iotă din puţinul ce ajungea pînă la urechile mele, dar din limbajul corpului puteam deduce că era între ei o legătură intimă, te pomeneşti chiar că – fiecare bolnav îi caută pe cei care suferă de maladia lui – puneau la cale un divorţ, fiindcă lipsea orice minimă tandreţe din voci şi orice atingere fizică. Mi-ar fi prins bine să-l am alături pe Raul Siriopol, care ar fi priceput întregul dialog.

Probabil mi se făcuse dor de acel prieten fără de care copilăria, adolescenţa şi tinereţea mea erau de neconceput; străinul de azi îmi redevenise apropiat ca un frate după ce îl bîrfisem cu nesaţ.

Porneşti în lumea conştientă, prins în plasa unor relaţii umane ce par de neclintit, iar pe calea, mai lungă ori mai scurtă, ce ţi-a fost hărăzită, mulţi şi multe dispar ori se transformă, cu sau fără voia ta, uneori deosebirea nici nu e luată în seamă, înaintezi ca într-un joc de-a v-aţi ascunselea cu parteneri ce-şi iau locul unul altuia, fie pentru că, cum spune poetul, „morţii îşi schimbă mereu între ei, numele, numerele, unu, doi, trei“, fie din cauze şi în împrejurări determinate de contorsionările existenţei normale. Raul era încrustat definitiv în celulele fiinţei mele şi tocmai de aceea durerea era atît de vie, iar deziluzia avea amploarea iluziei întreţinute în minte atîta amar de vreme. Faptul că devenisem batjocoritor ori cinic în raporturile cu el, ca şi el faţă de mine, departe unul de celălalt în spaţiul geografic şi în cel sufletesc, despărţirea datorată, ca la divorţ, nepotrivirii de caracter nu afectau straturile adînci ale omenescului.

Ce bizară fusese reîntîlnirea cu Toma în acel colţ pierdut de lume! Şi cît de repede ne regăsiserăm puterea de comunicare! Îmi răsărise în minte, ca

dovadă a acestei regăsiri, momentul uşor jenant, niţel ridicol, ca să nu spun neruşinat la vîrsta noastră, cînd ne lăudaserăm cu cucerirea surioarei amicului, o pradă prea la îndemînă. Citisem cîndva despre doi scriitori interbelici, prieteni apropiaţi, îndrăgostiţi de aceeaşi femeie, o evreică măritată, ce ţinea un salon literar la Bucureşti, marcaţi în aşa măsură de farmecele ei, încît după ce ea dispăruse în neant încercaseră fiecare din ei, fără a şti unul de altul, ca Lomonosov şi Lavoisier, să-i reînvie făptura minunată, mai ales farmecele unice ale jocurilor ei erotice. Cînd primul autor, mai ager şi mai grăbit, apăruse în vitrinele librăriilor cu noul roman de dragoste, cel de-al doilea pricepuse îndată că împărtăşiseră aceeaşi pasiune, pentru că descrierile experienţelor sexuale erau în esenţă aceleaşi, oricum uşor de recunoscut de o privire avizată, în pofida inşilor care le aşternuseră pe hîrtie cu convingerea că au fost unicii deţinători fericiţi ai acelor secrete de alcov. Al doilea roman n-a mai fost încredinţat tiparului, ci, publicat postum după cîteva decenii, a dat în vileag jocul dublu al acelei doamne ce ştiuse să-i farmece pe amîndoi şi fusese totuşi fiecăruia o amantă fascinantă şi memorabilă. Jurnalul intim al celui de-al doilea a păstrat expresia suferinţei bărbatului înşelat, în vreme ce primul, eliberat prin ficţiune, a dus cu el în mormînt satisfacţia unei iubiri nepereche.

Cu Lina lucrurile nu erau atît de complicat-senzaţionale, ea intra şi ieşea din aşternutul tău cu o degajare ce elimina din capul locului „pasiunea exclusivă“, dăruirea ei avea naturaleţea trecerii la vedere din floare în floare, într-o lume ce purta amprenta eliberatoarei revoluţii sexuale. Dar nu s-ar fi culcat în ruptul capului cu un bărbat care n-o atrăgea, care nu-i era pe plac, pe care nu-l admira pentru poziţia pe care o ocupa în lumea în care Raul era unul din prinţi. Favorurile acordate mie, cu prilejul oricărei întîlniri prieteneşti, aveau ceva gingaş prin dezinteresare, aşa socotesc, dar în cazul

lui Tomiţă, arhitect vestit, pictor celebru de decoruri şi costume, n-aş fi băgat mîna-n foc, deşi se părea că el o interesase mai temeinic decît mine.

Mi-au trecut prin faţa ochilor, ca un nor, cîteva imagini ale ultimei noastre întîlniri, în urmă cu vreo trei ani, la un hotel din Tel Aviv, şi, trebuie să recunosc, precumpănitor era comportamentul ei erotic-amical, farmecul cu care mă îmbrăţişase îndată ce intrasem pe uşă. Mă pregătisem pentru o vizită sobră, deoarece mă informase la telefon că a venit pentru o excursie la locurile sfinte ale creştinătăţii, împreună cu prezumtivul ei soţ, al treilea oficial, un grec din diaspora, australian dacă ţin minte, apelînd la o formulă ironică şi autoironică, foarte în ton cu inteligenţa ei în mod cert ieşită din comun: „Deşi am doi nepoţi, sînt încă o bunicuţă zvăpăiată, iar bărbatul acesta, mai tînăr cu opt ani, dar şi foarte viril, pe lîngă asta serios şi bine situat, este exact ce-mi trebuie pentru nevoile zilnice impuse de foliculina mea debordantă!“.

Am dat din cap la celălalt capăt al firului, adică pricepusem consemnul. Ne-am văzut la prînz, într-un mic restaurant unguresc, foarte la modă, apoi i-am condus la hotelul situat în vecinătate, bărbatul a coborît să-şi ia din garaj eleganta limuzină, cerîndu-şi scuze că e nevoit să ne părăsească, deoarece a venit nu doar pentru turismul religios, dar şi pentru afaceri cu Israelul, iar noi, „prietenii din copilărie“, am intrat la bar, am comandat cafele şi coniacuri, iar după douăzeci de minute o ţineam în braţe goală puşcă în camera scăldată în lumina zilei, la uşa căreia oricînd ar fi putut ciocăni camerista ori logodnicul.

4. Cel mai inteligent imbecil

Interiorul aeroportului era scăldat într-o baie de lumină uşor albăstrie, care mi-a produs rapid o stare de ameţeală. Piratul oprise droaşca destul de departe de peron, unde domnea un semiîntuneric paşnic, aşteptînd să cobor, fără să întoarcă privirea spre mine. Nici gînd să mă ajute să iau valiza ori să-mi ureze drum bun. Cum motorul încetase în fine să hîrîie, iar locul era liniştit, am putut recepta la nivelul real conversaţia cuplului, ce continua cu intensitate pe tonuri înalte, confirmîndu-mi impresia de despărţire violentă. N-am scos o vorbă, grăbit să mă despart de acei nefericiţi, din a căror ceartă nu pricepeam nimic, dar puteam deduce totul.

Un aeroport relativ mic, spre deosebire de instituţiile similare mai noi, ce par veritabile oraşe, în special datorită spaţiilor înfricoşătoare pe care eşti nevoit să le străbaţi pentru a ajunge de la o poartă la alta. Aici totul era concentrat într-o amplă încăpere unică, ghişeele, magazinele şi restaurantele fiind despărţite doar de nişte paravane ce nu atingeau nici jumătate din înălţimea dintre podea şi plafon, din care pricină baia de lumină de sus se combina cu hărmălaia de jos, alcătuind un tot ce acţiona nemilos asupra timpanelor, globilor oculari şi nervilor. Mai încercasem o asemenea senzaţie de agresivitate în urmă cu decenii, în marele ring de dans din parcul central al Belgradului, sub reflectoarele ce făceau noaptea mai luminoasă ca ziua şi mai zgomotoasă decît o uzină.

Pe deasupra, accentuîndu-mi starea de şoc şi instabilitate psihică, tot ce era de achiziţionat, inclusiv băuturile răcoritoare de care aveam nevoie, costa de trei ori mai mult ca la New York, biata liră cipriotă fiind cotată pentru simplificare la doi dolari bucata. Venite direct de pe plajele agitate ale staţiunii, grupurile de tineri, majoritatea israelieni, se întreceau la propriu în urlete colective de voioşie, explozii ori cascade de rîs.

Cum zborul n-a durat mai mult de o oră, am decis, în vreme ce străbăteam halele impresionant-funerare de la Ben Gurion, să plec direct la

radio, pentru a mă pune la dispoziţia Bătrînului şi a absorbi din tonifianta sa bună dispoziţie şi din împăcarea sa cu viaţa. Se apropia miezul nopţii, dar în starea aceea de stres tot n-aş fi putut adormi, aşadar era cazul să merg în căutarea apelativului „copile“, cu care mă răsfăţa, enervîndu-mă de obicei, deoarece nu avea acoperire în sfera timpului subiectiv, chit că era justificat de diferenţa reală de vîrstă. Nu-mi aminteam dacă fusese mereu atît de senin ori dobîndise acel echilibru sufletesc numai după ce trecuse binişor de pragul patriarhilor.

Şoferul Gad, un palavragiu impenitent, opusul perfect al colegului său cipriot, aflînd planul meu, a ţinut să mă avertizeze că la redacţie se află numai Steve, „care-şi pregăteşte bagajul intelectual pentru noua mare călătorie a vieţii sale“.

— S-ar putea să fie ultima ocazie de a-l întîlni. Mă îndoiesc că o să scape viu din această aventură. Iar dacă scapă, cine ştie la ce schimb de prizonieri ne va fi înapoiat!

Totul spus cu zîmbetul pe buze, deoarece, nu-i aşa?, ne-am obişnuit cu numărul tot mai mare de gazetari ucişi sau răpiţi în timpul unei misiuni profesionale, cum fusese cazul relativ recent al acelui evreu american de la *Wall Street Journal*!

— Dacă-mi promiţi că e ultima ocazie, atunci e păcat s-o ratez, am afirmat pe acelaşi ton, fiindcă Gad era perfect informat despre evoluţia relaţiei mele cu englezul.

Ca şi bătrînul boss, ca şi fetele din redacţie. Doar Steve Gotlieb însuşi făcea excepţie. El continua să considere că relaţia noastră e la fel de solidă ca altădată, nu o prietenie, care implică factorul sentimental, dar o colegialitate fără fisuri, tăbăcită de lunga noastră colaborare, cu toate frecuşurile inerente. O naivitate, nu-mi vine în minte alt termen mai potrivit, care mă dezarma, împiedicîndu-mă să-i spun în faţă ce gîndesc.

Dar cu Raul Siriopol, prietenul de-o viaţă, fostul prieten, nu procedasem la fel? Urîtă fire, condamnabile atitudini. Cunoaşte-te pe tine însuţi, chit că asta nu ajută la nimic!

Totuşi: cum să explici, să te faci înţeles, cînd totul e atît de… Ne cunoscuserăm în urmă cu decenii, în timpul celui de-al doilea *ulpan*, unde „akademaii“, imigranţii cu studii superioare, continuau să studieze ebraica modernă. Eram în clase diferite, dar ne nimeriserăm alături la o plantare de puieţi pentru viitoarele păduri, în dreptul spitalului american „Augusta Victoria“ de lîngă Ierusalim. Un ins cu braţe neobişnuit de lungi, ca de maimuţă, cu un aspect iudaic izbitor, aproape o caricatură antisemită est-europeană, o figură deschisă, un surîs inteligent, Steve era atunci îmbrăcat, spre deosebire de toţi ceilalţi, în costum şi cravată, avînd alături o nevastă sumar înveşmîntată. Un cuplu care nu te lăsa indiferent.

Tineri cu toţii, am intrat în vorbă cu acea uşurinţă specifică unor asemenea împrejurări, ca şi la acţiunile de muncă aşa-zis voluntară din socialismul real. La revenirea în centrul de absorbţie unde locuiam cu toţii, ne-au invitat în micul lor apartament, pe mine şi pe o fată din Montevideo. Conversaţia, începută pe cîmp, s-a extins şi s-a înviorat cu ajutorul unei sticle de arak arăbesc şi astfel am aflat că veneau de la Londra, unde făcuseră studii de economie, pe care sperau să le continue la Tel Aviv pentru a fi de folos acestei ţări fascinante. Un sionism care suna autentic în gura lor, fiind foarte răspîndit printre cei veniţi din Vest, dar suspect deja la vremea aceea printre refugiaţii din motive economice din Răsărit, desigur cu excepţia unora dintre evreii ruşi, singurii care nu aleseseră, deşi aveau dreptul, Statele Unite ca reşedinţă permanentă.

Am devenit amici, mai cu seamă, ca să fiu sincer, datorită atracţiei magnetice exercitate asupra mea de coapsele superbe pe care nevasta lui Steve, Sylvia, le expunea cu generozitate şi impresiei, iluzorii, că şi ea se

simte atrasă de mine, după ce spusese cu degajare: „Tony e genul meu! Oricînd doreşte, eu sînt la dispoziţia lui!“, o declaraţie de camaraderie ce te poate pune pe o pistă falsă cînd eşti tînăr, şi poate nu numai atunci.

Sylvia s-a întors foarte curînd acasă, dezamăgită de birocraţia locală, în adevăr greu de suportat pentru un om cu idealuri, iar eu şi Steve, deloc zguduit de abandonul tinerei neveste sau de faptul că nu izbutea să-şi găsească un rost la nivelul pregătirii şi ambiţiilor sale, am rămas să ne luptăm cu himerele. După o vreme, cînd eram la facultatea de jurnalistică şi începusem să lucrez la postul de radio, iar întîlnirile cu el se răriseră, l-am căutat la banca unde lucra, rugîndu-l să mă ajute la obţinerea împrumutului ipotecar, o procedură foarte greoaie; a făcut tot ce l-am rugat, a fost „la dispoziţia mea“. În semn de mulţumire, i-am propus să facă la noi unele emisiuni cu caracter de analiză economică, iar Bătrînul a fost de acord să meargă pe mîna mea, mai ales fiindcă inflaţia bezmetică devenise una din principalele îngrijorări ale publicului, depăşind uneori temerile politice şi militare.

Ambiţiile sale, ziceam. La început mi se păreau normale, omeneşti, pe deplin justificate la un intelectual născut şi trăit în „jungla capitalistă“, unde nevoia de afirmare prin forţe proprii e o reacţie firească de supravieţuire. Cu toţii dorim să dăm curs unor valenţe intelectuale care zac neutilizate în fiinţa noastră, să obţinem recunoaşterea celor din jur, să avansăm pe scara socială, iar ticălosul de socialism ne împiedică prin toate mijloacele, pînă ajungem să pierdem instinctele „vieţii ca o pradă“, să ne moleşim, să dăm prea mult loc plăcerii, nepăsării, resemnării. Foarte bine că Steve nu e ca noi, turma, ci mereu cu ochii pe şansele ce nu trebuie ratate! Pînă la obsesie? Ei, da!

Ani de zile am fost, cum se spune, nedespărţiţi, mai ales după ce bossul i-a aprobat o normă întreagă şi apoi l-a numit în consiliul de redacţie, din

care eu, favoritul numărul unu al Bătrînului, nu făceam parte. Las’ că în timpul lucrului constituiserăm un soi de cuplu, ironizat de colege cu apelativul „îndrăgostiţii“, dar ne vedeam şi serile, cu felurite prilejuri, fără ca vreunul din noi să aibă senzaţia de „prea mult“. Să ai un asemenea prieten, venit dintr-o cu totul altă parte a globului, trăit în cu totul alte condiţii, de pe o altă planetă, într-o lume care e ea însăşi altă planetă pentru amîndoi, iată un noroc cu care puţini se întîlnesc în viaţă.

Cu timpul s-a dovedit că nu e o simplă amiciţie, ca între doi tineri care merg împreună la meciurile de baschet şi la berea de după, deşi nici acest aspect al relaţiei nu lipsea, ci o comunicare în plan intelectual în cel mai deplin înţeles al cuvîntului. Pentru mine, cititor împătimit de la vîrsta pubertăţii, era extrem de important să am cu cine comenta cărţile şi revistele, spectacolele de teatru, filmele, expoziţiile, concertele, ba chiar să constat că partenerul de conversaţie este adesea mai avizat şi mai pătrunzător decît mine. Îl admiram în special pentru teribila memorie pe care o avea, capacitatea de înmagazinare a bagajului cultural, mai presus de toate pentru talentul la limbi străine, care-mi dovedea că un om născut în spaţiul limbii engleze, ce-i asigura accesul la toate sursele importante de informaţie, vrea să-i citească în original pe Italo Svevo şi Proust, ba chiar se aventurează să frunzărească reviste germane ori ruseşti.

Mă mîndream cu prietenia şi devotamentul lui, chiar dacă în planul existenţial ne deosebeam structural, Steve avînd o fire nu calculată în sens meschin, dar rece, privind cu un fel de detaşare ironică elanurile mele patetice. Nici acum, după atîtea zeci de ani, cînd ne-am înstrăinat cu totul şi nu mai avem ce să ne spunem, nu mi se pare că eu sînt cel bun şi el cel rău, că dreptatea se află de partea mea. Nici nu are importanţă. Fiindcă oamenii sînt diferiţi şi tocmai asta îi aseamănă, îi face pe toţi să fie oameni, cum a

spus un filosof. Iar eu nu sînt judecătorul lui, ci doar un prieten dezamăgit deoarece, uite, mare păcat că n-a fost să fie.

Chiar această explicaţie, extrem de rezumată, o formulez cu inima grea, cu sentimentul unei înfrîngeri triste, deprimante. Ba şi cu un soi de vinovăţie, dacă mă gîndesc la tot şi la toate. La amantlîcul cu Sylvia, de pildă, la ruşinoasa mea lipsă de loialitate, la tăcerea în care învăluisem povestea, pe considerentul că el avea aerul că ştie şi nu-i pasă, iar prietenia nu are legătură cu alcovurile în care ne întindem fiecare, pentru o noapte ori pentru ani şi ani. Îi reproşez, de fapt mă justific cu tăcerile lui vinovate, cu faptul că ducea o viaţă paralelă aceleia cunoscute de mine, era plin de ascunzişuri, o viaţă dublă, incompatibilă după concepţiile mele cu adevărata prietenie, dar şi cu simpla amiciţie. Mă contrazic?

Nepotrivire de caracter, cum am mai zis, ceea ce la divorţul meu n-am putut invoca fiindcă nu asta era cauza cauzelor. Fiecare legătură umană, ori fisura care apare, ori ruptura, ori continuarea ei din inerţie, deşi s-a golit de conţinut, are, cu asta ajung de unde-am plecat, la Raul Siriopol, povestea ei, fericită, nefericită, neasemănătoare.

5. Cunoaşte-te pe tine însuţi

L-am găsit în camera computerelor, care transmiteau telegramele agenţiilor de presă, aplecat asupra ecranelor intens luminate. Spatele rotunjit îl avea din tinereţe, dar acum era de-a dreptul gheboşat, poate şi fiindcă se străduia să se descurce fără ochelari, ceea ce îl obliga la o poziţie cît se poate de incomodă. S-a întors spre mine, deloc mirat că mă vede la ora aceea de noapte, cînd postul nu funcţiona, făcîndu-mi semn cu degetul la buze şi-apoi arătînd spre uşa capitonată a biroului directorial, unde Bătrînul rămînea

adesea să se odihnească, pe jumătate întins pe canapeaua de piele neagră, de parcă în orice moment putea fi chemat la datorie, ca un oştean de gardă. De salutat n-avea obiceiul, se molipsise de la localnicii tineri, pentru care acest semn de politeţe era inutil.

M-am apropiat, călcînd pe vîrfuri pentru a respecta consemnul, iar el şi-a continuat lectura fără să-mi dea atenţie, concentrat asupra unui text destul de lung, ei da, în limba arabă, din care, fireşte, nu pricepeam o iotă. N-aş fi tresărit nici dacă ar fi fost în sanscrită, dar nu m-am putut abţine să nu-l ironizez grosolan, în loc să-mi exprim admiraţia pentru această rar întîlnită performanţă, poate fiindcă în ultima vreme araba se preda la liceu şi la facultate:

— Pe cînd chineza, japoneza, coreeana?

— Foarte curînd, mi-a răspuns, deloc supărat, apoi şi-a îndreptat spinarea, trosnindu-şi oasele, m-a îmbrăţişat cu căldură, mulţumindu-mi în numele redacţiei pentru că nu ezitasem să le vin în ajutor.

— Am făcut-o numai şi numai pentru Bătrîn, l-am informat. De ce naiba nu te potoleşti?!

A surîs enigmatic, ochii i s-au umplut de lumină, căci interpreta interogaţia, în pofida tonului, ca pe un elogiu, apoi a declarat cu simplitate, ca omul căruia nu-i place să se laude; ce-i drept, nu vedea în ambiţia lui, neostoită la acea vîrstă, nimic deosebit.

— Toată afacerea impune un secret deplin, dar faţă de tine şi de domnul Bar-On nu e cazul, sînt convins că n-aţi sufla o vorbă nici sub tortură. În zori am avion spre Londra. Nu se poate amîna, de aceea l-am rugat să te convoace.

— Iartă-mă, dar de cîteva zile nu mai sînt la curent cu…

— Agenţia saudită, a arătat spre ecran, apreciază că ar exista o legătură între cele două chestii care m-au pus pe jar, dar tipul care semnează

comentariul nu-mi inspiră încredere, aşa că nu merg pe mîna lui, deşi sugestia e avansată cu prudenţă de data asta. Un miliardar din Asia Centrală fostă sovietică a decedat alaltăieri, data e sub semnul întrebării, în mod foarte suspect, se pare că la Manchester, dar oficial nu a fost deconspirat locul probabilei crime, existînd o interdicţie a anchetatorilor de la Scotland Yard, asta ar fi numărul unu, iar de-acolo mă voi alătura unei delegaţii de gazetari britanici invitate la Damasc, unde, asta ai aflat desigur, ieri a fost lichidat şeful militar al Hezbollah, aflat de mult pe listele noastre. Curiozitatea cea mare e că Mossadul, care se laudă de obicei cu asemenea succese, a dezminţit! Pricepi ceva din acest joc?

— Interesul poartă fesul, am zis, fără urmă din mirarea aşteptată de el. Că nu ai pic de imaginaţie ştiam de mult, din fragedă tinereţe, dar azi am convingerea că eşti nebun în sens clinic. Să pleci în Siria acum, în plină criză, cînd pînă şi muştele se retrag speriate, e mai rău decît dacă ţi-ai trage un glonte în cap. Norocul este că oamenii pricepuţi te vor opri la timp, fiindcă pielea ta nu-i preocupă, dar pui în pericol interese evidente. Tu rişti, aşa consideri, dar ei nu pot risca să dispari acolo, cu ori fără scandal!

A surîs iar şi m-a bătut încurajator pe umăr. Îi vorbisem despre lipsa de imaginaţie, în adevăr alarmantă, dar trecusem sub tăcere o deficienţă şi mai gravă: pierderea simţului realităţii, faptul că mintea lui funcţiona, nu de azi de ieri, într-un spaţiu virtual. Asupra căruia el era stăpîn absolut, precum Faulkner în comitatul său. Ce spusesem eu, explicaţia de bun-simţ furnizată concentrat, nu ajungea la mintea, poate nici la urechea sa. De unde bătaia încurajatoare pe umăr, adică ştiu mai bine decît „voi“ cum stau lucrurile, deosebirea e că nu mă tem, ci risc cu mintea limpede, cum am făcut întotdeauna, deoarece asta e datoria omului care doreşte fierbinte să spună adevărul adevărat. Mai mult, tot chestie veche, nu voia să rămînă, ca mine şi ca bătrînul Israel Bar-On, un simplu emiţător şi comentator, oricît de

inteligent şi aplicat, al unor ştiri externe asupra cărora nu are control şi care pot fi simple „intoxicaţii“, preluate conştiincios de la reporterii de pe teren.

Poate ar fi avut dreptate în absolut, şi nu numai, cum lăsa impresia, la suprafaţa lucrurilor, situaţie care mă obligase să recunosc valabilitatea argumentelor sale multă vreme, dacă elementele concrete ale realităţii ar fi fost altele. Dar noi lucram pentru un post de radio regional şi particular, neînsemnat, lipsit de mijloace financiare şi de răsunetul public adecvat marilor scopuri. Era ca şi cum am fi acţionat pentru a obţine Nobelul pentru fizică în laboratorul unui liceu de provincie ori Pulitzerul la o gazetă de perete dintr-un orăşel de munte. Asta nu pricepea Steve, cum se spune, nici mort. Sau nu voia să accepte. Inteligenţa, curajul şi cultura sa erau impresionante, dar asta nu împiedica o gîndire şi o atitudine de imbecil, de ins care trăieşte într-un univers artificial.

Continuam să-l ascult, în vreme ce-mi explica tot mai amănunţit şi precis elementele celor două afaceri internaţionale, dar mintea mea îl proiecta în obscuritatea unui cartier musulman din Londra, atacat în plină stradă de o bandă de fanatici numai pentru că arăta ca un evreu caricatural, bătut măr cu ciomagul, tăiat cu şişul, aruncat într-o ladă de gunoi, un morman de carne sîngerîndă. Ce vedea el în oglindă dimineaţa cînd se bărbierea, cum să nu-l repereze sirienii, presupunînd prin absurd că ar fi ajuns totuşi la Damasc?! Cui i-ar fi păsat acolo de paşaportul lui britanic, cu valabilitatea proaspăt prelungită, chiar dacă numele de familie ar fi fost schimbat ca să nu bată la ochi? Nu puteam să nu mă gîndesc la anecdota aceea cu spionul american trimis la sovietici pe baza unui concurs organizat pe computer. „Mă, tu nu eşti rus!“ „De ce? Mă numesc Andrei Ilici Petrov, am învăţat la Novosibirsk, părinţii mei au fost X şi Z din Kaluga, bunicul a fost erou al Uniunii, vorbesc perfect limba rusă, de ce nu mă crezi?!“ „Fiindcă eşti negru!“ Democraţia americană în acţiune!

Pălăvrăgeala lui l-a trezit pe Bătrîn, care somnolase în biroul său, şi iată-l venind spre noi, cu acel zîmbet cald ce nu-l părăsea nicicînd, deoarece venea din suflet, Israel Bar-On avea aşa ceva, nu doar din cauza celor peste optzeci şi cinci de ani, asemenea suflete există în toate generaţiile. Lui nu era nevoie să-i cer părerea, ştiam că gîndeşte ca şi mine, era o chestiune de bun-simţ, nimic mai mult. Doar că, spre deosebire de mine, prietenul lui Gotlieb, bossul nu era supărat ori iritat de aiureala acestuia, îl considera „un copil", cum era şi el într-un cu totul alt sens, spunea că suferă de o nevindecabilă inocenţă.

Steve s-a întors la treburile sale, agenţiile arabe aveau încă multe de comentat în noaptea aceea, iar noi am înţeles că nu mai e cazul să-l inoportunăm… Nici n-a apucat bossul să închidă uşa biroului său, că m-am şi repezit să-mi vărs amarul. Eram atît de pornit, desigur pentru că nu apucasem să-i spun poliglotului exact ce gîndeam, de mult sinceritatea nu mai avea nici un rost în convorbirile noastre, încît nu m-am mirat cînd Bătrînul m-a întrerupt, informîndu-mă cu blîndeţe:

— Dacă nu te-aş cunoaşte, aş spune că eşti invidios.

— Mai curînd dezgustat, dispreţuitor, întristat! Se crede Ryszard Kapuściński şi cînd colo nu e decît un prostănac care-şi dă aere! Dacă l-ai fi auzit cum îmi explica marile secrete ale cabinetelor orientale!

— Credeam că sînteţi prieteni, a spus, surîzînd luminos.

Am oftat, nu uitasem şi nu-mi puteam ierta totala lipsă de intuiţie, orbirea; erau răspunzătoare pentru faptul că Gotlieb se afla acolo şi îşi debita cu aplomb aberaţiile, da, eu i-l vîrîsem pe gît pe acest fals gazetar, fălindu-mă că am descoperit un nou talent. Dar nici după ce pricepusem ce fel de om este şi începusem să-mi muşc degetele de ruşine, retrăgîndu-mi treptat avansurile sentimentale, poate şi sub presiunea a ceea ce aflam despre el la întîlnirile cu Sylvia, n-avusesem curajul să-i spun cinstit lui

Bar-On cît de vinovat mă simt, să-l avertizez că mi-am schimbat decisiv opinia şi să-i explic motivele acestei răsturnări de atitudine.

— Iei prea în serios proiectele pe care ţi le flutură. Uiţi că întotdeauna, mă rog: adesea, lucrurile sînt mai complicate decît par, iar limbajul e făcut să ascundă gîndurile, nu să le dezvăluie, fiind, cum s-a spus, ipocrit prin natura lui! Hai să încercăm să ne desluşim împreună, poate izbutim să ne potolim şi să mai tragem un pui de somn. Mîine avem o zi grea, va fi nevoie să preiei din mers emisiunea lui, s-o umpli, căci prea curînd nu vom primi de la Steve reportajele zguduitoare cu care ne ameninţă. Cred că şi întreruperea sejurului atîrnă greu în balanţa furiei tale!

— Sînt de acord în principiu, dar…

— De vreme ce ştii că una spune, alta crede, hai să te ajut, ca omul care a stat în preajma lui în ultima vreme, a aflat, a dedus, a presupus, a legat între ele afirmaţii aparent disparate, cum văd eu treaba. Desigur, păşim pe un teren alunecos, de aceea avansez o ipoteză, nu am orgoliul de a mă lăuda că deţin adevărul. Uite, de pildă, călătoria la Londra, ce nu poate fi amînată cu nici un preţ, are, pe lîngă obiectivele enunţate, şi rostul de a găsi un editor pentru o carte de convorbiri cu titlul provizoriu *Trei ruşi şi trei englezi în Orientul Mijlociu*, trimitere transparentă la titlul lui Jules Verne. Ai citit cartea?

— Ceva cu Africa Australă. Dar nu-mi amintesc mare lucru. A scris aşa ceva? N-a pomenit o vorbă, ar fi fost cazul să se laude, după cît îl cunosc, modestia nu e genul lui!

— Proiectul e încă necopt, rusul cu care colaborează vrea să publice opul mai întîi la Moscova, susţinînd că la Londra dialogul lor va trece neobservat. Mi-a cerut părerea în urmă cu vreo trei luni, ieri i-a telefonat fosta nevastă, aici la redacţie, şi am dedus că…

— Sylvia?!

— O cunoşti?

— Oarecum. De pe vremea cînd era aici.

Roşisem? N-ar fi exclus, vîrsta nu te ajută în acest domeniu al prefăcătoriei. N-am apucat să mă dezmeticesc – informaţia despre bunele relaţii dintre soţii Gotlieb, după atîta amar de vreme de la despărţirea oficială, mă luase prin surprindere –, cînd directorul, cu acelaşi aer atoateînţelegător, cu teribila-i, nu doar pentru vîrsta lui, cum se tot afirmă, perspicacitate şi cu cunoaşterea sa asupra naturii umane, a avansat o altă ipoteză interesantă.

— Ieri dimineaţă, cu puţin înainte ca Steve să-mi anunţe plecarea lui iminentă, în mapa de corespondenţă adusă de secretară am dat peste o telegramă, nu ştiu de ce n-a fost e-mail, trimisă de o asociaţie a ziariştilor britanici, prin care omul nostru era anunţat că, urmare a solicitării sale, i-a fost programată o audienţă la consulul sirian pentru mîine la prînz. Am închis-o frumuşel, ca un detectiv amator, iar după cîteva ceasuri m-am trezit întrebîndu-mă de ce are el nevoie de o întîlnire personală cu diplomatul care dă vize, cînd normal ar fi fost să nu trezească bănuielile acestuia, ci să aştepte să primească la grămadă aprobarea Damascului. Tu ce crezi? Nu e cusută cu aţă albă?

N-am apucat nici acum să prind firul suspect, aveam şi eu nevoie de oarece timp pentru asta, cînd interlocutorul meu de noapte a zis:

— Prima variantă: hai să le-o iau înainte, să nu apuce ei să spună nu! Posibil. Dar la fel de, poate şi mai, posibil ar fi să meargă să se deconspire total, să-şi arate mutra şi spinarea, să dea de înţeles că are legături strînse cu Israelul, pe care nu vrea, cum ne spune nouă, să le ascundă, ci doreşte, cinstit, ca acestea să fie cunoscute de omul legii. Interpretarea se bifurcă iar: ori consulul îi arată uşa, fără justificări, ai să ajungi la noi cînd o să am şi eu spinarea rotunjită, ori insul va cădea în plasă, se va preface că ezită sau va

cere o aprobare specială. Un asemenea „fraier-şmecher“ trebuie folosit ca momeală, lăsat să se deconspire, fiindcă îi poate duce pe securiştii arabi, care nici nu pricep cum a putut fi lichidat şeful terorist sub nasul lor, în citadela unde se afla în mai mare siguranţă decît în propria tranşee!

M-a privit atent cîteva clipe, apoi a adăugat: „Nostim, nu?“.

— Mi-ai spus adesea că e inocent ca un copil, iar acum susţii că e mai abil ca diavolul în persoană. Poate că exagerezi de dragul unui pur joc poliţist.

— Iar tu mi-ai tot cîntat că e un imbecil fără simţul realităţii! Ne-am înşelat amîndoi? Cred, mai curînd, că e o persoană cu multe feţe sau faţete, care nu se exclud, oricît ne-am strădui noi să simplificăm lucrurile. Cunoaşte-te pe tine însuţi înainte de a încerca să-i cunoşti pe alţii! Iar acum du-te să te odihneşti, ca să poţi pregăti emisiunea. N-a mai rămas prea mult timp!

Nu! Mai întîi să-mi fac cîteva note, pe baza principalelor informaţii de presă, apoi voi căuta, ca de obicei, un fir care să le lege. Poate ceva despre ultimul an al lui Bush la Casa Albă, dacă se nimereşte să pice materialul necesar. Nu-l apuc pe Dumnezeu de-un picior cu subiectul ăsta, dar mi-ar fi util pentru prima zi, care e cea mai grea. Iată-mă deci din nou lîngă fostul meu prieten, adîncit în arabescurile lui, plimbînd săgeata pe ecranul computerului. Întocmindu-mi un plan, renunţînd la el, revenind la ideea iniţială, pe măsură ce realitatea internaţională a acelei nopţi îmi oferea ori refuza elementele necesare.

6. Interludiu

Pe fondul acestei preocupări profesionale, care nu mă absorbea în întregime, m-am gîndit la Bătrîn şi la seducătoarele sale presupuneri. Îl admiram, dar nu eram orbit, fiindcă nu cred că există oameni fără defecte. Şi Homer aţipea cîteodată. Ce-i venise să arunce acea banalitate care mă agasa confuz în ultima vreme: „Cunoaşte-te pe tine însuţi“? Pentru că nu se referise la sensurile profunde ale acestei maxime filosofice, prezente la vechii greci, inscripţia de pe templul lui Apollo, la chinezi prin Lao Tse ori în meditaţia hindusă. În conversaţia noastră avea doar un sens, dibuit în grabă, era ceva de genul „Vede paiul din ochiul altuia, dar nu bîrna din ochiul lui“, nimic mai mult. A te cunoaşte, în scopul de a te înţelege şi perfecţiona intelectual şi moral, este o misiune imposibilă, un ţel de neatins. Nu poţi pricepe din tine cu-adevărat, dincolo de mistică, decît ceea ce se oglindeşte în ochii altora şi se exprimă în aprecierile lor, directe sau indirecte, precum şi ceea ce îţi sare în ochi întîmplător, dintr-o experienţă ce te ia prin surprindere. Foarte puţin şi nu foarte profund. Ceva mai multe şanse ai dacă te străduieşti să descifrezi firea, comportamentul altora. Aşa a apărut literatura obiectivă, de la Homer citire. Introspecţia reală, adîncă este apanajul cîtorva, gen Tolstoi, Proust, Kafka, dacă folosim jurnalele lor concomitent cu o anume lectură a operei obiective.

În rest, la oamenii de rînd, este vorba doar de o pretenţie superficială şi vulgară, un mod orgolios de a te minţi pe tine însuţi. În ce mă priveşte, am constatat că „nu mă lasă să dorm“ figuri ca Siriopol sau Gotlieb, ori fosta mea soţie, ajung şi la ea, inşi cu care nu doar mi-am intersectat paşii, ci de care am fost legat printr-o strînsă prietenie sau un amor prelungit şi intens. Nu pretind că operaţiunea îmi va reuşi, chiar apelînd acum prima dată la ficţiunea copilăriei şi la romanul de formaţie, în paralel cu aceste note, pe care le-am practicat adesea, dar simt că mă interesează, este o preocupare, în fine, care mă absoarbe, dă un sens profund cunoaşterii, are valenţe libere

spre propria mea fiinţă. Ţesătura socială în care sîntem prinşi ca într-o plasă de păianjen, privită concomitent sau retrospectiv, e cea mai importantă sursă de informaţii despre tot ce a fost important în existenţa noastră. La Raul vreau mai cu seamă să înţeleg ce l-a determinat nu doar să-şi nege originea evreiască, treacă-meargă, dar să devină şi antisemit. Ca şi aceia care trec de la o religie la alta, socotind că l-au apucat pe Dumnezeu de adevăratul picior, dar o fac cu o ardoare exteriorizată, sărind peste cal, ceea ce adevăraţilor mistici nu li se întîmplă nicicînd. Prin raportare la el îmi pot afla propriile opţiuni în acest alunecos domeniu, altfel chestiunea n-ar ajunge în zona conştiinţei mele.

Acei renegaţi de tot soiul şi toate nuanţele, sînt ei curajoşi sau „revoluţionari“, în vreme ce noi ceilalţi rămînem adaptabili, inerţi, laşi? Poate că da, dar atunci nu înseamnă că abia străduindu-te să-i cunoşti pe alţii ţi se deschide o cărare spre cunoaşterea de sine? Altfel degeaba te afunzi în propriul eu, prea plin de false impresii şi de capcane ale gîndirii. Ar mai fi o condiţie: să nu fie vorba de o personalitate copleşitoare. S-au scris mii de cărţi despre Napoleon, care a intrat în preocupările unor titani ca Dostoievski şi Stendhal, dar încă nu sîntem lămuriţi cum a fost posibil acest fenomen istoric, căci acela uman ne lasă încă şi mai uluiţi.

Steve, concentrat asupra computerului de alături, nu-mi dă nici o atenţie, cred că puţin îi pasă ce fel de om sînt. Pentru el am rămas acelaşi prieten dintotdeauna, cu defecte, cu alunecări, cum ar fi relaţia mea cu Sylvia, căreia nu i-a dat atenţie de vreme ce legătura lor continuă neştirbită. Niciodată n-am comunicat cu-adevărat cu acest englez liniştit, doar că în tinereţe nu dai atenţia cuvenită acestui fapt, prieten ţi se pare acela cu care te vezi cel mai des, mergi la filme, discoteci şi cîrciumi, cu care faci schimb de informaţii intime, căruia te confesezi, care ţi se confesează; abia de la un moment încolo îţi pui, ori ţi se impune pe neaşteptate, problema

compatibilităţii autentice. Cînd am ajuns în aşternut cu „*sa femme, la pulpeuse*“, după un acces de apăsătoare ruşine faţă de mine însumi, chit că învăţasem cît de necruţătoare poate deveni o femeie pe care o refuzi, am descoperit – se va spune: ca să mă justific – ce prăpastie era între mine şi el. Firi complet deosebite. După cum, iată, în pofida deceniilor de cînd ne despărţiserăm, cu Tomiţă Ungureanu gîndeam la fel, afinitatea electivă era indiscutabilă.

La fel mi-am descoperit duritatea, de care nu m-aş fi crezut în stare, deoarece nu-şi manifestase simptomele, abia cînd am ajuns în pragul divorţului de Dora, iar întîlnirea din Cipru cu avocatul ei m-a convins că nu exista cale de împăcare. Sigur, ea mă provocase, dar într-un fel peste care aş fi putut trece cu vederea, cînd mi-a fluturat ironic chestia cu Viagra, dar numai replica mea de apărare, rostită pe loc, cu blîndeţe rea: „Numai cu tine am nevoie de ea!“, a zdruncinat definitiv căsnicia, a făcut continuarea ei imposibilă. Îmi apăruseră în memorie Sylvia, Lina, altele, situaţii pe care le raportasem la îmbrăţişările conjugale. Nu era îndoială că Dora ştia de ele, o nevastă are un instinct special, simte cum stau lucrurile intime ale celui cu care împarte alcovul, poate se răzbunase, uşă de biserică nu părea să fie, ne legase de la bun început un acelaşi tip de senzualitate, era o femeie liberă, de aceea grosolănia, mîrlănia reacţiei sunase ca o sirenă de alarmă, după care se merge resemnat la îngropăciune. După o replică de genul ăsta nu mai e nimic de spus ori de făcut. Trecuserăm prin conflicte cumplite, la furie rostiserăm amîndoi cuvinte grele, dar era atunci ceva de neclintit „între noi“, deci exista cale de întoarcere.

Nu-mi mărturisisem infidelitatea printr-o formulare amicală, ci îi aruncasem în faţă, fără menajamentele omeneşti obligatorii, întreaga răspundere, nu numai pentru ceea ce nu mergea între noi, ci şi pentru ce nu mai putea merge de-atunci încolo. Ca şi cum ar fi fost unica vinovată de

uzura firească a convieţuirii, ceea ce era aberant, cînd ea nu făcuse decît să întindă o punte peste tot ce a fost şi, vai, nu mai este.

Uite, acum aş fi înclinat să cred că, într-un fel, reacţia mea fusese declanşată de siguranţa cu care spusese „Cred că eşti singurul din generaţia ta“, sugerînd că are experienţa relaţiilor erotice cu oamenii ajunşi „acolo“ şi, pentru raportare, nu numai cu ei! Cum să las nesancţionată o asemenea mărturisire?! Iarăşi: puteam trece peste bănuiala că nu sînt singurul bărbat din viaţa ei, ăştia sîntem!, dar ar fi fost decent să-şi păstreze secrete comparaţiile şi concluziile.

Iar peste toate, determinantă pentru ruptură fusese, desigur, tocmai vîrsta noastră. O răscruce în timp, cînd nu mai sînt posibile restructurări de poziţie pentru rezolvarea în aşternut a conflictelor şi alinarea dubiilor, pentru uitare, iertare. De multe ori mă întrebasem cum e posibil să te desparţi, să divorţezi după două-trei decenii de la căsătorie, cînd furiile acomodării s-au potolit, soţii s-au dat pe brazdă, pragurile cunoaşterii reciproce au rămas în urmă, iar căsnicia curge într-o albie în care asperităţile s-au netezit. Nu-mi închipuiam că aş putea fi şi eu un caz al acestei atipice „grupe“. Aşa ceva este inacceptabil, fiindcă există un timp pentru fiece treabă, cum ne învaţă Vechiul Testament! Nu mă cunoşteam, n-aveam nici suficientă imaginaţie, capacitatea de a mă transpune în pielea şi sufletul altora, eram prizonierul unor judecăţi primite de-a gata – asta apropo şi de „romanul“ de care m-am apucat –, astfel că nu-i puteam pricepe pe alţii.

7. Artă şi politică

Aş fi continuat să mă scald în asemenea ape băltite dacă ecranul Internetului, pe care navigam atent doar pe jumătate, nu mi-ar fi oferit un

colac de salvare. „Să ne oprim asupra şanselor doctrinei Bush după ce actuala echipă va părăsi puterea“, scria unul din comentatorii unei importante reviste britanice. Doctrina Bush?! Ori mă părăsise memoria, ori era prima dată cînd auzeam sau vedeam aşa ceva. Doctrina Truman, doctrina Reagan, atîtea altele, dar asta… Fiecare ins care pune stăpînire pe Casa Albă musai să aibă o concepţie politico-filosofică? Unde-mi fuseseră gîndurile de specialist în viaţa internaţională, cum eram considerat, cu merite pentru care mă premiase sindicatul presei? Nu cumva se inventase la botul calului şi la spartul tîrgului o construcţie teoretică, profitîndu-se de lipsa de memorie a cititorilor?

— Ascultă, englezule, ai auzit de doctrina Bush?

Am rămas cu gura căscată cînd Gotlieb mi-a enumerat principalele componente ale acestei doctrine, ca pe o chestie bine-cunoscută, adăugînd: „Cred că n-am scăpat nimic!“. Severă lecţie. Uitasem, se produsese o „curăţare a creierului“, aveam nevoie de Viagra şi pentru conservarea memoriei, fiindcă recent citisem că medicamentul e recomandat ca energetizant sportivilor de performanţă?! În timp ce-l ascultam încă, mi-am dat seama că „totul îmi era cunoscut“, impresie care s-a accentuat pe măsură ce mă adînceam în lectura textelor ce alcătuiau ampla expunere a tuturor chestiunilor legate de perspectivele titlului general: „After Bush“. Doar chestia cu doctrina îmi pierise din minte – demult, îndată ce teoria căzuse în desuetudine (cum îl învăţaseră consilierii europeni pe Arafat să spună despre Carta OLP), doar după ce mă retrăsesem din activitate? – şi mă apăsa faptul că era numită, negru pe alb, „cea dintîi încercare a Americii de a lansa o strategie de răsunet după încetarea Războiului Rece“.

— Excesiv, cu totul excesiv, am spus cu voce tare, iar după ce mi-am liniştit astfel adînca dezamăgire profesională am decis să consacru subiectului întreaga săptămînă în care Steve urma să lipsească, alcătuind un

ciclu de comentarii cu acest gras subiect despre viitorul Americii şi nu numai. Nu-mi păsa că iau ca îndreptar bogăţia documentară şi analitică a revistei publicate pe Internet, un soi de plagiat în esenţă, deoarece, cum se spunea la noi cînd politicienii de vîrf erau prinşi cu mîţa-n sac, cu mîna în buzunarul public ori în decolteul secretarelor, „Nici o mirare, toţi fac la fel“, concluzie moştenită de la Gogol ori de la *Cosi fan tutte*! Era, oricum, o lucrare colectivă, însoţită de o liotă de semnături, pe care editorul publicaţiei şi-o asuma şi care servea la acest început de mileniu miilor de slujbaşi ai presei electronice de pe toate meridianele.

Mă şi auzeam, cu aerul meu de familiarizare cu marile dezbateri ale lumii contemporane, cu formulările de natură să sugereze că, ehei, ştiu mai mult decît spun, dar nu-mi pot permite să dau glas convingerilor mele fiindcă aş putea stîrni valuri de proteste şi polemici ameninţătoare, cum se întîmplă adesea cînd micul Israel îşi îngroaşă vocea. Notam în viteză, cînd Gad a intrat în încăpere şi s-a interesat dacă mai rămîn mult, căci l-a luat somnul şi dimineaţă – au mai rămas cîteva ceasuri – pleacă cu bossul pe Podişul Golan. Căci, da, iar se agitau apele (şi chestiunea surselor de apă ale ţării) unui tratat cu Siria!

— Îl duc eu, s-a oferit colegul. Avem oricum ceva de discutat!

Hopa! Te pomeneşti că are de dat unele indicaţii preţioase ramolitului amic! Ori a decis, în fine, să spună că ştie totul despre Sylvia, dar nu e supărat pe mine. Deocamdată, să revăd cele cinci principii ale filosofiei aceluia despre care tăticul Bush a afirmat la necaz: „Fiul meu nu este un imbecil“ (nici măcar cel mai inteligent imbecil!): a. America se află în război cu terorismul global. Acest război obligă America să nu aibă legături cu statele care sponsorizează terorismul şi cu organizaţiile care-l sprijină; b. Atacul este cea mai bună formă de apărare. America trebuie să acţioneze contra pericolelor pentru a împiedica materializarea atentatelor; c. America

trebuie să-şi rezerve libertatea de a acţiona independent. Forurile internaţionale sînt prea lente pentru a se confrunta cu ameninţarea teroristă; d. Succesele determină succese. Utilizarea eficientă a puterii americane va încuraja prietenii potenţiali să se alăture Americii şi-i va determina pe duşmanii potenţiali să renunţe la intenţiile rele; e. Cea mai bună soluţie de combatere a Jihadului global este exportul de democraţie. America trebuie să abandoneze relaţiile cu regimurile autoritare şi să încurajeze democraţia în întreaga lume. Un pumn de vorbe goale. Da, efectele imediate ale zguduirii produse la 11 septembrie! Ce a mai rămas valabil azi, în plin Irak? Dar mai ales ce va rămîne după Bush?!

Eram, cum se spune, un om făcut. Cinci principii, cinci emisiuni de analiză, o adevărată comoară pentru orice comentator capabil să întoarcă afacerea pe toate feţele, să stoarcă efecte din fapte evidente acum omului de pe stradă, să confirme valoarea eternă a marelui adevăr: după război, mulţi viteji se-arată. La fel de normal, la mintea cocoşului, să te întorci la momentul lansării strategiei şi să dovedeşti cît de impresionant şi convingător, ca unica posibilitate, sunau toate acestea atunci şi cît de uşor cuceriseră toate condeiele, cu excepţia celor, puţine, care îşi fac un titlu de glorie din a spune mereu că totul e greşit, sortit lăzii de gunoi a Istoriei.

— Eu mi-am cam isprăvit treburile.

— Iar eu mă pot opri oricînd. În meseria noastră, documentarea e fără sfîrşit şi numai proorocirile negre se adeveresc!

Am continuat consideraţiile de acest gen şi după ce automobilul s-a aşternut la drum, pe străzile pustii şi prost luminate. Apoi m-am interesat cînd aş putea conta pe o primă transmisie londoneză din partea lui, m-a asigurat că a doua zi în zori voi găsi înregistrarea pe bandă, a vrut să afle, consolidat subiect de ironie, dacă Subarul meu nu şi-a dat duhul, după care mi-a spus cu voce gravă, aceea cu care anunţi marile cataclisme:

— Ieri m-am văzut cu Dora, soţia ta!

— Fosta, am spus ca un automat, deoarece mă găsise total nepregătit.

— Ea m-a căutat. Să nu-ţi imaginezi cine ştie ce prostii!

— E o femeie liberă. Nici înainte nu-i controlam agenda, eram un soţ model.

— Am înţeles că aţi rămas în cele mai cordiale relaţii.

Lungă tăcere, aşteptare rău prevestitoare, pînă cînd am simţit nevoia să sparg balonul:

— Ei bine?!

— Ne-am întîlnit la mine, pentru că trebuia să-i arăt ceva.

Pe cît era de ascuns în lucrurile care meritau spuse, pe atît de mult insista asupra unor fleacuri, ca şi cum raportul esenţial-neesenţial trebuia întors cu picioarele în sus.

— Lucrurile s-au petrecut astfel. Mi-a telefonat la redacţie, joi pe la unsprezece, imediat după buletinul de ştiri, cînd ştia că nu deranjează. (M-am destins, mi-am întins picioarele, am zîmbit ironic, deşi n-avea cum să ia în seamă faptul că atenţia interlocutorului se risipise, ca la o relatare de succese vînătoreşti.) S-a interesat politicos dacă şi cînd o pot însoţi la o achiziţie de tablouri, deoarece intenţionează să schimbe înfăţişarea locuinţei, acum, cînd o poate face exclusiv după gustul ei. Am invitat-o să vadă cataloagele unor galerii de artă care prezintă încredere, ale unor expoziţii în curs, ale unor oferte particulare despre care aveam cunoştinţă, căci întotdeauna sînt informat sau solicitat: pe scurt, materialul documentar de care dispuneam şi pe care n-avea rost să-l car după mine. Corect?

— Foarte corect. De vreme ce femeia nu te-a invitat la ea cu acest material, nici nu era altă soluţie!

A surîs încîntat. O prostioară pe care o confecţionasem ad-hoc ca să cînt în struna imbecilităţii sale, ce continua să mă uimească la un ins cu

coeficient înalt de inteligenţă, cum indică normele internaţionale unanim recunoscute, ca să rămîn în limbajul său. Cum de nu m-a deranjat ani şi ani?

Se întrecea pe sine însuşi, îl ascultam ca vrăjit pe acest moştenitor al lui Bouvard şi Pécuchet. Mă iritase, de la un moment încolo, arivismul lui intelectual, de fapt administrativ, dar cel cultural, atît de cuceritor – şi încă nu ajunsesem la scena cea mare! –, trecuse pe nedrept neobservat.

— După ce a cercetat materialul şi eu i-am oferit toate informaţiile orientative, deşi nu mă consider un expert, ci doar un amator avizat, am pornit la drum.

— Atunci grăbeşte-te cu finalul, fiindcă ne apropiem de casa mea şi n-aş vrea să pierd partea cea mai importantă, concluziile, căci premisele mi se par destul de clare. Ai rămas deziluzionat, presupun, de ceea ce i-a plăcut ei!

— Asta ar mai fi mers, dar m-a dezamăgit atitudinea ei de principiu!

— Oh, grav, grav de tot! Adică?

— „Cred că trebuie să merg pe linia a ceea ce este mai modern, a ceea ce se cere, să nu mă las pradă gustului meu neformat, să ţin seama mai ales de recomandările criticilor de specialitate“, mi-a spus doamna Dora. „Depinde“, am replicat, dar încă nu bănuiam ce urmează.

— Nu mă ţine pe jar, dragul meu!

— A scos o foaie pe care notase titlurile şi autorii, iar în clipa aceea m-a cuprins groaza. Era limpede că a fost epatată de tot ce era mai comercial, făcut să scoată ochii şi să-i inducă în eroare pe naivii cu bani. Numai şi numai false valori!

— Păi dacă astea i-au plăcut, treaba ei. Să aibă pictură de gang!

— Invers! a strigat şi a pus o frînă ce era să ne dea peste cap. Elucubraţii, linii şi culori aruncate de-a valma, tot arsenalul falsei modernităţi, chestii absurde, nonsensuri!

Aveam impresia că în clipa următoare va face o comoţie cerebrală. Mă apucase de mîneca hainei şi mă zguduia cu furie. Deşi simţeam că nu pe mine e revoltat, cauza fiind mai profundă, încă nu întrezăream unde vrea să ajungă şi cît l-a zdruncinat chestia.

— Aceşti impostori care duc de nas publicul, care au ajuns să domine piaţa de artă a ultimelor decenii, inventînd mereu cele mai aberante scheme, pe care ţi-e greaţă să le priveşti, dar te simţi obligat să le admiri pentru că aşa e moda, profită cu neruşinare, dau lovituri de milioane cu batjocura lor non-figurativă ce ar face de ruşine chiar şi un copil de grădiniţă!

— Nu toţi, trebuie să discerni între valorile noului val şi negustori, nu totul e gunoi! S-a spus aşa şi despre Dali sau Picasso, fiecare şcoală de pictură a fost întîmpinată cu suspiciuni, acum lucrurile s-au complicat. Nu poţi să condamni la grămadă!

— Ei, aceşti corifei de geniu, cum li se spune, poartă vina degradării artei, ei girează promoţiile de afacerişti care-ţi rîd în nas, vînd hainele noi ale împăratului! De la ei a pornit răul, iar noi, oamenii de bine, trebuie să ne opunem acestei pervertiri, să-i punem capăt cu forţa, odată pentru totdeauna!

— Poate că nu e locul şi nici timpul pentru o discuţie de asemenea anvergură, am încercat să-l potolesc, speriat de amploarea crizei. Tu pleci într-o misiune importantă, nu doar pentru cariera ta, trebuie să-ţi păstrezi mintea limpede şi nervii tari, te aşteaptă confruntări dure, continuăm dezbaterea cînd te întorci!

Spuneam tot ce-mi trecea prin minte, ca atunci cînd te adresezi unui nebun furios. Mă simţeam încolţit şi neputincios ca un copil de grădiniţă. Un englez, un gentleman britanic, insul echilibrat prin structură, un om de care mă simţeam legat, dincolo de tot ce ne despărţea acum!

Şi-a revenit cu greu, abia mai respira, era lac de sudoare. În fine şi-a revenit, parcă s-a trezit dintr-un coşmar cu ochii deschişi. Nu ştiu dacă pe dinăuntru s-a potolit, dar pe dinafară aşa părea. S-a aşezat mai bine, a răsucit cu grijă cheia în contact. N-a mai scos o vorbă pînă ne-am despărţit.

Cînd am aprins lampa din dormitor, mi s-a părut că am ajuns într-o casă străină ori într-o cameră de hotel pe care o părăsisem în grabă. Totul era răvăşit, parcă mirosea a praf, ca într-un loc de mult neaerisit. Era prima oară cînd starea de holtei bătrîn mă copleşea. Mai înainte eram încîntat să mă aflu de unul singur, mă lăfăiam în aşternut, încercînd să ocup cît mai mult spaţiu, ca un fost deţinut dintr-o celulă colectivă ajuns în fine doar cu el însuşi. Dacă o iei cu singurătatea din tinereţe, te plictiseşti la un moment dat de dezordinea excesivă, aşa citisem, astfel că poţi deveni cu timpul un obsedat de curăţenie, un ins care nu mai suportă să se culce dacă există un fir de păr pe duşumea, dar nu era deloc cazul să mai sper într-un asemenea destin. „Cunoaşte-te pe tine însuţi“ devenea singura deviză de natură să-mi mai descreţească fruntea adînc ridată.

Mi-a atras luarea aminte un carneţel anume lăsat la vedere pe noptieră, fixat între ceasul deşteptător (de care aveam nevoie din nou zilnic, pînă la întoarcerea lui Steve) şi micul aparat de radio, care făcea parte din fiinţa mea, căci ajunsesem să-l deschid la buletinele de ştiri fără să deschid ochii, precum poliţiştii din filme ce întind automat mîna spre telefonul care-i sună în miez de noapte. Notasem probabil ceva important, dar uite că uitasem despre ce era vorba. Mi-a mai trecut bosumflarea cînd am constatat că erau nişte fraze, marcate cu galben, dintr-o carte cu povestiri de Conrad, pe care voiam să le folosesc cînd aveam să le găsesc locul potrivit în romanul de care mă apucasem.

Una din ele, de o admirabilă expresivitate şi profunzime, ar fi fost utilă pentru caracterizarea „inversă“ a personajului principal, arivistul cultural al

cărui prototip era dramaturgul iudeo-grec şi antisemit: „Cred că forţa pătrunzătoare a minţii sale, acţionînd ca un fluid coroziv, îi distrusese ambiţia. Inteligenţa sa… se exprima printr-o curiozitate de nezăgăzuit şi el credea că există o particulă a adevărului general în orice enigmă“. Era vorba de un anume doctor Kennedy, care preferase să fie medic de ţară, deşi cercetările sale îl făcuseră cunoscut în întreaga lume ştiinţifică.

Altă povestire trimitea la nevindecabila condiţie de exilat, pe care polonezul Conrad o cunoştea atît de bine şi căreia îi găsise uluitoare echivalenţe epice şi stilistice. Siriopolul meu era născut în Basarabia, ajuns în România, apoi la Atena, din nou la Bucureşti pentru studii şi în Grecia. Stabilit, pe rînd, ici sau colo, devenise un cetăţean al lumii, ca şi mine, de altfel! În nuvelă era vorba de un anume Yanko, „un sărman emigrant din Europa Centrală, un muntean de pe versantul de răsărit al Carpaţilor, un ins care nu ştia nimic despre această lume… astfel că Anglia, unde o furtună îl aruncase, era o ţară încă nedescoperită“. Dar omul se adaptează, se însoară, face un copil, se descurcă folosind „engleza lui stricată, care avea o bizară asemănare cu vorbirea unui copil“. Destinul de străin etern nu poate fi învins!…

Am căutat pijamaua din valiză, alta mai curată n-aveam, iar cînd am alipit pleoapele, a năvălit pe retină lumina explozivă a aeroportului cipriot şi cîteva clipe lungi am avut senzaţia că foarte curînd am să orbesc.

Capitolul IV

1. Ringul de box… etnic

N-ar fi apelat la Dănuţ Barbălată dacă ar fi fost posibil să se descurce fără ajutorul lui. Nepotul celebrului doctor, care dăduse numele străzii pe care locuiau, era o fiinţă mai mult decît bizară din punctul lor de vedere şi evitaseră mereu să dea curs dorinţelor sale, exprimate cînd şi cînd, de a-l primi în grupul lor de prieteni. Îl refuzaseră „cu binişorul“, pentru că voiau să evite crizele de isterie ale acestuia, îl numeau „nebunul“ în conversaţiile lor, iar dacă insista, în stilul său agresiv, să obţină o explicaţie, i se spunea cu un surîs că ei cinci fuseseră colegi la grădiniţa familiei Goldfarb, acolo se legase prietenia lor şi juraseră că nu vor primi străini.

Chestia cu jurămîntul îl impresiona pe bezmetic, constituia un argument valabil. Se oprea să-l cîntărească, după cum dovedea netăgăduit faptul că mişcările dezordonate ale braţelor sale erau suspendate pe termen scurt, dar, după o lună-două, apărea din nou cu aceeaşi propunere-rugăminte, uneori cu un aer de cerşetor sentimental, astfel că procedura trebuia reluată, cu aceeaşi precauţie, fără a se face vreo trimitere la acel „Ţi-am spus o dată, de mai multe ori, că nu e posibil“, cum ar fi dictat bunul-simţ. De altfel, era cu un an mai mic decît ei, ceea ce la vîrsta aceea reprezenta o deosebire de generaţie, de care poate nu s-ar fi ţinut seama dacă ar fi fost vorba de „un om normal“.

Singurul care încălca pactul implicit al respingerii oricăror relaţii cu Dan era Antonel Maurer, deoarece tatăl aceluia, el însuşi medic, Barbălată-fiul, cum i se spunea, o îngrijea dintotdeauna pe maică-sa, a cărei boală de inimă se agrava mereu. Trimis adesea să-l cheme pe salvator, el alerga îngrozit să-şi îndeplinească datoria filială, iar cînd suna la poartă, neîndrăznind să intre în curte de teama celor doi dulăi cu aspect feroce, acel Dănuţ, venind de undeva dindărătul clădirii, îl întîmpina cu un aer satisfăcut („Am pus mîna pe tine!“) şi îi condiţiona intrarea cu un aer hîtru, luîndu-l în captivitate:

— Pînă se întoarce tata, rămîi să te joci cu mine de-a hoţii şi vardiştii. Tu ai să fii Nicu Ţiganu şi ai să furi rufele puse la uscat!

Nici unul din camarazi, Raul în nici un caz, nu se supăra pe el, deoarece dovada de slăbiciune şi supunere era considerată tacit un caz de forţă majoră. În mod curios, nici micul Barbălată, moştenitorul ilustrului nume, nu profita de situaţia avantajoasă pentru a pretinde concesia principală. Uita atunci de ea, cum uita de refuz de la o dată la alta, ori considera că nu e frumos să profite de disperarea celuilalt sau că obţinerea unei aprobări individuale de principiu nu ar fi servit unei decizii colective?

L-au invitat aşadar pe Dan la o „discuţie importantă“ printr-o scrisoare cu aspect oficial, pe care Maurer i-a înmînat-o cu un aer grav, rămînînd dincolo de gard. Destinatarul a parcurs cu atenţie textul şi, fără a pretinde explicaţii ori timp de gîndire, s-a declarat gata să-l însoţească imediat pe mesager. Reacţia pozitivă atît de rapidă nu fusese prevăzută, mai curînd se aşteptaseră ca băiatul să spună: „Acum nu vreau eu“. Nevoit să găsească pe loc o soluţie adecvată, Antonel a declarat:

— Nimeni nu trebuie să ştie de întîlnirea noastră, nici măcar vreunul dintre părinţi, aşa că am stabilit să ne vedem la nouă seara la fostul liceu comercial. Discreţie absolută!

După care s-a grăbit să dispară, pentru ca interlocutorul să nu remarce obrajii săi înroşiţi de grosolănia minciunii. A apucat totuşi să audă:

— Nici o grijă, voi respecta regulile conspirativităţii!

Întreaga poveste a dobîndit astfel un caracter secret, de nimic justificat. Siriopol, alungat definitiv din toate funcţiile oficiale, dar incapabil să se adapteze unei existenţe apolitice, propusese constituirea unui club sportiv amplu în locul celui de şah, care-şi pierduse farmecul. Dar sursa financiară, de care nu se poate lipsi aplicarea unui proiect oricît de modest, pe care o asigurase cîndva buzunarul grecului, nu mai funcţiona. Cei doi locotenenţi, fiindcă fetele rămăseseră deoparte în această fază, nefiind interesate (ca astăzi!) de prostiile masculine, nu dispuneau de mare lucru. Erau necesare o căldare cu var şi o bidinea pentru marcarea terenului de fotbal, două-trei baloane cu camerele de gumă corespunzătoare – trecuseră vremurile mingilor de cîrpă ori de crep cauciucat, ca şi ale celor umflate cu beşici de vită –, fluiere pentru arbitraj, dar mai ales trebuia amenajat, în ruinele fostului liceu comercial, un sediu unde să se păstreze statutul şi celelalte documente ale clubului, denumit „Unirea“, şi să se desfăşoare adunările conducerii. Erau condiţii logistice minime!

Tînărul Barbălată, punctual la întîlnire, ascultase cu un aer concentrat expunerea de motive a reuniunii secrete, prezentate de preşedintele (ales, numit, subînţeles?) Raul Siriopol, după care declară ferm:

— Dacă eu voi avea funcţia de vistiernic, toate se vor rezolva! Mai mult: cred că nu e suficientă secţia de fotbal, ci trebuie să existe mai multe ramuri sportive, de la atletism la box, de la gimnastică la volei şi baschet. Deocamdată!

— Cred că trebuie adăugate sporturile naţionale româneşti: oina, ţurca şi aruncarea la punct fix cu praştia-învîrtitoare, spuse Siriopol fără urmă de zîmbet, cu totul cucerit de reuşita demersului, iar după un moment de

ezitare îl îmbrăţişă pe fecioraş, care se mulţumi, drept răspuns, să-l bată protector pe umeri.

A urmat una dintre perioadele cele mai emoţionante din adolescenţa fondatorilor clubului „Unirea“, deşi conţinutul afacerii nu avea nici o legătură cu sentimentele. Dănuţ reuşi să se achite cu prisosinţă de obligaţia de a asigura baza materială necesară, fără a se plînge vreodată de dificultăţile cu care desigur se confrunta, fără a cere ajutorul altora. Imposibil de ştiut dacă obţinea fondurile prin presiuni afective asupra mamei, ce nutrea o dragoste şi un devotament nemărginite pentru fiul unic, cu psihicul atît de fragil, ori cu contribuţia ascunsă a bunicii, văduva celui care dăduse numele străzii, o femeie vajnică în preajma vîrstei centenare, plus stoarcerea unor contribuţii de la tatăl bine situat. Poate că existau şi alte surse!

Sigur este că băiatul se înzdrăvenise, ca efect al răspunderii pe care şi-o asumase, era serios şi neobosit, prezent mereu oriunde era mai greu, un exemplu al răsturnărilor de caracter pe care lumea le produce în mod uluitor, aproape neverosimil. Gîndirea lui devenise precisă, pe cît de haotică fusese, deciziile sale impresionau prin precizie şi adecvare la obiect, iar statutul său de eminenţă cenuşie era respectat cu sfinţenie, astfel că prestigiul lui Siriopol şi al locotenenţilor săi, deveniţi vicepreşedinţi, nu era cu nimic ştirbit de acela care ducea tot greul. Se uita că fără el toată hardughia s-ar fi dus naibii de la o clipă la alta!

Lui Antonel Maurer i se repartizaseră jocurile cu doi parteneri, cum ar fi, ei da, boxul şi şahul, viitorul dramaturg de renume internaţional îşi rezervase sectorul de echipe, cel mai important, mai spectaculos şi mai solicitat de puştimea din toate cartierele, care se adunase la această distracţie colectivă fără precedent în tîrgul moldovenesc uitat de lume, iar Tomiţă dirija competiţiile de masă, crosuri, nataţie, concursuri de schi de

fond, unele, pentru a respecta adevărul, nicicînd ajunse la realizare, dar admirabile ca proiect, deoarece nebunia n-a durat decît o vară. Se plătea o cotizaţie simbolică, iar pe carnetul de membru se puteau înscrie discipline sportive „ideale“, oricîte, chit că, deocamdată, secţiile corespunzătoare nu funcţionau, rîul oraşului era cam secat, iar zăpadă n-avea să fie în iarna următoare.

Fiecare din culoarele aventurii ar merita o relatare distinctă, ba poate chiar orice întîlnire sportivă în parte, căci se înregistrau o atmosferă unică, un anume gen de public şi o comportare specială a jucătorilor, fără să conteze prea mult dacă era succes ori ratare, înfrîngere ruşinoasă ori victorie ameţitoare. Deocamdată, fetele întîrziau să se prindă în joc, probabil pentru că erau ruşinoase, iar costumele sumare pretinse de organizatori stîrneau reacţiile golăneşti ale unei părţi needucate a publicului, în acea perioadă premergătoare revoluţiei sexuale, cînd competiţiile sportive prezentate la jurnalele de actualităţi erau însoţite de fluierături admirative ori batjocoritoare, după caz, în cele două săli de cinema ale oraşului. După ’52, educaţia fizică şi sportul s-au bucurat de un interes special din partea autorităţilor comuniste, dar clubul „Unirea“, o iniţiativă particulară, n-a beneficiat de acest sprijin oficial, nici nu a avut direct de pierdut din cauza asta. Ca la orice joc tineresc, interesul a scăzut treptat, entuziasmul s-a stins, întreg arsenalul organizatoric a căzut în desuetudine.

Să nu ne grăbim însă cu gongul final! Să zăbovim niţel, de exemplu, la primul meci de box, categoria muscă, determinată prin decizia conducerii, deoarece cîntar exista, adus din cabinetul doctorului, dar nu erau cunoscute normele naţionale de greutate la acea categorie de vîrstă. Se răspîndiseră afişe, scrise de mînă cu litere mari, care anunţau înfruntarea dintre Anton Maurer şi Dan Barbălată, arbitru de ring fiind Raul Siriopol, iar arbitru principal Toma Ungureanu. Puterea exemplului impunea comandamentului

să-şi asume riscurile primului spectacol pugilistic. Antrenori nu existau, totul fusese ghicit după cele citite în cărţi sau văzute în filme, iar regizorul „teatrului tăcut“ se străduise să asigure un ceremonial cît mai apropiat de imaginea unei lupte reale. Tomiţă avea şi misiunea de a face să sune gongul, la începere şi după fiecare din cele trei runde a cîte trei minute, utilizînd o tobă de tinichea şi un făcăleţ învelit în cîrpe groase. Echipamentul era onorabil, chiloţi de sport, dar mai ales mănuşi adevărate, găsite în depozitul fostului liceu comercial, cu bandajele de protecţie cuvenite.

Impresionant era ringul, construit în livada doctorului, cu frînghii luate de la Mavrodin, stîlpii de susţinere fiind trunchiurile a patru meri ce fuseseră sădiţi ordonat pe timpul primului Barbălată. Din păcate, nu reuşiseră să găsească un mijloc de a plasa spaţiul de luptă la înălţime, cum se face peste tot în lume, pentru ca înfruntarea să poată fi urmărită şi admirată cum se cuvine, din care pricină spectatorii, nu puţini, se înghesuiau în jurul corzilor. Zadarnic se străduise Toma, înghesuit de puştime, cu tot cu măsuţa de bucătărie pe care se aflau foile de arbitraj şi trusa de prim-ajutor, să impună un oarecare respect pentru spectacol. La un moment dat, el ameninţă cu evacuarea „sălii“, căci se aflau totuşi într-un spaţiu particular şi, în caz de mare nevoie, cei doi dulăi ai proprietarilor, închişi într-una din dependinţele gospodăriei şi cu zgărzile prinse cu lanţuri, ar fi putut fi lăsaţi să dea iama în mulţimea prea înfierbîntată.

Dar un băieţandru din cartierul Rai, care-şi asumase cu talent misiunea de bufon public, strigase voios: „Dacă ne evacuaţi, atunci cerem să ne daţi înapoi banii de bilete!“, stîrnind alte huiduieli şi fluierături, precum şi un imens hohot de rîs colectiv, căci, fiind vorba de gala inaugurală, pe afişe se anunţase că intrarea e gratuită. Siriopol decise că reprezentaţia trebuie să continue în orice condiţii, pentru că hărmălaia era oricum o dovadă de interes, indiferent cine cîştiga meciul. El era preşedintele clubului,

inventatorul acestei nostimade de neuitat, aşa că Toma şi Anton, fiindcă Dan nu era consultat, se supuseră voinţei şefului istoric.

Trebuie spus celor care nu au fost implicaţi direct în astfel de experimente că trei minute, ce par a trece cît ai bate din palme, reprezintă o imensitate de timp pentru cei care dau şi încasează lovituri în piept şi în cap, ba uneori, din greşală, chiar şi sub centură. Dan şi Antonel făcuseră multe exerciţii înainte de a intra în ring, li se cuveneau laude pentru excelentul „joc de picioare“ şi pentru deprinderea fentelor, însă după primul minut de bătaie erau epuizaţi şi resimţeau vizibil consecinţele unui upercut de dreapta, primul, şi al unei spargeri de arcadă, celălalt.

Toma înţelese rapid suferinţa jucătorilor şi, fără să aştepte, cum prescria regulamentul, intervenţia arbitrului de ring, întrerupse partida din motive medicale. Maurer sîngera abundent, dar nu voia să accepte pauza deoarece simţea că are un avantaj la puncte şi proiecta un knock-out, ceva care să pună capăt unei confruntări în care timpul era duşmanul nemilos al amîndurora. Atunci se enervase Siriopol! El se îndreptă spre masa lui Ungureanu şi, ca argument în favoarea tezei sale, de continuare a spectacolului, spre satisfacţia publicului ajuns la delir, căci în adevăr aşa ceva nu se mai văzuse acolo, strigase iritat: „Lasă-i pe evrei să-şi dovedească forţa fizică, ca să nu se mai spună că sînt fricoşi!“.

Deşi nu era nimic jignitor în acest apel lansat în numele spectatorilor, ba chiar se putea socoti că e vorba de o pledoarie, o dorinţă de a se dovedi prin fapte lipsa de temeinicie a unei prejudecăţi, impresia produsă asupra interlocutorului şi boxerilor a fost de stinghereală şi neplăcere. Orice referire la o comportare cu specific etnic, fie şi elogioasă, trezeşte o stare de alarmă. Ce altceva înseamnă „sîrbii sînt curajoşi“ ori „ungurii sînt orgolioşi“ sau „unguroaicele sînt focoase“ decît o caracterizare la grămadă din arsenalul ideilor primite de-a gata?! Dar în cazul meciului întrerupt

impresia era deosebit de iritantă, pentru că se referea la o apreciere negativă, ruşinoasă, ce trebuia infirmată cu toate ocaziile, „zi după zi, ceas după ceas şi în proporţie de masă“, cum sună aprecierea lui Lenin.

În cazul evreilor situaţia se încărca cu explozibil din două motive: mulţi începuseră să spună că ei se lăsaseră duşi la gazare ca nişte miei la tăiere, nu se revoltaseră, deşi nu ar fi avut nimic de pierdut, odată ce soarta le era pecetluită (dincolo de revoltele din ghetouri, de lupta neînfricată a multora dintre ei în toate mişcările de rezistenţă antinazistă, de acţiunile de sacrificiu individual), adică situaţia de după Holocaust dăduse batjocurii seculare un efect inadmisibil, iar pe de altă parte, spre deosebire de prezent, pe vremea aceea substanţa antisemită a unei aprecieri nu se lăsa trecută cu vederea.

Dar cel mai grav, aproape de necrezut, era faptul că un băiat născut în lagăr, fiul unei evreice, se scotea pe sine din oala comună, vorbea despre ai săi ca despre alţii – pe scurt, îşi trăda neamul atît de chinuit ori nedreptăţit, refuza cu vehemenţă destinul, cu aerul că nu se recunoaşte ca aparţinînd tagmei căreia îi fusese sortit genetic. Tatăl adoptiv, grecul aflat acum departe, n-ar fi rostit asemenea cuvinte! Adolescentul Raul se afla la prima exprimare publică a unei trăsături de caracter ce avea să se transforme în timp, la artistul cu comportare de parvenit, într-o înstrăinare totală, nu numai o simplă negare a „rădăcinilor“, ca efect al unei convertiri religioase, ci o ştergere a tot ce era trecut neconvenabil din punctul său de vedere. „Eu nu sînt ceea ce se spune despre mine!“

Îşi inventa nu numai o operă, dar şi o altă personalitate, un trecut virtual, o biografie în care totul era dictat de voinţa, capriciul ori fantezia autorului ficţiunii. Iar în acest mod îşi putea îngădui să afirme, să dezmintă, să retracteze exclusiv în funcţie de ceea ce i se părea convenabil, interesant, nostim, util mai ales, într-un moment ori altul.

Luînd-o înaintea timpului real, se poate pomeni cazul celor opt caiete ale unui jurnal intim, pierdute în nu se ştie ce împrejurări; ele reprezentau un stil de afirmaţii care se extinsese treptat asupra multor cugetări ale sale, din domeniul politic, de pildă, dar şi asupra unor atitudini, activităţi, programe existenţiale. O uşurinţă, o uşurătate de personaj, comic sau tragic, în care partea leului era constituită, precum la Hlestakov, de imaginea proprie hipertrofiată, de relaţiile, reale ori ba, nici el nu mai ştia probabil, cu potentaţii acestei lumi, de întreg bîlciul deşertăciunilor.

Complexul de superioritate este continuarea firească a unui complex de inferioritate, cum bine s-a spus, iar personalitatea dublă (căci nu trebuie uitate momentele de sfiiciune, de neîncredere în sine însuşi, la fel de prezente în spusele, în gîndurile sale ca şi acelea paranoide) dobîndise ceva fascinant şi dezgustător, ceea ce îl proiecta, pe bune, printre persoanele ieşite din comun ale acestui circ monden. Nu mai putea fi negat! Era o izbîndă personală incontestabilă, de aceea şi reacţiile critice, unele de contestare valorică totală, altele care îl ţintuiau pe evreul ce-şi ascunde obîrşia, făceau impresia unor atacuri personale excesive, obligau oamenii de bine să protesteze, să-l apere, să se solidarizeze cu victima, să ceară dreptate.

Cît trecuse de cînd Sergiu Limorian îl folosise pe micuţul supravieţuitor al lagărului din Basarabia? Ai fi zis o viaţă de om dacă auzeai acea replică din care rezulta că Raul, lăsînd deoparte binele şi răul, se plasa implicit în afara etniei iudaice. Acum o făcea fără să dea vreo explicaţie, dar odată ajuns la notorietate, supus unor întrebări precise ale presei, se lăudase cu faptul că e un fruct al deportării, dar dăduse a înţelege ori afirmase ferm că mama sa fusese comunistă. Desigur, nimeni nu-l întreba dacă este sau nu evreu, o asemenea interogaţie fiind exclusă din principiu. E de presupus că ar fi răspuns ca Jirinovski, că mama e creştină, iar tatăl, procuror.

Numai că religia iudaică nu-l „revendică“ pe politicianul extremist rus, rabinii evrei se interesează numai de originea maternă. Tatăl poate fi Hitler însuşi, progeniturile sînt numai şi numai evrei pursînge. Paternitatea e cea care asigură continuitatea la musulmani, dar legile Vechiului Testament, care obligă bărbatul să mulţumească Domnului în toate rugăciunile că „nu s-a născut femeie“, consideră maternitatea decisivă pentru urmaşi, deoarece în vremurile străvechi bărbatul avea oficial una sau mai multe sclave sexuale, iar continuitatea religioasă nu putea fi asigurată decît de cununia rabinilor. Iată cum te cufunzi prosteşte în consideraţii bazate pe fanatisme, riscînd să te combată orice „specialist“!

Să ne întoarcem la box spre a vedea de ce Anton Maurer s-a potcovit din ziua aceea cu porecla Boxu, de care n-a mai scăpat o viaţă. În mijlocul copilaşilor dezlănţuiţi s-a ivit, probabil atrasă de hărmălaia neobişnuită, majestuoasa bunică a lui Dănuţ. Apariţia acestei nonagenare „istorice“ a potolit dintr-odată agitaţia, fiindcă în acea epocă bătrînii încă nu ajunseseră de rîsul lumii, ci impuneau un anume respect.

Văduva celebrului medic s-a ocupat mai întîi de arcada spartă a pugilistului, folosind trusa de prim-ajutor, rămasă fără utilizare pe masa arbitrului principal.

— Uite ce i-ai făcut băiatului, l-a certat ea pe nepoţel. Eşti un copil rău!

Fostul bezmetic s-a apărat rezonabil, arătînd locul dureros unde-l nimerise upercutul de dreapta al adversarului.

— Eu nu zic să nu vă jucaţi cum vreţi voi, nu mă amestec în treburile altora. Dar, pentru Dumnezeu, aveţi mai multă grijă unul de altul, că nu sînteţi duşmani!

— E un sport, doamnă, are anumite reguli, a zis Siriopol.

— Am crezut că e un joc, replică ea mînioasă, căci nu-i plăcea, nu accepta, evident, să primească lecţii de la un mucos. Aveţi grijă!

Pentru bună regulă, n-a plecat, a rămas pînă la gongul final, poate din reală curiozitate, poate pentru a constata că sfaturile ei sînt respectate, ceea ce a determinat spectatorii să „umble cu mănuşi“, iar pe pugilişti să fie cavaleri, fără ca asta să reducă miza şi valoarea confruntării. După ce Toma a anunţat victoria la puncte a lui Maurer cu un scor de 11–9, s-a aplaudat decizia corectă, iar Raul şi-a îndeplinit datoria de preşedinte fondator al clubului, mulţumind doamnei pentru că a îngăduit desfăşurarea partidei pe terenul aparţinînd familiei Barbălată.

Deşi inaugurată mai tîrziu şi cu anumite precauţii, componenta feminină a clubului a fost cu-adevărat încîntătoare. Din lipsă de participante, cauzată de un redus spirit organizatoric şi de un apetit redus, pe vremea cînd mişcările feministe abia se coceau, pentru un asemenea gen de petreceri colective (căci o reuniune cu dans, un bal ar fi solicitat un real interes), întîlnirile sportive aveau un caracter mult mai discret.

Singura secţie care a funcţionat a fost aceea de tenis, aşadar din grupul de discipline dirijat de Antonel. Au fost amenajate două terenuri, unul pe suprafaţa de beton din curtea fostului liceu comercial, altul pe zgura adusă anume cu căruţa de la depozitul de deşeuri al uzinei electrice şi întinsă pe pietrişul de pe malul gîrlei municipale, dincolo de marginea oraşului.

Doamna Amza, mama lui Carmen, o femeie foarte energică, la fel de negricioasă ca fiica, de unde zvonul că ar fi fost ţigancă, a convins-o pe doamna Albu, mama celor trei domnişoare, din care doar două întreţineau relaţii apropiate cu comandamentul clubului, să croiască şi să coasă la maşină costumele de pînză albă, potrivite acelui sport distins. Rachetele şi plasa, precum şi cutia cu mingi au fost procurate, se înţelege, de Dănuţ.

La sugestia lui Raul (fetele nu puteau străbate drumul în costumaşele minunate ce le fuseseră croite, iar la destinaţie nu existau cabine unde ar fi putut schimba rochiţele de stradă), vistiernicul a închiriat două trăsuri, în

prima au urcat cele patru concurente, în cealaltă cei patru oficiali, astfel cortegiul a pornit la drum într-o atmosferă de bucurie şi emoţie.

Au ajuns la orele cînd soarele, ascuns îndărătul dealurilor ce străjuiau oraşul, răspîndea o lumină aurie „peste întinsele ape", astfel că bietul pîrîu a cărui albie fusese deplasată în acea pustietate pentru a feri urbea de dramaticele revărsări şi inundaţii de primăvară avea aerul unui fluviu leneş. Fără o înţelegere prealabilă, totuşi ca la un semnal, băieţii s-au repezit să intre în apele răcoroase şi transparente după ce şi-au lepădat încălţările, căci curgerea molcomă depăşea cu puţin nivelul genunchilor; aveau şi ei costume adecvate verii, adică pantaloni scurţi, deci nu riscau vreo tulburare a bunelor moravuri. Rămase doar ele pe mal, fetele s-au simţit în siguranţă, libere să se zbenguie şi să facă primele schimburi de mingi, înaintea partidelor programate.

Cei patru băieţandri s-au aliniat în mijlocul pîrîului, atenţi să nu calce pe vreun pietroi ori pe racii agăţaţi de rădăcinile unor buruieni, urmărind cu încîntare stîngăciile schimburilor de mingi din prima partidă, Carmen-Magda, dar mai ales coapsele pentru prima dată expuse privirii lor lacome, căci nu mai erau apărate integral (şi inutil, atunci) de fustiţele drepte, în carouri, de la grădiniţa familiei Goldfarb, ci dezgolite de acele rochiţe albe, simbolice, uşor încreţite, precum şi de pantalonaşii apetisanţi. Din cînd în cînd, în vreme ce Toma striga scorul primului set, abandonau urmărirea meciului şi baletul celor două jucătoare, pentru a se concentra asupra surorii mai mari a Magdei, Domnica, prietena lui Raul, înaltă şi subţire.

Dănuţ era la prima experienţă de acest gen, ceilalţi trei trecuseră prin proba de foc a fantei din bucătăria de vară, unde văzuseră componentele de toate vîrstele din familia profesoarei de gimnastică, dar pentru toţi spectacolul de-aici, desfăşurat la capătul lumii, între cer şi pămînt, avea ceva iniţiatic şi tulburător. Nu era ceva furat, împotriva voinţei celor ce nu

bănuiau că sînt văzute, o cunoaştere interzisă, jenantă, acum totul era permis şi cinstit, ca o întîlnire sportivă pe amplul teren al vieţii adevărate. Nu goliciunea feminină era atracţia, ci jocul învăluitor, acela al tentaţiei fireşti, din cuprinsul aceleiaşi generaţii, dominate, de cînd e lumea, de legea cererii şi ofertei în sfera senzualităţii.

Negricioasa, băieţoasa Carmen, cu genunchii ei ascuţiţi şi muşchii prelungi, nu era mai puţin interesantă decît blondele, reprezenta un element de contrast, o variantă a bogăţiei de forme care asaltează curiozitatea şi dorinţele. Nici jocul propriu-zis nu era lipsit de rost şi farmec, fiindcă după ce Raul a anunţat 6 la 2 pentru Magda, a venit rîndul celorlalte să intre pe teren, să-şi unduiască trupurile şi să-şi încordeze voinţele. Poate că fiecare grup de patru venea de pe altă planetă, dar cu toţii, actriţe şi spectatori, aparţineau aceluiaşi regn şi tuturor le era dat să vieţuiască şi să piară sub acelaşi soare, să-şi urmeze destinul, încrucişîndu-l cu al altora, ca într-un basm.

2. Interludiu

Tocmai în legătură cu acest Dănuţ – la care n-am să mai revin, deoarece este un personaj episodic, fără vreo influenţă asupra destinelor pe care se sprijină povestirea de faţă – mă simt îndemnat să scriu că avea o existenţă eroică. Strădania lui, într-un sens uriaşă, de a fi în rîndul lumii, de a fi acceptat de ceilalţi, doar atît, avea (şi continuă să aibă, la judecata timpului), un dramatism intens, ceva admirabil.

Şi nu doar fiindcă se lupta cu sine însuşi pentru a fi normal, nu agitat-isteric, cum îl croise natura. Se ştia subdotat pentru relaţia umană orizontală, dar se socotea, pe drept, supradotat psihic şi intelectual, iar asta

provoca răbufnirile de mînie, dar nu complexe de inferioritate, nici umilinţe ori alinieri dureroase.

Mă simt dator să-mi duc gîndul pînă la capăt şi să afirm că şi noi, cei normali, socotiţi ca atare de opinia publică, toţi-toţi, am dat dovadă de normalul eroism de a ne adapta, de a rezista, de a nu ne lăsa împinşi la fundul apei, de a face faţă existenţei ce ne-a fost hărăzită, fără a ne putea bizui pe un precedent, pe o asemănare sau o indicaţie de orientare.

Un pas mai departe şi trebuie să recunoşti că majoritatea fiinţelor parcurg acest traiect eroic – al supravieţuirii! –, începînd din burta mamei şi pînă la ultima suflare, necruţătoarele suferinţe ce ne guvernează de obicei cursa umană.

Valabil şi pentru Raul, pentru prietenii şi adversarii săi, pentru cei care nu-l acceptă, îi resping stilul şi conduita.

3. Sinagoga cizmarilor

A existat o situaţie care a transformat prietenia, larvară la acea vîrstă, dintre Raul şi Anton într-una adevărată. Consolidînd-o, cristalizînd-o, fără ca ei să prindă de veste, dar determinîndu-i chiar să se considere multă vreme, vreo două decenii, cei mai buni prieteni. Maurer s-a trezit într-o bună zi spunîndu-şi: „E un om bun, e un om cu mult suflet“, concluzie pe care a simţit nevoia s-o comunice mamei sale, singura care ar fi putut să înţeleagă despre ce e vorba. A fost o dublă surpriză pentru ea, căci era prima comunicare de acest gen, din sfera afectivă, pe care fiul său i-o făcea. Dar şi prin cauza care o determinase.

Era chiar în perioda clubului sportiv, iar Antonel venise înainte de ora opt dimineaţa să-l caute pe preşedinte în legătură cu un meci de handbal ce

trebuia contramandat. Tomiţă era plecat în vacanţă la bunici, astfel că Maurer preluase şi sectorul acestuia. Erau amîndoi naturi solare, aşadar se trezeau cu uşurinţă foarte devreme şi îndată porneau la drum, la joacă sau jocuri, iarna sau vara, deci nu era nimic neobişnuit în acea vizită matinală.

Uimitor era doar faptul că îl găsise pe Raul ocupîndu-se, cu un aer grav, de hrănirea celor două surioare: cafea (cicoare) cu lapte, felii groase de pîine cu unt. Lina se pisicea, nu voia să stea locului, dar băiatul n-o mustra, nu dădea semne de supărare ori nerăbdare, îi căuta în coarne, cum se spune, o mîngîia pe creştet, căuta s-o distreze, nu prea izbutea, dar nu-şi pierdea răbdarea, în ciuda firii sale uşor iritabile.

„S-a întîmplat vreo nenorocire? Unde e mama?“, îl întrebase noul venit. Siriopol îi făcu semn să ia loc, poate voia şi el o ceaşcă cu lapte, nu, nu, abia băuse. Anton îi explicase ce anume s-a dereglat la secţia de handbal, nu erau suficienţi jucători nici pentru varianta redusă, de sală, chit că sală oricum nu aveau, în chestia asta Dan nu putea fi de ajutor, nimic nu depindea de el, doar că ar trebui anunţată anularea partidei, poate chiar pe afişele răspîndite, pe care să scrie mare cu cerneală roşie „Amînat din motive tehnice la o dată ce se va anunţa ulterior“, e vorba de onoarea şi seriozitatea organizatorilor. Gazda dădea din cap, dar nu se putea deduce dacă a înregistrat relatarea, dacă aprobă propunerea ori crede că e mai bine s-o lase moartă, dacă nu sînt jucători, e de presupus că nici spectatorii nu vor da năvală.

În vreme ce Raul, fără să fi dat nici un răspuns, se apucase să spele ceştile, farfurioarele şi tacîmurile într-un lighean cu apă aburindă, apoi să le clătească în alt vas, fiindcă apă curentă nu exista în bucătăria de vară, mezina cea îndrăzneaţă se căţărase în braţele musafirului, stîrnind hohotele de rîs ale Minei.

— Să nu spui la nimeni, îl avertizase Siriopol în şoaptă mocnită.

— Ce anume?!

— Ai să afli, te iau cu mine!

Pe drum, nici o explicaţie, tăcere grea, pe care celălalt nu avusese curajul s-o mai tulbure. Ajunseseră la capătul Palodei, intraseră pe ulicioara ce ducea spre Ţepeş Vodă şi Siriopol dusese degetul la gură, mucles, ca şi cum misterul nu era deja deplin. Acea străduţă era locuită în exclusivitate de evrei. O enclavă, e bine zis?

Nu doar pentru că acolo se afla sinagoga Poalei Ţedec, denumirea iudaic-religioasă, cea utilizată fiind Sinagoga cizmarilor (Şisterer şil), după breasla care contribuise mai mult la ridicarea sălaşului de rugăciune. În alte cartiere, chiar în zona numită „a Templului“, compoziţia etnică era pestriţă – greci, albanezi, ruşi, ucraineni, turci, cehi şi slovaci etc. –, dar aici se nimeriseră numai „ei“. Cu excepţia sărbătorilor religioase importante, adică în zilele obişnuite, aici se aduna un „mic grup“ (după expresia folosită de Deng pentru milionul de disidenţi din piaţa Tien An Men) de credincioşi, la slujbele de dimineaţă sau seară, mai ales pentru pomenirea morţilor după calendarul ebraic ori pentru alte ceremonii de interes restrîns. Părinţii lui Antonel o frecventau aşadar de cîteva ori pe an, se spunea, exagerînd niţel, „din an în Paşte“, pentru că de mult obştea cizmarilor nu mai exista. Ca peste tot, cei înlesniţi material aveau pupitre personale închiriate anual, cu numele lor înscris pe tăbliţe discrete, ceilalţi, plătitori ai taxelor obligatorii, stabilite cu bun-simţ de efori după poziţia socială a fiecăruia, stăteau pe unde nimereau, bănci libere oricum rămîneau, iar la etaj se aduna cioporul feminin, gălăgios şi nesupus prin natură.

Pe scurt, în vreme ce Anton îşi însoţea părinţii în zilele festive, de obicei comemorări istorice triste sau vesele, îmbrăcat de sărbătoare, jucîndu-se cu alţi copii de enoriaşi pe uliţa cu pricina, Raul nu pusese piciorul acolo. Sabina venise în tîrg (cum s-a spus mai tîrziu, după „restaurare“) căţărată pe

turela tancurilor sovietice, după ce ruşii o eliberaseră din lagăr, o comunistă fără de partid, pentru care religia era opiu pentru popor, iar după căsătoria cu Stavros dispăruse chiar şi motivul formal de a se reuni cu aceia şi acelea care oricum nu mai reprezentau poporul ales, după ce nefericitul socialism real se răspîndise în Europa.

Intrarea principală a „şilului“ era în stînga, iar pe partea dreaptă exista o intrare de serviciu, care ducea spre administraţie, dar şi spre scările ce ajungeau la balconul interior, de unde femeile urmăreau, ca la teatru, dar numai dacă era „interesant“, spectacolul de la parter. Cele două uşi erau larg deschise, prin grija intendentului, din zori şi pînă la asfinţit, iar noaptea erau ferecate cu obloane solide, căci se întîmplaseră cîteva pocinoage antisemite pe care poliţistul de cartier nu izbutise să le prevină. Băieţii pătrunseră, nu înainte ca Siriopol să se asigure că nu sînt văzuţi, prin dreapta, îşi clătiră mîinile la chiuveta din perete, cum văzuseră că se obişnuieşte, apoi urcară treptele, păşind pe vîrfuri.

Pitindu-se, ajunseră îndărătul micului amfiteatru, la loc ferit. Şirurile de bănci erau pustii, doar în colţul cel mai îndepărtat de intrare se vedea o femeie, avînd capul acoperit. Deşi n-o recunoscuse, Anton îşi dădu seama că era, nu putea fi decît Sabina. Rămase cu gura căscată clipe lungi, cu ochii aţintiţi asupra broboadei de mătase ce ascundea cu totul buclele roşcate ale mamei prietenului său, ascultînd cu evlavie bolborositul rugăciunilor pe care femeia le intona.

— E fiică de rabin, îl informă în şoaptă Raul pentru a preveni reacţia de uluire zgomotoasă a însoţitorului. Vine în fiecare dimineaţă, uite, sînt de-acum două săptămîni încheiate, şi cred că a făcut o criză religioasă, fiindcă seara, acasă, vorbeşte singură în limba asta, ceea ce distrează fetiţele, dar pe mine mă îngrijorează, iar vineri seara aprinde lumînări şi se roagă iar. Am întrebat-o dacă s-a întîmplat vreo nenorocire, dar mi-a făcut semn să-mi văd

de treburi. „Fetiţele cred că ţi-ai pierdut minţile“, i-am zis, „deşi pe ele le distrează nebunia“, dar şi-a văzut de murmurul ei nedesluşit, ca şi cum nu m-ar fi auzit.

— Pentru ce ai venit aici? De ce o urmăreşti, ce rost are?

Raul se strîmbă, nemulţumit de întrebare:

— Se poate întîmpla o nenorocire, umblă uneori ca o somnambulă. Ar putea să cadă pe scări ori s-o izbească o maşină cînd aleargă înainte şi-napoi! Dar nu vreau s-o provoc, de aceea o pîndesc de la distanţă, iar aici mă ascund după băncile astea, puse în scară, ca la circ. Uneori cred că prevederile sînt inutile, fiindcă pare ruptă de tot ce e în jur, deci poate nu mă vede ori nu mă recunoaşte!

— Păi atunci hai să ne apropiem de marginea balconului, în partea opusă ei. Sînt curios să văd dacă bărbaţii de jos i-au observat prezenţa!

— Nu cred. Altfel ar protesta.

— N-ai voie să alungi pe cineva care se roagă. Dimpotrivă, e o binecuvîntare, chit că e ceva cu totul neobişnuit!

— Văd că le ştii pe toate! Vii des pe-aici!

— Ai mei nu lipsesc de la nici o sărbătoare, se spune în glumă că au abonament! Cînd voi avea barmiţva, o să fie o ceremonie specială. Intru şi eu în rîndul bărbaţilor! Dar acum, cînd e Pesahul ori la celelalte zile importante, primesc hainele de sărbătoare şi mă joc cu alţi copii pe-afară. De fiecare dată e un joc adecvat, după semnificaţia religioasă. De Yom Kipur venim cu bicicletele, altădată ne jucăm cu titirezul, cu bile ori cu nuci puse grupat, kupchiolăh se numesc, ca la un fel de biliard, e şi un joc cu pistoale cu apă, atunci mîncăm prăjiturele numite, aşa se traduce, pălăriile lui Aman, e distractiv!

Celălalt părea sincer încîntat şi spuse cu oarecare invidie:

— N-ai suflat o vorbă! Eu nu merg nici aici, nici la biserică!

— Eu merg şi la biserică, se lăudă Maurer. Biserica se numeşte Sfîntul Dumitru, are o intrare şi pe strada Beloescu, chiar lîngă noi. La Crăciun am fost cu alţii, dar mai interesant mi s-a părut la Înviere, cînd nu era nici un copil de pe strada noastră!

— La miezul nopţii?! dovedi Raul că ştie cîte ceva.

— Mama nu se împotriveşte, iar tata spune că e bine să ştie copilul tot ce e în oraş! Altfel crede că acum s-a făcut lumea! Cel mai bine am petrecut de Sfîntul Dumitru, la hramul bisericii. Erau colaci, mult cozonac, nu ştiai ce să guşti mai întîi. Era şi vin, dar nu se dădea la copii decît cu picătura. Aici, arătă spre dulapul de unde tocmai se scotea Tora, nu primeşti decît o feliuţă de chec cu stafide, nuci sau bucăţele de rahat, iar ei beau cîteva păhărele cu rachiu de prune. N-am gustat, n-am avut poftă, chiar şi ei se strîmbau.

— Pe mine nu mă lasă, oftă resemnat Raul. Drept e că nici n-am încercat.

Pentru prima dată nu avea acel aer de şef care le ştie pe toate cel mai bine, era necăjit, îngrijorat, iar Anton simţi că îi leagă o adevărată prietenie, cum auzise şi citise că ar exista, nu doar că s-a întîmplat să fie vecini şi de aceea să se joace împreună, aşa cum se nimereşte să ai o anume verişoară, pe Beca de exemplu, cu care nu ai nimic comun, ba chiar îţi este nesuferită şi puţin îţi pasă cînd copiii spun că e rea şi urîtă.

— Mă gîndesc ce spun bărbaţii de jos despre ea, probabil o bîrfesc, ca proastele alea care făceau baie atunci!

— Mă duc să trag cu urechea, se oferi neîntîrziat Antonel, mîndru că dispunea de o situaţie etnic-socială care-i permitea să fie de folos prietenului drag într-un moment de criză, cînd acela se simţea atît de îndurerat şi neputincios. Deşi nu ne foloseşte la nimic, ţinu el să precizeze, asociindu-se prin acel plural năpăstuitei familii în întregul ei.

Înainte de a trece la executarea misiunii, mai privi o dată noul chip al Sabinei, străbătut de un surîs care-i lumina obrajii, fruntea, ochii. Figura comună, poate chiar vulgară, a femeii dobîndise o distincţie a trăsăturilor, o armonie şi o suavitate, o transfigurare impresionantă pentru băiatul care-şi descoperise atunci, prin mamă şi fiul născut în lagăr, o sensibilitate ce avea să-l marcheze definitiv.

Ajuns în sala principală, se aşeză în faţa pupitrelor rezervate bogătaşilor tîrgului. Se discuta, în adevăr, despre nevasta lui Stavros. Rămase surprins nu de conţinutul aprecierilor, lesne de presupus, ci de persoana celui care le formula. „Acuma s-a trezit în ea fiica de rabin, după ce s-a înhăitat ani şi ani cu tot soiul de lepre. Dacă ar fi după mine, aş da-o afară pe brînci! A cuprins-o spaima de Dumnezeul nostru răzbunător, de la El vrea să obţină iertare, altfel s-ar fi dus la acela, milostiv, al creştinilor. Mai tristă e situaţia copiilor, ei sînt nevinovaţi, sărmani îngeri, mai ales băiatul, care nici circumcis nu a fost, dar nici botezat creştineşte. Să ne rugăm pentru sufletul lui!“

„Dar fetele?“, se interesă umil un bătrîn sfrijit, ce îndrăznise să se aşeze unde nu-i era locul, căci pupitrele aparţineau proprietarilor chiar şi cînd ei absentau de la serviciul religios. „Nici lor nu li s-a croit un destin!“

„Cu ele e mai simplu“, i se răspunse fără întîrziere şi ezitare. „Se vor mărita cine ştie cum şi cu cine, îşi vor schimba numele de familie, probabil se va uita ale cui au fost, vor adopta religia soţilor, căci femeia aşa obişnuieşte, pe cine va interesa care le este Dumnezeul hărăzit?!“

„Se spune că Stavros s-a îmbogăţit acolo, la Salonic. Aşa că foarte curînd îi va răscumpăra, cum susţine Mavrodin frînghierul!“

Doctorul Barbălată, căci el rostise acele vorbe grele, făcu semn că da, a auzit chestia. Dar nu socoti de cuviinţă să adauge ceva comentariului său. De necrezut cum un ins atît de blînd şi bun la suflet, devotat menirii sale,

care se ridica de la masa de prînz ori se trezea din somnul cel dulce cînd venea un mesager să-l cheme la un caz urgent, urca grăbit în brişcă şi pornea la drum, putuse rosti, tocmai în lăcaşul acela, asemenea fraze!

„Nimic important“, îl informă pe Raul cînd reveni la balcon. De altfel băiatul, în noua sa stare de spirit, nici nu părea interesat de rezultatele investigaţiei. Mai ales că venise timpul să o ia din loc pentru că, uite, Sabina se ridicase, punea cartea de rugăciuni, Sederul, în poşetă, îşi aranja părul, pregătindu-se să-şi scoată baticul, iar zîmbetul care îi lumina din nou chipul era adresat celor doi bodyguarzi benevoli, de a căror prezenţă fusese, era evident, mereu conştientă.

4. Interludiu

Scotocind, în cu totul alte scopuri, prin catacombele copilăriei uitate, se întîmplă să descoperi, unii susţin că e inevitabil, felurite „amintiri“, nu doar îngropate în tunelul timpului, ci despre care ai putea jura că nu s-au constituit nicicînd, ca observaţii ale lumii exterioare, în mintea ta. Ele apar, după opinia specialiştilor, mai cu seamă ca efect al plimbării condeiului pe hîrtie, ca şi cum s-ar fi aflat în interiorul acelei coli albe, precum superba statuie în blocul de marmoră albă pe care îl ciopleşti. Aşa s-a petrecut, de pildă, cu pomenitul surîs al Sabinei. Aş putea jura că nu-l observasem şi nu-l înregistrasem la vîrsta aceea, cînd mintea mea nu era deloc organizată pentru o asemenea operaţiune.

Să fie doar un efect al prezentului, rezultat al unei combinaţii inefabile de trăiri psihice ulterioare epocii în care s-a întîmplat? Foarte posibil. Pentru că, asta e de-a dreptul uluitor, te găseşte, sincer înduioşat, un întreg cotlon al memoriei în care e plasat, iar pe de altă parte are detalii şi nuanţe

de care nu te credeai apt. Mintea ta e mai subtilă decît bănuiai, iar ăsta pare să fie unul din marile farmece ale scrisului literar, de care cei care nu-l practică, nu se obosesc s-o facă, nu se pot îmbiba. Dacă aş fi mai vanitos, ceea ce nu-mi pot îngădui, aş elabora aici o mică teorie a talentului ori, în general, a descoperirii tîrzii a unor valenţe sensibile nicicînd întrevăzute.

Abia după ce am aşternut în computer remarca respectivă m-am trezit preocupîndu-mă iar – şi în alt fel – de chipurile Sabinei şi fetiţelor, iar gîndul mi-a alunecat, s-a lăsat cuprins de ultima perioadă a convieţuirii noastre, cînd relaţia sentimentală s-a consolidat pînă la a ne determina pe amîndoi, la revenirea sa în România, să gîndim şi să spunem că sîntem „cei mai buni prieteni“. Ce naiba se petrece prin scurgerea timpului încît ceea ce lăsa impresia a fi cel mai solid în sufletul tău să se destrame, uneori să se transforme în opusul a ceea ce fusese în realitate? Te-ai înşelat, uşor de spus, de scris! Dar nu, nu te-ai înşelat. N-ai dat dovadă de o uşurinţă condamnabilă, pe care s-o atribui vîrstei fragede, ci amîndoi aţi devenit alţii fără ca, asta e teribil de important, cineva să fie de vină, cineva să aibă afurisita de dreptate. Sau iar ajungem acolo, în imperiul întunericului, unde ţi se spune zadarnic „Cunoaşte-te pe tine însuţi şi vezi ce te deosebeşte de alţii“.

De ce, Dumnezeule, nu l-am numit pe Toma cel mai bun prieten?! Din turnul de observaţie în care viaţa m-a instalat în anii maturităţii, opţiunea mi se pare limpede ca lumina zilei: cu el mă asemăn şi mă asemănam cel mai bine dintre cei care au fost apropiaţi inimii mele. Ulterior s-au ivit alţii, de care m-am apropiat, cu care m-am întîlnit des, în anume perioade, camarazi de studenţie ori de militărie, la ziarele pe unde am lucrat, dar umbra lui Raul a continuat să vegheze din adîncimile afective, chiar şi atunci cînd aveam multe să-i reproşez. Pentru că prietenia include, alt poncif, dreptul şi

obligaţia de a-i spune „celui ales“ tot ce nu-ţi place ori ţi se pare greşit în ceea ce face.

Am făcut-o şi mi-am zis: uite cu cîtă atenţie mă ascultă, cu cîtă inteligenţă cîntăreşte spusele mele, ce importanţă şi încredere acordă argumentelor mele, cum înclină să acţioneze conform observaţiilor mele! Ce altceva, mai mult, îşi poate dori un prieten?

Dar m-am îndepărtat… Poate o să vină timpul şi pentru detaliile acelui episod, care a consolidat cu piloni de oţel prietenia noastră. Ori mi-a lăsat doar o asemenea convingere prostească! Surîsul Sabinei, ziceam, descoperit acum, precum o surpriză arheologică, pornea de la bărbie, acolo se ivea cea dintîi nuanţă luminoasă, apoi avansa sub epidermă, cuprinzînd obrajii, pomeţii foarte proeminenţi, zăbovea pe spaţiul vineţiu de sub pupilă, în fine izbucnea în priviri, uşor jenat, dispus să se retragă, pentru a se pierde pe frunte, pînă sub rădăcina ciufului rebel.

5. Poezie bucolică

Zîmbetul, de o specială timiditate, specifică oamenilor care au trecut prin încercări dure (pentru a-l parafraza pe Sartre: cine nu e timid e un porc!), nu se exprima din senin, independent de expresia verbală, ci trăgea întotdeauna după el o declaraţie, ea însăşi neaşteptată, cu care făcea corp comun, dezvăluind un gînd aflat la limita dintre seriozitate şi glumă, de obicei autoironie. „Cred că n-am să mai ies împreună cu tine în lume“, îi spuse într-o zi feciorului ei. „Am fost obişnuită să atrag toate privirile, iar acuma trec neobservată fiindcă toţi se uită după tine. Chestia asta nu-mi prea convine!“ „Ce te-a apucat deodată?!“, se supără Raul, luat prin surprindere, ca şi noi, ceilalţi trei, în vreme ce mezina începuse să chiţcăie, în acord cu

nostimada dialogului. „Stai naibii în casă dacă-ţi pasă atîta de privirile proştilor!“ „Ţi-am zis ca să nu te miri“, îl informă femeia, continuînd să-şi vadă de treburi, iar treptat surîsul se şterse de pe faţa ei precum un nor de îngîndurare.

Au fost acele cîteva luni dinaintea plecării lor definitive în Grecia dintre cele mai fermecătoare din adolescenţa mea, tulbure altminteri, atît din cauza vîrstei critice, cît şi a certurilor de-acasă, datorate divergenţelor privind emigrarea noastră în Palestina, subiect ce frămînta întreaga obşte iudee în acea epocă, desigur cu excepţia ştăbimii de toate genurile. Tata se opunea, mă rog, amîna, fiindcă asta era firea lui, excesiv adaptabilă, iar mama, nici ea o aventurieră, dădea glas hotărîrii adoptate de familia ei şi susţinea că vom rămîne singuri. Noroc sau ghinion, atunci cînd cererea a fost în fine depusă, ne-am pomenit cu un „negativ“ care ne-a blocat drumul mulţi ani.

Cu mintea de-acum consider că toată „petrecerea“ din biata locuinţă a familiei Siriopol, spaţiul restrîns ce rămăsese de pe urma lui Stavros, se datora, în cazul Sabinei, la care copiii îşi adaptau starea afectivă, prin contaminare firească, gîndului apropiatei plecări la Salonic. Ne ocupam însă, femeia şi cei patru ortaci, de o treabă ce contrazicea prin definiţie acea stare de pre-ruptură: provizii, în special conserve de fructe şi legume, pentru toamnă şi iarnă. Toate acele sticle şi borcane, de felurite dimensiuni şi forme, au nimerit în cămara noastră, a Maurerilor, şi pe rafturile ori poliţele din pivniţa familială.

Aflîndu-mă alături de „cel mai bun prieten“, eram fericit de tot ce mă înconjura şi de treburile noastre comune, care-mi păreau nişte jocuri încîntătoare. Bucătăria de vară devenise raiul pe pămînt, un spaţiu de necuprins. De cum mă dezmeticeam, săream din pat, era vacanţa de vară, înghiţeam în grabă cafeaua cu lapte şi o luam din loc către ceea ce nu suferea întîrziere. Soseam zilnic la „ai mei“ cînd fetiţele încă se zbenguiau

în patul conjugal, pe care îl împărţeau cu Sabina în singura cameră ce le rămăsese. Femeia plecase de una singură să-şi facă rugăciunile de dimineaţă, pentru că ne plictisiserăm s-o însoţim ori ne convinseserăm că acolo n-o pîndea nici o primejdie, probabil chiar şi bîrfa cedase în faţa rutinei.

Raul avea un divan în bucătărie, dar el era mai harnic decît mine, astfel că îl găseam lîngă reşoul de aragaz, pe care erau deja două cratiţe cu apă clocotită. Ţinînd recipientele cu gîtul în jos, lăsa aburii să pătrundă în interiorul lor, fiindcă pe calea asta preventivă erau distruse bacteriile ce ar fi putut altera compoturile sensibile, care treceau apoi ele înseşi prin procedura cunoscută de bain-marie, după numele biblic, se spunea, al alchimistei care fusese surioara lui Moise. Pentru Sabina, chestiunea avea o dublă însemnătate, practică şi spirituală, dar pentru noi conta doar latura ştiinţifică a sistemului culinar, căci n-aveam încredere în alte reţete (empirice) „ale bunicii“.

Peste vreo jumătate de ceas, cvintetul reconstituit pornea cu alai sărbătoresc spre piaţa de fructe şi zarzavaturi, la un pas de acareturile bogăţiei lui Stavros, trecute acum în proprietatea cooperativei „Unirea“, unde-şi pierduseră culoarea şi hazul. Dar, de dragul adevărului, se cuvine afirmat (din păcate nu-mi amintesc anul exact) că produsele ţărăneşti îţi luau ochii, îţi îmbătau simţurile cu belşugul şi frumuseţea lor, dar şi cu gustul minunat de care, vai, capitalismul actual le-a văduvit, lăsînd, în plan dialectic, forma fără conţinut. La o privire retrospectiv-afectivă, pe care nu se poate conta sută la sută, era o risipă de frumuseţe, un spectacol fascinant, asigurat de decorurile naturale ale munţilor de vinete dolofane, ce se întreceau în înălţime şi grandoare, dar şi în echilibru arhitectonic, cu aceia de varză albă sau roşie, cu dovleceii ori dovlecii uriaşi, cu grămezile de

pătlăgele verzi sau roşii, coşurile de răchită cu ardei şi gogoşari, poezie bucolică în spaţiu, ce a rămas definitiv crestată în memoria copilului fericit.

Ne orientam după listele alcătuite de bucătarul-şef, transferînd în coşurile şi desagii noştri, după un control atent de calitate, întreg arsenalul necesar zilei respective, inclusiv morcovi şi verdeţuri, usturoi şi ciuşcă, mult hrean, alte condimente al căror nume nu-l cunoşteam, aşa că nu sufăr acum din pricina amneziei ori a altor tulburări din sfera amintirii. Reîntoarcerea la credinţă avea, în cazul Sabinei, efecte benefice în planul relaţiilor cu puştimea pe care o guverna. A lucra cot la cot cu ea nu însemna să roboteşti ca în colhoz, fără pauze şi fără plăcere, ci, dimpotrivă, pentru fiecare din copii în parte, să se ocupe numai de ceea ce impune participarea efectivă la o etapă sau alta a transformării frumosului din viaţă în frumos artistic, în absenţa preocupărilor pentru utilitatea viitoare a produsului pe care îl realiza.

Vinetele în usturoi sau vinetele, tot coapte, combinate cu felii de gogoşari ori vinetele înecate în sos de roşii crude, toate plasate în sticle cu gîturi de borcane, iar la celălalt capăt, cel dulce, compoturile de caise, în care sîmburii îşi regăseau locul după eliminarea învelişului lemnos şi a cojiţelor, ne adunau din timp în timp, după care ne risipeam în acel spaţiu foarte limitat ca într-un cîmp nemărginit, eu şi Raul pentru lectura unui roman poliţist, gen *Domnul Robin se distrează*, în vreme ce dolofanele fetiţe croiau, ca-n basme, rochiţe de hîrtie gofrată pentru păpuşi. Către amiază, după un prînz cu salate copioase şi degustări de fructe de sezon, căci rămîneam în sfera dietelor bogate în vitamine şi minerale, adecvate conservelor pe care le fabricam, Raul de obicei, dar şi oricine avea o iniţiativă acceptabilă, găsea un pivot pentru o distracţie comună, dincolo de diferenţele de sex, vîrstă, grad de cultură şi origine etnică.

Erau întreceri de sărit coarda sau dirijat cercul de lemn vopsit în culorile tricolorului ori domino pe echipe, dar erau şi unele pe loc inventate, cum ar fi luptele cu apă în care utilizam toate armele, dar mai ales tuburi de soc, bine curăţate de miezul ca de cocă, la care adaptam pistoane de lemn lustruit, dobîndind astfel pistoale cu care se putea ochi la punct fix în locul stropirilor simpluţe şi dezordonate. Mina, care era cea mai bătăioasă, a nimerit odată sub focul încrucişat al „restului lumii“, bluza şi pantalonaşii i s-au umezit pînă la piele, obligînd-o să părăsească în grabă bezmetică şi laşă cîmpul de luptă. A revenit după o vreme înveşmîntată într-un chiloţel de milaneză rămas prea mic pentru a mai acoperi tot ce se cuvenea, din care pricină avea un aspect provocator.

Departe de a se supăra şi a o trimite rapid să se reechipeze convenabil, Sabina a izbucnit într-un rîs cu lacrimi, care ne-a molipsit pe toţi, căci latura caraghioasă în adevăr nu lipsea. Cînd, deşi dezarmată, iarăşi am atacat-o, contravenind astfel Convenţiei de la Geneva ce reglementează normele războiului modern, s-a repezit spre duşmanul cel mai la îndemînă, care s-a nimerit să fiu eu, m-a izbit berbeceşte în burtă, apoi, fiindcă tot nu mă potoleam, s-a agăţat de gîtul şi de umerii mei. M-am trezit cu palma între coapsele fecioarei, ea m-a strîns cu putere, încrucişînd pulpele, mi-a fost ruşine să adopt postura moralităţii ultragiate, astfel că am strîns în pumn ce mi se oferise cu tandreţe. Scufiţa Roşie a chicotit încîntată, bunica Sabina ne-a încurajat jocul cu privirea şi braţele, lupul din pădure şi-a îmbrăţişat prada, doar sfîşierea n-a mai urmat, Raul şi surioara Lina, cumva în panică, păreau fermecaţi de curajul nostru şi de ciudata întorsătură a lucrurilor şi astfel s-a consumat pierderea inocenţei, ca în cartea rugăciunilor Sabinei.

6. Un amor de epocă

Nu atît faptul că avea atîţia bani impresiona grupul său de prieteni şi prietene, cît acela că se pricepea de minune cum şi cînd să-i cheltuiască. Mai corect: să-i risipească. Impresia din urmă era legată de faptul că ei, băştinaşii, erau foarte săraci, ca şi de cursul ridicat al dolarilor săi la negru, într-o vreme cînd multe salarii lunare modeste echivalau oficial cu 10-12 bancnote verzi. Siriopol junior, revenit în ţară pentru a studia regia de teatru, nu se lăuda cu valuta străină, schimba la banca de comerţ exterior suma la care era obligat de lege, iar grosul, plus unele băuturi sau produse de cosmetică, aduse ori cumpărate la shop-uri, erau valorificate cu pricepere. Cum deţinerea de valută era o infracţiune sever pedepsită, băieţii grupaţi din nou sub şefia lui nu văzuseră dolari decît în filmele cu gangsteri.

Antonel Maurer era singurul reprezentant al amicilor din copilărie, Tomiţă dispăruse undeva în Europa, fetele se îngropaseră în căsnicii provinciale. Familia fostului sticlar se tot chinuia să obţină paşapoarte pentru Israel, astfel că fiul, care nu avea cum să intre la universitate, era elev la o şcoală postliceală de bibliotecari. Printr-o relaţie amoroasă cu o doamnă descurcăreaţă obţinuse dreptul de a locui într-o cameră de serviciu, un soi de celulă, plasată sub acoperişul fierbinte ori îngheţat al unui bloc de pe Splai. La parterul clădirii funcţiona o crîşmă bine cotată, care adăpostea parte din boema artistică a obsedantului deceniu, în vreme ce vîrfurile acesteia se întîlneau de obicei la restaurantele de lux de pe marile bulevarde. Nu era totuşi o împărţire stabilă pe caste, astfel că puteai întîlni un celebru scriitor sau actor sau pictor la cine ştie ce bombă, iar destui coate-goale zăboveau, cum-necum, la „Capşa“, „Athénée Palace“, „Ambasador“ ori „Continental“.

Poate că foştii colegi de la grădiniţa familiei Goldfarb nu s-ar fi reîntîlnit în furnicarul capitalei, deoarece Raul jurase să nu pună piciorul în tîrgul moldovenesc al multiplelor sale înfrîngeri (victoriile nu mai contau ori

fuseseră uitate), dacă Anton nu l-ar fi recunoscut cu uimire în „vitrina“ bodegii de pe splaiul Dîmboviţei. Corespondenţă nu întreţinuseră, nici sub forma unor mesaje semiclandestine, informaţii nu primiseră, prietenia lor, ajunsă cîndva la cel mai ridicat nivel intelectual şi afectiv, era, se poate spune, înmormîntată.

Legătura s-a restabilit rapid, Siriopol l-a recunoscut imediat pe amicul care se uita la el cu gura căscată, pentru că grecul, spre deosebire de român, luase în calcul această revedere, chiar dacă nu făcuse vreun efort, posibilităţi existau, pentru a o realiza. Emoţia lipsea însă de ambele părţi, astfel că nu s-au îmbrăţişat, nici n-au lăcrimat. Ba nici nu s-au grăbit să rămînă împreună, din pricina unei explicabile suspiciuni: cine ştie încotro şi cît a evoluat ori involuat celălalt în acea relativ lungă perioadă consecutivă despărţirii. Dar, după un schimb de replici liniştitoare şi de recunoaştere satisfăcătoare a tonalităţilor vocale, au decis să se revadă pentru a continua prospectarea reciprocă. Spre a nu compromite şansele revederii apropiate, Siriopol a zis, ferm, dar neconvingător:

— Tocmai mă gîndeam să mă interesez dacă mai eşti în ţară. Tomiţă mi-a scris de la Viena, după ce m-a depistat pe căile rezervate emigranţilor ilegali, dar şi el îţi pierduse urma. Hai să ne vedem mîine la prînz tot în bomba asta, fiindcă acum sînt cu nişte tipi care… Dacă nu ai alt program.

În prima clipă, interlocutorul simţi impulsul să spună „locuiesc chiar aici“, dar un glas interior îl sfătui să nu ofere deocamdată această precizare. Era timp pentru ea!

— Avem multe de vorbit, îl asigură Raul, simţind că e la un pas de a-l pierde de muşteriu. M-am gîndit mult la tine şi la destinul nostru blestemat – venise vremea primului accent sentimental –, te-am evocat adesea cu fetele şi cu bătrînul! Mama, după cum probabil ai aflat, s-a prăpădit curînd după ce am ajuns!

— Doamne, eram îndrăgostit de ea, lăsă să îi scape mărturisirea, iar ochii i se umplură de lacrimi, apoi izbucni de-a dreptul în hohote.

— Era imposibil să n-o iubeşti!

Abia acum se regăsiseră, dovadă vocea alterată de emoţie a lui Raul. Se îmbrăţişară „de despărţire“, nu înainte ca Anton să întrebe:

— La două e bine? Pînă la unu am cursuri.

— Cînd te revezi cu un prieten drag, uiţi de cursuri, îl asigură celălalt în stilul ironic de odinioară, grăbindu-se să se întoarcă la acei tipi… greu de definit.

În noaptea aceea, Anton izbuti cu greu să adoarmă. Nu era de vină doar întîlnirea cu un prieten pierdut, ci şi, poate mai ales, combinarea acesteia cu o discuţie amoroasă stînjenitoare. Cînd ajunsese sus, mergînd pe scara de serviciu a blocului, căci servitorii plasaţi cîndva acolo nu beneficiau de ascensor, descoperise că amanta sa îi făcuse un nou cadou, o linie telefonică. Nu era deloc lesne de obţinut aprobarea respectivă, aşteptai uneori cu anii pînă îţi venea rîndul să te bucuri de acest avantaj al comunicării moderne. Nu el făcuse cererea cuvenită, locuia semilegal acolo, cămăruţa aparţinînd unui apartament de la etajul şase ocupat de prietenii iubitei sale, aşadar aparatul era pe numele lor, nici nu i se spusese nimic despre intervenţiile, sprijinite de relaţii suspuse, ce determinaseră aprobarea Palatului Telefoanelor.

Abia intrase, se uita nedumerit şi nemulţumit la noua surpriză, cînd soneria începuse să sune strident. Era bineînţeles ea, Aura.

— Gata, s-a zis cu libertatea, pot pălăvrăgi cu tine oricînd am chef!

— De ce nu m-ai întrebat dacă vreau ori nu?

— Hopa! Te-ai şi bosumflat. Nu-i nimic, nerecunoscătorului i se ia darul!

— Te rog s-o faci cît mai repede! Dacă nu, îmi pot găsi altă gazdă. Nu sînt jucăria nimănui, nu-mi place acest rol!

— Iar începi cu prostiile! E o dovadă de dragoste, numărul e secret, nimeni n-o să te deranjeze, nu pricep aceste mofturi de copil răsfăţat.

— Bine, atunci să-ţi explic: unu, detest surprizele, inclusiv binele făcut cu de-a sila! Doi, mă stînjeneşte să devin căţeluşul lui Pavlov, care face reflexe condiţionate, aşteptînd semnalul salivării dinainte de a i se satisface pofta de hrană. Nu e tocmai exact, dar în clipa asta simt că mă pîndeşte ceva asemănător. E o inegalitate flagrantă, de vreme ce eu nu te pot suna pe tine oricînd! Ştii că te iubesc foarte mult, schimbă el deodată tonul, sînt fericit în braţele tale! Asta nu-ţi ajunge? Ori crezi că mă prefac? Relaţia noastră e atît de specială, încît orice fleac o poate zdruncina. Credeam că înţelegi!

— De unde ai scos că e atît de specială?! Tu ai inventat asta, cu o sensiblerie de mimoză. Cu care mi-e neplăcut să mă confrunt. Fiecare iubire are legile ei speciale, nici una nu seamănă cu alta! Şi pe mine mă jigneşte felul în care mă avertizezi, explicit ori implicit, că sînt cu opt ani mai în vîrstă, am cu totul douăzeci şi şapte de ani, dar mă simt adesea bătrînă şi nebună. Nu e drept, nu e drept, asta mă deprimă, mă umileşte, ar fi bine să te gîndeşti la atitudinea ta, la acest egoism de flăcău inteligent şi nepăsător, plin de prejudecăţi provinciale, la…

Telefonul se închise cu zgomot, după ce în ultimele vorbe se intercalaseră lacrimile. „Poftim, acum, dar şi altădată, de unde s-o iau ca s-o liniştesc?!“ La ora aceea Aura era la slujbă, lucra pînă la cinci, iar uneori şi mai tîrziu. Iubita era şefă de cabinet a unui personaj important, ministeriabil, pentru că era unul din favoriţii lui Gheorghiu-Dej, un fost miner din Baia Mare, de multă vreme intrat în nomenclator, bun pentru orice funcţie fiindcă nu se pricepea la nici una. Fusese pînă nu demult procuror general, desigur fără studii juridice, deoarece cunoaşterea legilor

mai mult l-ar fi încurcat. De cîteva luni era în aşteptarea unei misiuni importante, prim adjunct la Externe sau Planificare, iar deocamdată se afla, cu tot cu secretara lui atotştiutoare, într-un cabinet de aşteptare a următoarei „rotiri a cadrelor“, astfel că numărul de telefon era secret.

Fostul miner ardelean, aruncat în vîltoarea statutului de lider de partid şi guvernamental, desigur pînă avea să fie retrimis la munca de jos, cu aceeaşi uşurinţă cu care ajunsese în vîrful piramidei, era, vorba vine, un om de treabă, care avusese grijă să-şi asigure liniştea organizatoric-administrativă prin acea secretară permanentă, o fată din satul unde se născuse el însuşi, undeva lîngă Deva, pe care o cunoştea de mică, iar acum, uite, tocmai terminase Filologia. Mină de aur pentru el, ca aceea unde-şi făcuse ucenicia şi cariera politică, glumea Antonel, utilizînd calamburul numelui Aura.

Cei doi amanţi se cunoscuseră la o petrecere organizată de foştii colegi de facultate ai doamnei. El venise acolo, lanţul slăbiciunilor, adus de un fost concetăţean din Moldova de Jos, pentru că erau prea multe fete şi lipseau dansatorii, „noroc că am talent la învîrteli“, cum explica fiul sticlarului. El era cultivat şi discret, ea tocmai fusese abandonată, cu tot cu fetiţa lor în vîrstă de doi ani, de soţ, un superb carierist, ce rîvnise la postura de ginere al unui alt ministeriabil, un agronom miciurinist, numit peste noapte vicepremier. „Îmi plac evreii, se spune că ar fi soţi excelenţi“, îi mărturisise glumind tînăra divorţată în timpul unui vals. Maurer roşise, ceea ce o determinase să adauge: „Nu te teme, nu ţi-am pus gînd rău, se vede că eşti un copil, iar eu, după ce m-am fript cu ciorbă, suflu şi-n iaurt!“.

„Aş vrea să ne mai vedem!“, îi spusese cu sinceritate, iar Aura pe loc se posomorîse: „Divorţată cu copil mic, am devenit o pradă uşoară!“. „Nu pentru evrei, aceştia sînt sortiţi să fie soţi excelenţi!“ Se înseninase, îi plăceau glumele de acest gen, iar corpul ei, melodia care-i alăturase,

relaxarea consecutivă, vremurile acelea stranii făcuseră restul. „Insist!“, spusese tînărul cînd îi sărutase mîna la despărţire.

Pe la zece dimineaţa prezentă un referat despre traducerile în română ale operei lui Turgheniev, obţinu laude şi încurajări, iar în pauză fu invitat la secretariat, deoarece era căutat la telefon de părinţi; fireşte, era Aura, care nu recurgea prima oară la acest şiretlic, dar nici nu abuza de el, spre a nu compromite minciuna. Îl sunase de la un telefon public de pe şoseaua Kiseleff, căci ieşise cu învoirea şefului la magazinul special, al ştabilor, unde se primiseră tot felul de fineţuri franţuzeşti, iar ea achiziţionase numai cosmetică şi un ciorap cu chilot, colant, care-i venea de minune şi era exact ce trebuia. Tînărul asculta surîzînd, fără să reacţioneze la toate aceste informaţii ale „mamei“, dar gusta mesajul excitant al cumpărăturilor făcute de dragul întîlnirilor secrete şi, mai cu seamă, iertarea şi împăcarea deplină pe care i le oferea cu discreţie iubita, adică fără a se referi la ceea ce amîndoi şi doar ei cunoşteau prea bine.

Înainte de a încheia, ea folosi acea convorbire pentru a-i da oarecum dreptate în privinţa punctului de pornire al disputei:

— Problema principală, cred că şi tu te-ai gîndit la asta, este că le oferim pe tavă posibilitatea de a ne controla convorbirile şi orarul vizitelor mele acolo. Iar la o adică ne-ar putea şantaja, fiindcă asta le e misiunea. Ai grijă!

— Iată într-adevăr cea mai importantă chestiune pentru familia noastră, vorbi în fine specialistul în Turgheniev, spre satisfacţia secretarei, care se prefăcea că se ocupă de treburile ei. Am vrut să vă spun de la început asta, dar m-am temut să nu mi-o luaţi în nume de rău ori să interpretaţi greşit argumentele mele. Mă bucur că aţi ajuns şi voi la concluzia asta. Aveţi grijă, căci la voi, din pricina vîrstei, pericolul e mai acut! Nu-mi place să fiu considerat prăpăstios, dar sînt cazuri cînd…

— Hai că m-ai dat gata cu chestia cu vîrsta, spuse ea izbucnind în rîs. Adevărul e că securiştii cunosc de mult povestea noastră, aşa că nu le oferim nimic nou, eu sînt persoană importantă, iar tu ai cerere de plecare. Poate doar anumite interjecţii intime, pe care aparatul din aparat le înregistrează mai bine decît butoanele de sub pat!

— De vreme ce pomeneşti despre cei de la Interne, spuse el deodată, făcînd-o pe secretară să tresară, căci chestia cu actele depuse era cunoscută la şcoală, autorităţile nu v-au cerut să renunţaţi la toate demersurile?

Aura izbucni din nou în rîs.

— Nu degeaba se spune că împăcările sînt dulci, iar fără certuri iubirea e lipsită de sare. Ce e amorul? Un lung prilej pentru durere, ce mii de lacrimi nu-i ajung şi tot mai multe cere, cită ea din poetul naţional. Uite că am izbutit să-i fentăm cu această convorbire strict secretă! Cît despre şeful meu, care e un om cu inimă de aur şi mă răsfaţă ca pe copilul lui, am impresia că e bucuros de existenţa ta, faptul că sînt îndrăgostită îl scuteşte de explicaţii privind o şefă de cabinet divorţată.

— Sînt oameni de omenie şi printre ei, dar nu te grăbi cu concluziile pozitive, spuse dînsul cu seriozitate, iar secretara, mereu pe fază, aprobă şi oftă.

— Diseară o să ne îmbrăţişăm prima oară în prezenţa telefonului. Vin direct de la slujbă. O să vin cu ZIM-ul pînă la Piaţa Naţiunii, să cumpăr trandafiri şi o sticlă de ceva, aşa că de la ora cinci eşti arestat la domiciliu!

— Să ne vedem cu bine!

Antonel mulţumi funcţionarei pentru bunăvoinţă, promise să n-o mai deranjeze, iar ea îl asigură că nu e supărată, era şi ea mamă!

7. Limba maternă

Se opri în faţa vitrinei restaurantului de pe Splai chiar înainte de ora două, aşteptîndu-l pe Siriopol, cu inima bătînd de emoţie. Acesta apăru după un minut, venind din interiorul restaurantului, îl îmbrăţişă cu putere şi, ţinîndu-l strîns de umeri, îl trase în afara vitrinei pentru a-l avertiza că nu izbutise să vină singur („îţi explic altă dată, dacă nu cumva ai să pricepi singur, aşa e viaţa, bătrîne, complicată“) şi a-şi cere scuze pentru acest „incident“. Deocamdată, opac la situaţie, Maurer constată că prietenul devenise masiv ca un tanc şi avea o voce mult îngroşată, cu un vag accent străin. Tresări abia cînd, purtat printre mesele localului, ajunseră la un fel de separeu, în interiorul căruia „îl aştepta“ o surpriză cu-adevărat neplăcută.

Era acolo, la fel de ţeapănă şi elegantă ca de obicei, cu o figură imobilă şi cu o privire îngheţată, una din vecinele lui de la mansarda blocului. O întîlnise de zeci de ori, ştia că locuieşte în cămăruţa de lîngă duşuri, încercase de vreo două ori s-o salute, dar nu primise răspuns; femeia îşi continuase drumul cu un aer de nepătruns, lăsînd în urmă un puternic miros de lavandă. Treptat, acea comportare de început, fiindcă apoi trecea pe lîngă ea întorcînd spatele, se transformase într-o ostilitate din partea lui, căci vecina nu-i făcuse nici un rău, iar refuzul ei de a răspunde la bineţe, după cum îşi dăduse seama, era adresat întregii comunităţi de pe palier.

Dar simpla surpriză neplăcută deveni uluire imposibil de ascuns cînd Raul făcu astfel prezentările:

— Cel mai bun prieten al meu din această ţară, domnul Anton Maurer, Mirela, logodnica mea!

Tînăra, pe care pentru prima dată o putea privi drept în faţă şi în plină lumină, căci pe coridorul de sus era o semiobscuritate veşnică, ziua sau noaptea (din cauza celor două becuri chioare, de nimeni aprinse ori stinse, probabil de cînd exista blocul şi pînă cînd acesta avea să-şi dea duhul), îi

întinse mîna cu acelaşi aer intangibil, doar că în vreme ce el se aplecase să i-o sărute, declară cu o – în premieră absolută – voce catifelată:

— Ne cunoaştem foarte bine!

Siriopol nu păru surprins: „Ce mică e lumea!“. După care se apucă să vorbească despre rolurile interpretate de domnişoară la Teatrul „CFR Giuleşti“, dar şi mai înainte, pe vremea cînd juca într-o trupă de amatori, încă de la o vîrstă fragedă, un artist născut, iar nu făcut. „La noi în Grecia sînt trupe de neprofesionişti care domină literalmente viaţa teatrală şi reprezintă puncte înaintate, de reper, pentru întreaga artă actuală. Pentru că sînt angajate în confruntările sociale şi politice, în vreme ce echipele permanente, constrînse de dificultăţi financiare, lipsite de sprijin oficial, sînt nevoite să facă numeroase concesii gustului public, optînd pentru un repertoriu conformist, pentru piese uşurele, în special traduceri din vestul Europei. Aceasta se reflectă desigur şi în nivelul valoric relativ scăzut al dramaturgiei contemporane, în vreme ce critica teatrală face mofturi, are aerul că nu cunoaşte cauzele profunde ale declinului unei arte cu asemenea tradiţii copleşitoare. Cu tot regretul, dar Elada nu e acelaşi lucru cu Moldova acelui rege al poeziei, veşnic tînăr şi ferice!“

După care explică dificultăţile cu care se confruntase în cariera sa de autor dramatic disident, cum îşi făcuse în cele din urmă un nume respectat, în special prin piesele scurte, texte politice, jucate mai întîi de teatre muncitoreşti, de genul celor îndrăgite de Camus, apoi şi la unele posturi de radio independente, „astfel că am ajuns la un punct cînd nu se mai poate face abstracţie, nici măcar în cercurile elitiste, de contribuţia mea la configuraţia dramaturgiei actuale!“.

Anton simţi că trebuie să dea o replică, de natură să împingă mai departe vorbăria estetico-etnică a prietenului regăsit:

— Sînt foarte bucuros de reîntîlnire, dar nu pricep: de ce ai venit să studiezi aici, unde teatrele de repertoriu se află sub călcîiul cenzurii şi al secţiei CC, iar regizorii îşi asumă riscuri enorme şi uneori plătesc cu capul pentru orice abatere de la linia trasată?

— Mai bucuros sînt eu, pentru întrebarea inteligentă şi la obiect. Răspunsul e simplu. Mai întîi valoarea unanim recunoscută pe plan european a şcolii româneşti de regie, dar şi pentru că, scuză-mi amestecul de planuri, costul studiilor nu suferă comparaţie, iar eu nu vreau să depind de buzunarul capitalistului, care în acest caz s-a nimerit să fie minunatul meu tată! Ar mai fi ceva important, îşi continuă el explicaţia. Mă blocau posibilele greşeli de exprimare, pe care le înregistram fierbînd de mînie şi ruşine, iar efectul era dezastruos, fiindcă amuţeam după aceea pentru cîteva ore. Dar de aici s-a născut, apoi s-a copt teoretic, ideea unui nou gen teatral, în care tăcerile şi pantomima, limbajul semnelor şi aportul muzicii, precum şi alte numeroase modalităţi de expresie, pe care le descopăr treptat, tind să înlocuiască avalanşa verbală, tiradele, schimbul de replici foarte lungi, inclusiv duelul scînteietor, vorbe, vorbe, vorbe, cum spune maestrul nostru, al tuturora, pe scurt: o cale, nu spun singura, nu-mi place să mă laud, de teatralizare intensă a spectacolului, cu elemente împrumutate de la filmul mut, cu un aport substanţial sporit al decorului, teatrului de păpuşi sau…

Interlocutorii nu reacţionau, aşa că Siriopol alunecă pe panta amintirilor:

— Prima tăcere, cu care m-am confruntat în copilărie, a fost a bătrînului Stavros, pe vremea aceea negustor de antichităţi într-un tîrg din Moldova. Dragă Antonel, sper că n-ai uitat farmecul acelor vremi care, uite, şi-au pus amprenta pe destinul meu creator mult înainte de a-mi trece prin minte că sînt sortit de zei unei descoperiri artistice cruciale, cu efecte în multe sfere ale cunoaşterii, dar poate şi ca trăsături ale unei noi definiţii a omului! Nu-mi închipuiam cît de profundă este legătura mea cu limba română!

Cu asta, reveni la chestiunea limbii materne şi a celei din noua patrie, explicînd că dificultăţile sporiseră atunci cînd se apucase să ia şi lecţii de engleză şi adăugînd că a trecut oarecum prin aceleaşi chinuri ca acelea descrise de colegul Eugen Ionescu în comentariile la piesa *Englezeşte fără profesor* sau *Cîntăreaţa cheală*, deşi el frecventa cursuri de gen la un institut specializat. Nenorocirea fusese că în România avusese parte în programul şcolar sovietizat de cinci ore de rusă pe săptămînă.

— Una din piesele mele se petrece într-un bordel sordid, mi-a tradus-o cineva în româneşte foarte bine, limbaj suculent, adecvat unor situaţii bizare, dar e o demascare a exploatării la care sînt supuse în capitalism aceste sclave nefericite, bineînţeles că există un rafinament de construcţie dramatică, o filosofie a acestei vechi profesiuni, de care şi Biblia se ocupă, iar eu cred că socialismul autentic exclude pudibonderia, aceasta e o emanaţie a spiritului mic-burghez, cu care avangarda artistică s-a confruntat făţiş!

8. Poezie şi critică

Un nou personaj apăru pe scenă, aducînd un element de culoare aceste oţioase dezbateri politico-amicale. O femeiuşcă scundă şi îndesată, cu o figură boţită şi ochii de un albastru apos, îmbrăcată aiurea – taior de stofă verde închis, adidaşi maro, scîlciaţi –, o persoană care răspîndea un puternic miros de bere trezită:

— Ce e frate, ce ţipaţi aşa? Se-aude din stradă!

Rămasă în picioare, puse mai întîi degetul la gură, străduindu-se să surîdă ironic, după care îi apucă de umeri pe Raul şi pe Mirela şi le sărută

creştetele, privind în tot acest timp cercetător spre tînărul necunoscut, de parcă ar fi încercat să-şi reamintescă unde l-a mai văzut.

— Tovarăşul Anton Maurer, un prieten din copilărie, aproape un frate, îl recomandă Siriopol, după care se ridică şi sărută îndelung mîna celei pe care o prezentă: Greta, aşa îi spunem noi cunoscutului critic teatral bucureştean!

— E mai importantă pentru mine calitatea de poet, se apără ea. Cronicar dramatic azi eşti, mîine te zboară partiduţul dacă dai cu oiştea în gard la cine ştie ce spectacol, pe cînd cuiva născut poet îi poţi interzice publicarea, dar e imposibil să-l alungi din sfera artei. De aia semnez versurile cu numele din actele de stare civilă, iar cronicile cu un pseudonim ales de redacţie, astfel ca judecata de valoare să rămînă cum decide Secţia!

Era rîndul „fratelui“ să se încline şi să sărute mîna întinsă ferm de nou-venită, al cărei nume îi era cunoscut de pe coperta unor volumaşe din vitrina şcolii de bibliotecari, iar pseudonimul din presa centrală, ambele ipostaze impresionante pentru provincialul situat la marginile culturii naţionale. Era totuşi cam dezamăgit de înfăţişarea acestei personalităţi publice, reunind, afla acum, două identităţi cu totul remarcabile, şi încerca să-şi ascundă, sub un zîmbet umil, stinghereala.

— Şi de ce v-aţi vîrît în crîşma asta? V-aţi pierdut încrederea în Papacostea?!

— Mergem, mergem la „Capşa“, o asigură grecul. Dar am stabilit întîlnirea cu Antonel aici din motive sentimentale, căci e locul unde ieri ne-am regăsit după anii de furtună care ne-au despărţit!

— Vorbeşti ca un poet fără talent, îl ironiză Greta,

— Dramaturgul e un poet ratat, se apără el. Sau nu e nimic!

— Perfect. Pe cai! Eu nu mă aşez, nu vreau să-mi stric gusturile. Vino cu noi, frate!

— Îmi cer scuze, dar am o întîlnire importantă pe care n-o pot contramanda!

— Uite cum a roşit, observă cu încîntare actriţa, dovedind totodată că e o vecină vigilentă şi bine informată: te-am văzut cu o doamnă bine, frumoasă şi elegantă. Nici nu bănuieşte, sărmana, pe ce mîini de vampir a intrat!

Raul îl conduse pînă la uşă, dar nu din dragoste ori politeţe:

— Să nu mă laşi, bătrîne, cu amîndouă. Rezolvă-ţi problema şi vino la „Capşa“ în salon, ultima masă pe dreapta! Pleci cu care vrei, pentru mine amîndouă sînt la fel de importante, Greta mă atrage mai mult, mă dau în vînt după latura ei sordidă, iar gelos nu mai sînt de mult, presupunînd că am fost vreodată. Contez pe tine!

9. „Iubeşte-mă!“

— Mi s-a spus la magazinul nostru că e cel mai bun lichior din lume, îl anunţă Aura, depunînd pe noptieră o sticlă înaltă şi subţire, după care se apucă să caute un borcan pentru flori. Francezii se dau în vînt după el.

Era într-o dispoziţie sărbătorească, iar după cîteva înghiţituri îşi lepădă fusta şi bluza, pe care le aranjă cu mare grijă pe spătarul singurului scaun, apoi se debarasă, cu mişcări delicate şi pudice, de desuuri, păstrînd doar o cămaşă scurtă, din mătase transparentă. Rămas în picioare lîngă uşă, pentru a-i îngădui să se mişte mai uşor în acel spaţiu strîmt, urmărea cu încîntare mişcările trupului tînăr şi mlădios, meditînd abia acum la cearta declanşată de apariţia aparatului telefonic, cu brusca declaraţie înlăcrimată că el o face să se simtă „bătrînă şi nebună, deşi nu am decît douăzeci şi şapte de ani“.

N-avea rost să redeschidă acea discuţie, era un considerent de oportunitate, dar nu, nu se simţea deloc vinovat de năzbîtia care înflorise în mintea ei, nici de faptul că nu socotise necesar s-o combată „cu argumente“. Privea cu bucurie umerii rotunjiţi şi braţele subţiri, sînii a căror răcoare îi înfiora şi acum palmele, areolele de un trandafiriu stins, pîntecul de fecioară, ca şi cum ar fi vrut să-i transmită prin ochi acea judecată admirativă, dimpreună cu dorinţa, anume întîrziată, de a se răsfăţa cu farmecele ei.

Nedumerită de întîrzierea de a i se alătura pe canapeaua unde-şi găsise culcuş, lipindu-se cu spinarea de perete pentru a ocupa cît mai puţin loc, se ridică în genunchi, ajungînd cu creştetul sub iconiţa pe care o fixase acolo înainte de a i se dărui prima oară, dezgolindu-şi astfel coapsele puternice şi strălucitoare şi punînd totodată în evidenţă şoldurile masive, acea jumătate de corp matură, bine clădită, solidă, ce părea să aparţină alteia, cu alt gen de frumuseţe şi alte mijloace de seducţie. Această construcţie specială, de sculptură cu semnificaţii telurice, pentru care talia îngustă reprezenta linia de demarcaţie, părea să fie decisă nu doar de oase, muşchi, încheieturi, ci şi de linia unui şir de generaţii crescute şi trăite într-un anumit mediu, în care e nevoie de forţă şi rezistenţă în înfruntarea permanentă cu o natură ce trebuie dominată.

— Nu pot să întîrzii mult, le-am spus fetelor mele că vin devreme! Doar că n-am putut rezista dorinţei de a nu pleca acasă pînă ce nu mă iubeşti!

Asta era expresia ei pentru ceea ce alţii numesc „sex“, fie cu imperativul „Iubeşte-mă!“, fie cu condiţionalul acceptării „Numai dacă ţi-e dor să mă iubeşti!“. Ce altceva putea fi îmbrăţişarea decît iubire? Mintea ei nu voia să accepte simpla dorinţă fizică, echivalarea dragostei cu o necesitate fiziologică. Tot o dovadă că satul este locul de naştere al civilizaţiei? Iar el,

chiar de la primele vorbe, se aruncă cu poftă, rîzînd, asupra acelui corp rezervat exclusiv iubirii!

Ca şi cum i-ar fi citit gîndurile, fiindcă adesea se întîmpla să descopere că între ei funcţiona un fel de telepatie, îndată ce, proaspăt iubită, se încovrigă în braţele lui, lipindu-se cu spatele de pieptul său şi îngăduind feselor cu piele fină, bine formate, să-i alunge fierbinţeala, simţi nevoia ori cheful de a formula, chicotind, o surprinzătoare interogaţie, precedată de o mărturisire în premieră:

— Fostul meu, după ce mă iubea, noapte de noapte, cînd ne pregăteam de culcare, mă cuprindea la fel cum stăm noi acuma, încercuindu-mi cu un braţ pieptul, iar celălalt îl plasa sub pîntec, un timp chiar adormeam aşa, pînă amorţeam. De tine trebuie eu să mă lipesc, altfel păstrezi distanţa legală! Oare era manifestarea unei gîndiri ţărăneşti, a unui simţ de proprietate, care cere să aperi ceea ce îţi aparţine, să nu îngădui străinilor, dar nici demonilor din eresuri sau chiar Luceafărului să se atingă, nici cu o floare, de ceea ce e numai al tău?!

— Nu protestai, nu ziceai: „domnule, sînt o femeie liberă, singura stăpînă pe corpul şi pe dorinţele mele!“? Ori: „uite, mă incomodează poziţia asta!“?

— Nici prin minte nu-mi trecea, mi se părea normal ce face el, cred că eram chiar mîndră de această posesivitate exclusivistă. Azi văd altfel lucrurile. Aş vrea să te simt dornic de a te lipi de mine în puţinul timp pe care-l petrecem împreună, să nu ne purtăm ca doi străini după ce ne-am iubit!

— Păi, rîse el, cînd ne iubim e una, apoi e alta, trebuie să fie o deosebire!

— Voi, orăşenii, gîndiţi sau simţiţi altfel!

— Dar el, îndată ce a găsit o proprietate cu preţ mai mare, s-a grăbit să te lase din braţe, să te elibereze. Pare că îl regreţi uneori!

— Nici pomeneală. Sînt fericită că şi-a dat repede arama pe faţă şi am scăpat cînd încă sînt tînără. N-aş vrea să fiu iubită de un arivist! Cu tine mă simt în siguranţă, tu vrei să fugi la naiba prin lume, deşi uneori mi-ar surîde să fiu proprietatea ta!

Sări din aşternutul scrobit, scorţos, dispăru, rîzînd în hohote, peste cîteva clipe.

La „Capşa“ nu intrase decît o dată ca să cumpere nişte bomboane de ciocolată pentru onomastica unei colege. Preţurile nu erau de speriat, chiar pentru buzunarul lui, însă toate mesele erau ocupate ori păreau rezervate unor personalităţi din vechea ori noua protipendadă, mai ales din lumea artelor, inclusiv, aceştia săreau în ochi, actori de la „Naţional“. Ce nu ştia atunci era faptul că majoritatea „foştilor“ mureau prin puşcării, iar somităţile cu lavalieră şi plastron erau intelectuali preluaţi de noua putere sau tinere vedete ale culturii revoluţionare, socialistă în formă, naţională în conţinut sau invers, precum şi oameni de autentică valoare, deoarece aşa e lumea, iar grîul nu se curăţă de neghină nicicînd şi niciunde.

Chestia cu „salonul“ îl derutase, la o intrare scria „Braserie“, la alta „Restaurant“, iar cînd prin deducţie optă pentru intrarea cu aspect secret, nu cea de pe Victoriei, fu întîmpinat de un portar vînjos, bun cunoscător al clientelei, care îi spuse dispreţuitor că nu mai sînt locuri libere. Ar fi renunţat, lupta era inegală, dacă în uşa restaurantului foarte select nu s-ar fi ivit Siriopol însuşi. Fu luat de braţ şi condus în salonul scăldat în lumină, printre mesele cu feţe de damasc, veselă de pe timpuri şi tacîmuri de argint, către ultima masă pe dreapta, chiar în dreptul cortinei de pluş roşu ce separa cele două săli ale istoricului local cu personaje intrate în legendă şi memorii literare.

Raul şi cele două dame „se ataşaseră“ unei înalte personalităţi, profesor sau rector la Institutul de teatru şi cinema, un negricios bondoc, cu privire sfredelitoare, poet de partid şi compozitor de inspiraţie biblică, a cărui poză se lăfăia în manualele ce serveau ca material didactic şi la şcoala lui Antonel, fabulistul principal al regimului, autor de calambururi ce făceau înconjurul provinciei culturale, mare amator de fetişcane nurlii. Divorţul său de o doamnă cu importanţă în nomenclator fusese o vreme pe prima pagină a bîrfei intelectuale, acum era şi directorul unei reviste prestigioase – pe scurt, a fi primit la masa lui nu era de colo, Maurer avea de ce să-l invidieze pe transfugul grec şi să se simtă onorat că i se aduce un scaun acolo şi este întrebat ce doreşte.

„Un pahar cu Sîmbureşti“, decise dramaturgul de viitor renume internaţional, scoţîndu-l iar dintr-o dilemă care-l depăşea cu totul. Asta consumau cunoscătorii de lîngă el, după cum dovedeau sticluţele ce se înşiruiau într-o lădiţă de la piciorul mesei.

Subiectul conversaţiei, dacă nou-venitul înţelegea bine, căci pontiful vorbea în şoaptă, iar în salon domnea un zumzet de stup de albine, cu totul diferit de gălăgia beţivănească a localului anterior, era o apropiată reuniune naţională a scriitorilor, cu o ordine de zi pasionantă pentru cunoscători, inclusiv unele schimbări în conducerea operativă a breslei, interesante foc pentru cei care desluşeau în ele o serie de schimbări majore ale liniei ideologice impuse de Partid frontului cultural. Tătucul Stalin, care, se ştie, îi numise pe literaţi „ingineri ai sufletului omenesc“, cadre de nădejde ale educaţiei comuniste şi principale pîrghii de creare a „omului nou“, murise de ceva vreme, se zvonea că genialul conducător al popoarelor făcuse unele abuzuri, dar principiile sale în domeniu funcţionau, chiar cu avînt sporit. Ca elev al unei şcoli de profil, Antonică era bine îndopat cu aceste teorii, iar

unii considerau că rolul său este de a le transplanta şi impune în noul stat al evreilor, condus de un partid intitulat „muncitoresc“.

Ciulise o vreme urechile pentru a se dumiri mai bine în păienjenişul de fraze în doi peri, amestec de informaţii mondene şi picanterii erotizante cu care „maestrul“ îşi distra auditoriul, stîrnind hazul celor două fîţe pe care le şi onora fizic, cu o pipăială conspirativă sau făţişă, după caz. Lipsit de uzajul acestui limbaj criptic şi de numeroasele „subînţelesuri pline de-nţeles“, ceruse din ochi, spre a nu se face de rîs, ajutorul celui care-l invitase acolo, însă acela, numai ochi şi urechi, îi făcu semn să aştepte, va primi informaţiile de bază cînd avalanşa de nuanţe „delicioase“ se va mai tempera.

Fusese astfel redus la situaţia unui martor mut şi pe trei sferturi surd, ca un personaj din piesele pe care Siriopol le concepuse, încît nu-i rămînea altceva de făcut decît să se consacre pantomimei ce se juca în acel salon de elită, cu alt conţinut şi alte mize decît cele din iadul capitalist parizian, dar cu acelaşi schimb de măşti. Descoperi astfel o anume ierarhie bine constituită, în care rangul oficial sau oficios al personalităţilor prezente, care foiau în jurul său cu un neastîmpăr de invidiat, putea fi stabilit în funcţie de stilul în care reacţiona ori comunica „maestrul“.

Unora le adresa o simplă privire de simpatie cenzurată ironic, altora le flutura mîna în semn de salut, la apropierea altora se ridica, unora le strîngea mîna rămînînd aşezat, pentru alţii făcea un pas de întîmpinare, celor mai importanţi le rezerva o bătaie pe umăr, iar în vîrful ierarhiei se aflau aceia la masa cărora se deplasa personal, sărutînd mîinile unor doamne parfumate ori făcînd împreună cîţiva paşi, cu un schimb de replici turnate şi receptate direct la ureche. Un balet politico-artistic, de genul celui pe care avea să-l admire peste ani în *Balul* lui Ettore Scola, o altă sursă probabilă a „teatrului tăcut“.

Cum fabulistul, deşi foarte ocupat, nu le lăsa din mînă pe cele două prietene ale lui Raul, ceea ce lui părea să-i convină de minune, căci gelos declarase categoric că nu este, grecului nu-i rămase altceva mai bun de făcut pentru a-şi umple timpul şi a evita consumul excesiv de vin roşu decît să înceapă a discuta cu vechiul lui prieten, care, la rîndul său, se simţea lăsat de izbelişte. Acum, după ce dobîndiseră şi ei aerul unui cuplu de complotişti, şeful de sală şi chelnerul de sector îi urmăreau cu interes sporit şi se interesau cu ce le-ar mai putea fi de folos. Comandară prăjitură casată, iar unul din ajutoarele ospătarului, un tînăr foarte dezgheţat, căruia nu-i scăpa nici un amănunt, îi ajută să-şi tragă scaunele mai aproape de masă.

— Microfoanele sînt fixate pe piciorul mesei, dacă nu cumva sînt în scrumieră, îi şopti grecul la ureche pentru a explica grija personalului care servea, confidenţă care îl încîntă pe Antonel, determinîndu-l să se simtă o persoană importantă, supravegheată atît în intimitate, cît şi în public, ba încă într-un mediu aşa de select, elita artistică a patriei.

— Crezi că poveştile astea ar putea influenţa negativ dosarul meu de plecare din ţară? se interesă, tot la ureche, brusc îngrijorat de pătrunderea sa în sferele de influenţă ale Securităţii.

— Dacă în următoarele zile te contactează vreun căpitan, înseamnă că da. Dacă nu, vei deduce imediat că nu te consideră demn de a fi şantajat!

Era o judecată de bun-simţ, ce putea fi rostită „la lumina zilei“.

— Am şi acasă un telefon cu clopoţei!

— Urmărirea o face aici un serviciu special pentru scriitori şi artişti, care nu colaborează cu cei de la locuinţele particulare, îl linişti amicul. Nu sînt atît de bine organizaţi, nici nu au personal suficient pentru aşa ceva.

Siriopol, deşi de puţină vreme în ţară, era perfect informat: „Am şi eu oameni infiltraţi acolo, îi plătesc bine, nici lor nu le strică un ban în plus. Eu am dosar la departamentul pentru străini!“.

— Hai să lăsăm prostiile, propuse cu voce tare. E asemenea gălăgie aici, încît nici microfoanele nu prind mare lucru. Uite care-i problema: trebuie să obţin o aprobare de sus pentru ca Greta să-mi poată lua un interviu amplu, care să apară în presa centrală. Nu e uşor, dar dacă izbutesc, sînt un om făcut. Deocamdată tragem sforile. La Atena tot aşa m-am făcut cunoscut. Dar acolo e infinit mai uşor de obţinut asta, dificil este ca textul respectiv să fie consemnat şi comentat de mai multe ziare! Am experienţă. Nu mă dau bătut pînă nu ajung unde vreau, iar ambiţia mea e teribil de puternică. Acolo, sub lumina reflectoarelor, e locul meu. Un sfert de oră să cucereşti atenţia generală, cum spune pictorul american, să te lansezi! Un artist trebuie să fie cît mai cunoscut, elogiat şi contestat deopotrivă. Altfel adună capodopere în sertar!

— Te admir cu toată sinceritatea, spuse Maurer emoţionat. Nu faci degeaba umbră pămîntului! Aici am drumurile închise, dar poate acolo, peste mare, voi izbuti, la fel ca Rastignac, deşi n-am fire de arivist! De ce nu apelezi la ajutorul maestrului? Face parte din elita intelectuală şi văd că sînteţi în relaţii excelente.

— Cazul meu îl depăşeşte, nu e de nasul lui! După ce mi s-a jucat o piesă la radio, în cadrul unui program de teatru scurt, intitulat *Din dramaturgia popoarelor prietene*, l-am rugat două chestii, crezînd că are testicule mai solide: să scrie undeva despre mine şi să-mi înlesnească dreptul de a face regia la un spectacol din provincie. Nici gînd. Mi-a spus că nu poate să-şi risipească galoanele – îşi bătu cu două degete propriul umăr, fără să-i pese că fabulistul va recunoaşte gestul – pentru fleacuri. De fapt, refuzul se explică prin faptul că planează o suspiciune la secţia internaţională a CC-ului, unde au îndoieli asupra apartenenţei mele la comuniştii din interior. Un grec fugit de-acolo, care lucrează la *Pentru pace trainică, pentru democraţie populară*, ziarul fiind la Bucureşti, a depus o

notă informativă de atenţionare a organelor, pornind de la afacerile şi poziţia lui taică-miu, Stavros, astfel că situaţia e blocată pentru moment!

— Adică n-au destulă încredere în tine! voi să dovedească Anton că pricepe, încercînd să-şi ascundă uimirea faţă de dimensiunile europene ale afacerii.

— Iar eu n-am încredere în evrei, adăugă Siriopol, indicîndu-l cu bărbia pe maestru.

— N-am ştiut. După nume…

„Înseamnă că asta gîndeşte şi despre mine!“

— Trebuie să ai nas ca să-i depistezi! Nu toţi sînt la fel. Uite, pentru tine aş pune ambele mîini în foc!

— Dar în tine văd că ai, spuse Maurer, cu voioşia datorată consumului de Sîmbureşti.

— Eu m-am botezat, sînt creştin ortodox, cu acte în regulă!

Izbucni în rîs şi făcu semn că gata, ajunge cu chestiile etnico-politice:

— Am stabilit să mergem la maestru după ce se închide localul, pentru o partidă de coniac grecesc din proviziile mele, are o vilă mişto, dată de Partid! La asta e foarte bun. La barul „Melody“ nu mă simt în largul meu.

— Dar la „Continental“? se arătă informat bibliotecarul. Nu, n-o să merg, spuse cu seriozitate, m-am întîlnit la cinci cu prietena mea, o femeie minunată, care mi-e foarte dragă, aş fi un porc dacă… Nu, nu fac chestii de-astea!

— Corect, spuse Raul cu ironie. Am fost şi eu îndrăgostit cînd eram tînăr!

Capitolul V

1. Lipsa de obiectivitate

Nu minţisem. Îmi era foarte dragă Aura şi, cu trecerea anilor, pe măsură ce amintirea se estompa, îmi dădeam seama că am fost îndrăgostit de ea mai mult decît credeam şi, în orice caz, decît îi spusesem ori îi dădusem de înţeles.

Dacă de Aura, o femeie a cărei însemnătate a tot sporit în memoria mea emoţională datorită dăruirilor ei fascinante la judecata timpului, de care băiatul care fusesem n-avea cum să se bucure aşa cum s-ar fi cuvenit, aproape că n-am mai auzit, spre marea mea tristeţe resemnată, acea poetă bizară şi prestigios om de teatru, numită Greta, profesor universitar pe nu ştiu unde, s-a tot ivit în calea lecturilor mele, în ultimii ani pe Internet, iar starea de dezgust a revenit de fiecare dată cu aceeaşi forţă. Vedeam uneori eseurile ori cuvîntările ei la diverse simpozioane, publicate în reviste din diverse ţări europene ori americane, iar unele mi se păreau interesante şi bine scrise.

Altele, mai ales cele cu caracter personal, mă curentau şi-mi dădeau senzaţia unei atingeri cu o broască. Dator sînt să afirm că biata femeie nu avea nici o vină… directă. Poate doar aceea, care nu i se putea reproşa în plan intelectual şi artistic, de a fi devenit, printre altele, o adoratoare fierbinte şi activă a dramaturgului Siriopol, o admiratoare declarată a succeselor acestuia, o cunoscătoare a operei lui, care devenise pentru mine

o culme a arivismului găunos. Drept este, practica şi ea, cînd şi cînd, acel soi de antisemitism al oamenilor de bine, care se laudă ori se apără de nedreapta învinuire (căci nu e bonton să apari într-o asemenea lumină după Holocaust) că au prieteni evrei, pe care îi preţuiesc.

Deşi o văzusem de multe ori în acea ultimă perioadă a şederii mele în România, mai ales la premiere ori la spectacole de gală, unde Siriopol nu uita să-mi ofere invitaţii (la un moment dat, îmi făcuse rost de un carnet de student la institutul unde studia, cu care aveai acces la orice teatru, cu condiţia să nu pretinzi loc în lojă sau stal), Greta îmi apărea mereu în memorie exclusiv în ţinuta primei noastre întîlniri la restaurantul de pe Splai, cu acea figură şifonată, de femeie care nu se ştie pe unde, cît şi cum a dormit, cu costumaşul verzui şi pantofii de tenis decoloraţi. N-o dorisem, dar nici n-o dispreţuisem, pentru mine calitatea de poetă de talent constituia un motiv de stimă şi încredere, un dar al zeilor, de care puţini se pot bucura, iar nepăsarea ei vestimentară din viaţa civilă, ca şi petrecerile deocheate, o alăturau boemei autentice, căreia mic-burghezul provincial, chiar inteligent şi cultivat, cum mă consider, e dator să-i acorde aureola cuvenită.

Nu mă impresionau însă cronicile ei teatrale, dovedind supunere oarbă faţă de cerinţele partidului unic, prin intermediul cărora îşi croia o poziţie de persoană din nomenclator, obţinînd astfel premii şi decoraţii, plecări în străinătate în cadrul unor delegaţii simandicoase, dar şi urcarea pe treptele unei cariere universitare – pe scurt, tot ceea ce o identifica „spiritual“, din perspectiva timpului, cu parvenitismul ciocoiesc al fostului meu prieten din copilărie. Ridicolă mi se părea, după schimbarea de regim de-acolo şi după succesele, cu şi fără ghilimele, obţinute de Raul, dorinţa ei de a se alătura carului alegoric al gloriei acestuia. Nu mai ştiu dacă interviul visat de dramaturg a devenit realitate şi cum au fost depăşite piedicile întîmpinate la Secţie din cauza poziţiei de bogătaş a lui Stavros, dar îmi amintesc coperta,

văzută pe Internet, a unui volum de interviuri luate de ea lui Siriopol, apărut în Belgia, la o editură obscură. Era reprodus şi un citat din prefaţa scrisă de ea, ceva de genul: „Raul a devenit cel mai bun prieten al meu în timpul Primăverii de la Praga şi a rămas pentru mine mai mult decît un mare artist, un om de care sînt definitiv legată sentimental“, care mi-a amintit de replica lui Trahanache din actul final al *Scrisorii pierdute*, comentariu la elogiile adresate lui Tipătescu: „Eu n-am prefect, eu am prietin!“.

S-a bucurat ori s-a simţit onorat Raul de acea destăinuire? Mă tem că da, dovadă fiind chiar volumul în care, la fel de ridicol, răspundea la întrebările filosofarde ale Gretei cu aerul insului care a revoluţionat arta spectacolului, ca să afle lumea întreagă „ce gîndeşte Suveranul“, vorba aceluiaşi (grecotei) Caragiale, „cel mai mare dramaturg necunoscut“, după definiţia ionesciană. Pentru că tocmai asta îi lipsea grecului nostru, prietenia cuiva, sentimentele de legătură cu semenii; admirat, invidiat, elogiat, refuzat, înjurat, ameninţat, dar de nimeni, nici de copiii săi ori de nevestele sale succesive, legat sufleteşte, tocmai pentru că firea sa ambiţioasă la culme, gata să sacrifice pe oricine pe altarul succesului, excludea sentimentele.

Abia am încheiat fraza şi îndată mi-a sărit în ochi lipsa de obiectivitate, absenţa pluralităţii de voci necesare unui roman „polifonic“, ceva strict necesar unei construcţii literare; există o parte valoroasă a operei sale, cariera sa nu era ridicată pe nimic, cum susţin denigratorii. Cum adică nu e legat sufleteşte de nimeni şi nimeni nu-l iubeşte? Nu un simplu impuls de interese a determinat-o pe Greta, ci, mai curînd, o adoraţie sinceră pentru omul care a ajuns, în opinia ei, atît de sus pe scara personalităţilor cunoscute în Europa, încît ea să considere că merită să se laude cu amorul dintre ei, de vreme ce şi pe el, n-am uitat, îl atrăgea sincer sexualitatea ei „morbidă“.

Dar tatăl vitreg, Stavros, nu era fericit de legătura dintre ei, cimentată în timp, dar cele două surioare nu-l admirau şi nu-l adorau, nu era inteligentul frate mîndria lor?! Nu pentru a fi de folos răspîndirii operei sale îşi ofereau farmecele, pretutindeni unde era nevoie, Lina cu degajare, fără mofturi, aşa cum am cunoscut-o de copilă, dar şi acum, intrînd în aşternut cu un regizor de viitor ori un director de trupă din Buenos Aires, iar Mina, mofturoasă şi selectivă, cu aerul că săvîrşeşte un sacrificiu pe altarul artei, adăugînd cedării fizice o incontestabilă informaţie culturală în conversaţiile ce însoţeau dăruirea?!

Cu asta ajung la motivul care m-a determinat să intru în aventura scrierii acestei cărţi, pentru a mă lămuri cu mine însumi. Nu despre Siriopol e vorba aici, la urma urmei nu am nici un drept moral să-l judec, uneori cu asprime nedreaptă, să mă erijez în insul obiectiv, omul adevărului. De fapt, poate că acest adevăr e de partea lui. Vreau să înţeleg cum, din „cel mai bun prieten“, m-am transformat în insul rece şi scîrbit care am devenit în raporturile cu el. E cartea unei „relaţii“ văzute din unghiul unuia dintre factori, probabil părtinitor, urmînd ca replica teatrală, necesară unui proces, prezentat publicului din sala imaginară, s-o creeze cel nedreptăţit. Un „jurnal“ cvasi-intim nu poate fi polifonic ori asta nu stă în bietele mele puteri, să vedem dacă rezistă măcar aşa, părtinitor prin definiţie!

2. Exportul de democraţie

Cînd am ajuns la redacţie, bătrînul Bar-On, uluitor prin energie, mă aştepta cu ultimele veşti. Hazardul venise în ajutorul colegului Steve; se potcovise cu o fractură de şold, n-avea cum să plece invalid la Damasc, dar transmisese deja, de pe patul de suferinţă, un prim reportaj, era un martir al

profesiei!, explicînd pe larg şi cu talent cazul miliardarului caucazian decedat în împrejurări suspecte, caracterizîndu-l ca un tipic balon de săpun al presei de senzaţie. Era vorba de un om relativ tînăr, care avea destui duşmani dornici să-l pună pe făraş, dar la autopsie s-a stabilit că avea inima fragilă după ce în tinereţe fusese sportiv de performanţă, calitate în care călătorise mult în epoca sovietică, şi avea relaţii întinse, utilizate cu pricepere şi aplomb în vremea privatizărilor de întreprinderi din ţara sa. Confuz, dar… limpede.

Într-o notă destinată directorului scria că reuşise în principiu să obţină includerea în delegaţia de jurnalişti pentru Siria, dar accidentul împiedicase continuarea intervenţiilor diplomatice; pe de altă parte, obţinuse informaţia că gazetarilor li se impusese o restricţie de circulaţie ce împiedica accesul la orice sursă interesantă şi importantă, iar presa locală primise interdicţia cenzurii de a se ocupa de acest dosar.

Era şi un plic micuţ, pe care era scris numele meu, iar pe cartea sa de vizită îmi adresa în ebraică, cu litere stîngace şi înghesuite, mulţumiri pentru că acceptasem să-l înlocuiesc, apoi informaţia că fosta soţie, Sylvia, îl îngrijea cu devotament, ceea ce era „un gest emoţionant“. Nu pricepeam de ce îmi scrisese separat, era un secret ori voia să mă prevină că sînt pe cale să refacă legătura conjugală, iar eu, ca fost amant, trebuia să aflu şi… să nu fac vreo gafă? Dar ce, fusesem singurul sau aveam drepturi speciale asupra sentimentelor ei?! Eram mai curînd o dovadă că mintea lui funcţiona anapoda nu doar în domeniul profesional. Delicateţe britanică, politeţe londoneză, ceva din altă zonă a cunoaşterii umane! Am rupt plicul sub nasul directorului, care mă urmărea mirat, împiedicat de discreţia sa structurală să ceară explicaţii. De ce mă grăbisem să rup plicul, adoptînd totodată mimica nepriceperii, nici asta nu puteam să-mi explic, probabil simţisem că textul e vag jenant!

Lucrasem toată dimineaţa la prima emisiune despre doctrina Bush şi perspectivele ei de aplicare, după apropiata încheiere a ultimului mandat prezidenţial, concentrîndu-mă asupra capitolului numit de comentatori „exportul de democraţie", deşi nu era cel mai important, nici în ordinea strategică, nici în cea cronologică. Era, în schimb, cel mai vulnerabil, mai lipsit de valoare din tot ce preconizaseră consilierii de la Casa Albă. Aveam şi motive personale de a prefera acest debut al serialului radiofonic. Gîndul mă dusese imediat la sintagma „exportul de revoluţie" cu care mă familiarizasem în tinereţea mea bucureşteană, sintagmă elogiată de unii, contestată de alţii, legată de numele lui Che Guevara, dar şi de cel al strămoşilor săi care teoretizau revoluţia proletară permanentă.

Aici era implicată şi ţara mea de adopţie. Fostul disident sovietic Anatol-Nathan Şaranski, celebru „refuznic" din vremea lui Reagan, eliberat din Siberia şi schimbat la porţile Berlinului cu liderul comunist Luis Corvalán, dacă nu mă înşală memoria, condusese multă vreme un partid rusofon în Israel, ajunsese ministru, apoi se trezise fără alegători, intrase în Likud, după care se retrăsese din viaţa politică. Aproape uitat, nu se reapucase de studiul fizicii, meseria lui de bază, ci de filosofia politică. Publicase un eseu în care susţinea că nu va fi linişte sau pace în Orientul Mijlociu, dar şi în alte zone de conflict, pînă cînd nu se va ajunge în ţările implicate la un regim democrat. Acţiunea marilor puteri trebuie să se focalizeze asupra acestui obiectiv, care poate fi realizat prin pîrghii economice şi de propagandă, dar nu repede, nici uşor. Colaborarea paşnică cu statele de dictatură este iluzorie şi inutilă cîtă vreme drepturile omului sînt batjocorite. Alegeri libere nu există, nici opoziţie parlamentară. Exemple cu ghiotura.

Bush personal citise volumul din scoarţă-n scoarţă, îl declarase carte de căpătîi, inclusese teoria în programul politicii internaţionale americane, îl

invitase pe autor la el acasă, îl decorase cu cea mai înaltă distincţie, spunînd că omul acesta, victimă directă a terorii, ştie ce spune, nu e un şoarece de bibliotecă! El, Bush, texanul cu pălărie de cowboy, cu atît mai puţin. Nu era cunoscut ca împătimit cititor de literatură şi filosofie, chiar dimpotrivă, şi era de presupus că basmul exportului de democraţie îi fusese relatat pe scurt, pe una din filele pe care le frunzărea în Biroul Oval. Dacă pe Clinton îl vedeai, în unele reportaje flatante, intrînd într-o librărie din cine ştie ce orăşel (s-a nimerit să văd o asemenea fotografie în vitrina unei prăvălioare de cărţi) şi ieşind cu un vraf de volume sub braţ, sub privirile nedumerit-binevoitoare ale agenţilor de pază, în cazul lui Bush Junior o asemenea imagine risca să stîrnească hazul trecătorilor.

Evident, nu puteam spune astfel de fraze la un post de radio, chit că bătrînul meu şef ar fi gustat ironia, deoarece nu prezentam o emisiune satirică şi aveam simţul răspunderii cînd era vorba de profesiunea mea de ziarist. Dar nimeni nu mă împiedica să le gîndesc, doar trăiam într-o democraţie, la fel de respectabilă ca şi aceea americană.

De altfel lucrurile nici nu erau aşa simple şi univoce, erau multe paradoxuri de explicat. Ce mă uimea era faptul că tocmai un politician israelian se afla la rădăcina celui mai controversat dintre cele cinci puncte ale doctrinei strategice americane, concepute după încheierea Războiului Rece. Nu dovediseră teroriştii din Hamas că pot folosi instrumentele autentice ale democraţiei, respectiv alegerile libere şi pluralismul politic, pentru a impune, sub ochii orbiţi ai fostului preşedinte Jimmy Carter, o tiranie sîngeroasă, inclusiv lichidarea în faţa camerelor de luat vederi ale agenţiilor internaţionale de presă a oricărei opoziţii interne? Nu era Hezbollah parte integrantă a regimului democratic din Liban, cooperînd la atentatul contra lui Hariri?

Desigur, mulţi numeau cele două grupări extremist-islamice, înscrise de Washington pe lista neagră, sprijinite de Iranul component al axei răului, după expresia lui Bush însuşi, organizaţii de autoapărare, compuse din militanţi militarizaţi. Perfect, opiniile sînt şi trebuie să rămînă libere; dar americanii, tocmai ei, să uite în ce plasă îi prinde credinţa nestrămutată în avantajele unui sistem „curat constituţional“!

Acelaşi capitol al doctrinei stabilea, în paralel cu exportul de democraţie, datoria Americii de a renunţa la relaţiile cu ţările autocrate şi de a încuraja democraţia în lumea întreagă. În practică, Arabia Saudită şi regimurile politice asemănătoare din Golful Persic şi din alte zone ale globului rămîneau aliaţi de nădejde ai lui Bush, culmea, chiar şi atunci cînd presa publica dovezi ale sprijinului pe care reprezentanţi oficiali ai acestor state îl acordau terorismului. Pe scurt, chestiunea era mult mai complexă decît o gîndiseră ideologii „binelui“ din preajma preşedintelui, care fuseseră îndepărtaţi din funcţii.

Argumentele istorice în sprijinul promovării democraţiei le constituiau, fireşte, imensul succes al politicii externe a Americii moderne în democratizarea Germaniei şi Japoniei după al Doilea Război Mondial şi apărarea Europei de Vest de totalitarismul sovietic. Era reamintită pe bună dreptate implicarea Statelor Unite, după 1989 în special, în democratizarea ţărilor din centrul şi estul Vechiului Continent. Nu erau uitate nici zone precum America Latină, estul Asiei, cîteva ţări din Africa, fiind subliniată pofta de democratizare stîrnită de America printre oprimaţii din întreaga lume, inclusiv printre cei care protestaseră în piaţa Tien An Men din Beijing.

Dar idealul democratic american era grav afectat, pe celălalt versant al fenomenului, de dezvăluirea violentelor reprimări ale irakienilor la închisoarea din Abu Ghraib şi ale altor suspecţi la baza de la Guantanamo.

Am amintit toate aceste aspecte ale situaţiei actuale fără a uita că acţiunile în favoarea democraţiei vor rămîne o pîrghie esenţială a politicii americane şi după plecarea lui Bush de la Casa Albă, indiferent cine va fi noul preşedinte.

Cam aşa stăteau lucrurile şi cu alte componente ale doctrinei, care aveau să capete înfăţişări noi, determinate de „necunoscutele“ care ne aşteptau pe plan internaţional şi, ajuns la acest punct al analizei, m-a cuprins senzaţia că venise timpul să-mi văd de alte preocupări, ca un pensionar ce mă aflam, chemat să dea o mînă de ajutor Bătrînului.

3. Cotloanele memoriei

Nu ştiu cum s-au ivit acele frînturi de amintiri, de care uitasem cu totul. Făceau parte dintr-una din cele mai apăsătoare întîmplări pe care le traversasem în tinereţea mea israeliană; îşi avea rădăcinile în primele luni de după angajarea la radio, dar continuase pînă ajunsese la stadiul nebunesc şi tragic.

Aşa se întîmplă cînd răscoleşti prin cotloanele memoriei, încercînd să refaci fragmente de viaţă, cum procedasem eu, lipsit de antrenamentul necesar, pentru a scrie, la vîrsta pensiei, romanul ce trebuia să-l aibă ca personaj central pe Raul Siriopol! Iar asta deşi întîmplarea care mă copleşise fără veste nu avea absolut nici o legătură cu prietenul meu din copilărie.

Mă revedeam călătorind în acelaşi autobuz cu negricioasa Ahuva, ceea ce în traducere ar însemna „Iubita“, către una din întîlnirile de amor care-mi marcaseră atunci existenţa tel-aviviană, după stagiul, perioada de adaptare din kibuţul din Galileea. Acest episod se plasa cam la începutul acelei

poveşti complicate şi dureroase. Îmi aminteam că descoperisem, după un timp, plăcerea acelei călătorii împreună cu ea, dar fără a da vreun semn că ne cunoaştem, pentru a ajunge la locul întîlnirii. Mergeam apoi după ea, ca un detectiv angajat să-i dovedească infidelitatea conjugală, aşa cum văzusem în filme, adică foarte discret, ferindu-mă să fiu deconspirat.

Casa conspirativă a întîlnirilor era proprietatea unui cunoscut antrenor de baschet care călătorea mult în străinătate, iar atunci avea un contract de lungă durată cu un club din Grecia. Ahuva spunea că, în temeiul faptului că locuise cîndva pe-acolo, în zona unde se ridicase impunătoarea clădire a Societăţii Naţionale de Electricitate, soţia acelui domn îi încredinţase misiunea să aibă grijă de locuinţa lor, să stropească plantele de interior, ca să ştie lumea că apartamentul nu e lăsat de izbelişte, şi primea pentru asta o sumă tocmai bună pentru completarea bugetului familial.

Pe Ahuva, „iubita“, o pescuisem la una din reuniunile organizate destul de frecvent de Israel Bar-On în sala de şedinţe a postului nostru de radio, aflat la începuturi în proprietatea unui partid de stînga. Protectorul meu era un autentic idealist social-democrat, iar tipul anunţurilor şi reclamelor plătite erau expresia unui joc subtil de combinare a capitalismului cu socialismul, într-o ţară în care asta era posibil. Reuniunile acelea aveau scopul declarat de a aduna colectivul nu doar în orele de lucru, ci şi pentru petreceri în timpul liber pe banii puternicului sindicat, contribuind astfel la „sudarea“ relaţiilor personale cu „ai noştri“, căci erau invitaţi inşi cu poziţii sociale ce ne puteau fi de folos într-o acţiune sau alta, dar şi universitari, care colaborau la emisiunile noastre ştiinţifice, indiferent de faptul că opţiunile lor se identificau cu dreapta eşichierului politic.

Se bea puţin, dar se dansa mult, se pălăvrăgea cu voioşie, era o incontestabilă intensitate a contactelor umane, de aceea veneam cu plăcere la oarecum obligatoriile petreceri, dar participam şi la pregătirile culinare şi

administrative, fiindcă bucătari ori chelneri nu figurau în „schema“ unui sindicat muncitoresc.

În program figurau uneori conferinţe, dezbateri, concerte, astfel că nu se ajungea întotdeauna la finalul dansant, doar nu pentru asta ne adunaserăm acolo, nu era rău nici un chitarist cu cîntece idiş ori o prezentare de modă. Cînd se dănţuia, pe fondul înregistrărilor muzicale ale postului nostru, eram dintre cei mai activi, căutînd să invit doamne de toate vîrstele, mai ales cele neglijate de alţii, în temeiul unui spirit de justiţie, dar cel mai bine mă simţeam, desigur, cu Dora, căci eram atunci în perioada de înflorire a căsniciei.

Aşa s-a nimerit să mă trezesc cu Ahuva în braţe, surprins de faptul că era uşoară ca fulgul, un corp de copilă, cu oase mici şi muşchi subţiri, ceva imaterial, ce parcă se topea îndată ce o strîngeai la piept. Nu ştiam cu cine a venit, am aflat însă repede, cînd mi-a şoptit că János, soţul ei, e foarte gelos, îi urmăreşte fiecare gest, să am grijă. Îl cunoşteam pe acel tehnician, venit din Budapesta după cîţiva ani de puşcărie politică, marcat vizibil de anchetele abuzive, de torturile la care îl supuseseră foştii tovarăşi. Nu doar privirea golită de expresie mărturisea experienţa cumplită prin care trecuse, dar şi buzele crestate adînc, cele două proteze prost fixate pe maxilare, chiar şi modul dezarticulat în care păşea ori îşi mişca braţele. Fără întîrziere, căci n-aveam chef de scene, mi-am condus partenera către masa unde se afla ungurul.

Un asemenea debut conduce obligatoriu la o relaţie erotică, aşa s-a întîmplat şi în acel caz, căci instinctele nu-ţi dau pace pînă ce nu te lămureşti ce poate oferi un trup de copiliţă, cu oscioarele gata să se frîngă. În condiţii normale, aşa cred, n-aş fi înşelat-o pe Dora în acea fază fericită a căsniciei noastre, iar nevasta lui János mi-a prilejuit unica abatere. Ameninţarea care plutea asupra noastră, mersul pe muchia prăpastiei,

uneori groaza, cînd privirea de oţel a tehnicianului se concentra din senin în ochii mei, au încărcat cu o primejdie permanentă alcovul din locuinţa antrenorului de baschet, dînd îmbrăţişărilor un soi de disperare fascinantă.

Relaţia, sortită unei scurte desfăşurări, a ajuns la criză cînd János a fost internat pentru tratament psihiatric. Femeia izbucnea în hohote de plîns îndată ce intram pe uşă, un prelungit, îndelung repetat „nu mai suport“, se smulgea cînd voiam s-o liniştesc, ar fi trebuit să renunţăm, dar, uite, nu era cu putinţă, calvarul reprezenta plata psihică pentru plăcerile păcatului.

După amintirea călătoriei comune cu autobuzul, mi-a revenit în memorie, cu înfiorare, preambulul tragediei, seara cînd am ieşit, după un duş înviorător, din casa întîlnirilor şi, din uşă, cu efectul unei lovituri de măciucă în moalele capului, l-am observat pe János, aşezat pe o bancă din parcul de peste drum, cu bărbia în piept, parcă aţipit. Ştia că nevasta lui era acolo cu treburi, singură, şi o aştepta fără gînduri negre?! Se pare că da, în orice caz comportarea lui la slujbă nu îngăduia altă interpretare. Se resemnase?

4. Cauzele secrete ale divorţului

Cînd Dora a sunat la redacţie pentru a mă anunţa: „Avem musafiri!“, desigur că am fost surprins, dar în nici un caz nu mi-am dat seama de amploarea evenimentului anunţat. Era limpede că avocatul o informase despre discuţia noastră din Cipru, inclusiv despre faptul, uşor de bănuit că nu voi rămîne acolo cît lumea, cum nici eu nu mă înşelasem socotind că propunerea lui de împăcare nu era o iniţiativă proprie. Era nevoie doar de asigurarea lui Theo că nu sărisem ca ars auzind ce se proiectează, precum şi de un pretext, fie şi „inventat“, pentru ca ea să-şi asume lansarea procedurii.

Bucuros că intervine în calea stării de criză şi a gîndurilor negre, determinate de imaginea lui János prefăcîndu-se că nu mă vede ieşind de unde ieşeam (las deoparte ce a urmat!), m-am interesat despre ce oaspeţi e vorba, iar ea s-a grăbit să-mi furnizeze informaţii exagerat de amănunţite, glumind cu farmec, în spiritul discuţiilor noastre din timpurile cele mai bune:

— Marele Raul ne vizitează ţara timp de două zile şi două nopţi, dar n-am aflat vestea din presa scrisă ori electronică, deşi sînt sigură că a apărut peste tot, ci de la surioara Lina, care a sunat de la Salonic spre a-mi comunica dorinţa fierbinte a fostului tău coleg de grădiniţă de a te, de a ne, vedea într-una din seri. Nu ştia nimic despre despărţirea noastră, cel puţin aşa rezulta din pluralul utilizat, ori nu ştia de unde să te ia, căci probabil la radio i se spusese că nu mai lucrezi, iar numărul de telefon al noii tale reşedinţe se pare că e secret. Îmi cer scuze că te deranjez la lucru, înţeleg că ai fost chemat cu treburi urgente, dar nici eu nu ştiam de unde să te iau!

— De ce nu m-ai sunat în Cipru, cred că atotştiutorul Theo nu ţi-a ascuns conţinutul emoţionantei noastre întrevederi, locul unde s-a desfăşurat şi împreună cu cine petreceam acolo o scurtă vacanţă?

— Mi-a spus că erai singur, se apără ea.

— Unul din noi nu-l cunoaşte destul de bine pe acest avocat care străbate globul şi se află întotdeauna unde e ceva de aflat! Asta infirmă teoria mea recentă că e mai uşor să-i cunoşti pe alţii decît pe tine însuţi. Ori o confirmă?!

Dora se grăbi cu diplomaţie să abandoneze tonul ironic:

— Credeam că vei fi surprins şi dornic să afli detalii despre cum şi cînd! Nu-ţi ascund că nu i-am spus Linei că am divorţat, dar am telefonul ei şi pot clarifica imediat povestea!

— Lasă-mi un timp de gîndire de cîteva ceasuri, am cerut. S-ar putea să te rog să mă ajuţi. Fireşte, dacă eşti de acord şi ai vreme pentru asta!

A închis telefonul fără să răspundă, iar asta mi-a amintit în alt fel, amar, de timpurile noastre bune, de supărările ei „totale şi definitive“, o demnitate şi un risc care mi-o făceau atît de dragă şi de necesară. Nu puteam să nu mă gîndesc însă că mă molipsisem, sau adoptasem, „ca să-i răspund cu aceeaşi monedă“, stilul ei decis, atunci cînd, furios la culme, o anunţasem că divorţez după ce lansase observaţia: „Cred că eşti singurul din generaţia ta care nu foloseşti Viagra!“. Reacţie, ca şi gestul ei de a trînti receptorul, ca şi atîtea altele de acest gen care le precedaseră, de ambele părţi, în total dezacord cu modul de funcţionare a vieţii noastre conjugale.

Trăiam de mulţi ani într-o căsnicie „liberală“, poate mai corect ar fi fără ghilimele, în care fiecare îşi cultiva prieteniile sale, „fără nici un amestec din afară“, precum statele sau cantoanele dintr-o confederaţie modernă. Singura grijă era ca aceste relaţii să nu reprezinte o lovitură sub centură dată partenerului în acest meci de lungă durată. Cred că eu o pusesem prima dată în faţa unei situaţii noi, angajîndu-mă într-o legătură amoroasă. N-o anunţasem dinainte, cum se spune că fac suedezii, nici pe parcurs nu-i dădusem să înţeleagă cum stau lucrurile, aşteptasem ca timpul să-şi facă lucrarea. Iar comportarea mea, după ce o analizase probabil în toate articulaţiile şi consecinţele, o determinase să accepte situaţia, cu gîndul, rapid pus în aplicare, că a venit într-adevăr vremea să ne eliberăm de rigorile anumitor obligaţii reciproce, acestea fiind nişte prejudecăţi şi nimic mai mult.

Dragostea noastră nu dispăruse, dacă vreţi să mă credeţi, fără să uitaţi că nu propun nimănui acest model, nu-l consider mai bun ca acela „clasic“, ci doar adecvat unor perechi a căror legătură legală a trecut de jumătatea termenului maxim de prescripţie din dreptul civil, cum glumise Dora,

apelînd la o formulă din domeniul ei de activitate. Îţi trebuie o anumită energie interioară, sau „nesimţire“, ca să respecţi regula jocului. Mai ales: să nu încurci iţele! Asta deoarece ne petreceam nopţile în patul conjugal, cu foarte rare şi justificate excepţii, ne îmbrăţişam fără ezitare cînd ne cuprindea dorul, voiam doar să ne simţim liberi şi să nu ne minţim.

Iar asta nu se întîmpla prea des şi nici nu producea tulburări în cuprinsul preocupărilor şi grijilor noastre comune. Nu ştiu ce s-ar fi întîmplat dacă am fi avut copii, dar nici unul nu dorea să aibă moştenitori, iar dorinţa de a cunoaşte cauzele infertilităţii şi a le trata nu intra în programul căsniciei noastre. Mă simt tentat să afirm că eram mulţumiţi că evitam minciuna pe care se întemeiază îndeobşte cuplurile adulterine, cu mult mai multe decît rezultă din găunoasele statistici. Înţelegerea mutuală se cristalizase treptat, nu simţeam nevoia, nici pomeneală, să ne confesăm altora şi nici între noi nu discutam acest subiect delicat, în care orice accent greşit poate fi fatal. Iar dacă divorţul nu s-ar fi pronunţat pe baza unui acord care nu prevedea enunţarea cauzelor despărţirii, nu m-aş fi simţit dator să pun pe hîrtie, fie şi într-un text ce respectă normele literaturii de ficţiune, acest aspect discutabil al vieţii intime. Fiecare cu secretele sale, pe care le duce în mormînt de cînd există lumea civilizată, iar bietele femei nu sînt lapidate (decît în Iran) fiindcă au cedat unui impuls, ce nu-l exprimă doar pe diavol, ci şi pe bunul Dumnezeu.

Totuşi mă înfuriasem, desigur prins pe picior greşit, atunci cînd ea dăduse glas impresiei despre ajutorul pastilelor inventate în sprijinul potenţei, precum ochelarii în acela al vederii. De unde aprecierea implicată în acel „Cred că eşti singurul din generaţia ta care…“? Îi controlase pe toţi, adunase informaţii demne de încredere privind acest capitol al vieţii moderne ori doar voia să mă stîrnească, să obţină mai mult decît ofeream

din înclinaţie naturală, cum se spune, „în ciuda vîrstei“? Mi se părea insuportabil, fie şi ca simplă şi nevinovată glumă.

Un singur episod nostim şi edificator s-ar cuveni adăugat înainte de a pune punct acestei explicaţii narative. Ne-am nimerit, la un concert dat de Perlmann la filarmonică, fiecare cu alt însoţitor. Dora era împreună cu simandicosul şef al departamentului juridic al băncii la care lucra de peste două decenii, o pereche atît de „în afara oricărei bănuieli“, cum mai mult nu se poate închipui. Biletele fuseseră obţinute cu mare dificultate, iar fiindcă soţia acestuia, avocată de prestigiu, fusese nevoită să plece la o dezbatere peste hotare, îi propusese doamnei mele să accepte invitaţia lui. Cum să refuze?

Eram cu o ziaristă de vîrstă mijlocie venită din Serbia, care lucra la un post de radio din Zrenjanin, un oraş de care nu auzisem şi al cărui nume, mi-a spus, era acela al unui erou al partizanilor conduşi de Tito. Ce căuta la noi nu pricepusem prea bine, dar o interesau toate emisiunile, rămînea opt-zece ore în redacţie, cerînd mereu explicaţii în franceză, singura limbă în care ne puteam înţelege. Era destul de ştearsă, slăbuţă, cu un păr foarte rărit, strîns în codiţe, avea un aer de gospodină şi o privire neutră, de aceea am rămas destul de descumpănit cînd, foarte politicoasă, mi-a cerut s-o însoţesc la hotelul modest de pe Hayarkon unde locuia.

Credeam că voia să stoarcă în continuare informaţii, chiar şi după orele de program, despre stilul nostru de lucru şi problemele care ne preocupau; nici pomeneală, s-a dovedit o amantă de o dăruire şi o fantezie ieşite din comun, cu un corp atrăgător, efect subliniat de imposibilitatea de a prevedea „în civil“ o asemenea traiectorie. Sînt o fire pudică, nu-mi place să relatez detalii intime, pot doar să spun că ne-am potrivit în aşa măsură, încît petrecerea cîtorva ceasuri de seară cu ea s-a transformat în obicei, prelungit pe tot timpul „stagiului“, adică aproape o lună, timp în care m-a asigurat,

deşi nu-mi recunoşteam nici un merit, avînd o bărbăţie cînd bună, cînd rea, în funcţie de parteneră şi de dispoziţia de moment, că „a fost perfect“.

Făcuse rost, prin consulatul lor, de bilete de favoare la acel spectacol rîvnit, astfel că, direct din aşternut, după ce i-am văzut de cîteva ori albul ochilor şi i-am înregistrat apoi surîsul satisfăcut şi ţigara suptă cu sete, am pornit în căutarea artei, ca un cuplu bine sudat. Sîrboaica, al cărei nume uite că-mi scapă, chit că oraşul de baştină l-am reţinut, n-a avut nici o tresărire cînd am făcut corect prezentările, nici Dora n-a simţit în ea altceva decît o colegă din Balcani, chestia avea un aer de o normalitate ireală. Singurul zdruncinat a fost bătrînul jurist, căruia i s-au aprins obrajii de jenă, ca şi cum ar fi luat asupra lui întreg păcatul promiscuităţilor din lume şi ar fi preferat să intre în pămînt de ruşine. Îşi cerea scuze pentru că a creat un incident regretabil, voia să ne convingă, el, de lipsa de gravitate a situaţiei, glumea căznit pentru a „schimba atmosfera“, iar noi, oameni fără suflet, nu încercam să-l liniştim.

A fost una din cele mai izbutite nopţi de amor cu Dora, ea a ajuns ceva mai devreme şi m-a întîmpinat cu braţele larg deschise, s-a grăbit să-mi ceară în engleză: „Iubeşte-mă!“, fiindcă de franceză probabil mă săturasem, relatîndu-mi în pauză că a fost cu neputinţă să potolească temerile şefului, obsedat de consecinţele fatale ale dramei şi avertizînd-o că se va purta cu ea cît mai rece şi distant cu putinţă, pentru că „lumea e rea şi un fleac poate provoca un dezastru şi conturba destine“. Eram amîndoi într-o stare de bună dispoziţie agitată, convinşi că avem dreptul să ne distrăm de minune.

5. Rolul Linei

Revenind la prezent, după ce am întors problema pe toate feţele, am înţeles că nu există altă soluţie decît să merg şi să sun la uşa „ultimul domiciliu comun al soţilor“, cum se spune în justiţie, pentru a o convinge pe fosta mea soţie să accepte scuze, iar după aceea să purcedem împreună la pregătirea vizitei dificile care ne aştepta pe amîndoi, dar mai ales pe mine. Încercarea de a acţiona pe cale telefonică, evitînd s-o iau prin surprindere pe biata femeie, avea avantaje evidente, dar nu putea fi pusă în practică după ce fusese eliminată „definitiv“ prin trîntirea iniţială a receptorului, zgomot ce devenise mult mai clar ca orice avertisment serios.

Aş fi apelat la Theo, dar, după întîlnirea din insulă, numele său era similar cu propunerea de împăcare, căreia nu-i venise timpul nici măcar pentru a fi respinsă de vreme ce acum acţionam pentru o cooperare pe termen scurt, limitată tematic, ce ar fi putut reprezenta un pas în direcţia unei păci deocamdată reci, cum era caracterizată aceea cu Egiptul. Cei doi jurişti se vedeau, chiar dacă nu în intimitate, făceau schimb de impresii, iar faptul că ea nu apelase la dreptul legal de a se apăra singură la divorţ însemna, că prost nu eram, intenţia de a-i încredinţa agentului turistic întreg contenciosul acestei drame familiale.

Am pornit la drum cu inima strînsă, deşi puţin îmi păsa dacă Raul va afla ori ba de despărţirea noastră, era un tip care trecuse ca gîsca prin apă prin trei divorţuri de calibre diferite, cred că nu mai ştia cînd e căsătorit şi cînd nu, fără a mai vorbi de logodne şi legături cu aspect matrimonial ce făcuseră parte, încă din tinereţe, din arsenalul afacerilor sale sentimental-carieriste. Avea copii, aşa rezulta din biografiile tipărite, după modelul lui Ingmar Bergman, plătea îndemnizaţii de întreţinere, iar uneia dintre foste, vezi nelipsitul capitol „trivia“ din presa galbenă, pensie viageră. Dar trebuia să mă văd din nou cu Dora, să găsesc un limbaj pe marginea prăpastiei, fiecare vorbă ori intonaţie conta, iar înainte de toate să reintru, acum, fără a

da semne de nelinişte, în casa unde ne visaserăm visul fericirii, al convieţuirii „la bine şi la rău“.

Nicicînd blocul nu mi se păruse atît de sumbru şi bătrîn, poate asta e impresia firească a oricărui ins care revine pe urmele trecutului, mai ales a unuia ca mine, lipsit de nostalgii facile şi de exaltări emoţionale, încît mi-am zis că revederea unei fiinţe de care eram, ei da, definitiv legat va anula efectul sinistru provocat de ziduri şi mobile. În primul moment împrejurările mi-au fost nefavorabile, ascensorul era defect, iar urcarea celor patru etaje, cu becurile chioare şi casa scărilor nu doar scorojită, ci chipurile şi reparată, mi-a accentuat senzaţia iniţială. Totuşi, din clipa cînd s-a deschis uşa, iar ea m-a întîmpinat, rezervată, dar cu căldură, m-am liniştit; nici vreun semn de supărare sau de surprindere, aşa cum mă aşteptam, dar nici vreun exces de bunăvoinţă, cum iarăşi mă temeam.

— Se vede că lipseşte o mînă de gospodar în blocul ăsta, am glumit.

— Ar fi fost vremea ca o gospodină ageră să pună mîna pe hăţuri! A trecut epoca femeilor lipsite de iniţiativă, care se pierd îndată ce rămîn singure.

În timp ce, fără să mă întrebe ce doresc, turna în pahare coniac, dintr-o sticlă din vremea comună, s-a apucat, fără trecere, să-mi povestească despre o nouă cunoştinţă, o pictoriţă, care o invitase în locuinţa pe care şi-o construise pe una din înălţimile ce înconjurau Ein Hod, legendarul sat al artiştilor, cu o grădină de vis, „totul făcut şi îngrijit numai de mîinile ei“.

— Trăiesc acolo ori vin pentru perioade de lucru admiratori ai fondatorului aşezării, Marcel Iancu, bucuroşi să întîlnească o bucureşteancă bine coaptă şi lipsită de prejudecăţi ca mine, chit că profesia de avocat le e antipatică, iar asta m-a făcut să mă simt bine şi s-o invidiez, invidie pozitivă se spune, pe gazda mea, o femeie aşa cum ar avea urgentă nevoie şi bietul nostru bloc!

— N-am mai fost de mult acolo, mi-ar plăcea să mergem împreună la un sfîrşit de săptămînă, să văd şi eu cum stau lucrurile, m-am trezit eu propunînd reluarea legăturilor diplomatice. Să revenim la oile noastre. Cînd apar frăţiorul şi surioara?

A scos o broşură ca aceea pe care o citisem în Cipru, cu extrase din presa internaţională, cronici de spectacol şi interviuri cu prestigiosul dramaturg, mi-a întins-o şi a spus oftînd:

— Nu numai pe artiştii plastici ori pe scriitorii care trăiesc acolo i-am invidiat, dar şi pe acest prieten al tău, care, uite, se bucură de un asemenea prestigiu internaţional!

— Ai citit ce se scrie despre el şi te-a umplut de admiraţie, am remarcat ironic. Am avut şi eu în mînă o asemenea broşură, chiar zilele trecute, cînd am fost reperat în munţi de amicul nostru Theo, dar mi-a făcut o impresie proastă, de gogoaşă artificial umflată. Astfel de elogii, fără a mai vorbi de lăudăroşenia lui Raul însuşi, au un aer de reclamă penibilă, care te face ridicol. Văd că reacţia ta e complet opusă, am remarcat cu tristeţe. Crezi probabil că sînt pornit împotriva succesului său, biet jurnalist pensionar ce sînt?!

— Am mai discutat cîndva acest subiect şi îmi amintesc că te-a înfuriat în special faptul că se preface a nu fi evreu, ba chiar face declaraţii subtil antisemite! Asta m-a dezgustat şi pe mine, poziţia omului care-şi permite să ne judece cu un aer de superioritate aşa-zis obiectivă, dar în rest…

— Greu de spus dacă succesul şi minciuna sînt legate între ele în cazul lui ori se influenţează reciproc, dar impresia de ansamblu e profund neplăcută!

A rămas pe gînduri, nu ştiu dacă din pricina afirmaţiilor mele ori fiindcă îşi dădea seama că discuţia a ajuns într-un punct mort, date fiind opiniile diametral opuse ale interlocutorilor, în ambele cazuri erau dovezi de

inteligenţă sau bun-simţ, iar eu n-am avut cum să mă lămuresc: a sunat telefonul şi gazda mi-a întins receptorul. Era Raul, ajuns deja la hotelul tel-avivian unde se afla de ieri Lina, astfel că, roşind, ca omul prins în flagrant delict, adică una spune, alta face, am răspuns salutului său super-amical:

— Şi eu mă bucur de nesperata reîntîlnire!

Apoi gazdei:

— Ce era să fac, să-i trîntesc receptorul?!

A fost a doua gafă, sensul întrebării iritate fiind: „Eu sînt un om civilizat, nu ca tine, draga mea!“.

Nu s-a supărat, am ciocnit paharele şi nu ne-am grăbit să le golim, maestrul putea să mai aştepte. Funcţionara de la recepţie ne-a condus în holul cel mare de la parterul luxosului hotel, unde zeci de mese, dispuse în jurul unui superb bazin cu apă de mare, aşteptau zadarnic clienţi. Dora mi-a arătat-o mai întîi pe surioară, care se zbenguia în spuma albăstrie împreună cu un domn cu ochelari şi cu o impresionantă chelie, apoi masa cea mai îndepărtată de intrare, unde lumina lampadarelor abia ajungea, la care putea fi văzut Raul, răsfoind, judecînd după dimensiuni, un album de picturi.

Am făcut semn de salut Linei, ne-a răspuns cu strigăte voioase, iar asta l-a determinat pe frăţior să se ridice şi să vină în întîmpinarea noastră. Am avut senzaţia că noi sîntem musafirii săi, şi nu invers, ceea ce reprezenta prima, exterioară, falsificare a situaţiei de fapt, dar n-avuseserăm încotro, căci a insista să vină la „noi“ ar fi fost şi mai rău. A sărutat ceremonios mîna doamnei, m-a cuprins în braţe şi m-a pupat cu zgomot pe amîndoi obrajii, ca să nu fie nici o îndoială cît de bucuros este, am roşit ca un adolescent şi m-am grăbit să pun capăt efuziunii excesive, iar el a remarcat fără supărare:

— Niciodată nu m-ai lăsat să-mi manifest în public sentimentele faţă de tine!

— Nu e frumos între bărbaţi, m-am apărat.

— În lumea teatrului, unde trăiesc de cînd mă ştiu…

— Aşa este. Dar noi, ceilalţi, sîntem refractari la aceste norme, vreau să spun că ne lipseşte antrenamentul, fiindcă în rest vă admirăm şi vă invidiem pentru comportarea liberă din acea lume la care nu avem acces.

— Ce limbaj ceremonios, a spus zîmbind. Ca o replică dintr-o piesă de salon.

Ne-a condus la masa unde, într-adevăr, cerceta un album cu schiţe de decor al unui cuplu de artişti celebri, prefaţat, după cum ne-a arătat, de prietenul nostru Tomiţă, a chemat chelnerul, iar după ce noi am comandat în continuare coniacul cu care porniserăm de-acasă, iar el un nou pahar cu apă minerală, ne-a informat:

— Mă tot lupt să-l conving să mai colaboreze la punerea în scenă a lucrărilor mele, dar refuză categoric. Declară că a revenit la arhitectură, dar mă tem că nu vrea să apară în postură de subaltern, ceea ce e cu totul împotriva concepţiilor mele regizorale, în faţa noii sale soţii, o tînără foarte inteligentă şi ambiţioasă. O cunoaşteţi?

— Am întîlnit-o recent, desigur întîmplător, adică nu a fost ceva programat.

Dumnezeu ştie de ce am amestecat în acest fel adevărul cu minciuna, mă gîndesc desigur că, în mod absurd, voiam să ascund ce şi cum „bîrfisem“ despre el, ce loc important ocupase în conversaţiile din Cipru.

— Cu ce ocazie pe aceste meleaguri? am găsit cu cale să mă interesez.

Doar nu pentru a se vedea cu noi venise, acum cînd „nu mai era iubit ca altădată“, desigur după ce îi avertizase pe localnici despre politica imperialistă de cuceriri şi de apartheid, definise statul ca imperialist şi dictatorial, deplînsese influenţa nefastă a marii finanţe internaţionale, din pricina căreia nu mai era jucat de trupele controlate de naţionaliştii evrei,

considerase că plecarea în Israel e o trădare, lipsă de patriotism, lansase atîtea opinii dezinhibate care-i aduseseră un certificat oficial de antisemit de tip nou!

A urmat o lungă şi destul de confuză explicaţie, expusă pe un ton moale şi cu voce joasă, doldora de reveniri sau simple repetări, ca şi cum n-ar fi fost sigur că înţelegem cum stau lucrurile, probabil, nu-i exclus, fiindcă ne considera şi pe noi intoxicaţi cu sloganurile care asimilează criticarea Israelului cu neo-antisemitismul. Aşa cum trebuie să procedeze un romancier, chit că abia deprind acest meşteşug, las deoparte ideologia pentru a face loc faptelor. A înfiinţat, împreună cu un savant arab, profesor la Londra, folosind donaţii particulare, spre a nu fi acuzat, după obiceiul locului, de slujire a terorismului statelor din „axa răului“, o formaţie de teatru alcătuită din palestinieni şi israelieni, în proporţii sensibil egale, cu participarea unor actori şi regizori iubitori de pace din unele ţări europene şi de pe continentul american.

A pus două condiţii (cînd te-ai fript cu ciorba, sufli şi-n iaurt): să nu fie jucată de acest ansamblu nici una din piesele sale, indiferent dacă are ori ba conţinut politic, pentru a se elimina vreun soi de interes personal, iar în al doilea rînd, să nu intre în repertoriu decît piesele autorilor clasici, valori recunoscute în întreaga lume, iar punerile în scenă să evite orice trimitere la actualitatea fierbinte, orice sugestie ambiguă, chiar dacă nu se referă la conflictul local, ci la alte situaţii controversate.

Spectacolul inaugural era programat pentru seara aceea la un teatru din Ierusalim, ar fi bucuros dacă l-am însoţi, desigur dacă nu ne temem de forţele care se opun cu violenţă cooperării interculturale şi au ameninţat că nu vor asista cu braţele încrucişate la această provocare, căci aceşti extremişti nu se lasă înşelaţi de faptul că se va juca *Furtuna* de un anume Shakespeare.

Sincer să fie, ar fi preferat să nu se înhame la o asemenea acţiune după cîte a avut de suferit pe nedrept, dar s-a jenat să refuze o propunere venită din partea profesorului londonez, un admirator al operei sale, care n-a ezitat, în perioadele dificile prin care a trecut opera sa, bună-rea, cum s-a nimerit să fie prin voinţa zeilor, să-l susţină, chiar şi financiar, deşi nu e un om bogat. El, Raul, nu este un fricos, aşa cum nu este antisemit, dovadă fiind chiar prietenia noastră, şi nu poate face altceva decît ce îi dictează conştinţa de artist al acestui secol.

— Condiţiile puse de tine reprezintă o limitare gravă a libertăţii de creaţie!

Constatarea aparţinea Dorei şi fusese formulată cu o fermitate care m-a surprins.

— Uneori eşti obligat la asemenea restricţii. Din păcate, a replicat el.

Uitasem de Lina, dar ea nu ne uitase. A apărut deodată lîngă noi, înveşmîntată într-un halat alb şi pufos, care-i lăsa la vedere pulpele tinere şi vînjoase. Din păr i se scurgea apa, dar asta nu părea s-o incomodeze; ne-a îmbrăţişat pe amîndoi deodată, rîzînd în hohote pentru că noi ne feream de umezeală.

— Arăţi superb, am declarat cu toată sinceritatea. Dar unde ţi-a dispărut cavalerul?

— E bătrîn, dar foarte simpatic, m-a asigurat, arătînd cu degetul în direcţia liftului.

— Nu ştiu ce m-aş face fără iubita mea surioară. Ea nu mă lasă niciodată la greu, a venit special ca să-mi fie alături. Iar aici, acum, aveam mare nevoie de prezenţa ei!

— Peste o oră plecăm la Ierusalim, aşa că am pus capăt hîrjoanei şi urc să mă pregătesc. Mergeţi şi voi? Înţeleg, însă eu nu mă tem de agresori, în Grecia, ca şi aici, ştiu să-i pun la punct, acţionez ca un dresor de circ! Pe

soţia ta o s-o rog să mă însoţească, să mai pălăvrăgim, iar cei doi prieteni de-o viaţă să poată depăna amintiri de neuitat!

— Arăţi superb, am repetat.

6. Un premiu important

Chestia cu trupa de teatru internaţională nu era decît un pretext pentru vizita fratelui şi surioarei, o faţadă, machiavelism curat. Nicicînd nu voi afla cum a fost pusă la cale construcţia de interese, căci asemenea dedesubturi rămîn de-a pururi secrete, chiar şi după ce documentele politicii oficiale devin publice. Dar nu pentru o simplă iniţiativă de pace se deplasase el din America, ea din Salonic, după cum mi-a relatat Dora, cînd am condus-o acasă, apelînd la spusele relativ bine învăluite ale Linei. Micuţa grecoaică apelase la teoria evenimentelor paralele – era să spun: a vieţilor paralele –, ridicînd cu farmec un colţ al cortinei, pentru a ne lăsa să întrevedem ce se pregăteşte în culise.

Spre deosebire de Lina, care era abordabilă, accesibilă, cu un cuvînt delicios, inventat de acelaşi Toma: disponibilă, răspîndind favorurile cu graţie şi cu o risipă de nabab, Mina, fără a se situa la polul opus, deşi numai cu un an mai mare, părea să aparţină altei generaţii, mai chibzuită, mai preocupată de relaţia dintre scop şi mijloace. Cea dintîi mă primea fără mofturi, cum am mai spus, în intimitate, deşi nu eram decît o amintire sentimental-senzuală, un ins de la care n-aveai de obţinut nimic. Asta nu însemna că n-avea fronturile ei de luptă, în armata „succesului meritat pe deplin“ de fratele ei vitreg, mîndria familiei.

Nu trebuie înţeles nici că sora cea mare acţiona ca un slujbaş orb, ca un buldozer ce trece peste redute importante, capabile să opună rezistenţă, dar

şi peste cazemate cvasi-abandonate, unde se află doi-trei ostaşi răniţi ori dezarmaţi, ba chiar era uneori mai eficientă decît mezina. Pe scurt, rămîne o enigmă cînd avea ori nu chef această femeie clocotitoare şi cu o personalitate conturată să intre în acţiune. Raul era un frate iubitor şi moral, care nu-şi folosea surorile pentru obţinerea notorietăţii sau avantajelor artistice, fetele fiind izvoare de iniţiativă personală, adesea mai bine informate decît el unde şi cu ce efect se cuvin concentrate eforturile, făpturi voluntare în ambele sensuri ale expresiei.

Mina nu pornea la atac decît atunci cînd erau în joc interese majore, mize mari, iar în rest se ocupa de centralizarea textelor de şi despre dramaturg, cu un accent pe acelea care puneau în lumină valoarea acestuia, mai ales acum, cînd cei care-i contestaseră cîndva meritele şi înălţimea staturii se mulţumeau să-l neglijeze, să-l treacă cu vederea, să-l considere un caz clasat. Dacă acum ţara noastră se bucura de prezenţa Linei, după cum îi mărturisise Dorei, faptul se explica prin aceea că peste cîteva zile intra în deliberare, sub egida Universităţii metropolitane, juriul care acorda pentru prima oară Premiul Celor Cinci Continente, în valoare de un milion de euro, stipendiat de un bogătaş ce nu-şi deconspirase identitatea, pentru a încununa meritele unei personalităţi recunoscute pe întreg globul.

Dificultatea opţiunii juriului, exprimată şi prin componenţa eterogenă a acestuia, se datora sferei largi ori poate impreciziei acelor merite, ce puteau fi dobîndite în orice domeniu de activitate, de la cultură şi ştiinţă pînă la sport şi divertisment, o egalizare a planurilor preluată din sfera celor cinci cercuri olimpice. Iată, de pildă, domnul din piscină, a cărui chelie fusese stropită jucăuş sub nasul nostru, era un cunoscut savant de la institutul din Rehovot, un centru de cercetare de nivel internaţional. De altfel, lista membrilor juriului fusese publicată tocmai pentru că era vorba de nume

sonore, oameni incoruptibili, ceea ce oferea o imagine a însemnătăţii pe care premiul urma s-o capete, dincolo de frumoasa sumă ce îl însoţea.

În loja teatrului din Ierusalim, în vreme ce publicul se va ocupa de meandrele *Furtunii*, surioara se va afla alături de soţia prezidentului acelui for, o belgiancă implicată direct în constituirea trupei de actori de pe cele două baricade ale păcii. Era necesară foarte multă diplomaţie pentru a nu trezi suspiciuni unor persoane care vor participa la votul secret al juriului, pornind de la propuneri, de asemeni cunoscute publicului, în total o sută de inşi, printre ei aflîndu-se şi Raul al nostru. „Misiune imposibilă", apreciase Dora, în vreme ce gîndul meu, hoinărind haotic, se întorcea în timp la bossul Aurei, care trebuia să obţină favorurile elitei comuniste pentru a continua să fie demnitar de rang înalt, domeniul de activitate nu avea însemnătate în ierarhia nomenclaturii lui Gheorghiu-Dej.

— N-aş fi crezut că e jucat şi în Africa! Înseamnă că dialogurile sale interesează publicul de acolo, o zonă atît de străină de aceea în care s-a format.

— Credeam că un specialist în politica internaţională nu exprimă asemenea mirări!

— Politica e una, arta e cu totul altceva, doar uneori drumurile lor se întîlnesc.

— Îmi amintesc că ai fost de cîteva ori trimis ca reporter pe continentul negru. Dacă nu cumva ai petrecut cu vreo amantă într-un hotel din Haifa, urmărind şi comentînd evenimentele după ştirile de la radio şi televiziune!

— Cine mai ştie, am declarat vesel. Bună părere ai despre mine!

— Fiindcă am rămas buni prieteni, cel puţin eu aşa simt, dă-mi voie să te consult într-o dilemă cu caracter intim! În satul artiştilor am întîlnit un tip extrem de interesant care mi-a propus, înainte de a mă atinge, să vin să locuiesc împreună cu el. „Nu pot", i-am răspuns, „e prea departe de Tel

Aviv, n-am chef să mă trezesc cu noaptea-n cap pentru a ajunge la slujbă“. Dar am rămas uluită că am ajuns să mi se facă asemenea propuneri. Nu am şi n-am avut prejudecăţi în acest domeniu, totuşi…

— Vrei să afli opinia mea?

Am reacţionat cu nedisimulată iritare, era să-i spun: „un caz tipic pentru o divorţată care se apropie de vîrsta pensiei!“.

— Nu mai e vreme de mofturi sentimentale!

— Nu e momentul s-o faci pe apărătorul onoarei mele, nu despre asta e vorba.

După această severă punere la punct, a urmat o tăcere jenantă, apoi Dora şi-a reluat povestirea, cu acelaşi ton (şi conţinut) prietenesc:

— A simţit că îl plac, un tip în genul tău, cu farmec bărbătesc, iar eu nu m-am prefăcut, nici n-am protestat. Poate că e cazul să dau curs propunerii sale, acum şi fecioarele practică viaţa de cuplu, nimeni sau prea puţini se grăbesc cu căsnicia, dar m-a oprit altceva: bea peste măsură, cît am stat în atelierul lui a dat gata o sticlă de votcă, umplea păhărel după păhărel, iar ca să nu fie nimic neclar, a zis la un moment dat surîzînd, arătînd sticla: „Prietena mea devotată, nu m-a înşelat niciodată!“.

— Hai să urcăm şi, la un coniac mic-burghez, să continuăm discuţia, am propus.

Zis şi făcut, numai că o conversaţie cu acest subiect nu duce la nimic, argumentele pro şi contra sînt echivalente şi se anulează între ele în asemenea măsură, încît pînă şi minuscula mea temere, că ea urmăreşte să mă pună pe jar, s-a stins cu jăratec cu tot.

— Ştii ce m-a îngrozit cel mai tare în timpul întîlnirii noastre de la hotel? Imaginea lui Raul cu un pahar de apă minerală în faţă! Omul acesta, care a ingurgitat butoaie de băutură, dacă mă refer numai la cele consumate în prezenţa mea, în minunatele vremuri ale studenţiei sale bucureştene, are

acum ficatul distrus şi interdicţia, ordonată după un tratament de dezalcoolizare, de a se atinge de drogul distrugător!

— Vrei să mă previi că asta îl aşteaptă şi pe pictorul meu, pricepu, greşit, Dora.

— Prostii! O asociere de idei şi un subtext pe care le resping cu indignare!

— Atunci?

— Acea apă chioară era expresia exterioară a unei prăbuşiri lăuntrice. Un om terminat, cu aspectul insului dintr-odată modest şi înfrînt. Cară după el gloriola de odinioară asemeni unei gloabe înhămate la o caleaşcă de muzeu.

— Interviurile de-aici nu lasă impresia înfrîngerii, îmi spuse ea, întînzindu-mi volumul cu extrasele de presă. E o grandomanie în plină ebuliţie! Ca şi goana după alte şi alte premii şi onoruri.

Coniacul consumat ici-colo, votca virtuală a pictorului, amintirea beţiilor crunte din tinereţea lui Raul, oboseala au reuşit să doboare stejarul cu care încă mă comparam, de aceea m-am ridicat, fără o vorbă, ca omul decis s-o ia din loc, iar Dora nu s-a mirat, nu mi-a cerut explicaţii. M-a condus pînă la uşă, m-a rugat să nu mă supăr că n-o să coboare cu mine în parcare, fiind convinsă că n-am uitat să mă descurc cu obloanele şi semnalizatoarele fostei noastre locuinţe. Comportarea aceasta, de o prevenitoare inteligenţă, m-a cucerit. Mi-a alungat temerile „capcanei“, aşa că am cuprins-o în braţe, am sărutat-o pe obraji, cred că şi buzele ni s-au atins o clipă.

7. Prostituate. Interviuri

Îndată ce m-am instalat la volan, moleşeala s-a risipit, astfel că am străbătut drumul din Ramat Aviv şi pînă în Allenby, destul de aglomerat la ora aceea, cu uşurinţă nesperată, într-o stare de relaxare şi bună dispoziţie. Eram atent şi receptam cu încîntare peisajul marelui oraş orientalo-european, cu sentimentul rar al omului care se simte, cum spune Llosa, ca peştele în apă. Un soi de excitare sau răvăşeală tinerească m-a îndemnat să fac un ocol destul de lung, să ajung pe Calea Namir, apoi să intru pe străduţele acelui cartier unde patrulau, ca într-un film, tinerele care făceau trotuarul, un bîlci de fustiţe strident multicolore.

Nu cred că aveam de gînd „să-mi încerc norocul", mă aflam undeva la marginea exterioară a acestei stări, dar mă stăpîneau curiozitatea şi plăcerea spectatorului, dornic să se înfrupte din aventurile altora, tot ce vedeam mă distra tocmai fiindcă nu mă angaja, coapsele pline şi fesele strălucitoare ale fetelor, aplecate peste cîte un parbriz pentru pertractările cu clienţii, vocile lor răguşit-ademenitoare, cheliile celor care, din adăpostul lor cu fotolii elegante, căci nu era un loc ieftin, ci unul de lux, voiau reduceri de preţ ori prelungeau conversaţia anume pentru a se angaja cu ceva mai multă poftă în acel joc cu aspect amoros.

Dar aveam răgaz şi interes nu doar pentru actori, ci şi pentru decor şi pentru personajele episodice, de pildă pentru o femeie solidă şi blondă care, undeva la primul etaj, dincolo de perdelele transparente, într-o baie de lumină, trecea de colo-colo, purtînd tăvi din care ieşeau aburi, supravegheată de un bărbat căruia îi vedeam spinarea, precum şi braţele larg deschise, mîinile în care fluturau două sticle cu băutură. Se interesau oare locatarii de comerţul colorat de pe strada unde locuiau ori erau, foarte posibil, implicaţi în el, şi-apoi unde era poliţia de moravuri dintr-o ţară unde prostituţia era interzisă?

Înaintam încet la vale pe acea stradă povîrnită, continuînd să urmăresc în oglinda retrovizoare spectacolul tocmelilor, o parte foarte distractivă şi de neocolit a acestui comerţ înflorit şi înfloritor, cînd am remarcat că o fată, care-mi reţinuse în mod deosebit atenţia, tocmai se îndepărta, fluturînd dispreţuitor braţul, de clientul cu care discutase. Avea o ţinută şi un mers de felină, păşea dominator, în sandalele aurii cu tocuri foarte înalte, trăgînd cu nesaţ dintr-o ţigară lungă şi subţire, înfiptă într-un ţigaret la fel de strălucitor ca fustiţa. Potenţialul client striga după ea, iar răspunsul negativ era transmis printr-o anume mişcare a feselor.

Curios să văd cum se va isprăvi tîrguiala, am oprit maşina într-o zonă întunecoasă, în afara razei uriaşului reflector ce se legăna pe fire în mijlocul străzii, căci acolo, paradoxal, nu era pericol să fiu reperat de negustorese. Automobilul cu pricina rămăsese neclintit, cu motorul oprit, fata se îndepărtase în căutarea altui client, dialogul părea, dar nu era, întrerupt, negustoria mondenă şi modernă semăna teribil cu aceea de hăinărie de pe uliţa tîrgului natal, ca şi cum timpul se oprise în loc. „Ei, cît o să mai dureze?“, mă întrebam, urmărind fascinat acea pereche decupată din complexa viermuială a locului.

Nu ştiu cît am rămas acolo, mult, îmi amintesc doar momentul cînd m-am trezit din reverie, din totala amorţeală a trupului şi minţii, scîrbit de mine însumi şi de acea mizerabilă curiozitate bătrînească. Am demarat în grabă, ca şi cum fusesem somat să dispar, şi atunci am înţeles că nu există cale de întoarcere la Dora, la acea căsnicie liberă şi plăcută ce se destrămase „din senin“. Cînd am ajuns acasă şi m-am vîrît sub pătură, frunzărind volumul de texte comandat de Lina, am ridicat deodată privirea spre tavan, simţind că am devenit eu însumi un personaj al romanului pe care mă apucasem să-l compun, pentru că n-ai cum rămîne în afară, neangajat, simplu privitor, atunci cînd vrei să clarifici povestea altei vieţi, devii, vrînd

ori ba, prizonierul celuilalt, al lui Raul în cazul de faţă, iar dacă e aşa, atunci poate ar fi timpul să renunţ la acest hobby nepotrivit firii mele, pentru că risc s-o iau razna.

Dar mai era posibilă o revenire la acel punct de plecare după ce gustasem din farmecele şi dificultăţile provocate de incursiunile ieşirii din propria piele şi, înainte de toate, voiam să mă întorc la golul dinainte?!

Am reluat lectura ceva mai liniştit, drept însă că fără pasiunea înfiorată a implicării, manifestată de Toma pe cînd citea, ca un mare actor, declaraţiile făcute, neconştientizînd pieptul prea umflat, de către evreul ascuns în piele de grec.

Cronicile de spectacol şi biobibliografiile erau mai puţine decît în opul anterior, majoritatea spaţiului revenind acum discursurilor la felurite foruri culturale ori pur politice, precum şi interviurilor. Impresia era de treptată împingere a acestui autor, regizor şi animator din prim-planul de interes valoric al scenei internaţionale către scaunul ori fotoliul de activist al unor cauze generoase. Repetările punctelor sale de vedere într-o chestiune ori alta se ţineau lanţ, dînd o senzaţie de sastiseală. Desigur, un cititor al cutărui cotidian din Caracas n-avea cum să-şi dea seama că teoria „teatrului tăcut“ fusese expusă aidoma sau chiar cu sporită pregnanţă în urmă cu doar o săptămînă la o reuniune a dramaturgilor din ţările mediteraneene. Colecţia încropită de Lina dădea la iveală tot ce era cusut cu aţă albă în gîndirea artistică a maestrului.

Ici-colo, drept este, strălucea cîte o idee originală, conturată cu patos real şi cu o inteligenţă ce te făcea să te gîndeşti că omul acesta, cu talent şi forţă de creaţie, ar fi putut să impresioneze „pe bune“ dacă n-ar fi fost umflat peste măsură, pompat ca un balon, atît din interior, cît şi din exterior. Între adoratorii şi adoratoarele lui un loc important continua să-l ocupe Greta, ajunsă acum într-un post important la UNESCO, care se mîndrea cu

sinceritate, a nu ştiu cîta oară, neobosită, cu descoperirea acestei personalităţi de anvergură în Bucureştii bolnavi de socialism de la finele anilor ’60. A zecea oară vedeam în pagină povestea „perioadei de deschidere“, care favorizase receptarea unei opere ce n-avea cum să se impună sub tirania deplină, iar cînd un adevăr ţi se vîră pe gît cu asemenea insistenţă, devine de-a dreptul insuportabil şi are efectul invers celui urmărit.

Semnificativă era şi latura grafică a broşurii ce purta, abia acum observam, numărul nouă. Scenele din spectacole şi portretele actorilor relativ cunoscuţi, ce dădeau imaginea importanţei dramaturgului, erau înlocuite mai nou de tribune şi prezidii, manifestaţii de stradă şi acţiuni de protest.

Cîteva afirmaţii mi s-au părut nostime şi demne de luare aminte, poate fiindcă se băteau cap în cap cu cele anterioare ori pentru că subliniau dubla personalitate a emitentului. În alte cazuri am avut impresia că pînă şi abstinenţa, care mă frapase, nu era integral respectată, căci Raul vorbea cu acea uşurătate pe care o asigură starea de beţie sau drogurile uşoare. Teoria noului antisemitism, spunea el într-un loc, ţine de psihopatologia poporului evreu. Ei vor să se simtă victime, asta le asigură convingerea că au dreptate. Şi-au creat un nou ghetou. E o reacţie masochistă. „Asta e şi cauza sadismului de care dau dovadă faţă de arabi?“, era întrebat atunci. „Impresia mea este că da. Se simt atît de siguri de ei, de puterea lor, încît pot declara ce vor. Neo-antisemitismul inventat e o justificare a victimizării şi a dreptului de a încălca adevărul.“

Era reluată şi chestiunea amintirilor. „Ce impresie aveaţi despre evrei în copilărie, adică înainte de Holocaust?“ Ei, aici e-aici! Dar nici această întrebare nu l-a pus în dificultate: „Mi-am petrecut o parte din copilărie în România. (Cum, cînd, de ce? Astea nu meritau atenţie!) Acolo trăia o mare

comunitate evreiască. Mă jucam tot timpul cu copiii evrei. Totul era normal. Dar în Grecia, cînd am intrat la comunişti, taică-meu a spus că am pactizat cu diavolul. Cum adică? «Evreii, ei au inventat comunismul, o politică a diavolului», a zis el. «Nu toţi sînt de vină», i-am răspuns. «Mi s-a spus că aici, în Grecia, cînd comuniştii din Salonic au urcat în munţi, la partizani, rabinii le-au interzis enoriaşilor să li se alăture în lupta contra naziştilor.» Ca să vezi cît de complicată e chestiunea“, a încheiat Raul.

Mi-am amintit de modul cum îi prezintă Primo Levi pe evreii din Salonic în cartea despre Auschwitz. Într-adevăr nişte „diavoli“. Iar ceva mai departe, prietenul meu îi elogia pe acei evrei complicaţi: „Evreii noştri sînt la fel ca şi grecii, sînt greci sută la sută, le place să muncească, îşi iubesc familia. La şcoală strălucesc, sînt prieteni de încredere, vecini minunaţi. Dar – asta chiar m-a uluit – evreii francezi, o comunitate puternică şi foarte civilizată, nu se identifică cu poporul francez. Nu. Vorbesc perfect franceza. Sînt talentaţi în toate domeniile, dar nu sînt francezi. Mereu se gîndesc să se întoarcă la Ierusalim“.

Brusc apărea într-un loc o întrebare jucăuşă: „Sînteţi un om modest?“. După „rîde îndelung“, o teorie plină de vioiciune despre faptul că, în lumea de azi, modestia este considerată un defect. Dacă eşti modest, ocupă-te de contabilitate! Totuşi, totuşi, el personal nu suportă grandomania deşănţată, e dezgustat de vanităţile deşarte, dar şi, din partea cealaltă, de falsa smerenie a unor artişti altminteri valoroşi. Trist este, dar n-ai ce face, că artistul modest din fire trebuie să accepte faptul că e dator să recurgă la platoşa luptătorului pentru a se impune şi a fi cunoscut şi recunoscut. „Nu mi-aţi răspuns la întrebare!“ „În ce mă priveşte, am fost obligat să mă lupt cu o nepăsare structurală, care mi-a dat mult de furcă în prima perioadă de creaţie, dar şi acum îşi mai arată uneori colţii (rîde iar), pînă reuşesc să o dobor!“

„Nu s-ar spune, probabil că e foarte bine ascunsă! Mi-aţi rămas dator în chestiunea modestiei!“ „Am încercat să mă apăr, dar văd că nu vreţi să mă cruţaţi. Sînt foarte modest, recunoaşterile oficiale mă stingheresc, le evit, în orice caz nu le caut, nu le rîvnesc, în special datorită faptului că mă trag dintr-o familie de spirite care nu s-au bătut cu pumnul în piept, exemplele cele mai grăitoare fiind Kafka şi Musil. Nici un mare artist nu face paradă de valoarea sa, nu se laudă, nu se impune cu forţa acolo unde nu este dorit, îşi vede de drumul său. Acolo, la masa de scris, se decide destinul său în istorie. Cu posteritatea nu te poţi aranja, iar în rest, cu prezentul…“

8. Interludiu

Găsesc pe Internet, printre zecile de meditaţii asupra înţelepciunii dictonului „Cunoaşte-te pe tine însuţi“, preluat de genialul Socrate de pe frontonul templului din Delphi, unele de mare profunzime filosofico-teozofică, altele frizînd imbecilitatea ori simpla mediocritate, o interpretare seducătoare şi importantă pentru mine: la această cunoaştere nu se ajunge decît pe calea relaţiei de fiecare zi cu ceilalţi, în cuprinsul vieţii sociale, singura experienţă umană cu-adevărat revelatoare. E o problemă care mă preocupă încă dinaintea momentului cînd am aşternut pe hîrtie primul rînd al acestei povestiri.

Dacă m-a apucat cheful de a compune acest roman experimental, de ce să nu-l consacru propriei mele existenţe, cu intenţia de a extrage înţelesuri pe care numai scrisul le permite, de a afla despre mine ceea ce nu ştiam, în loc de a reface cu stîngăcie drumul unui alt personaj, în cazul de faţă al prietenului din copilărie ajuns un nume în dramaturgia contemporană?!

Răspunsul cel mai simplu şi mai comod ar fi că literatura, la care aspir, nu se ocupă decît de ceea ce are semnificaţie, sens, farmec, poate stîrni interesul altora şi, mai ales, are capacitate de generalizare artistică. Propria mea existenţă nu are un asemenea potenţial, o spun şi o gîndesc fără urmă de modestie ori „modestie“. Numai proştii cred că „viaţa lor e un roman“ doar fiindcă li s-au întîmplat tot soiul curiozităţi biografice. Drept este că nici atunci cînd consideră că au auzit o suită de întîmplări extraordinare, trăite de alţii, situaţia nu se schimbă, deoarece, vorba scriitorului englez, romanul începe „dincolo“, după ce se termină subiectul său.

Ca măsură de siguranţă, discutabilă, desigur, am aşternut alături un rezumat a ceea ce i se întîmplă naratorului, în pielea căruia m-am instalat, pentru a prezenta simultan ce mi se pare neînsemnat şi ce mi se pare semnificativ. Iar dacă această intercalare de planuri şi de existenţe, pornite din aceeaşi rădăcină temporală şi spaţială, poate adăuga ceva ambelor căutări, întreprinse cu acelaşi condei electronic, poate voi cîştiga pariul. Oricum, temerile parcă au mai pierdut din intensitate, dovadă că uneori gîndul altuia, întîlnit pe ecranul computerului ori într-o carte, gazetă sau spectacol, devine sprijin sufletesc sau intelectual, îndemn de a continua atunci cînd te cuprind toate îndoielile.

Cu acest sprijin, am pornit către sala unui club sindical, cîndva înfloritor, unde un grup de iubitori de teatru, conduşi de un reputat regizor, puseseră în scenă o piesă a lui Raul. Nu cunoşteam textul, aflasem că e scris în urmă cu două ori trei decenii şi considerat un succes al autorului. Aparţinea perioadei „teatrului tăcut“ şi era povestea unui tiran bîlbîit care, pentru a nu ajunge de rîsul supuşilor, decide să-şi ţină discursurile în limbajul surdomuţilor, ceea ce-i obligă pe curteni, dar şi întreaga suflare a

ţării să deprindă aceste semne de comunicare, să aplaude furtunos cînd era cazul, chit că în restul vremii şi pe ascuns vorbeau între ei ca toţi oamenii.

Piesa m-a „prins“, m-am trezit urmărind cu interes ţesătura de intrigi, o abilă construcţie dramatică, nu doar o înşiruire de situaţii dezlînate, expuse dezordonat, la nimereală, ca la atîţia alţi autori faimoşi, jucaţi pe scenele mari ale lumii. Regizorul găsise, la rîndu-i, o modalitate inteligentă de schimbare a decorului printr-un sistem de deplasare a iluminării, asigurînd astfel un ritm drăcesc al acţiunii, ce dădea o idee despre anormalitatea vieţii colective desfăşurate într-un loc unde toate valorile sînt falsificate. Luat de vîrtej, neglijam stîngăcia jocului actoricesc, chiar cînd erau ratate confruntări ce ar fi devenit memorabile „în mîinile“ unor talente autentice.

Emoţionant era mai cu seamă un cuplu de tineri îndrăgostiţi care, în focul atracţiei reciproce, nu simţeau vitregia „lagărului“ fără sîrmă ghimpată unde-şi trăiau pasiunea, lăsînd impresia că acolo şi numai acolo fusese hărăzită împlinirea destinului lor. Băiatul era de-a dreptul cuceritor cînd încerca să-şi determine iubita să uite cu totul de chinul şi umilinţele hărăzite de totalitarism, stabilind cu ea, numai cu ea, o comunicare prin semne, un veritabil protest batjocoritor la adresa regimului politic; acest sistem era practicat în public cu o naturaleţe nestingherită; muţenia intenţionată o anula în fapt pe aceea decisă prin constrîngere, fără să lase impresia unei simple găselniţe.

Nu ştiu care erau indicaţiile date de autor pentru ca toate „replicile“ să poată fi descifrate de spectatorul obişnuit, dar, la acel spectacol, totul era transcris în ebraică pe un soi de firmă luminoasă computerizată, plasată deasupra scenei, metodă utilizată la spectacolele trupelor străine. Integrarea dintre replică şi interpretare funcţiona perfect, sporind efectul de lume absurdă. Se juca fără pauză, deşi piesa avea trei acte, şi nici un spectator nu dădea semne de oboseală ori de scădere a interesului pentru acţiune.

Deloc surprinzător, reuşita spectacolului m-a dus cu gîndul la romanul de care mă apucasem, alungînd îndoielile ce mă bîntuiseră după întîlnirea cu Siriopol. Iată că autorul nu era interzis în ţara evreilor, cum susţinuse într-un interviu, nici nu se făcea caz de delaraţiile aberante ale acestui „jidan“ antisemit. Eram bucuros că mă eliberasem de temerile subiectivităţii în care prezentasem sau comentasem cariera lui.

Cum somnul nu voia să vină, am recitit cele două capitole inspirate din copilăria şi tinereţea noastră comună, în care accentul era pus pe formarea personalităţii lui Raul, constatînd că multe din elementele portretului său, ca personaj imaginar, erau împrumutate din propriile mele trăiri. Nici n-ar fi putut fi altfel de vreme ce autorul, cum bine s-a spus, pune ceva din fiinţa sa în fiecare din aceia pe care-i descrie, femei sau bărbaţi, tineri sau bătrîni, buni sau răi, veseli ori trişti. Chiar în ticăloşi ori asasini. Le dă viaţă din viaţa lui, reală ori virtuală, altminteri ei n-ar putea respira şi n-ar fi credibili, ar risca să rămînă simple umbre.

Memoria, oricît de solidă şi precisă, păstrează doar frînturi, din care se poate alcătui numai o schiţă sumară, ca un referat pentru serviciul de cadre, ceva uscat, o ciornă din care tocmai adevărul lipseşte. Reuşita piesei pe care o văzusem se datora acelei imaginaţii care, preluînd formula lui Gunther Grass, seamănă cu nişte „foi din ceapa“ pe care o decojeşte scriitorul. Acesta le-a gîndit, au trecut prin fiinţa lui înainte de a ajunge în vîrful condeiului, iar cu cît autorul e mai talentat, cu-atît personajele, smulse din sensibilitatea sa de creator, sînt mai viabile. Nu doar Madame Bovary, ci toate, toţi, uriaşi ori mărunţi, ocupînd sute de pagini sau doar cîteva rînduri, fac parte din făptura autorului.

Cu unele, acesta se identifică vizibil, pe altele le tratează cu aerul că merită dispreţ ori dezgust. Dar, fie că e distant şi ironic sau plin de căldură

participativă, cu toţii au ieşit din „mantaua“ lui, altă cale de a apărea în paginile cărţii nu există.

9. Arestat şi anchetat

Ceva foarte dureros se opune rememorării, aceasta avînd nevoie nu doar de forţa cerută de relatare, ci şi de o anume răceală, un fel de neimplicare psihică, înstrăinarea de tine însuţi.

— Deocamdată eşti ascultat ca martor, cu toate că există destule elemente pentru a te considera complice! Stai jos şi ai grijă să spui adevărul, numai adevărul şi să nu ascunzi nimic din ce ştii, a strigat ea la mine ca într-un film poliţist de serie, îndată ce am intrat pe uşă. Trebuie să răspunzi clar la toate întrebările, orice prefăcătorie e în defavoarea ta şi e de natură să-ţi agraveze situaţia. Numele şi prenumele!

O recunoscusem imediat, fostă colegă de an şi prietenă cu Dora în timpul studiilor de drept. Era mult schimbată în bine, ca prezenţă feminină vreau să spun, maturitatea acţionase favorabil, putea fi considerată frumoasă.

— Cunoşti prea bine faptele, nu cred că e cazul să ţi le reamintesc, deşi procedura mă obligă s-o fac, îţi propun aşadar să intrăm direct în subiect. De acord? Se pare că ai fost ultimul care a văzut-o pe victimă în seara nenorocirii. Mă rog, penultimul. Ţi-am spus să stai jos!

— Mi-ai cerut numele şi prenumele, dar n-am apucat să-ţi răspund, am încercat s-o potolesc, sugerînd totodată că aerul marţial nu-i stă bine şi nu se potriveşte nici relaţiilor noastre, nici instrumentării tragediei. Ori ştii cine sînt, iar întrebarea era pur retorică? Da, sînt de acord să intrăm direct în subiect. N-am văzut-o pe Ahuva de cîteva luni, nu-mi amintesc data şi locul

ultimei întîlniri cu ea. Oricum, nu acolo unde s-a întîmplat tragedia! Dacă ai un motiv de furie împotriva mea, aş avea dreptul să cer alt anchetator, să te recuz, pentru subiectivitate. Nu cunosc termenii, dar cred că înţelegi ce vreau să spun!

A ridicat receptorul telefonului, a cerut, cu aceeaşi voce aspră, să i se trimită un agent de pază care să asiste la interogatoriu.

— Mă poţi trimite în judecată pentru tulburarea bunului mers al anchetei, i-am sugerat. Nu te-am atins, atitudinea mea a fost foarte decentă. N-ai dreptul să-mi pui lacăt la gură. Cheamă pe cine vrei!

M-a cercetat cîteva secunde, avea nişte ochi căprui strălucitori, minunaţi, gene de vedetă, sprîncene de manechin cosmetic. A apărut şi paznicul, poate doar asta aştepta femeia-comisar, căci şi-a reluat întrebările cu aceeaşi fermitate, dar pe un ton potolit.

Mi-a spus că, din depoziţiile vecinilor, rezultă că am fost văzut recent acolo, de aceea ar trebui să fac un efort şi să-mi reamintesc exact cînd m-am culcat ultima dată cu soţia lui János. Nu putem trece mai departe pînă nu clarificăm acest important element, care ar putea fi decisiv pentru comiterea crimei.

— Ai afirmat că aş putea fi acuzat de complicitate. În ce sens?

— Aici doar eu pun întrebări!

— Nu-mi amintesc şi nu vreau să fac o declaraţie inexactă, care să ducă ancheta pe o linie falsă. Am s-o întreb pe soţia mea, nu-i făceam confesiuni de acest gen, totuşi ea ar putea… femeile…

— Nu ne interesează viaţa voastră conjugală.

Aflasem imediat, cu groază şi o anume remuşcare, ce se petrecuse în casa antrenorului. Poliţia obţinuse interdicţia publicării în presă a oricăror amănunte privind asasinatul, aşa că ştirea circulase cu viteza zvonului, ajungînd la noi, la radio, locul de muncă al ungurului, cam după o oră de

cînd trupul sfîrtecat al Ahuvei fusese descoperit. Prima variantă, cea mai la îndemînă, consemna o răzbunare din gelozie comisă de János după ce aflase că soţia îl înşală, ba chiar o surprinsese împreună cu amantul, care izbutise să scape nepedepsit şi încă nu i se dăduse de urmă. Nu puteam să-mi alung din amintire imaginea bărbatului aşezat pe banca de peste drum, cu bărbia sprijinită în pumni, atunci cînd ieşisem de la întîlnire. Dar trecuseră mai mult de doi ani de cînd renunţasem la acea relaţie adulterină, aşa că mă simţeam absolvit de orice implicare.

Nu eram însă atît de lipsit de imaginaţie şi de simţ moral ca să nu fiu cutremurat de acest final sinistru şi să nu fiu dezgustat de propria mea uşurătate, hai s-o numesc, tinerească. Cea mai chinuitoare era impresia că, după ziua aceea de pomină, nu ezitasem să intru din nou în casa blestemată şi să profit cu inconştienţă de farmecele acelei femei pe care n-o iubeam. Cum bine se ştie, jocurile de acest gen, chiar în absenţa unui soţ violent, sînt pline de riscuri de toate genurile prin însăşi natura lor. Sfinţii şi oamenii cu un înalt simţ al onoarei evită ori refuză cu îndîrjire să le practice, însă muritorii de rînd, femei sau bărbaţi, se simt atraşi, excitaţi nu numai de plăcerea propriu-zisă, ci chiar de mersul pe buza prăpastiei.

Peste alte trei zile, varianta respectivă ocupa locul cuvenit în paginile presei de scandal şi nu numai. Se lansase, inclusiv în ziarele prestigioase, ca şi în media electronică, o amplă campanie de condamnare a violenţei în interiorul familiei, al cuplului, acolo unde oficialităţile nu pot interveni prea uşor. Din nu ştiu ce motive, nu fuseseră date publicităţii locurile de muncă ale celor doi nenorociţi, astfel că studioul s-a ferit să prezinte şi să comenteze tragedia. Nu pot uita o glumă sinistră a lui Steve despre afirmaţia că evreii nu-şi bat nevestele: „Ce să le mai bată, mai simplu e să le omoare!“.

Apoi s-a scris că poliţia anchetează şi alte variante, respectiv posibilitatea comiterii atacului de către alt bărbat, furios că a fost alungat de victimă. Nu se mai pomenea de un flagrant delict amoros. Ahuva ar fi fost acolo singură, iar János găsise cadavrul cînd venise s-o conducă acasă ori ea îl chemase, simţindu-se în pericol din pricina ameninţărilor agresorului potenţial.

János fusese mai întîi reţinut preventiv, apoi, se spunea, fusese trimis pentru supraveghere şi diagnostic la un institut psihiatric, iar eu am fost chemat la anchetă după mai mult de opt zile de la asasinat, cînd îmi redobîndisem parţial echilibrul sufletesc, ceea ce explică modul în care m-am comportat la confruntarea cu doamna maior. Figuram ca martor, chiar acest statut mi se părea excesiv de vreme ce nu aveam nici în clin, nici în mînecă, eram curat ca lacrima, un fost ca toţi foştii. „Complice?“ Oare ce mai putea fi şi asta?! După prima declaraţie, frumoasa a ordonat să rămîn la dispoziţia poliţiei timp de douăzeci şi patru de ore, termen pentru care nu era necesară o aprobare specială.

Am protestat zadarnic, apoi i-am telefonat Dorei, care a angajat un avocat cunoscut, iar acesta, venit la arest, mi-a confirmat existenţa unor informaţii obţinute de la vecinii din blocul respectiv, din care reieşea că fusesem văzut de curînd acolo şi nu era exclusă posibilitatea ca eu să fi incitat asasinul să se răzbune. „Văzut“ e un fel de a spune… Femeia care locuia în apartamentul vecin auzise în mod sigur vocea mea, pe care o cunoştea de la radio, căci îmi asculta emisiunile cu sfinţenie, iar soţul ei confirmase identitatea în vreme ce urmărea pe înserat, de la fereastră, silueta „mea“, spunînd: „Ai avut dreptate, el e. Nu l-am văzut de multă vreme pe-aici!“.

— Dar poate auzea de dincolo emisiunea mea, în reluarea de seară! Nu m-ar fi mirat din partea perversei Ahuva să facă amor cu cine ştie cine pe

fondul sonor al comentariilor mele politice! Cum pot fi luaţi în serios asemenea martori?! Seara nu sînt niciodată la studio! Să fiu dus imediat la nebuna de anchetatoare, să se facă o confruntare! N-am pus de mult piciorul în casa aia blestemată. Silueta, văzută din spate, pe întuneric? Pare o glumă de prost gust. Auzisem multe despre imbecilitatea poliţiştilor, dar nu credeam că această ofiţereasă cu experienţă şi cu studii de drept este înapoiată mintal!

Avocatul s-a străduit, şoptind, să mă potolească, spunîndu-mi că aud şi alţii discuţia noastră, acolo sînt infractori de cea mai joasă speţă, care abia aşteaptă asemenea turnătorii pentru a ieşi la raport şi a se se pune bine cu ofiţerii de care depinde dosarul lor.

— Mîine dimineaţă totul se va clarifica. La ora asta nu se fac confruntări.

N-am suportat acest stil de a intra în voie nebunilor:

— Cred că o să fiu condamnat pentru crimă dacă aşa arată justiţia! am urlat.

Omul a ridicat mîinile în semn că se predă şi s-a grăbit să dispară. Era, într-adevăr, singura modalitate de a mă apăra de mine însumi.

Auzisem, citisem, văzusem la televizor tot soiul de critici la adresa arestului preventiv, dar, în halul în care eram, mi s-a părut că situaţia depăşeşte orice închipuire: o înghesuială cumplită, gălăgie, mirosuri insuportabile, aer irespirabil. A fost cumplit. Mutre de borfaşi, zîmbete binevoitoare, de o şiretenie grosolană, se vorbea mai ales arăbeşte, ceva oricum necunoscut, cu multe interjecţii icnite, probabil chiar şi evreii noştri cunoşteau acest limbaj specific. M-am ghemuit pe un colţ de prici, am închis ochii, am încercat să mă domolesc, în vreme ce o migrenă teribilă îmi încercuia creierii, ceva ca dintr-un josnic film de groază!

Imagini cu ocnaşi în lanţuri se încrucişau în mintea mea epuizată, mă crezusem mai rezistent psihic, tot ca într-un roman prost trebuia să recunosc că nu mă cunoşteam pe mine însumi, prea uşor mă prăbuşeam la şocul realităţii, nu exista altă soluţie decît să mă prefac optimist faţă de mine însumi, să-mi dau asigurări că e doar un coşmar!

Revin. Călătoria noastră cu acelaşi autobuz n-a fost inocentă. Ahuva nu-mi făcea vreun semn de recunoaştere, dar nu se aşeza, deşi uneori majoritatea banchetelor erau libere. Ajungea în faţă, intra în vorbă cu şoferul, cu spatele spre mine, dar avînd grijă să-şi expună întregul corp. Îmi fixam privirea pe ceafa ei dezgolită, încîntat de subţirimea tendoanelor şi de fineţea epidermei aurii, urcam către părul bogat, neglijent adunat într-un coc majestuos, apoi coboram de-a lungul spinării fragile, zăbovind asupra feselor mici şi bombate, o contemplam îndelung, ca pe o necunoscută, şi aveam impresia încîntătoare că răspunde afirmativ, consimte şi se lasă îmbrăţişată. Cu această făptură aeriană începeam jocul erotic, iar după ce ferecam uşa de la intrare, mă şi repezeam s-o dezbrac, preliminariile fiind deja consumate, s-ar fi zis, şi din punctul ei de vedere.

Imaginea din autobuz, nu aceea din aşternut, s-a ivit sub pleoapele alipite acolo, în mizerabilul arest, în vreme ce un african, adormit cu fruntea sprijinită de umărul meu, sforăia horcăind, ca un fel de „martor“ al faptului că petreceam noaptea în alt colţ al lumii decît acela unde mă aflam de fapt. M-a cuprins o milă sfîşietoare pentru nedreptatea, rareori mai potrivită expresia: strigătoare la cer, o pedeapsă bestială pentru nevinovata ei dorinţă de a oferi altora farmecele unei feminităţi excitant-fragile. Plătea parcă pentru noi toţi, poate pentru ca să ne putem juca în continuare cu atracţiile tinereţii inconştiente. Vitale, normale. Pierise ca un copil lovit de o maşină condusă cu descreierată viteză.

Dimineaţă, la prima oră, cînd am fost dus din nou în faţa frumoasei ofiţerese, în pofida nopţii albe, am răspuns liniştit tuturor întrebărilor stupide, alt om decît acela care urlase ca un dement în seara precedentă. Către finalul interogatoriului, anchetatoarea mi-a zîmbit, satisfăcută de faptul că dau tot ajutorul pentru clarificarea acelui caz, atît de straniu şi confuz.

Mi-a spus că János amuţise cu desăvîrşire. Poate nu-şi mai amintea nimic ori nu-şi putea explica de ce, după zeci de ore în care veghease debusolat în faţa casei cu pricina, simţise deodată că nu mai rezistă presiunii interioare. Răzbunarea arată altfel, are alte legi. Tăcerea lui absolută obliga poliţia la o instrumentare extinsă şi inutilă, era singura soluţie pentru a nu declara prea rapid încetarea urmăririi penale, de aceea fosta colegă a Dorei, Dora însăşi, avocatul, apoi eu însumi participam resemnaţi la acest simulacru judiciar.

În această atmosferă sinistru-destinsă, am îndrăznit să-i pun frumoasei fără nume întrebarea care mă preocupa cel mai mult şi, culmea, a acceptat să-mi răspundă:

— Pe János, pe soţ, nu l-au văzut vecinii atît de vigilenţi?

— Nu. Nici intrînd, nici ieşind. Cu alte ocazii îl reperaseră, pe cînd sta neclintit pe banca de peste drum, dar în seara crimei, nu! Faptul că a procedat pe ascuns, dacă într-adevăr el este asasinul, ar constitui dovada premeditării. Dar pentru asta ar trebui să ştim ce a făcut în seara respectivă. Or, n-am putut stabili, toate metodele noastre speciale, blînde ori nu, inclusiv intervenţiile psihiatrilor, au dat greş, nimeni nu l-a văzut, nimeni nu vrea să spună ceva despre asta, deşi am extins aria cercetărilor cît ne-a dus mintea!

O declaraţie inteligentă şi completă. Am îndrăznit o constatare, cu conţinut interogativ, dar de data asta n-am mai obţinut vreo reacţie, poate

nici nu era cazul:

— Înseamnă că a luat cu el, în mormîntul amuţirii, toate răspunsurile! Sau, n-ar fi exclus, nici el nu mai ştie cum s-au petrecut lucrurile. Cîteva ceasuri şterse din memorie!

O crimă, într-un sens previzibilă, comisă de un ins lipsit de răspundere legală, care fusese el însuşi supus unui tratament inadmisibil, torturat cîndva de anchetatori, pentru cine ştie ce vină inventată.

Capitolul VI

1. Valuri artificiale

Frumuseţea bazinului placat cu faianţă albastră şi dotat cu o instalaţie de aer comprimat ce imprima apei o mişcare tumultoasă, asemănătoare valurilor înspumate ale mării, era pusă cu-adevărat în valoare abia după căderea întunericului, în special dacă era văzută de pe terasa suspendată a hotelului. Era prima oară cînd Anton Maurer se afla seara în acel loc privilegiat, iar faptul se datora unei invitaţii cu totul surprinzătoare, lansată de „doamna Mirela“, cum continua el s-o numească pe actriţa de la „Giuleşti“, vecina sa de palier şi logodnica oficială a prietenului Siriopol.

Nu, nici vorbă nu putea fi de o nouă relaţie sentimentală, în ciuda „perechii“ pe care o alcătuiau, a orei şi locului unde se desfăşura întîlnirea. Mirela nu doar avusese iniţiativa, dar îi şi dăduse tînărului bine-venite asigurări să nu-şi facă griji în privinţa costului cinei, deoarece suma respectivă avea să fie trecută automat în contul prietenului lor comun, tînărul student grec.

— Te-aş fi invitat la mine sau aş fi venit eu la dumneata, ar fi fost – cu ironie delicată! – mai intim, dar nu dispunem nici unul de spaţiul adecvat unei conversaţii relaxate şi, mai ales, n-aş vrea ca Raul să-şi închipuie cine ştie ce, chit că gelozia nu face parte din arsenalul defectelor sale, încheiase ea comunicarea, cu acelaşi surîs ironic.

După ce chelnerul le recomandase „ce era mai interesant în meniu“, fără să ia desigur în seamă preţurile piperate, căci primise indicaţii în acest sens, dispăru cu comanda, iar Antonel se aplecă peste şina de metal ce împrejmuia terasa, admirînd fascinat şirurile de spumă, puse în valoare de reflectoarele plasate la diverse înălţimi, la fel ca la teatru. Ridică un deget pentru a atrage atenţia partenerei asupra zgomotului de tumult, iar Mirela spuse:

— E natural, asta nu mai e doar o imitaţie reuşită!

În acord cu acest preludiu, de natură să amîne discuţia serioasă ce avea să urmeze (şi să-i pună surdină!), actriţa adăugă, tot în cadrul preliminariilor:

— Aş vrea să repet ce am spus cîndva despre calitatea umană a doamnei Aura!

Musafirul, căci asta era, se înroşi de plăcere şi prelungi tăcerea, aplecîndu-se peste masă pentru a săruta recunoscător mîna gazdei. Nu deprinsese obiceiul acesta în oraşul său natal, dar practica, ba chiar utiliza excesiv acest gest de politeţe după venirea în capitală, însoţindu-l uneori, ca acum, cu „complimente“, iarăşi o achiziţie recentă:

— Ameţitor parfum, discret şi pătrunzător!

— Ai avut mare noroc cu ea. Are o distincţie de cucoană veritabilă, apare în mizerabilul nostru palier cu o naturaleţe admirabilă, în vreme ce eu mă strecor jenată şi umilită, deşi ar fi fost timpul să mă obişnuiesc. Astea sînt condiţiile pe care statul comunist le oferă artiştilor, care ţin la onoarea şi demnitatea lor! În ce mă priveşte, pentru a relua expresiva formulare a unuia dintre regizorii noştri din generaţia veche, nu vreau să roşesc cînd mă rujez dimineaţa în oglindă!

— El zicea, pe bună dreptate, „cînd mă bărbieresc“, ţinu Antonel să dovedească faptul că nu e străin de lumea artei. Dar sînt şi unii artişti care

locuiesc în palate!

— Exact ce spuneam: aceia care slujesc interesele nomenclaturii!

Pentru a evita continuarea acestui dialog, riscant într-un spaţiu public, chiar dacă se aflau în aer liber, iar vorbele erau acoperite de zgomotul valurilor, Anton schimbă subiectul, observînd cu modestie:

— Aura s-ar înveseli auzind cuvîntul „cucoană“. E născută şi crescută la ţară.

— Civilizaţia s-a născut la sat, nu se lăsă bătută actriţa.

— Frumos şi adevărat spus, recunoscu citadinul.

După o pauză care permise chelnerului să plaseze între ei un platou cu apetisante gustări, precum şi elegantele pahare de cristal cu Cinzano roşu, tînărul îşi întinse pe genunchi şervetul de damasc, apoi spuse vesel:

— Raul e un comunist plin de bani, iar noi profităm de generozitatea lui!

— Aşa este, iar asta înseamnă că a venit timpul să-ţi deconspir motivul invitaţiei mele de astă seară. Bănuiesc că ai fost surprins, dar sper că nu ai făcut presupuneri indecente!

— Ştiţi doar că vă stimez şi vă admir, o asigură el şi se aplecă din nou pentru a-i săruta mîna. Nu e o declaraţie de complezenţă, aţi putut constata că n-am îndrăznit să vă fac curte, deşi vecinătatea locuinţelor şi frumuseţea feminină m-ar fi îndemnat poate!

— O rugăminte: renunţă să mi te adresezi la plural! Mă faci să mă simt bătrînă, mă rog, respectabilă, din cauza diferenţei de vîrstă. Cred că sînt leat cu Aura, deci… Sîntem amici, am toată încrederea în tine, de aceea vreau să ne sfătuim. Tocmai pentru că Raul ţine enorm la dumneata, la tine, iar eu mă aflu într-un moment de criză a relaţiei de dragoste cu el!

„Aoleu.“

— Dacă mă refer adesea la Aura, o fac pur şi simplu pentru că vă invidiez. Se vede cît colo că e o dragoste pură, lipsită de interese meschine şi justificări ascunse. În ultima vreme am început să simt, poate greşesc, o anume stinghereală, senzaţia că logodna mea cu prietenul tău Raul şi-a pierdut prospeţimea şi farmecul, deoarece el… e foarte greu să exprim ceea ce simt, el urmăreşte anumite scopuri, vrea să mă folosească drept momeală în vederea stabilirii unor relaţii utile ori atingerii unor obiective sociale. Pricepi ceva din ce spun?

Rămase tăcută cîteva clipe, privindu-l în ochi, după care, neprimind nici un răspuns, îi dădură lacrimile. Mărturisirea era foarte clar exprimată, evidentă era şi durerea sau umilinţa, provocată de necesitatea de a recurge la înţelegerea unui străin pentru o chestiune de strictă intimitate, astfel că Maurer nu îndrăznea să reacţioneze ori nu găsise, luat prin surprindere, un răspuns decent şi adecvat.

— Poate că e doar o impresie, spuse într-un tîrziu, neconvins, cu voce stinsă, răsucind furculiţa în aer. E un om obsedat de pasiunea pentru teatru, are o credinţă în rostul existenţei sale, iar asta îl orbeşte, îi deviază comportamentul. Eu îl invidiez, căci trăiesc de la o zi la alta, fără un ţel, ca majoritatea oamenilor. Mă ocup de cultură, dar îmi lipseşte acel grăunte de nebunie specific creatorului, sînt un consumator şi nimic mai mult.

Era rîndul ei să tacă, la fel de îngîndurată, înţelegeai că aşteaptă „altceva“, nicidecum o asemenea justificare convenţională. Stimulat de faptul că ea nu protestase, Anton îşi luă avînt, pornind pe alt culoar al aceleiaşi demonstraţii:

— O femeie atît de frumoasă, de talentată, de demnă, o spun cu totală convingere, nu doar ca un compliment facil, n-ar trebui să creadă… Aşa mi se pare!

— Problema e alta. Succes la bărbaţi sigur că am, dar cheful de aventuri îmi lipseşte, mi-a pierit. Nu vreau s-o fac pe mironosiţa şi nici nu pretind că nu mi s-a întîmplat să fac uz de farmecele mele pentru a obţine un rol rîvnit.

— Şi-atunci?

Cu toate că jumătate din antreuri rămăseseră pe platou, chelnerul strînse grăbit tot ce era pe masă, explicînd cu voioşie:

— Astă seară vă tratez cu morun la grătar, nu-l putem lăsa să se răcească!

Era într-adevăr un răsfăţ culinar şi mireasma apetisantă a trufandalei îşi făcu efectul şi asupra celor de la mesele din jur, dar chelnerul nu dădu curs altor solicitări, explicînd cu umor:

— Comandă specială pentru luna de miere!

Spre satisfacţia lui Antonel, episodul puse capăt stingheritoarei conversaţii. Ciocnind paharul cu Fetească de Jidvei de acela, plin încă, al frumoasei actriţe, declară euforic:

— Să uităm de necazuri şi de suspiciuni! Ce minune e acest bazin cu valuri, mîine dimineaţă voi fi primul care se va cufunda în apele lui albastre!

Dar Mirela nu se dădu bătută:

— N-am reuşit să mă fac înţeleasă, şopti cu amărăciune. Îl iubesc pe Raul, pentru mine nu e doar o legătură efemeră, din acelea prin care am trecut. Aici e toată problema. Mă aşteptam să-mi recomanzi ceea ce eu însămi îmi repet de fiecare dată în faţa oglinzii, ca să reiau formula: „Desparte-te, fată dragă, de puştiul ăsta care nu ştie să preţuiască norocul ce a dat peste el! Lasă-l să sufere, să tînjească după nopţile de vis pe care… Poate atunci îi va veni mintea la cap. Iar dacă nu şi nu, fugi de el, nu accepta să te transforme într-un accesoriu al gloriei după care tînjeşte ca un nebun!“. Deşi… năravul din fire n-are lecuire!

Oricum, cuprinsă de jale, îi strînse cu toată puterea degetele în palmele ei fierbinţi, iar el, uluit şi ruşinat, se aplecă pentru a treia oară să-i sărute mîna pentru a o linişti, căci observase că spectacolul pasional, desigur greşit interpretat, atrăsese atenţia celor din jur.

— Crezi că am venit aici fără ştirea şi învoirea lui? L-am avertizat, uite, am să mă plîng de tine celui mai bun prieten, am să folosesc cele mai tari expresii pentru că aştepţi de la mine, simplu spus, prostituţie, iar tu eşti pe post de proxenet. El ştie cu cine sînt eu, iar eu ştiu că acum, chiar acum, se topeşte în braţele Gretei, numai cu tipa asta perversă se simte bine, poate şi fiindcă ea se dăruieşte total rolului pe care eu îl refuz! Bineînţeles, dacă o vrea vreunul, urîtă şi rea cum este. A mers pînă acolo, încît… Nu. Nu pot să spun, aude lumea, o să ajungă la puşcărie!

Se ridică, veni în spatele lui, îl cuprinse de umeri şi îi şopti înfierbîntată:

— M-a oferit unei babe, o regizoare cunoscută pentru pornirile ei, pasionată mai ales de dansatoarele de la operetă. Uite ce picioare superbe, i-a spus într-o zi la o întîlnire în trei, acasă la maestra emerită a artei. Şi mi-a ridicat fusta pînă sus. Mă crezi, mă crezi?! Iar aia rînjea excitată!

Aşteptă iar cîteva clipe, ca pentru a constata efectul asupra interlocutorului, dar dintr-odată se dezmetici, parcă ar fi ieşit dintr-o criză, privi în jur la cei care-i urmăriseră „jocul“, apoi îl informă în şoaptă că trebuie să meargă la toaletă:

— Cred că fardul s-a amestecat groaznic cu transpiraţia şi lacrimile!

Pe masă apăruseră două platouri, unul cu struguri de diferite soiuri, altul cu fursecuri apetisante, dar lui Maurer îi pierise pofta de delicii gastronomice şi blestema momentul cînd se lăsase atras, ca un prostănac provincial ce era, în această falsă aventură ale cărei efecte puteau fi uşor bănuite. O urmărise pe Mirela traversînd cu pas nesigur terasa, observase că

un bărbat făcuse o adîncă plecăciune la trecerea ei, se gîndi că ar fi trebuit s-o conducă, aşa cum cereau regulile politeţii.

Rămînea însă lipit de scaun, pradă unei indecizii paralizante, îşi amintea că o văzuse coborînd o scară, probabil spre toaleta barului de la parter, de ce oare?, poate se retrăsese într-un salon al hotelului, exista riscul să-i piardă urma, iar ea să nu-l găsească la întoarcere. Trecuse apoi destulă vreme de la plecarea ei, poate îi pieriseră cheful şi curajul de a mai reveni, scîrbită de confident, de lipsa de sens a întregului demers, mai ales de patetismul deplasat al scenei finale. Colac peste pupăză, se trezi cu un beţivan care se aşezase la masa lui, bolborosind ceva despre prietenul Raul, apăru chelnerul şi se strădui să-l convingă să-şi vadă de drum, în fine abia acest episod îl smulse din inerţie, îl determină să se ridice şi să alerge spre celălalt capăt al terasei. O picoliţă îi ieşi în întîmpinare şi îl conduse, cu un aer alarmat, într-o cameră de la parter, învecinată cu barul, unde îl aştepta o scenă ameţitoare.

Mirela, mai răvăşită decît fusese la plecare, era înghesuită într-un colţ al camerei, cine ştie de cînd, înconjurată de trei golani arţăgoşi, nişte namile, care încă nu se atinseseră de ea, dar agresiunea plutea în aer. Deşi îngrozit, Anton se repezi fără preget s-o elibereze, dar fu împins ca o gînganie, iar femeia, ştiind că nu asta era salvarea aşteptată, îşi adună puterile şi îi surîse:

— Nu te speria, sînt trei vechi admiratori, Cosmin a fost iubitul meu, ei sînt prietenii lui, nimeni nu-mi va face nici un rău!

— Spune-i prichindelului să se care, altfel băieţii îl fac una cu pămîntul!

— Expediază-i întîi pe locotenenţii tăi, cred că ai destulă putere să te lupţi cu mine, iar ceea ce avem de lămurit e strict personal, ţi-am spus că nu dau explicaţii în faţa unor străini, nu-mi plac şedinţele de analiză!

Numitul Cosmin tăcea încrîncenat. Se ivi picoliţa, singurul om cu iniţiativă, anunţă: „Am chemat Miliţia“, nimeni n-o luă în seamă, dar peste

cîteva clipe se ivi un agent zdravăn, care îi mătură cu braţul pe cei trei şi îi făcu semn doamnei să-şi vadă de drum. Maurer voi s-o însoţească, însă miliţianul îl prinse de braţ:

— Tu şi fetiţa o să semnaţi procesul-verbal de huliganism!

— Ar trebui să-l anunţ pe prietenul meu, logodnicul doamnei, pretinse Antonel, căruia prezenţa autorităţii îi dădea curaj.

— El e logodnicul, iar eu sînt deocamdată soţul, avertiză moale Cosminul.

Miliţianul ceru linişte:

— Nimeni n-are dreptul să fie agresiv şi să tulbure liniştea în local, fie soţ, fie logodnic, fie tată sau mamă! Noaptea asta dormiţi la noi!

În vreme ce cortegiul arestaţilor pornea la drum, *pohod na Sibir,* Anton se interesă:

— Soţ?!

Mirela surîse, la fel de senin ca pe întreg parcursul incidentului.

— Te pomeneşti că în tîrgul vostru nu s-a pomenit asemenea catastrofă cosmică! El repetă prosteşte în toate ocaziile celebra expresie „N-am nevastă de lăsat“, iar asta stă în calea căsătoriei cu prietenul tău. Şi nu mă lasă să-i pun grecului piciorul în prag. Clar?

— De-aia nu locuiţi împreună, iar tu te chinui în cuşca de sus, se dumiri băiatul.

— Aşa este, nu putem oferi un argument de care pîrîtul Cosmin ar putea profita. Asta e opinia avocatului meu, fiindcă eu am cerut divorţul, invocînd infidelitatea soţului.

— E adevărat?

— Văd că ai şuvoi de întrebări, îl ironiză. Dar se apropie miezul nopţii şi în curînd bat clopotele de aramă, aşa că eu zic să continuăm discuţia la barul „Continental“, căci şi-acolo are afaceristul nostru internaţional cont

deschis. Pentru mine şi prezumtivii clienţi ai farmecelor pe care ezit să le risipesc! Dacă nu te temi că vreau să-ţi pun gînd rău!

— Poţi să-mi pui orice gînd, sînt liber ca paserile cerului!

Mirela izbucni în rîs, îl sărută pe amîndoi obrajii şi îi strigă portarului:

— Gelu, iubitule, comandă urgent un taxi! Între timp eu o să-mi repar machiajul. Barul e la doi paşi, dar nu poţi să apari clătinîndu-te în Piaţa Republicii!

„Continentalul“ era în plină ebuliţie, deloc deranjat de vecinătatea Partidului. Mese libere nu se găseau, ringul de dans gemea, înghesuială ca la Moşi, dar printre consumatori se afla – şi le ieşi în întîmpinare ca un fachir – Raul însuşi. Nu petrecea cu Greta, nici vorbă de aşa ceva, dar nici nu se putea alătura nou-veniţilor la masa ivită ca prin farmec, deoarece se afla acolo cu treburi foarte importante. Precum fabulistul de la „Capşa“, circula frenetic între două grupuri de bătrîni, unul alcătuit din activişti în costume de gabardină, iar celălalt din tipi arşi de soare, dotaţi cu cămăşi de vară în culori pastelate şi pantaloni de pînză, o ţinută permisă numai afaceriştilor de peste hotare.

Cu toţii vorbeau româneşte. Cei din urmă plecaseră de mult, din motive sioniste, iar acum veniseră la Bucureşti pentru a lansa exportul de citrice, produse şi comercializate prin centrala kibuţurilor. Ambele părţi aveau numai de cîştigat, cu toţii acţionau spre binele popoarelor din care făceau acum parte, dar cel mai dornic de a se ajunge la semnarea contractului era Raul, care aspira la postul de intermediar, rîvnit desigur şi de alţi venetici.

Pentru moment, dramaturgul cedase locul negustorului – un talent moştenit pe linie etnică, aşa merge vorba, atît de la tatăl adoptiv, cît şi de la mama biologică; era de presupus că miza negocierilor era politică, pe plan general, acestea fiind menite să ducă la apropierea dintre cele două ţări, dar şi pe plan personal, fiindcă aveau să constituie temeiul relaţiilor tînărului

om de teatru cu personalităţi din Israel, pe care grecul avea să le invoce în interviurile în care avea să fie acuzat de antisemitism.

Deloc interesaţi în seara aceea de aceste proiecte, Mirela şi însoţitorul ei sorbiră în viteză două rînduri de cocteiluri, pe cît de aromate, pe-atît de ameţitoare, mai ales că erau suprapuse pe Feteasca de la „Cina“ şi pe confruntarea cu numitul Cosmin. Cînd se avîntară pe ringul de dans, se poate afirma cu certitudine că Antonel era beat criţă pentru prima oară în scurta sa viaţă. O vreme Mirela izbuti să-l sprijine, însă curînd povara i se scurse din braţe, iar partenerul îngenunche fericit la picioarele ei ca un amorez romantic.

Doi chelneri vînjoşi, obişnuiţi cu asemenea spectacole, îl transportară pe scaunul singurătăţii, unde băiatul adormi cît ai bate din palme. Se dezmetici abia în zori, în cu totul alt peisaj, anume la masa unui local din strada Domniţa Anastasia, specializat în tuslama populară şi ciorbă de burtă.

— E singurul tratament eficace, îl asigură Raul. Experienţa stării de mahmureală se dovedi mult mai puternică decît aceea a primei beţii. Puţin zis că remediul nu era de folos, căci provocă o irepresibilă vomă. Maurer găsi totuşi energia să se smulgă din loc şi să alerge spre curticica alăturată localului, se eliberă de veninul viscerelor, dar nu se simţi mai bine, ci infinit mai rău. Se ivi migrena, cu creierul plesnind din toate încheieturile, apoi un tremur al întregii fiinţe, exterior, dar şi lăuntric.

— Nu te speria, măi puţă, n-ai să mori din asta. Aşa e prima oară, îl încurajă o chelneriţă cu nasul ca un cartof, cuprinzîndu-l de mijloc, după care îşi lipi palma răcoroasă de fruntea lui înfierbîntată.

Suferindul simţi un prim semn de revenire la viaţă.

— O să iasă o mîndreţe de beţivan din tine, îi spuse înveselită cînd el încercă să-i sărute mîna, apoi izbucni în rîs şi plecă grăbită.

— Trecem la faza a doua, cunoscută din bătrîni sub numele „cui pe cui se scoate“, decise însoţitorul Raul. Concepţia de bază e că nimeni nu rămîne mahmur pe viaţă, aşa cum ţi se pare acum!

Ajunseră în cîteva minute la restaurantul „Cireşica“ de lîngă Podul Izvor, „sucursală“ a Municipalului doamnei Bulandra. Crîşma nu-şi deschisese porţile, scaunele erau îngrămădite pe mese, iar personalul freca de zor podelele. Dar, pentru situaţii de urgenţă, nimeni nu se poticnea de prevederile legii în acea perioadă de tristă amintire. În colţul cel mai îndepărtat de uşă, o masă fu pusă neîntîrziat în funcţiune, cu toate utilajele şi accesoriile necesare, iar la picioarele clienţilor matinali fu depusă o lădiţă cu bere Rahova peste care odihnea un calup de gheaţă de mărime naturală, din movila celor ce încă şiroiau pe trotuar.

Doamne, de necrezut! După primele înghiţituri de băutură înspumată – cine oare inventase berea şi praful de puşcă? – se declanşă un proces organic şi sufletesc de dimensiuni neverosimile. Odată pus pe roate, bolnavul se ridică, grăbit să ajungă acasă, spre a nu pierde – era, devenise superstiţios – efectul miraculos al tratamentului. În tramvaiul 14, deşi mai repede ar fi ajuns pe jos, îşi imagină reacţia de groază a bieţilor săi părinţi la aflarea acestui episod rău prevestitor.

În holul blocului o întîlni pe Mirela, pe care o îmbrăţişă cu efuziune, o altă premieră în relaţia lor. Petrecuseră, umăr la umăr, o noapte plină de mistere, dezlegate ori nu, deveniseră prieteni, nici mai mult, dar nici mai puţin decît atît. Actriţa, avînd antrenamentul petrecerilor răvăşite, era proaspătă şi senină. Arbora o ţinută sportivă, bluză albă de bumbac şi fustă tot albă, scrobită şi strălucitoare, plus un rucsac „din pachet“. Mergea din nou la bazinul cu valuri, dar acum pentru o partidă de scăldat şi plajă, la o oră cînd se aduna acolo, pe pietrele bîntuite de spumă, tot ce avea capitala

mai distins ca profesiuni artistico-liberale („Vor lipsi doar soţul şi logodnicul meu!“, îl informă cu ironie.), şi îl invita iar s-o însoţească.

— M-ai iertat că te-am făcut de rîs la bar, constată el bucuros.

— Pe-ale tinereţii valuri!

— Dar n-am costum de baie, încercă să se apere.

— Ne oprim la „Romarta“ şi-ţi aleg eu ceva drăguţ.

— Pic de somn, recunoscu învins.

— Doar n-ai să dormi ca un moşneag cînd tot tineretul petrece! Dacă-i bal, bal să fie!

— Sînt un profitor şi un nemernic, mărturisi cu inima uşoară.

2. Interludiu

Nu ştiu cum să rezolv problema timpului (trecut, prezent, dus-întors); nu e prima oară cînd mi se impune cu energie, am încercat s-o rezolv, descurcîndu-mă cum s-a nimerit, dar de data asta am simţit mai acut nevoia s-o notez, pentru că am trecut de jumătatea acestui jurnal-roman, primul la persoana întîi, celălalt la persoana a treia. Nu e ceva nou, doar că predecesorii iluştri erau mai pricepuţi şi mai nepăsători. Nu vreau ca dilema să rămînă necunoscută prezumtivului cititor, iar eu să fiu considerat lipsit de sinceritate şi… plin de imaginaţie. Cele două timpuri şi cele două persoane se bat cap în cap, fără să se excludă, dar şi fără să îngăduie o cale de mijloc. De vină sînt mai ales stările sufleteşti, care au fost încastrate în spaţii inadecvate. Hai să vedem cum merge mai departe!

Am pornit deci cu Mirela pe Calea Victoriei în sus, în starea aceea de plinătate ce nu voia să se risipească, uşor ameţit de berea de la „Cireşica“. Aveam alături o femeie superbă, pe care n-o atinsesem şi n-aveam s-o ating

cu vreun deget erotic, însă intimitatea relaţiei noastre crescuse masiv, pentru că aflasem şi pricepusem ce fel de soţie şi ce fel de logodnică era simultan, iar femeia nu intenţiona să mă evite, ca pe un martor care ştie prea multe, ci mă trăgea cu insistenţă după ea către acelaşi loc public unde mă cărase în seara dinainte pe post de duhovnic şi prieten al grecului.

Chiloţii de baie, după cum se ştie, nu se pot proba la magazin, dar ea obţinuse acest privilegiu, explicîndu-i domnişoarei de la raion că nu se poate prezenta la „Lido“ cu un băieţandru şleampăt (tăceam, deci îi dădeam deplină dreptate), iar timp pentru corectură ori schimbare nu era. Intrase după mine în cabină îndată ce o anunţasem că se poate, mă răsucea ca pe un titirez, contemplîndu-mă galeş, iar eu roşeam, căci nu venise încă în ţara noastră vremea revoluţiei sexuale şi a emancipării depline. A chemat-o şi pe vînzătoare drept consultantă, îmi amintesc că stinghereala mea scădea văzînd cu ochii, chit că pentru un provincial situaţia era teribilă ca dimensiune socio-istorică.

Eram prins de talie, de braţ, de umăr, răsucit ca un manechin, dar nu protestam, s-o iau la goană nu era chip, am surîs încîntat cînd domnişoara s-a interesat dacă sînt frăţiorul cunoscutei actriţe. Am trecut testul, Mirela a plătit o sumă destul de piperată, ceea ce m-a determinat să roşesc iar, ea a împăturit bonul şi a spus că trebuie decontat.

— De ce nu l-ai luat pe Raul? Ai văzut doar că nu a petrecut cu Greta, avea omul treburi şi-atît.

— Lucrurile sînt mai complicate, răspunse cînd plăti biletele, foarte scumpe, pentru intrarea în grădina „Lido“.

Prima imagine de care îmi amintesc, un plan general, cum spun cineaştii, a fost un fel de Saint-Tropez în plin sezon. Femei frumoase şi elegant despuiate, majoritatea coapte, multe celebre, în costume de baie care-ţi luau ochii, coafate ca la bal, dominau acel peisaj de carte poştală

ilustrată, bărbaţii constituiau un amestec de vedete, sportive ori artistice, cu mafioţi îndesaţi şi burtoşi. O impresie copleşitoare de „lume bună“, în toate înţelesurile expresiei! O imagine a societăţii de consum ale cărei însemne, de la paharele cu băuturi de pe mesele din jurul piscinei, sticlele cu creme şi genţile de plajă pînă la pălăriile cu boruri largi şi umbreluţe, la pipe şi portţigarete, erau o recuzită savant aleasă!

Cînd am ieşit din cabine pentru a ne pierde în mulţime, Mirela, întîmpinată cu exclamaţii amicale, s-a îndreptat spre masa unei artiste emerite, uitînd cu totul de existenţa mea, şi-abia atunci m-am simţit străin, un intrus, un soi de rudă din provincie nimerită din întîmplare în acareturile rezervate protipendadei. De ce insistase s-o însoţesc, de ce mă cărase după ea în acest loc fascinant şi neplăcut, chiar apăsător?!

Frecventasem cîteva ştranduri publice, îmi plăcea mai ales acela de lîngă ANEF, mă integrasem cu uşurinţă în mulţimile de tineri gălăgioşi, în temeiul experienţei dobîndite în copilărie, pe malurile pustii ale rîului moldovean. Acum, sfios ca o domnişoară săracă, m-am apropiat de bazinul cu ape înspumate, dar înghesuiala de-acolo m-a făcut să mă simt şi mai stingherit, aşa că deodată am pornit către garderobă, decis să-mi iau tălpăşiţa.

S-a nimerit să citesc acum relatările lui Kafka din timpul Primului Război Mondial, cînd mergea, fericit, cu surioara Ottla, la „şcolile de înot“ din Praga, desigur în zilele cînd migrenele cumplite şi celelalte tulburări nervoase şi organice nu-l chinuiau peste măsură, iar relaţia cu Felice Bauer nu căpătase aspectele insuportabile ale „procesului“. Desigur că nu-i trecea prin minte să descrie atmosfera acelor locuri, oamenii întîlniţi acolo, dar ghiceai imediat cît de la locul său se simţea în acele ore tînărul de treizeci şi trei de ani, „uscăţiv şi deşirat“, cum se descrie într-una din scrisori.

Este desigur o scenă parazitară în romanul pe care mă străduiesc să-l înjgheb – pentru a mă lămuri cum s-a produs ruptura de Raul, cum şi cînd ne-am înstrăinat –, aşa că n-ar trebui să-mi bat capul cu descrieri de epocă. Dacă m-am împiedicat în ele, asta se datorează, cred că s-a înţeles, preocupării de a stabili un raport între imaginea fastuoasă conservată în memorie şi aceea dintr-o recentă vizită la Bucureşti, cînd grădina de la „Lido“ mi s-a părut strîmtă, meschină, pustie, de nerecunoscut. Vîntul adunase acolo frunzele galbene şi roşiatice ale toamnei, ceea ce ar fi putut da locului farmec şi emoţie, în special pentru un dezrădăcinat care se întorcea după atîta amar de vreme în spaţiul acela cîndva fascinant.

Dar nu era numai asta. Lectura unor scrisori adresate logodnicei din Berlin, înainte de a doua lor despărţire, mă ducea către două gînduri importante, din cele care mă împinseseră, ca spre o plută salvatoare, să-mi încerc condeiul de povestitor. Unul se referea la atitudinea lui Kafka faţă de condiţia sa de evreu. Rupt cu totul de religia iudaică, dar şi de familia sa, în linie directă sau colaterală, frămîntat continuu de soluţia sionistă, pe care o iubea şi o ura în egală măsură, după cum mărturiseşte în treacăt, marele scriitor nu era, nici pe departe, un „asimilat“. Era, dacă vreţi, un evreu sută la sută, dar şi un intelectual european, care a dobîndit prin naştere acest deloc nobil stigmat, ce-i pătrunsese în toate fibrele fiinţei, în toate clipele existenţei sale eroice. Nici o clipă nu apare gîndul că ar putea renunţa, ca alţii, la condiţia etnică, deşi aceasta devenise o piedică în nenorocita sa muncă de funcţionar al Kakaniei, cum o numeşte Musil în *Omul fără însuşiri*.

Dramaturgul nostru a făcut-o fără ezitare. Încă dinainte de a porni în căutarea firului de aur al gloriolei ori poate tocmai pentru a-şi netezi drumul carierei. Iar mai încolo, luat de val, a urcat pe podiumul antisemit. Într-adevăr, dacă vrei să fii luat în seamă, musai să aparţii unui lobby ori celui

diametral opus. În perioada de după Holocaust, tocmai cînd ar fi trebuit să priceapă cît de greu este să fii evreu, dar şi mai tîrziu, cînd a existat moda de a cocheta cu liderii israelieni, a rămas pe poziţiile ascunderii ori negării. Şi nu din vanitate, după cum se pare.

Mulţi comentatori s-au grăbit să-l treacă pe Raul al nostru printre autorii ieşiţi din mantaua lui Kafka, deşi era opusul total al celui care, lipsit de orice notorietate, îşi consuma, liniştit ori neliniştit, ultimele puteri la masa de scris, nepăsător la destinul în eternitate al operei sale. Nu poţi fi urmaşul lui Kafka şi al celor ca el dacă unica ta preocupare este aceea de a te impune social. Filiaţiile literare vin, dacă vin, după aceea. Se ştie prea bine, o dovedesc scrisorile praghezului, că pînă şi cele mai mărunte succese se datorau prietenului Max Brod, devenit o personalitate a vieţii literare; iar postum… cine ar fi auzit de juristul de la Asigurări dacă acelaşi Brod nu şi-ar fi asumat păcatul de a nu-i distruge manuscrisele, aşa cum ceruse El.

Mai e ceva care mă trimite cu gîndul la acele scrisori şi la *Jurnalul* de care nu mă mai satur. Nu pot să nu ţin seama, dacă-mi propun să povestesc destinul lui Raul, de faptul că m-am despărţit de el cînd aveam doar douăzeci de ani, iar asta mă obligă să dau frîu liber imaginaţiei, presupunerilor, ceea ce mă conduce la o judecată aspră, excesivă şi poate nedreaptă asupra acestui personaj.

Grila oferită de lectura scrisorilor lui Kafka, acelea care s-au păstrat în chip miraculos, îmi este de mare ajutor pentru a pătrunde în meandrele relaţiilor dintre literaţi, pe care, altfel, doar le bănuiesc. Cine e mai activ şi mai bine plasat în ochii editorilor şi revistelor are puterea de a-şi recomanda un prieten spre publicare? Cît de energice trebuie să fie aceste eforturi, care dau rezultate, care se pierd în hău, la cine se apelează pentru a obţine un sprijin eficient? E de ajuns o vorbă bună sau…? Eşafodajul îmi este oarecum familiar numai în virtutea asemănării cu lumea gazetarilor, din

care fac parte, dar această experienţă trebuie s-o confrunt cu epoca Primului Război Mondial, cu atmosfera de la Viena şi Berlin, cu atitudinea condeierilor evrei de limbă germană din Boemia, trăitori într-un ghetou etnic şi lingvistic atît de special, o realitate asupra căreia se apleacă Marthe Robert în studiile despre Kafka.

Mi se adună acum în minte zeci de situaţii concrete, irepetabile, care au îngăduit impunerea în lume a geniului kafkian, în pofida unor condiţii ce nu îngăduiau nici în vis o asemenea victorie postumă. Dispun deci de elemente pentru un studiu de psihopatologie literară, dar, după acest ocol, trebuie să mă întorc la oile mele, pentru că asta mă preocupă, mă obsedează, asta m-a plasat în interiorul meseriei de povestitor.

3. Nu numai Securitatea

După ce i-a oferit însoţitorului două, foarte bine-venite, sendvişuri cu şuncă de Praga, actriţa l-a informat că îl lasă acolo, să petreacă printre zeiţe vag înveşmîntate, iar ea pleacă să se schimbe deoarece urmează să fie amfitrioana unui prînz de gală, oferit de Raul în onoarea oamenilor de afaceri israelieni în grădina restaurantului „Cina“.

— După cum vezi, rămînem în acelaşi spaţiu!

— Mi s-a făcut somn, se plînse tînărul. Mă tem să nu adorm pe pietroaiele astea!

— În loc să te lamentezi ca o cadînă, ar trebui să te bucuri de tot ce ţi se oferă gratis, fără nici o obligaţie protocolară. Eu, una, am misiunea să cuceresc măcar unul dintre negustorii de portocale, şi ai văzut cum arată cu toţii. În schimb, tu vei avea posibilitatea să cunoşti cîteva persoane influente care-ţi pot fi de folos cînd ajungi la Tel Aviv şi te bagă în nişte barăci

nenorocite! Dacă Morfeu îţi dă tîrcoale, aruncă-te printre valuri şi femei frumoase! Imediat te vei simţi dornic de cuceriri, dacă nu cumva pune ochii pe tine vreuna din cucoane. Nu mai sta retras, uscat ca un guvid de băcănie, nu de asta te-am adus!

— Chiar! De ce m-ai adus?

— De proastă ce sînt şi ca să vezi că pot face şi altceva decît să plîng pe umărul tău!

O conduse la garderobă, rămase de strajă lîngă cabina unde se schimba, apoi o asigură cavalereşte:

— Eşti superbă, n-are rost să te schimbi, arăţi minunat!

— Aşa, băiatule, fă-mi curte, deprinde-te cu complimentele!

Grădina restaurantului din vecinătate era o operă de arhitectură verde, parc-ar fi fost una din grădinile suspendate ale Semiramidei. La ora aceea de amiază, lumina zilei abia pătrundea prin împletiturile plantelor căţărătoare ce se revărsau peste stîlpii şi arbuştii ornamentali, alcătuind astfel un spaţiu răcoros şi liniştit şi dînd senzaţia că aerul de-acolo e proaspăt şi înmiresmat. Pretutindeni erau răspîndite hîrdaie cu plante ornamentale, iar frunzele lor uriaşe ocroteau separeurile din preajma gardurilor.

Chelnerii, în costume albe, cu papioane argintii, se strecurau cu dificultate pe culoarele pardosite cu piatră, pregătind, ca pentru un festin fastuos, şirurile de pahare, tacîmuri şi şervete ce aproape acopereau damascul feţelor de masă.

— Nimic special, o zi obişnuită, un prînz ca toate celelalte, spuse Raul, reacţionînd la fluieratul admirativ al prietenului. Eu zic să ne plasăm aici, la marginea dinspre ATM.

La nedumerirea tînărului, explică:

— ATM, Asociaţia Oamenilor de Teatru şi Muzică, din sistemul stalinist de localuri speciale pentru reprezentanţii de seamă ai artelor, ştiinţelor, presei şi, evident, Securităţii. Au rămas în funcţie chiar dacă tătucul a dat ortul popii.

— Trăiesc bine!

— Dacă sînt devotaţi! Vecini cu beciurile Ministerului de Interne – arătă cu degetul în direcţia aceea –, iar noi ne prefacem că nu ştim ce se întîmplă acolo. Petrecem deasupra unor cimitire şi camere de tortură medievală, încheie oftînd. Sînt comunist, dar n-am să accept să servesc odioasa tiranie din socialismul real! Nu l-am uitat pe locotenentul Donat! Mă aflu aici tocmai pentru a croi un drum spre descătuşare şi libertatea de gîndire!

Vorbise cu mîndrie, iar pe Antonel îl străbătu un fior rece la auzul acestei declaraţii sincere şi făţarnice totodată.

Capitolul VII

1. O surpriză şi încă una

Nici gînd să pot afla de la Steve rostul bileţelului „separat“ – precum cupeul separat din schiţa lui Caragiale – prin care-mi anunţase revenirea la matcă împreună cu Sylvia, soţia regăsită. Comportarea lui la reîntîlnire a fost neobişnuit de dură, nici vorbă să-mi mulţumească pentru că l-am înlocuit, sacrificîndu-mi o parte din concediu; drept este că nu o făcusem la cererea lui, ci la rugămintea şi de dragul bătrînului Bar-On, directorul fondator al postului de radio. Cvasi-nonagenarul s-a înroşit pînă-n vîrful urechilor cînd gazetarul britanic, „trăgînd al său picior“, m-a certat pentru iniţiativa serialului dedicat moştenirii politice a lui Bush junior.

— Pe cine mai interesează?! a întrebat cu dispreţ. Tot acest episod aparţine trecutului, acum toate privirile sînt îndreptate spre viitor!

— Interesează foarte mult pe autenticii comentatori de politică externă din lumea bună şi pe aceia de politică internă de dincolo de Atlantic, doar nu eu l-am inventat, sînt pline gazetele, inclusiv cele electronice, de acest episod şi de posibilele lui efecte asupra unui viitor american şi mondial, deocamdată foarte ceţos. De unde era să te iau ca să-ţi cer părerea? Te credeam plecat la Damasc, intrat în gura lupului, gata să te înghită ca pe iedul cel prost şi naiv, gogîlţ, gogîlţ!

— Termină cu onomatopeele româneşti!

Acelaşi aer de superioritate!

— Sînt la fel de plastice precum acelea englezeşti. Eu pe-ale tale le-am deprins cît de cît, însă pe tine te interesează numai viitorul, iar trecutul deloc-deloc. Din întîmplare, cultura aparţine în întregime trecutului, capodoperele viitoare încă nu sînt cunoscute! Ele sînt sublime, dar lipsesc cu desăvîrşire, am încheiat, pus pe citate, ceea ce mă înveselea întotdeauna.

— Aici ai dreptate, a spus rîzînd, molipsit de voioşia mea.

Adevărul este că nu eram foarte surprins de reacţia acestui fost prieten plin de ifose, cred că orice idee de program aş fi avut, tot ar fi strîmbat din nas, să zicem pentru că el era activ şi gata să plece prin lume, în vreme ce eu eram un pensionar, cu foarte cunoscute înclinaţii sedentare. Dar de ce nu reacţiona moşneagul, doar beneficiasem de aprobarea sa oficială? Tăcerea acestuia, uimitoare la prima vedere, nu era un semn de ramolisment, cum ar fi înclinaţi unii să-l considere (vîrstele înaintate trebuie să se lupte sau să se apere, după caz, pentru a-şi dovedi clipă de clipă deplinătatea facultăţilor intelectuale şi psihice, spre a elimina suspiciunile „legitime“ ale generaţiei de mijoc, deoarece oamenii foarte tineri îi privesc pe nonagenari ca pe nişte monumente ale naturii, la care nu poţi avea obiecţii, cum nu ai la arborii multiseculari), ci, dimpotrivă, cum s-a dovedit, de luciditate şi simţ practic, modern-modern.

Dacă nu izbutise să ajungă în Siria pentru a afla cine anume l-a lichidat, atît de ferm şi elegant, pe liderul militar al teroriştilor islamici, tocmai acolo, în centrala creierelor, mulţumindu-se cu biata moarte naturală a unui miliardar caucazian, nici aceea elucidată cum trebuie de detectivii britanici, eroii eterni ai romanelor poliţiste, Steve nu se întorsese totuşi cu mîna goală. Obţinuse – împrumuturi oficiale sau nu, restituibile ori doar condiţionate de anumite interese, de obicei oculte în Orientul Mijlociu, simple donaţii cu iz filantropic – sume de bani ce-i permiteau să cumpere postul de radio ori să-şi asigure controlul activităţii acestuia, atribuindu-i

moşneagului funcţia viageră de preşedinte al consiliului de conducere. Ce-şi putea dori mai mult minunatul Bar-On?!

— Îţi mai dau o şansă, se trezi vorbind năsosul Steve.

— Nu, mulţumesc.

— Poftim! Nici nu aşteaptă să termin fraza. Voi, est-europenii, aveţi o singură grijă, să nu fiţi călcaţi pe ştaif, să puteţi ţine cu mîndrie coada sus în orice împrejurări, pînă şi oameni foarte inteligenţi …

— …ca mine!

— Da, ca tine, suferă de acest complex!

— Eşti prea blînd, avem şi alte defecte! Dar avem simţul dialogului, ceea ce voi, inventatorii democraţiei, ai gazonului şi tuturor jocurilor sportive, cu cele mai vechi parlamente şi tribunale… Trebuia să spui aşa: cred că serialul Bush trebuie întrerupt, voi, gazetari cu multă experienţă, ce părere aveţi?

— Asta era şansa pe care ţi-am oferit-o! Vino diseară să cinăm împreună, Sylvia va fi foarte bucuroasă să te vadă, iar acolo, la un pahar cu ce vrei tu, dezbatem şi…

„Ce rost avea totuşi acel bilet?!“

— Aş veni, căci mi-e tare dor de Sylvia, dacă accepţi să nu stricăm atmosfera discutînd subiecte de politică, chestii la care nu te pricepi, deşi banii îţi permit să ţii coada foarte sus. E o femeie minunată din toate punctele de vedere, am apăsat iar pe pedala provocării.

Zadarnic!

A zîmbit, cu aerul soţului încîntat:

— Să ştii că n-a fost uşor s-o recuceresc!

— Am înţeles că te-a îngrijit cînd erai la spital, se cheamă că ea ţi-a ieşit în întîmpinare. Stimate domnule Bar-On, de ce nu te-ai căsătorit pînă la vîrsta asta, ce aştepţi?

— Te aşteptăm cu drag, m-a asigurat englezul, preluînd aiurea acel „a aştepta“ retoric, în vreme ce preşedintele său onorific tăcea, mulţumit de împăcarea noastră.

— Vin astă seară, fiindcă mîine vreau să mă întorc în Cipru!

Steve m-a privit foarte mirat, dar s-a întors către Bar-On spre a obţine lămuriri.

— Tony (de la Anton) a dat dovadă de mult spirit de colegialitate…

— Şi de prietenie, a subliniat londonezul, evident impresionat. Să ştii că am o surpiză pentru tine, vei vedea la faţa locului!

Prinsesem obiceiul siestei şi constatasem că îmi face foarte bine, dar, în ziua aceea, somnul cel scurt m-a potcovit cu un vis îngrijorător, fără legătură cu vreuna din împrejurările cu care mă confruntasem recent şi căruia nu i-am găsit nici vreo interpretare interesantă ori semnificaţie deosebită. Întîmplarea propriu-zisă era aparent plăcută: mă vedeam urcînd, de unul singur, un şir de terase naturale, ce mărgineau un zglobiu pîrîu de munte. La un moment dat, cuprins de oboseală, povîrnişul era foarte abrupt şi pînă în vîrf era mult de mers, am căutat un pietroi sau o bancă pe care să mă odihnesc înainte de a continua ascensiunea.

După cîţiva paşi, am constatat că păduricea în marginea căreia erau săpate terasele se răreşte şi astfel am descoperit o poiană, în mijlocul căreia trona o cabană solidă şi bine îngrijită, avînd chiar o mică grădină de flori şi două bănci rudimentar cioplite. Ceva pregătit parcă anume pentru drumeţi ca mine. Gard cu poartă nu era, aşa că am pătruns fără ezitare în curtea acelei colibe de odihnă ori de vînătoare, părăsită la ora acea din miezul zilei şi al săptămînii. M-am trîntit încîntat pe una din bănci, nemulţumit de faptul că era aşezată în bătaia crîncenă a soarelui, şi am cercetat pridvorul construcţiei din lemn vopsit, plin de boarfe şi sticle goale, apoi, împins de

curiozitate, m-am apropiat de una din ferestre, descoperind o odaie cu mobilier modest şi covoraşe de cîrpă.

Am pornit în căutarea uşii, socotind că o voi găsi descuiată, pentru a mă aşeza la loc umbros şi răcoros. Vai, era zăbrelită şi zăvorîtă ca o poartă de cetate. Iar de partea opusă grădiniţei de flori şi cerdacului, acolo unde era un perete relativ compact, am zărit, prin fereastra cu perdele ţărăneşti, un pat dublu, pe care dormeau adînc, deloc deranjaţi de foiala mea, o femeie şi un bărbat goi puşcă. Fiecare la alt capăt, cu spatele unul la celălalt. M-am grăbit s-o iau la goană, să dispar înainte de a fi prea tîrziu din acea curticică fără garduri, lipsită de cuvenitul avertisment „Privat“ ori „Nu intraţi, cîine rău“, fiindcă era limpede că puteam s-o păţesc rău pentru îndrăzneala mea prostească. Abia atunci am observat un topor bine ascuţit, semn că gospodarul ştia să se apere de intruşi.

Oboseala dispăruse ca prin farmec, mă şi vedeam, cum mai fusesem în tinereţe, martorul unui amor interzis, aşa că am ţinut-o tot într-o goană, pînă am simţit că mă aflu în afara pericolului şi m-am smuls din vis, răsuflînd greoi, cu palpitaţii, plin de sudoare. Bine că toporul era vis, şi nu topor!

Dar ce era cu această întîmplare despre care puteam jura că s-a petrecut în realitate, într-una din excursiile mele fără număr, şi nu în trecutul îndepărtat? Unde şi cînd mi-era cu neputinţă să stabilesc, semn neliniştitor de vraişte în memoria faptelor. Efortul de zgîlţîire a amintirilor a fost zadarnic, dar neostenit, astfel că am ajuns la cină pradă confuziei şi semnelor rău prevestitoare, ins superstiţios, cum mi-era firea.

Am pornit de îndată la drum, dornic să ajung rapid la locuinţa lui Steve, pe care o vizitasem cîndva atît de des, acum doar cu dorinţa de a-mi potoli îngrijorarea. Pe drum, teroarea bolilor memoriei s-a mai subţiat şi părea să se fi topit, slavă Domnului, cînd am îmbrăţişat-o frăţeşte pe Sylvia, ceva mai rotunjită decît altădată, şi am aflat că surpriza era o foarte plăcută

englezoaică, venită împreună cu cuplul foştilor amici. Oare în vederea acestei întîlniri de *„şiduh"*, cum e numit aranjamentul proiectării unei legături cu perspective conjugale, primisem acel plic special?! O tipă reuşită, din orice unghi o considerai, pe care Sylvia o prezentase ca pe o foarte bună prietenă, iar Steve, cu mîndrie sionistă, ca pe o nouă imigrantă, care va lucra la emisiunea în limba engleză a studioului, fiindcă „are o voce perfectă şi a colaborat la BBC".

O privire inteligentă, un surîs delicat şi discret, un trup subţire, bine conservat, cu o sexualitate difuză, plasabilă dincolo de pragul vîrstei de cincizeci, o femeie nu uşor de cucerit, ţinînd seama de diferenţa de vîrstă dintre noi, cu impresia că gazdele, reunite casnic, intenţionau, cu bunăvoinţă, să ne „combine". Confuzia s-a instalat (agravat?) cînd Sylvia, profitînd de faptul că Steve şi englezoaica „lor" supravegheau la bucătărie rumenirea unei fripturi la cuptor, s-a ridicat, a adus nişte farfurii încălzite şi, în cuprinsul acestei operaţiuni, mi-a mîngîiat univoc umerii şi ceafa.

Eram încîntat. Imediat mi-a revenit în minte nevoia imperioasă de a determina locul real al visului de siestă. Era chiar în Cipru, pe cînd urcam spre păstrăvărie? Ar fi fost grav de tot. Era un fel de a uita de la mînă pînă la gură. Se petrecuse cu ani în urmă în celebra grădină cu zeci de terase, scări şi lacuri din British Columbia, printre tufişurile acelea de o frumuseţe fără egal? Dar ce să caute acolo un adăpost pentru amoruri fierbinţi? Putea fi o colibă pentru paznici, dar nimic clădit nu se asocia cu impresia generală a locului.

Nu cumva asociasem subconştient două peisaje din circuitul Italia, Elveţia, Franţa, repetat, cu unele diferenţe, de două-trei ori? Altă neclaritate: de două sau de trei ori?! Hai să-mi găsesc o ocupaţie care să mă absoarbă, aptă să-mi redea liniştea, fiindcă efortul sau frămîntarea nu ajută clarificării, dimpotrivă, îi blochează drumul!

Steve primise un telefon, se retrăsese în dormitor, conform enervantului obicei de a întreţine false secrete şi dileme, iar cele două doamne activau la bucătărie, aşa că am plecat într-acolo. Le-am cuprins pe după umeri, provocînd, vai, o dublă reacţie de nedumerire şi refuz. Fireşte, m-am retras ruşinat, nu din pricina eşecului, uşor de presupus în acel cadru domestic, ci de slăbiciunea voinţei: trebuia să smulg din creier cuiul anchetei turistice sau, la naiba, să mă dau cu capul de pereţi!

„Poate a fost în grădinile Boboli din Florenţa“, a sunat următoarea nădejde de lămurire, dovedind că adesea voinţa nu e bună de nimic. „Direcţia şi stilul cercetărilor mnemotehnice sînt greşite. N-avea cum să fie într-un spaţiu foarte aglomerat, ci într-un loc mai curînd pustiu, de pildă în drum spre o mînăstire din sudul Italiei ori în pădurea aceea din Canada unde-mi alunecau pantofii pe terenul mlăştinos, în plină burniţă îngheţată. Nu, nu se leagă nimic serios!“

Nu cugetam cu ochii închişi, astfel că privirea mea rătăcitoare, corespunzătoare fluxului gîndirii, s-a îndreptat către uşa bucătăriei, unde noua mea concetăţeană, numită Julie, tocmai se aplecase să studieze evoluţia fripturii din cuptor, poziţie în care dezvăluia ademenitoare rotunjimi pentru o femeie atît de slabă. „Te pomeneşti că iese ceva!“, mi-am zis. „E mai potrivită şi ca vîrstă, şi ca nivel intelectual decît chelneriţa din Moldova, te pomeneşti că renunţ la întoarcerea în Cipru! Uite cum se scoate cui pe cuiul bătut în vis!“

Dar ceva mă avertiza că drumul cuceririi nu va fi uşor cu această doamnă aparent oferită pe tavă, ca să rămînem în domeniul gastronomic. Nu-mi arătase nici urmă de interes, se alăturase Sylviei îndată ce ar fi riscat să rămînă numai cu mine în sufragerie. Am contemplat de la distanţă cuplul feminin şi am remarcat cu surprindere că nu aud nimic din ce-şi spun acolo, deşi nu părea să fie vorba de ceva ce nu se cuvenea să ajungă la urechile

mele. Era o şuşoteală specifică intimităţii, cum mai remarcasem, căci nu eram născut ieri, la convorbirile dintre lesbiene, voci scăzute şi catifelate chiar şi cînd comentează o reţetă culinară. Limbajul corpurilor, uşoară foială, cu grija de a nu se atinge fizic, bătea către aceeaşi interpretare. Lesbiene pe jumătate, bisexuale pe de-a întregul, a fost concluzia, căci nu uitasem mîngîierile Sylviei, inclusiv acelea din urmă cu o oră!

Aşadar, noua noastră compatrioată nu sosise, nici nu fusese adusă, de dragul meu, în vederea unei convieţuiri cu pensionarul inteligent, cult şi încă viril, ori de dragul studioului radiofonic trecut în proprietatea lui Steve – acestea puteau fi eventuale justificări de gradul doi –, Julie îşi însoţea iubita, pe care avea s-o împartă, fără gelozii inutile, cu soţul şi amantul. Bine şi aşa la urma urmei, chiar mai bine şi mai plăcut aşa decît altfel, iar dacă reuşeam să împuşc doi iepuri, iepuroaice, aş fi fost la prima tîrzie experienţă de acest soi, cu precizarea că lesbienele îmi inspirau simpatie şi curiozitate.

Stăpînul casei reveni radios din camera unde se retrăsese strategic, semn că discuţia telefonică fusese de bun augur pentru el, iar după cîteva clipe de vizibilă ezitare îmi dezvălui identitatea interlocutorului:

— M-a căutat dramaturgul de renume internaţional cu care, am impresia, ai fost amic! mă informă cu mîndrie.

— Ce nevoie are de tine?

— Întreţinem relaţii excelente, pe care se cuvine să le consolidăm în perspectiva unei apropiate colaborări. E o onoare pentru mine să…

Acelaşi surîs de enigmatică superioritate.

— Era Domnia Sa personal ori vreuna din secretarele sau surorile sale?

— Nu ştiu pe ce bază eşti batjocoritor şi sarcastic atît cu mine, cît şi cu el!

— Sînteţi doi şmecheri cu care am fost, spre tristeţea mea, foarte bun prieten într-o perioadă sau alta, am spus cu amărăciune.

— Ai un haz mortal!

— Trebuie să am şi eu o calitate, ratat iremedibil ce mă aflu.

În acest punct de explozie socială au sosit cele două bucătărese, aducînd ademenitoare tăvi abia scoase din cuptor.

— Ghiveci turcesc şi friptură de miel, anunţă Sylvia. Să onorăm Orientul, care ne găzduieşte cu generozitate.

— Nici n-ai zice că trăim într-o ţară bîntuită de atentate şi războaie.

— Hai să uităm contextul politic!

— Să facem abstracţie, fiindcă de uitat e numai o iluzie.

— Dovadă : minunatul Cabernet Sauvignon e de pe Podişul Golan.

— Cu cine mă înşeli… la telefon? se interesă soţia.

— Relaţii de afaceri. Secrete!

Înfulecam de zor, pălit de o foame năprasnică, nepăsător la arta conversaţiei, cînd m-am trezit solicitat să răspund, avea dreptate Steve, foarte melodioasei voci a Juliei:

— Eşti întotdeauna atît de tăcut?

— Sînt un palavragiu impenitent. M-a enervat domnul şi m-au copleşit amintirile triste. E de adăugat faptul că nu îndrăznesc să fac curte unei tinere frumoase!

— Ia te uită ce cavaler romantic! Habar n-aveam. Pe mine de ce nu mă tratezi cu aceleaşi ingrediente? zise Sylvia.

— Te-am tratat la început, dar, constatînd că pierd vremea de pomană, mi-am văzut de alte treburi.

Singurul care s-a înveselit a fost Steve.

— Nu-mi amintesc. Te-am ştiut un soţ incoruptibil. Dar nu e tîrziu nici acum, cînd ai divorţat, să angajăm o idilă. Cine ştie de unde sare iepurele!

Ai curaj?

— Curaj am, altele îmi lipsesc.

— Adică? Dă-mi un exemplu!

— De pildă, senzaţia că am anumite şanse de reuşită!

— Hei, aţi depăşit măsura, interveni colegul, la fel de voios.

— Vorbe, vorbe, vorbe. Citat din clasici.

— Ai avut dreptate. Maestrul mi-a adresat cîteva vorbe prieteneşti, dar grosul discuţiei s-a purtat cu surioara sa Mina, o doamnă extrem de inteligentă şi cultă! spuse Steve.

— De unde vorbeau?

— Din Mexic, unde se desfăşoară un simpozion privind perspectivele teatrului, iar opera domnului Siriopol este dezbătută la o sesiune specială.

— De unde au numărul tău de telefon?

— Cine caută găseşte!

— Înseamnă că vor să obţină ceva de la tine.

— Mai întîi au vrut să mă felicite pentru preluarea studioului şi să-mi ureze succes! Am fost uimit de rapiditatea cu care s-a răspîndit vestea şi de delicateţea gestului lor!

— O familie bine informată şi foarte civilizată. Doar îi cunosc din copilărie!

— Rugămintea lor, a ei de fapt, mă onorează. Dacă am înţeles bine..

I-am făcut semn… să dea bice, în vreme ce privirile mi-erau atrase magnetic de cuplul din bucătărie, care ajunsese, evident, la istorisiri hazlii şi nu se grăbea să revină alături de noi. Însă iar m-a pocnit îngrijorătorul lapsus, aşa că am întrebat, rupînd astfel firul istorisirii principale:

— Cunoşti bine Ciprul?

— Nu de pe vremea cînd era sub mandat britanic, a glumit.

— Văd că telefonul fraţilor moldoveni ţi-a stîrnit buna dispoziţie! Rugămintea lor!

— Ar avea nevoie de o emisiune, poate chiar mai multe, despre receptarea operei sale în peisajul israelian. E vorba de promovarea unui contract cu o societate culturală a comunităţii evreilor sud-americani, ceva foarte important, nu vreau să intru în amănunte şi nici n-ar fi corect, căci deocamdată e un secret de serviciu!

— Deci serialul meu despre perspectivele perioadei post-Bush va fi înlocuit cu prezentarea operei fostului meu prieten?

A făcut o pauză de gîndire, după care:

— De ce spui fostul prieten cîtă vreme el, ea, par foarte legaţi de tine?!

— Mina mi-e foarte dragă, e o femeie minunată. S-a pus în slujba fratelui iubit, dar cu decenţă, asigurîndu-şi unele foloase proprii, spre deosebire de sora ei, care crede orbeşte în valoarea eternă a operei lui Raul, ceea ce mi se pare de prost gust.

— Voi, est-europenii, aveţi un hăţiş de relaţii pe care zadarnic încerc să-l descifrez.

— Aşa păţesc şi eu cu occidentalii! şi am arătat cu bărbia în direcţia bucătăriei, cu vaga speranţă că Steve va spune ceva şi despre cuplul feminin. Iar evreii sud-americani sînt chiar o enigmă. Ce nevoie au de un antisemit provenit din tagma iudaică?

— Nu e deloc anti!

— Deloc, deloc? Eu am inventat interviurile sale, transparent şi vehement antiisraeliene? Crezi că degeaba a apelat la ajutorul tău, oferindu-ţi pe tavă surioara?

— Ce urît vorbeşti, ce josnic gîndeşti!

— Realitatea mă obligă. Totuşi, încerc să mă exprim decent, tocmai fiindcă ştiu cu cine am de-a face. Fiinţe foarte delicate şi discrete!

Şi am îndreptat iar bărbia spre bucătărie.

2. Memorie şi imaginaţie

Cum era de aşteptat, de la o zi la alta, centrul patrulaterului a devenit Sylvia. De la ea şi către ea porneau şi se întorceau toate firele, adică relaţiile cu Steve, cu Julie şi cu mine, cred că şi altele, cu acelaşi nucleu erotic.

Îmi convenea de minune acest comportament „englezesc“, de parc-ar fi fost gîndit anume pentru mine, mai ales pentru că astfel Sylvia căpăta un anumit mister, o atracţie specială, de care nu beneficiase înainte, în prima perioadă a relaţiei noastre, deşi pe vremea aceea eram ceva mai tînăr şi mai căsătorit, nu holteiul bătrîn de acum, liber să-şi dea poalele peste cap cînd, cum şi cu cine-i convine şi acceptă.

Ea ne înşela, dacă expresia e potrivită în acest caz special, pe fiecare cu toţi ceilalţi (cum am spus, nu mă îndoiesc că avea energie, dar şi timp liber, iar fiecare din noi îi era credincios, Steve din inconştienţă, Julie din devotament, eu din slăbiciune).

Rămăsesem pe loc, expediind soţilor Aurelia şi Toma Ungureanu o depeşă explicativă, ruşinos de mincinoasă, justificată în propriii mei ochi, de ins ce nu se consideră imoral sau amoral, prin temerea că jocurile tinerei Reli m-ar putea face să alunec pe un teren periculos, iar speranţele de salvare în braţele chelneriţei moldave erau pură iluzie. Libidoul funcţiona din plin, mai avan ca pe timpuri, după regula amurgului vîrstei, sexualitatea nu dădea semne de dispariţie, ci doar de firească restrîngere.

Ce făceam, cum îmi consumam vremea? Scriind la cartea mea cu pasiunea unui novice, adică refăcînd cu sîrg scene şi capitole, croind alte direcţii narative, încîntat că „las ceva în urma mea“: pe scurt, trăiam ca un

adevărat intelectual pensionar. Contam în continuare pe amintiri de mult înghiţite de tăvălugul timpurilor, le căutam ori le atribuiam, ca un demiurg ce mă aflam, semnificaţii, completam cu imaginaţia tot ce mi se părea că se potriveşte formulei romanului, clasic şi modern. Studiam propunerile turistice interne, extrem de bogate, plecam într-un loc sau altul, mai ales în nord, tot ce alegeam mi se părea încîntător, delicios, inclusiv oamenii, care în vremuri normale m-ar fi scos din sărite.

Cînd izbuteam s-o iau şi pe Sylvia, chiar pentru o singură noapte, eram fericit. Corpul ei, mîngîierile meşteşugite, intensitatea şi ritmul vorbirii, şoaptele excitante, întotdeauna în ebraică, mă linişteau. Îmi insuflau un fel de încredere în mine însumi, se constituiau într-un balsam matur, care mă odihnea, îmi refăcea energiile interioare. Aveam senzaţia că numai ea mă excită şi mă satisface, iar faptul că nu refuza niciodată propunerea de a mă însoţi însemna, ce altceva?, că îi fac plăcere îmbrăţişările noastre. În rest, de vreme ce iubirea nu era, nici nu fusese, o componentă a acestei legături senine, plăcute, aşezate, de nepreţuit pentru un bărbat singuratic şi (răs)copt, puţin îmi păsa că se dăruia şi altora.

— Văd că Steve îţi lasă deplină libertate de acţiune, i-am spus, surîzînd.

— A fost condiţia revenirii mele în ţară! O libertate de care se bucură şi el. Egalitate.

Eram întinşi în două hamacuri, fixate pe arborii unei livezi ce străjuia grădina casei de vacanţă pe care o închiriasem pentru weekend într-un *moşav* din Galileea. Linişte paradisiacă, verdeaţă, umbră, destindere, starea aceea de lene şi uşurătate a fiinţei după care am tînjit de cînd mă ştiu.

— Dar Julie? Ea cum primeşte aceste dispariţii ale tale?

— De vreme ce nu mai locuieşte la noi, cred că nici nu ia act de ele. Nu sîntem legate atît de strîns cum crezi.

— Doamne fereşte, nu mă gîndesc la nimic rău!

Mi se păruse că ghicesc o anume iritare, mă rog, nemulţumire, şi mă grăbisem să repar bunătatea de comunicare afectuoasă. Presupunere neconfirmată, căci mi-a explicat cu seriozitate şi corectitudine, fără a risipi sugestia lesbiană:

— Nu ne întîlnim mai mult de o dată pe săptămînă, ea lucrează mult, nu numai la radio, este – caldă ironie – ca o albină harnică, aşa a fost mereu. N-are timp!

— Atunci, la început, am avut convingerea că aţi adus-o pentru mine. Cînd m-a invitat în prima seară, Steve m-a asigurat că are o surpriză pentru mine.

Ştiam şi eu să glumesc!

— Nici eu, nici soţul meu nu ne ocupăm cu asemenea… cum să le numesc…

„Soţul meu": frumos spus, găsise loc şi pentru această precizare!

— Dacă tot a venit vorba de acest subiect, hai să-ţi povestesc ceva nostim, care te va distra şi te va surprinde. Poate că asta era surpriza, care, ca să vezi, n-a apucat să ajungă la tine, s-a pierdut pe drum ori nu şi-a găsit locul potrivit. Uite că i-a venit rîndul. Julie a fost combinată, oho, în urmă cu mulţi ani, destul de mult timp cu… Ghiceşte!

— Prinţul Charles.

— Cu domnul Siriopol, regizorul grec, venit la Londra pentru a asista la repetiţiile conduse de Peter Brook, care era atunci în plină glorie. Iar prietena mea, pe vremea aceea eram mult mai apropiate ca acum, primise din partea unui aspirant de peste ocean comanda de a stenografia indicaţiile marelui om, despre care ziarele scriau că a revoluţionat teatrul contemporan! Cum se revedeau des, mînaţi de acelaşi scop nobil, iar prietenul, pe care acum eşti supărat, după cum m-a informat Steve, avea nevoie de Julie pentru a pătrunde în diverse sfere care-l interesau şi a

deschide uşi altfel blocate străinilor, s-au împrietenit, au ajuns la amor, s-au despărţit dramatic, cînd soţia lui Raul, o actriţă din Bucureşti, cu care avea doi copii, a ameninţat cu divorţul şi a cerut pensie alimentară, iar ea a suferit enorm, a făcut o stare depresivă şi…

— Doi copii?!

Eram năucit. Am ascultat restul, de fapt esenţialul, cu mai puţină atenţie decît s-ar fi cuvenit. Abia peste noapte, între somn şi trezie, mi-am dat seama că povestea londoneză a grecului se potrivea ca o mănuşă romanului la care lucram, fiind urmarea firească a ceea ce scrisesem, la persoana a treia, ca biografie uşor romanţată: reprezenta continuarea, necunoscută mie, a aventurilor fostului meu cel mai bun prieten. Ce m-aş fi făcut fără această componentă?! Să încerc să refac mental ceea ce ascultasem în „episodul din hamac“. O poveste pe care Raul şi Julie probabil că nici nu voiau să şi-o amintească!

— Domnul acesta, venit din Orient, nu reuşea să se înşurubeze la noi, să pătrundă în mediile care-l interesau, să se apropie de oamenii de care avea nevoie pentru a se afirma, fiindcă era ţinut la distanţă de britanicii noştri suspicioşi, atît ca balcanic, un levantin româno-elen, depre care se ştia ori se zvonea că este, pe deasupra, comunist şi evreu… El, sărmanul, depunea toate eforturile pentru a inspira simpatie şi încredere. Cînd nu plecau amîndoi la teatru, repetiţii şi spectacole, înghiţite şi unele, şi altele cu toptanul, Raul rămînea cu ceasurile în anticamera unde Julie lucra ca secretară, era sediul unui studio de filme, făcînd impresia că nu se poate despărţi o clipă de tînăra lui iubită. Poate că era gelos ori se prefăcea că este, sigur este că acolo nu permitea nimănui să se apropie de ea, un comportament, de asemenea, inacceptabil la noi, care sporea antipatia faţă de acest ins cu obiceiuri de parvenit, a cărui unică preocupare este să se

strecoare în mediile artistice înalte şi să smulgă promisiuni de plasare, măcar de lectură, a lucrărilor sale de dramaturg necunoscut.

Sărmana fată trebuia să dactilografieze cîte un vraf de sinopsisuri ale modernistului autor, însoţite de recomandări apărute în presa din Atena şi Bucureşti, poate chiar inventate de el, căci nimeni n-avea cum să le verifice autenticitatea, iar semnăturile aparţineau oricum unor necunoscuţi, care-l lăudau de mama focului, numindu-l deschizător de drumuri şi creator de primă mărime, raftul întîi, cum numeau ei acea ordine valorică, lipsită de interes la Londra. Nimeni nu voia să-l citească, darmite să-l recomande unor comitete de lectură cu vot decisiv! Tot Julie avea obligaţia să descopere nume şi adrese ale unor personalităţi, să expedieze în repetate rînduri plicurile sortite să fie aruncate la coş, să telefoneze pentru a afla răspunsuri sau pentru a insista să obţină reacţii favorabile, dacă se poate în presa de specialitate. Treburile ei de secretară plătită erau un fleac pe lîngă acelea de sclavă administrativă şi sexuală a acestui golan venetic, arogant şi umflat în pene ca un păun. Ba uneori trebuia să plătească din buzunarul ei sărăcăcios atît felurite cheltuieli de reprezentare ale amantului, cît şi întreţinerea fizică a tipului, căci se mutase la ea, probabil pentru a economisi banii de chirie.

Un dublu întreţinut, pe de o parte din veniturile ei, pe de alta din bursa pe care i-o furniza tăticul său din Grecia. Din timp în timp sosea în vizită cîte una din surioarele lui, de al căror program de divertisment se ocupa aceeaşi „iubită“, bună la toate. De parcă astea n-ar fi fost de ajuns ca s-o determine să scape de acest păianjen neruşinat, avea de suferit şi bombăneli ori chiar scandaluri cînd el socotea că lanţul eşecurilor sale se datora lipsei de… dragoste şi devotament. Eram furioasă la culme pe bădărănia lui, ca şi pe supunerea ei fără crîcnire, un veritabil masochism erotic şi administrativ.

Desigur, delicateţea ei structurală era răspunzătoare de continuarea acelei legături aberante din toate punctele de vedere!

În clipa aceea a sunat telefonul celular, prins, ca un medalion, la gîtul Sylviei.

— Da, draga mea. Anton ascultă şi el, cred că aşa se cuvine!

— A fost un accident de circulaţie, dar groaznic, sînt teribil de speriată! Căci n-am păţit nimic, da, te asigur, doar maşina e rău lovită. Erau doi tineri, păreau beţi sau drogaţi, agresivi, aroganţi, unul vorbea ivrit cu accent rusesc, celălalt un amestec de ebraică şi arabă. Abia după ce s-au oprit cîteva maşini au chemat poliţia, abia atunci parcă s-au domolit, nu cu totul. Unul ţipa că vina e a mea. Deşi…

A urmat o pauză destul de lungă, parcă-şi pierduse cheful de a continua ori nu mai ştia ce să spună, după care, cu o voce în care răzbăteau lacrimile:

— Cred că o să mă întorc acasă, ţara asta nu e pentru mine. Nu e vorba numai de nenorocirea de astăzi, peste tot în lume există violenţă absurdă, în continuă creştere, dar aici… vreau să spun că simt agresivitatea în orice clipă… oameni greu încercaţi, tensiune permanentă, mi se pare că n-o să mă pot obişnui vreodată!

Iarăşi tăcere, de astă dată în aşteptarea unui răspuns, dar nici Sylvia nu prea ştia cum să reacţioneze, tonul omului ajuns la capătul puterilor o luase pe neaşteptate.

— Ştii doar că nici de-acolo n-ai plecat de bine, poate nu e momentul să-ţi reamintesc asta. În orice caz – scurtă răbufnire de asprime –, nu ai venit de dragul meu, al nimănui, ci pentru că, tot aşa, nu mai puteai suporta! Fiecare ajunge la acest prag, chiar dacă motivele, de fapt cauzele, sînt diferite. Pe de altă parte, mi-ai spus că te simţi bine la studioul de radio, nu prezinţi doar ştirile, Steve ţi-a creat o emisiune de comentarii, aşa cum aveai şi acolo…

Nici o reacţie.

— Uite, dacă vrei, poţi veni aici, să fim împreună, Anton ar fi de acord, da, confirmă, ideea i se pare bună, e un loc liniştit!

Pare-se că asta aştepta, căci a spus cu bucurie, fără false eschive:

— Mă primiţi?! Da, de voi am nevoie, promit să nu vă deranjez, să stau retrasă, dar să ştiu că sîntem împreună. Vă mulţumesc foarte mult!

A luat un taxi, peste o oră era acolo, cu ochii înlăcrimaţi şi strălucitori. Iar eu mă bucuram s-o văd, o prezenţă care-mi făcea plăcere.

O cameră separată, aşa cum dorea, nu s-a putut găsi, dar am primit-o în patul nostru uriaş, în care ar fi încăput şase persoane, Sylvia desigur la mijloc, dar la fel de neangajată cu vreunul din cei de la margini, era ceva tineresc şi deloc ambiguu în acest aranjament, aşa că am rămas mult timp într-o stare de reverie, mulţumit, nemişcat, în vreme ce glasvandul şi perdelele străjuiau spaţiul acela, larg deschis spre grădina cu tufişuri foşnitoare, apoi am adormit, ca un copil bătrîn ce eram, relaxat. Julie avea şi nu avea dreptate, oamenii erau aşa cum spusese, ţara la fel, dar erau locuri şi indivizi cum probabil nu mai există pe lume, indiferent dacă unii erau perfect integraţi, iar alţii definitiv neintegrabili.

M-am trezit înainte de şase, cu senzaţia că mi s-a îndeplinit o fantasmă specială, care nu apucase să se contureze vreodată în imaginarul subconştient, chit că situaţia nu avea conţinut erotic, chiar dimpotrivă. Julie nu mai era acolo, dispăruse înainte de a se lumina, grijulie să nu împiedice prin prezenţă o îmbrăţişare în zori. Nu era cazul! Sylvia dormea adînc, ştiam că nu suportă să fie trezită înainte de vreme, măcar atinsă ori mîngîiată, aşa că am intrat în baia, vai, plină de oglinzi, am alungat urmele somnului cu nişte apă rece, apoi, relativ înveşmîntat, am ieşit în grădină. Micul dejun era pregătit, opera Juliei (căci gazda nu-şi permitea să vină din

proprie iniţiativă), care s-a şi ivit în clipa următoare, de parcă ar fi pîndit, ascunsă după tufişuri.

— N-am închis ochii nici o clipă, încercînd să pricep, măcar acum, păzită de voi, agresivitatea celor doi tineri, cărora nu le făcusem nici un rău. Îşi închipuiau poate că mă vor convinge că vina era comună, deci nu voi îndrăzni să mă plîng poliţiei. Dar era cu totul absurd, o simplă privire era de ajuns pentru a răsturna această prostie! Tu ce crezi?

— Da, uneori e un sistem, o încercare de a-ţi speria adversarul, de a-l împinge în situaţia celui care se justifică, se apără. Iar cînd au constatat că ai amuţit, apoi că nu vorbeşti limba ţării, au socotit că te pot îngrozi.

— Poate le-a dat curaj ori i-a derutat faptul am ieşit din maşină vie şi nevătămată, ceea ce era cu-adevărat uimitor!

— Dac-ai fi fost sfîrtecată, ar fi urlat şi mai tare. Prima reacţie a acestui gen de indivizi rudimentari este să arunce vina pe alţii, să provoace o stare de ambiguitate a răspunderii! Stilul avocăţesc al oricărui infractor.

— Cum să trăiesc într-o asemenea ţară?! Trebuie să dispar din Israel cît mai repede, altfel risc să fiu arestată într-o împrejurare sau alta!

— Am păţit-o şi eu în tinereţe, mi-am amintit surîzînd. M-au arestat, m-au acuzat de crimă, pornind de la o bănuială absurdă, m-au anchetat ca la KGB, sub o presiune morală greu de închipuit într-o democraţie, m-au eliberat după cîteva zile, fără scuze, fără…

— Erai tînăr, ai avut timp să-ţi revii, dar eu… Eu trebuie să dispar, e singura soluţie!

— Linişteşte-te, aminteşte-ţi că raiul şi iadul se învecinează aici pe pămînt. Iar în povestea asta, după o tărăgănare şi hărţuială inevitabile, dreptatea va învinge ca într-un film american. Cred că agresivitatea există acum pretutindeni, vezi *Portocala mecanică*!

Palmele mătăsoase ale Sylviei mi-au acoperit ochii.

— Eşti prea înflăcărat de demonstraţie pentru a simţi că mai exist şi eu aici, ba chiar la un pas! Îţi sînt recunoscătoare că ai grijă de prietena mea!

M-a îmbrăţişat, apoi s-a aplecat şi m-a sărutat îndelung pe ceafă, pe gît, pe buze. Iar Julie s-a înseninat:

— Şi eu merit să fiu mîngîiată, chiar răsfăţată! Să bem repede cafeaua şi să pornim la plimbare, trebuie să fie prin apropiere un bazin, am chef să mă bălăcesc!

S-a ridicat şi a pornit către prietena ei, cu braţele larg deschise. În clipa aceea a sunat din nou telefonul mobil.

— Da, dragul meu, abia m-am trezit, te sun eu peste vreo oră, cînd termin cu treburile de dimineaţă. Am dormit bine, mulţumesc. Aşa e, nu m-a atins, cît a fost noaptea de lungă, decît vîntul uşor de-aici din nord. În rest, totul e în ordine. E bine să ne despărţim uneori, ca să ne fie şi mai dor după aceea. I-ai povestit şi lui Steve păţania? a vrut ea să afle de la Julie.

Cealaltă a clătinat bărbia şi-apoi a dus degetul la gură.

— Ştiam că nu eşti acasă, a explicat.

„Toată lumea ştie unde ne aflăm şi ce facem! Poate că e mai bine aşa!“

— Tocmai spuneam că am poftă de…, aminti Julie.

— Bazinul se află de cealaltă parte a grădinii, o informă Sylvia. Voi o să mergeţi acolo să vă scăldaţi, iar eu mă întorc să-mi îndeplinesc, telefonic, datoria de nevastă. Dacă m-a căutat, înseamnă că are nevoie urgentă de sfaturile mele înţelepte! Aşa e convenţia: telefonăm numai pentru cazuri de forţă majoră, se justifică ea.

3. A trage lumea înainte

Am făcut un efort de voinţă pentru a-mi ascunde impresia de uimire pe care mi-a produs-o apariţia Juliei în costum de baie; mă obişnuisem cu gîndul că englezoaica e slăbuţă şi fragilă, Sylvia părea un tanc pe lîngă ea, dar aşa, despuiată, te speria şi-ţi anula orice poftă erotică. Era, exagerînd puţin, imaginea unei fiinţe din filmele documentare despre ţările care suferă de foamete endemică, mai ales partea de sus a corpului, cu oasele umerilor acoperite doar de piele, cu bustul de fetiţă, cu clavicula dezvelită de muşchi. Sutienul lărguţ sublinia această impresie şi doar mişcările lipsite de stîngăcie, comportarea firească şi strălucirea ochilor îţi alungau spaima, am zis bine, spaima.

Bazinul era destul de aglomerat, căci era utilizat de turiştii din cîteva vile, adio senzaţiei de „singuri pe lume“ pe care o aveai în cameră şi în grădină, aşa că i-am propus Juliei să ne retragem, să ne căţărăm în hamacuri, aşteptînd acolo ca prietena noastră să-şi ducă la bun sfîrşit convorbirea conjugală. Dar ea mi-a arătat instalaţia de jacuzzi alăturată piscinei, în adevăr părăsită şi foarte atrăgătoare cu apele ei spumegînde.

— E păcat să nu profităm de minunea asta!

Cufundată pînă la bărbie, îşi redobîndise prezenţa socială, redevenise ea însăşi.

— Doamne, în sfîrşit mă liniştesc, noroc cu voi, credeam că n-o să-mi revin niciodată! Hai să atacăm un subiect pe care de mult, de la început, ba chiar dinainte de a ajunge aici, mă pregăteam să-l discut cu tine!

— Raul!

— Exact. Nici nu era greu de ghicit. Ce mai ştii despre fostul nostru prieten?

— E mai puţin celebru, dar tot mai acoperit de premii şi onoruri. Recent a fost tradus în japoneză, vreau să spun publicat acolo, căci piesele lui erau, aşa cred, cunoscute. Presupun că începe un turneu în Orientul Îndepărtat,

împreună cu surioarele sale, care fac tot mai greu faţă obligaţiilor de reprezentare. Vîrsta îşi spune cuvîntul!

— Eu aş fi vrut să vorbim serios. Sarcasmul mi se pare nepotrivit. E un artist!

— L-am iubit şi l-am admirat multă vreme. Acum nu, deloc.

— Ai discutat despre el şi cu Sylvia, afirmă, şi nu întrebă ea, ştiu că a fost dintotdeauna pornită împotriva lui, nu-l putea suferi, nu-l putea vedea în ochi, mai exact. Spun asta fiindcă l-a vorbit foarte de rău în faţa mea de cîte ori a avut prilejul şi nici în direct nu-l menaja. Nu-i vedea decît defectele, insuportabile după opinia ei, încerca să mă convingă să scap de tirania acestui monstru, citez, desigur, l-ar fi strîns de gît, există uneori asemenea respingeri fatale. Dar eu îl cunoşteam mult mai bine, trăiam cu el, după cum ai aflat, eram convinsă că ea greşeşte, se înşală. Ce poţi face în asemenea cazuri? Nimic.

Se vîrîse de cîteva ori cu capul în apa ce părea să clocotească, apoi se ridicase şi, acum, văzută de foarte aproape, de la bărbie în sus, surîzătoare, recăpătase farmecul delicat pe care i-l cunoşteam, chiar şi de-acolo, din apa spumegîndă. Jeturile puternice, departe de a avea un efect relaxant, cum s-ar cuveni, îmi provocau o stare de excitare a simţurilor, dar nu-mi trecea prin minte să întind mîna spre femeia împreună cu care mă scăldam în acea găleată uriaşă; aşteptam s-o regăsesc pe Sylvia, cu „opinia ei greşită despre dramaturg“, mi se făcuse dor de trupul ei masiv, ceea ce, de la o vîrstă încolo, îţi dă o stare de vioiciune şi curaj; din păcate pentru mine, Steve avea multe să-i spună…

— Convieţuiau în el două fiinţe diferite.

— Pentru un specialist în dialoguri, chiar „tăcute“, e un noroc, o situaţie ideală, m-am grăbit să observ, poate fiindcă eu însumi văzusem în el o dublă personalitate, aproape în sens clinic.

— Vorbesc serios! Pe de o parte un om inteligent, cultivat, fin, cu care era o plăcere să petreci, deoarece te fermeca de-a dreptul, pe de alta un ins grosolan, violent, agresiv adesea, bîntuit de patimi şi obsedat de interese, preocupat de ascensiunea socială cu orice preţ, pînă dincolo de limita morală comună, admisibilă!

— O dublă personalitate! Asta e o maladie gravă, care se cuvine tratată cînd depăşeşte graniţa normalului. Toţi vrem să trăim mai bine, să avem succes, să ne bucurăm de respect, de recunoaşterea meritelor, de onoruri… Poate nu toţi, dar mulţi dintre cei mai dotaţi, aceştia, cum a spus Italo Svevo, trag lumea înainte, pe cînd ceilalţi, leneşii, indiferenţii, resemnaţii, învinşii înainte de ori după confruntare, vor s-o ţină pe loc, iar asta asigură umanităţii un echilibru!

— Frumos spus! De pildă, Steve e unul din cei care caută să se caţere pe scara socială, uneori prin mijloacele cele mai necinstite, acceptînd compromisuri degradante. Pe el de ce să nu ne supărăm, de ce să nu ne despărţim de el, să-l ocolim?

— Şi de el! În secret, nu mai dau doi bani pe relaţia noastră, m-am îndepărtat de acest individ cu pofta lui atavică de parvenire, pur şi simplu mă dezgustă, am spus. Iar dacă nu era Sylvia… Accept observaţia că interesul acţionează şi în cazul meu, al oricărui om! Dar prietenul meu din copilărie, Raul al nostru, e un artist, chiar de mare talent, ambiţios dincolo de normalul dorinţei de afirmare, de recunoaştere a valorii reale, mînat doar de gîndul de a pătrunde peste tot, ca o insectă devoratoare. Ce are el comun cu un Kafka, cu Musil, cu Bruno Schulz, cu care îi place să fie comparat, aceeaşi familie de spirite!

— Unul dintre cei doi oameni care-l compun dispune în adevăr de rafinamentul…

— Aici e vorba de un fel de a fi pe această lume, de a trăi. De a nu te strecura prin mijloace imorale, prin afacerism, asta se opune artei, care e dăruire, sacrificiu, iartă-mi aceste banalităţi, poate fiindcă eu privesc din afară, îmi întreţin iluzii naive, se poate! Vrei să obţii recunoaşteri oficiale, oficioase, aclamaţii publice, atunci intră în politică, în afaceri cu oţel sau mătăsuri, nu întina puţina puritate a idealurilor. Un scriitor face permanent parte din opoziţia neparlamentară, se opune puterii, spunea neamţul Heinrich Boll.

— Sînt multe excepţii, chiar la vîrful piramidei, Goethe, de pildă.

— Eu nu-l condamn pe Siriopol, dar nu pot să-l mai consider prieten! Prietenia are şi ea exigenţele ei! Uneori mi-e silă, alteori îmi inspiră milă zbaterea lui dramatică de a-şi păstra un loc onorabil în lumea care dă o turnură penibilă existenţei sale!

— Iar eu ajunsesem să-l urăsc! Dar asta e altceva. Doamne, se uită lumea la noi, părem în plină înfruntare conjugală, mai mare ruşinea!

Am izbucnit în rîs, m-am răsucit cu faţa la vecinii de scaldă, care s-ar fi „uitat la noi“, şi, în clipa aceea, mi-am amintit unde se află povîrnişul cu terase umede şi casa de vacanţă pe care le crezusem pierdute definitiv din memorie, după ce mă străduisem zadarnic să le găsesc un loc în lumea reală. Mă vedeam trecînd strada principală din urbea ce străjuia Lago Maggiore, pentru a vedea preţurile camerelor la singurul hotel de cinci stele, apoi urcînd acea scară naturală, alcătuită din pietroaie şlefuite de timp ori de mîna omului. O cărare străjuia latura dreaptă a clădirii, în mijlocul ei se prelingea un pîrîu mititel, era o burniţă rece de sfîrşit de septembrie şi mi-a atras atenţia acea casă, pe care în adevăr am explorat-o cu multă curiozitate şi poate cu dorinţa de a găsi un adăpost pe vremea aceea cîinoasă înainte de a vedea unde duce drumul cu pricina.

Interesant mi se părea mai cu seamă modul cum acţionase procesul de deformare a memoriei în cele vreo trei decenii trecute de la înregistrarea imaginii turistice. În primul rînd, constatam acum, cînd totul se clarificase, că nu fusesem singur, ci împreună cu nevasta, pe vremea aceea eram nedezlipiţi în asemenea călătorii, nu-i vedeam chipul, dar ştiam că eram amîndoi uimiţi de tarifele practicate la acel hotel cu aparenţă modestă. Mai ştiam că a doua zi am trecut cu maşina în Elveţia, la Lugano, unde am predat Fiatul închiriat la aeroportul din Roma şi am primit alt automobil.

Cînd pornisem în căutarea amintirii, aveam în minte o zi de vară fierbinte, căutarea unui loc umbros, cu totul şi cu totul altceva, casa propriu-zisă se conservase corect, doar că era pustie, nici pomeneală de o pereche de amorezi goi puşcă. Iată ce se întîmplă cînd lucrezi la un roman, ca mine acum, încercînd să recompui întîmplări, chiar dialoguri, din urmă cu multe decenii! Nu e nevoie să pui la lucru imaginaţia, nici să adaptezi faptele pentru a asigura o continuitate narativă de vreme ce procesele chimice ale memoriei, subconştientul, operează asemenea transformări masive. Las' că unele situaţii importante şi semnificative se pierd ca şi cum n-ar fi existat, iar fleacurile le iau locul, dînd uneori impresia de naturaleţe, de verosimilitate sau de adevăr istoric.

4. Un portret cam simplist

Oraşul Acco, din nordul ţării, unde s-au înregistrat de curînd înfruntări violente între comunitatea arabă şi cea evreiască, îmi lasă impresia, de cîte ori îl vizitez, că aparţine imperiului napoleonian. Parcă-l văd pe micul Bonaparte, aşa cum îl cunosc dintr-o sinteză a numeroaselor filme ce i-au fost consacrate, păşind pe ţărmul bolovănos al Mediteranei, chiar în dreptul

stîncii unde e montată tăbliţa cu inscripţia ce confirmă prezenţa sa la Acco. Nu m-am ostenit nicicînd să aflu exact împrejurările sosirii sale, cu celebra-i flotă, pentru a cuceri şi această parte a lumii, de atîţia rîvnită, şi îmi propun de fiecare dată să mă lămuresc dacă a avut loc acolo o bătălie navală sau terestră şi care au fost urmările istorice, dar pînă acum nu am reuşit să fac această minimă documentare.

Orientul Mijlociu şi mai ales Ierusalimul au o istorie atît de îndelungată şi complexă, încît, chiar şi cînd trăieşti acolo, nu-ţi poţi învinge impresia că n-ai cum să pricepi mare lucru din tot ceea ce ai aflat, doar informaţii superficiale sau îndoielnice, aşa că nu-ţi rămîn decît fiorul timpului şi senzaţia aceea bizară că, uite, piatra asta, de la Acco şi numai de-aici, poartă urma cizmei lui Napoleon.

Ne-am oprit acolo pentru prînz, făcînd un ocol pe traseul nostru spre Tel Aviv, pentru că auzisem că s-a deschis la Acco restaurantul unui faimos bucătar, specializat în peşte şi fructe de mare, şi voiam să-i facem o plăcere Juliei; s-o liniştim înainte de a ajunge la locul accidentului, unde-şi lăsase maşina avariată, pentru care trebuia comandat un mijloc de tracţiune care să o ducă la un atelier de reparaţii. Dar micul local căutat de noi era la acea oră plin ochi, ar fi urmat să obţinem o masă abia peste două ore, aşa că am decis, după o anumită ezitare, să intrăm într-unul din restaurantele arăbeşti.

Temerile s-au risipit repede, pentru că localul se prezenta ca o oază în plin deşert, puţinii clienţi discutau în şoaptă, chelnerii călcau pe vîrfuri, şeful de sală ne întîmpinase surîzînd, iar clinchetul veselei şi tacîmurilor constituia un fond sonor mai mult decît încurajator. În urmă cu doar o săptămînă văzusem la televizor o forţă de ordine, alcătuită, spunea reporterul, din peste o mie de poliţişti şi agenţi de securitate, trimisă pentru a se interpune între cele două comunităţi, în perspectiva unui nou val de

violenţe prevăzut pentru orele nopţii, căci spiritele erau mai încinse ca oricînd, iar extremiştii de ambele părţi ameninţau să se răzbune.

Totul pornise în noaptea de Yom Kipur (cea mai importantă sărbătoare a iudaismului, ziua postului negru ce precedă Judecata cea severă, iar întreg Israelul amuţeşte), din pricina unui motociclist arab care pătrunsese, huruind bezmetic, în cartierul evreiesc, smulgînd din somn întreaga suflare. El susţinea că doar greşise drumul, oficialii arabi îl prezentau ca pe un ins foarte de treabă, dar de cealaltă parte exista convingerea că fusese o provocare inadmisibilă, drept care înfruntările verbale alunecaseră rapid către acţiuni agresive, cu automobile incendiate, lupte de stradă, case distruse. Iar acum, în acord cu formula coabitării, care sună şi în ebraică la fel: „Ori scandal, ori festival“, oamenii echilibraţi îşi surîdeau parcă mai mult ca înainte, punctul de explozie părea depăşit cu energie, lumea se potolise. Iarăşi se vorbea despre bună înţelegere şi colaborare, se citau cazuri de caldă vecinătate, întrajutorare exemplară, chiar prietenie la toartă, de se mirau şi ei cum fusese cu putinţă acel val de nebunie. Dar de ce să uiţi că şi între soţi sau fraţi porneşte uneori cîte o confruntare sîngeroasă?!

Abia ne-am aşezat şi îndată masa s-a umplut cu zeci de farfurioare cu salate specific orientale, dominate de ardeiul iute şi uleiul de măsline, ce constituie antreurile gratuite ale fiecărui local arăbesc. Iar noi ne-am destins, ne-am aşezat comod pe scaune, nu doar pe marginea lor ca la început, cînd eram gata s-o luăm din loc la cel mai nevinovat semn de alarmă. Gustam din toate delicatesele cu o grabă pofticioasă ce putea lăsa impresia că sîntem morţi de foame. În întregul local domnea mireasma încîntătoare a unor cărnuri la frigare, doar băuturile lipseau de pe mese, dovadă că normele islamice erau luate în serios, dar pentru noi a fost adusă, fără mofturi, o sticlă de Cabernet Sauvignon, îmbuteliată pe Podişul Golan.

În plin delir gastronomic s-a auzit deodată vocea energică a Juliei, cu o interogaţie deloc potrivită împrejurărilor:

— Sylvia mi-a spus că te supără la Raul mai ales trecerea sa la creştinism!

Robusta noastră amantă comună a continuat să-şi vadă de salatele ei, chiar şi cînd eu am negat cu tărie această ipoteză.

— Ţi-am spus cu totul altceva. De ce deformezi adevărul în acest sens neconvenabil pentru mine? m-am interesat, ştiind prea bine că n-am să primesc răspuns.

— Cred că e dreptul inalienabil al fiecărui om matur să decidă în această chestiune foarte intimă, m-a certat interlocutoarea. Dintre copiii acestui cuplu mixt e singurul care a optat penru greco-ordodocşi. Una din surori, nu ştiu exact care, s-a declarat evreică, iar ultima nici nu vrea să audă de religie!

— Mă deranjează destul de tare faptul că e un evreu antisemit, specia e dezgustătoare, convertirea în sine mi se pare, într-adevăr, treaba lui.

Nu pusesem patimă în această precizare, ba chiar am adăugat, zîmbind:

— E deplasat să discutăm subiectul aici, printre musulmani.

— Dar nu e evreu! Nici nu e circumcis, a precizat Julie roşind.

— Nu e circumcis fiindcă s-a născut în lagărul din Transnistria şi nu era acolo nimeni care să execute o astfel de operaţie, nici condiţiile de igienă nu permiteau.

— Poate că mama lui, fiind comunistă, oricum n-ar fi acceptat, a opinat Sylvia.

— Supoziţii! Era un lagăr numai pentru evrei, mama lui avea această religie şi nu a negat-o vreodată, a avut chiar crize mistice în sinagogă, ceea ce Raul şi cu mine ne amintim foarte bine! De ce a devenit antisemit, asta e întrebarea. Uite, a venit în Israel, de mai multe ori, cardinalul Lustiger, un

evreu devenit înalt prelat catolic în condiţii care justificau opţiunea lui, deşi părinţii săi au murit la Auschwitz. Dar nu a rostit nicicînd cuvinte rele la adresa evreilor, chiar dimpotrivă!

— Ce dovezi ai că este antisemit?! De obicei e vorba de declaraţii interpretabile!

— Dovezi… Nu port după mine interviurile lui, în care se plînge că marea finanţă israelită îi blochează drumul spre succesul pe care-l merită! Le-aş fi luat dacă-mi imaginam că vom discuta despre el în mica noastră vacanţă, am zis în glumă.

— Cred că ar fi uimit dac-ar afla că îl consideri un duşman al poporului ales! Gîndeşte-te că are prieteni evrei, ca tine, şi nu cred că eşti singurul, sora sa dragă a îmbrăţişat religia noastră, el a fost îndrăgostit de evreice, cazul meu… Toate astea nu contează? Şi pe mine mă irită uneori afaceriştii evrei! Sînt capabili de orice mîrşăvie.

— Fiecare antisemit are prietenul său evreu, pe care-l laudă cu formula „Ei, dac-ar fi toţi evreii ca tine!“. Fasciştii inteligenţi renunţă la această perdeluţă străvezie. Am citit de curînd un articol al fostului nostru concetăţean, celebrul pictor şi arhitect Marcel Iancu, cel care a creat satul artiştilor de la Ein Hod. În anii ’30 a avut o expoziţie personală la Bucureşti. Printre vizitatori s-a aflat şi marele poet şi matematician Dan Barbilian, pseudonimul lui Ion Barbu, care a fost fermecat de lucrările sale, drept care l-a îmbrăţişat cu căldură şi i-a spus: „Ce păcat că eşti jidan!“.

— Poate că a avut de suferit de pe urma evreilor, a intervenit sarcastic Sylvia. Ca Thomas Mann la începutul carierei, cînd criticii literari iudei au scris nefavorabil despre debutul său, dar apoi a devenit unul din marii noştri prieteni, a vizitat căminul naţional evreiesc din Palestina, a elogiat ideea sionistă, dar a spus că evreii trebuie să rămînă parte din cultura europeană, deoarece diaspora lor nu trebuie să dispară!

— Să nu uităm… dar Julie n-a apucat să continue fraza, căci au apărut tăvile cu minunatele antricoate şi castroanele de murături cu aromele lor îmbătătoare.

O vreme nu s-a mai auzit nici o vorbă, înghiţeam tustrei cu mare poftă, ca lupul din povestea cu care-l enervasem pe Steve.

— Există şi convertiţi politici, a spus după o vreme Sylvia, încercînd să mute conversaţia într-un spaţiu neutru. Şi aceştia trebuie condamnaţi? Mă refer la comuniştii dezamăgiţi de dictatură, ca Arthur Koestler, de pildă. Mulţi oameni de bine, după cum el însuşi relatează, îi spuneau în faţă că nu pot suporta trădătorii.

— Asta nu! Dacă ai descoperit că te-ai înşelat amarnic, nu se cuvine să persişti în eroare sau să taci, spuse categoric Julie.

— Depinde ce urmează după dezmeticire. Vezi cazul Roger Garaudy. Regreţi o eroare şi te arunci într-una şi mai josnică.

Adevărul este că minunatele bucate avuseseră darul să pună surdină unei confruntări care n-avea nici un rost, după opinia mea.

— Hai să renunţăm la religii şi ideologii şi să ne întoarcem la viaţa adevărată, am propus vesel. Vreau să ascult povestea celor doi copii ai lui Raul! Am cunoscut-o bine pe mamă, a fost vecina mea de palier pe vremea cînd eram un fel de student şi încă îl consideram pe fericitul tată cel mai bun prieten al meu.

În răstimpul în care am comandat şi primit cu plăcere tot felul de prăjituri, înecate în miere, dulci de-ţi tăiau respiraţia, inventate de turcii care au stăpînit Orientul Mijlociu timp de secole, Julie, secondată de Sylvia, mi-a oferit frînturi din povestea de care nu avusesem habar atîta amar de vreme şi care mi se părea foarte importantă şi semnificativă pentru prototipul personajului principal al romanului la care mă înhămasem la bătrîneţe şi căruia mă gîndisem să-i pun titlul *Un cetăţean al lumii*.

— Am dedus că mama era o actriţă mediocră, dar foarte sexy, mai în vîrstă decît Raul, cam lipsită de scrupule, în sensul că ştia să-şi urmărească scopurile şi să-şi apere interesele cu multă pricepere. Imaginea e corectă? s-a interesat Julie.

Nu m-am grăbit să confirm ori să infirm, ceva adevăr era în acel miniportret, dar aveam o imagine mai complexă şi mai pozitivă despre Mirela, cum o botezasem în paginile mele.

— Cert este că îl iubea sincer, sînt sigur de asta, şi, pe de altă parte, îi era devotată şi se sacrifica, la fel ca tine, la fel ca Mina şi Lina, probabil ca multe altele, pe altarul gloriei maestrului, chiar dacă făcea prea mult caz de moralitatea pretenţiilor. O carieră clădită prin protecţie de fuste şi, în aceeaşi măsură, prin ambiţie proprie.

Julie a roşit uşor, dar n-a protestat, n-a comentat judecata mea globală.

— Cam simplist, portretul artistului, a spus Sylvia.

— Am să mă străduiesc să nuanţez mai mult de-acum încolo, am replicat ironic.

Aşadar, după ce a obţinut divorţul de primul soţ, ceea ce n-a fost uşor, iubita ori logodnica lui Raul n-a întîrziat să rămînă gravidă, iar pe această bază a pretins ori sugerat cu delicateţe că perechea trebuie să locuiască împreună, într-un apartament corespunzător cu situaţia lor socială şi cu prezenţa unui moştenitor. Bătrînul Siriopol n-a întîrziat să dea curs acestei justificate pretenţii şi a trimis, printr-un mesager, cantitatea de dolari necesară cumpărării unui apartament în Dorobanţi pe numele viitoarei mame, singura deţinătoare a cetăţeniei române. Bogatul negustor considerase, pe bună dreptate, că e o investiţie bună de vreme ce nou-născutul avea să fie primul nepot, şeful celei de-a doua generaţii a familiei sale, iar dacă era băiat, cum spera, unicul purtător al unui nume important şi, în perspectivă ceva mai îndepărtată, moştenitorul unei averi îndeajuns de

substanţiale, în Grecia, desigur, nu acolo, sub comunişti, unde văzuse el lumina zilei. De altfel, suma nu era prea mare, căci dolarul, valorificat la negru, avea un curs extrem de ridicat în România, unde salariul mediu echivala cu vreo cincizeci de „verzi“.

O foarte bună impresie asupra prezumtivului bunic a făcut-o absenţa pretenţiei de căsătorie a viitoarei mame. „Ştiu prea bine că un artist de valoarea lui trebuie să aibă aripile libere, să nu se îngroape într-o văgăună familială mic-burgheză. Sînt eu însămi artistă şi am văzut, în mediul în care trăiesc, destule talente a căror evoluţie a fost frînată tragic de obligaţii sociale, asumate din slăbiciune ori din motive sentimentale“, a scris Mirela, cu o justă intuiţie diplomatică, într-o amplă mărturisire de suflet adresată bătrînului, cerîndu-i totodată părerea, în numele ei şi al „iubitului“, asupra intenţiei cuplului de a consolida relaţia de dragoste, oricum durabilă, rezistentă la proba timpului, care a smuls-o dintr-o căsătorie inadecvată, cu un urmaş reuşit; actriţa nu a făcut un secret nici din faptul că este mai în vîrstă decît Raul, care nu are încă o carieră consolidată şi depinde materialiceşte, dar nu numai, de indemnizaţiile primite de la Salonic.

O asemenea sinceritate, dublată de simţ al răspunderii şi de devotament, chiar prin sacrificiu personal, n-avea cum să nu aibă efectul scontat. Îmi aminteam de seara aceea de la restaurantul „Lido“, de destăinuirile la fel de impresionante pe care ţinuse să mi le facă „doamna Mirela“, de tot ce urmase, şi nu puteam s-o acuz pe actriţă de prefăcătorie. Prin acel copil şi prin locuinţa decentă, ea voia să scape de rolul de „marfă de schimb“ pe care i-l hărăzise tînărul amant. Cu burta la gură, cu un sugar în casă, cu un ţînc agăţat de fuste, nu mai putea juca rolul de animatoare erotică.

A avea un copil cu bărbatul iubit, căci era limpede că se îndrăgostise de acest golan parşiv, constituia un scop demn de respect, o dovadă de maturitate din partea unei femei asupra căreia anii s-au adunat, a cărei

frumuseţe tinde să se ofilească şi pentru care gloria scenică a dispărut de la orizont. De soţ nu era bun amicul meu, deoarece nu inspira încrederea minimă necesară unui astfel de rol şi, pe deasupra, ambiţiile sale de parvenire pe plan internaţional îl încărcaseră cu o disponibilitate de acţiune specifică unui escroc tipic.

5. Hărţuit, dar celebru

Uluitor rămînea faptul că nu aflasem nimic despre acei copii (al doilea urmase imediat după primul?!), nici Toma nu părea să cunoască „accidentul biografic“, semn că dramaturgul de renume mondial hotărîse să nu-şi încarce fişa personală cu elemente inutile sau chiar dăunătoare, iar Mirela avusese grijă să păstreze discreţia cuvenită. Dificultăţile financiare, despre care vorbise Julie, se datorau, uşor de ghicit, faptului că bunicul grec trimitea banii pe numele Mirelei şi la adresa unde erau crescuţi nepoţii săi, iar pentru vagabondul de fiu adoptiv numai cîţi erau necesari subzistenţei.

Fiicele sale n-au fost de acord, de la bun început, cu decizia de a furniza acelei „necunoscute“ banii pentru casă şi-apoi o pensie alimentară pînă cînd plozii ei vor ajunge la maturitate, considerînd că o femeie mult mai coaptă, deci vicleană prin definiţie, o actriţă de mîna a doua, prefăcută prin definiţie, pusese laba pe talentatul frăţior şi urmărea acum să profite, fără merit, de averea lor. Progenitura avea să atîrne greu, ca un lanţ de ocnaş, de picioarele lui Raul, împiedicînd libertatea de mişcare a acestui scriitor care urmărea, nu era nici un secret, să cucerească mapamondul. Fetele nu se împotriviseră iniţial legăturii cu Mirela, fiindcă era posibil ca farmecele şi experienţa ei erotică, precum şi relaţiile pe care le avea în lumea teatrului să fie utile carierei dramaturgului. Dar acum, acaparată de grijile casnice şi

materne, cu trupul secătuit de naşterile succesive la o vîrstă relativ înaintată, nu mai putea fi o momeală pentru cei care-i puteau deschide amantului porţile notorietăţii. Iată: abia ajuns la Londra, cu treburi atît de importante, Raul nu mai dispunea de sumele primite anterior, pe lîngă faptul că în Anglia nu funcţionau afacerile comerciale specifice unei Românii închistate în sărăcăcioasa ei economie planificată.

Observaţiile erau justificate, iar intuiţia lor şi-a dovedit curînd valabilitatea cînd bătrînul bogătaş grec a luat drumul cimitirului fără a lăsa testament. Obţinînd legal dreptul de a administra averea familială pînă la încheierea procedurii succesorale, Mina a decis mai întîi reducerea la jumătate a indemnizaţiei nepoţilor, apoi sistarea totală a plăţilor în dolari. Cînd a primit prima somaţie oficială din Bucureşti, surioara n-a ezitat să răspundă. Fără măcar să consulte un avocat priceput, noua şefă a familiei (Raul n-avea legături de sînge cu decedatul) a răspuns că paternitatea nu a fost dovedită în justiţie, căsătoria nu a fost încheiată, aşadar a existat doar un gest de bunăvoinţă, deloc obligatoriu în noile condiţii.

Mirela s-a adresat justiţiei, iar tribunalul, care apără, mai ales în socialism, interesele minorilor, l-a obligat pe Raul la plata integrală a pensiei alimentare şi a datoriilor restante, avertizîndu-l că va fi amendat sever sau chiar condamnat penal dacă se va sustrage în continuare îndatoririlor părinteşti, indiferent care este domiciliul său actual, deoarece în acest domeniu există tratate internaţionale, încheiate ca urmare a coexistenţei paşnice între cele două lagăre politice ale Europei.

Aşa a luat sfîrşit frumoasa relaţie de dragoste a tînărului regizor şi s-a declanşat una de ură, ca şi – n-ar fi exclus – atitudinea sa antisemită, explicabilă prin faptul că avocatul care a obţinut restabilirea drepturilor Mirelei şi care-l urmărea pînă-n pînzele albe, storcîndu-l de bani şi făcîndu-

i viaţa imposibilă, se numea Herşcu Grimberg. „Sînt convins că trăieşte cu jidanul, care e interesat personal să mă pună cu spatele la zid!“

Raul era hărţuit pe toate căile, citat să se prezinte la autorităţi, avertizat, judecat, astfel că era constrîns să se ascundă, să-şi schimbe mereu reşedinţa, să vagabondeze din oraş în oraş şi din ţară în ţară; peste tot îl ajungeau din urmă scrisorile deznădăjduite ale Mirelei, care-l informa despre bolile micuţilor, rămaşi fără îngrijire şi supraveghere. După un timp, disperarea ei se mai potolise – dar nu şi hăituiala judiciară şi administrativă –, căci se împăcase cu fostul soţ, Cosmin, care, suflet nobil, trecuse peste întreg episodul amorului ei juvenil, fiind dispus să înfieze băieţii, să le dea numele lui, cu condiţia ca adevăratul tată să-şi îndeplinească minima obligaţie paternă, cea materială.

Dar situaţia financiară a pîrîtului a cunoscut o fericită înviorare; una dintre piesele sale fusese transformată, după străduinţe fără sfîrşit, într-un scenariu de film care intrase în producţie la Hollywood, apoi Raul primise o ofertă de colaborare cu un institut de teatru din Montevideo. Asta înseamnă să devii cetăţean al lumii!

Fericita răsturnare de destin îi muiase inima, îl determinase să pună capăt avatarurilor sentimentale ale tinereţii şi să înceapă o viaţă nouă. Transferase oficial Mirelei o sumă care acoperea majoritatea datoriilor, obţinînd încetarea urmăririi şi hărţuielilor personale.

Încîntate de succesul său social, Mina şi Lina aprobaseră „scurgerea de fonduri către Bucureşti“, considerînd că nici un sacrificiu nu e prea mare cînd e vorba să-ţi redobîndeşti libertatea de acţiune. Începutul carierei internaţionale fusese realizat cu strălucire, de-acum încolo trebuia dezvoltat prin toate mijloacele şi cu toate forţele reunite ale familiei. „N-am trăit degeaba!“ avea să fie deviza lor comună, de-acum şi pînă la ultima suflare.

Datorită Gretei, marile sucese ale dramaturgului au fost imediat cunoscute şi în România, unde publicul a aflat „cu mîndrie noile realizări ale tînărului regizor şi scriitor grec, comunist născut, crescut şi educat în ţara noastră, un reprezentant de frunte al literaturii şi artei realist-socialiste şi al şcolii naţionale de teatru“. Unii răuvoitori considerau ciudată sau chiar maladivă încrederea neţărmurită pe care o avea această ziaristă într-un ins a cărui valoare abia urma să fie confirmată.

Dar erau şi unii care puneau devotamentul nestrămutat al acestei femei pe cale de ofilire (înainte de a fi înflorit cu-adevărat) pe seama faptului că Raul fusese şi rămăsese probabil singurul bărbat din mediul boemei care îi preţuise sexualitatea şi considerase remarcabilă o senzualitate de care alţii nu se înghesuiau să profite nici atunci, nici mai tîrziu. A spune că n-o înşela pe Greta n-ar fi corect, dar să o abandoneze nu-i trecea prin minte. Poate că preferinţa bizară era unul din semnele personalităţii sale artistice, deoarece istoria culturii cunoaşte destule abateri de la ceea ce mic-burghezul apreciază ca estetic şi etic în neostoita colcăială a pasiunilor carnale.

Raul n-a întrerupt relaţiile cu ea nici după ce gloriola şi statutul de învingător au devenit apanajul său, iar vizitele în România au încetat cu totul. A continuat s-o cultive şi din străinătate, o invita la cîte un hotel din oraşul unde tocmai se afla, recomanda cu orice prilej invitarea ei la colocvii de teatru din Europa sau America, plătea publicarea unor volume ale Gretei, poezie ori eseuri, în traducere, ici sau colo.

Nici revoluţia din ’89 n-a schimbat relaţiile dintre ei, deoarece acum „Marea Doamnă“, cum se apucaseră unii s-o numească, nu încetase lupta pentru recunoaşterea valorii operei lui Siriopol, dar şi a meritelor sale de luptător pentru democraţie. Comunist nu mai era considerat, dar Greta amintea insistent curajul cu care înfruntase autorităţile tiranice din

România, Grecia, Uruguay, de oriunde, mesajul înalt umanist al pieselor sale şi nu uita să menţioneze, cu emoţie, naşterea lui într-un lagăr nazist.

Gîndurile mi-au fost brutal întrerupte de imaginea catastrofală a automobilului Juliei. Cînd englezoaica şoptise, cu o voce senină: „Aici a fost“, eram încă departe de intersecţia unde se produsese ciocnirea, o zonă întinsă, fără semafoare, cu vizibilitate redusă, din pricina unor diferenţe de nivel între cele două şosele. Maşina fusese probabil scoasă cu o macara de pe banda de beton neasfaltat şi depusă pe o mirişte mult mai joasă decît drumul principal, astfel că nu i se vedea decît partea superioară care, în lumina scăzută a după-amiezii, părea o ruină, o componentă a unui cimitir de fiare vechi.

— Dumnezeule, mare noroc ai avut! exclamase îngrozită Sylvia.

— N-ai exagerat, am spus, mă întreb cum ai putut ieşi nevătămată din hîrbul ăsta.

— Trebuie să anunţ societatea de asigurări şi să dau dispoziţia ca maşina să fie remorcată. Aşa mi s-a spus, uite am aici procesul-verbal al poliţiei. N-am avut puterea să îndeplinesc imediat aceste formalităţi obligatorii!

Parcă îşi cerea iertare, iar asta mi-a provocat o stare de ruşine şi vinovăţie.

— Fiind cel mai bun cunoscător al limbii ebraice, singurul nostru bărbat, ai datoria să-ţi asumi aceste convorbiri cu aspect legal, mi s-a adresat ironic Sylvia.

Ne apropiaserăm de intersecţie. Am coborît panta şi am constatat că numai partea stîngă a vehiculului era turtită, slavă Domnului că nu călătorise nimeni pe „locul mortului“, aşa că mi-am mai venit în fire, am rezolvat cu aplomb formalităţile ce-mi reveneau, după care m-am trezit spunîndu-i Juliei cu căldură prietenească:

— Dacă vrei, poţi dormi la mine! Am o cameră pentru musafiri. Îmi imaginez că te temi să rămîi singură în noaptea asta.

— Îţi mulţumesc din suflet!

Nu era un răspuns la propunere, dar declaraţia a fost însoţită de o îmbrăţişare delicată şi fermă, ca o promisiune de dăruire.

— Am dormit oricum noaptea trecută în acelaşi pat! La vîrsta noastră, chiar şi structurile agresive se mai potolesc.

Eram tentat să spun că prefer femeile pline, nu mă atrag cele scheletice, dar n-am avut curajul să împing gluma prea departe.

6. Interludiu

Pentru a nu ştiu cîta oară de cînd încerc să compun acest prim roman, îmi revine în minte, nechemată, iritantă, înţelepciunea antică din dictonul „Cunoaşte-te pe tine însuţi“. Mă uimeşte îndemnul filosofico-pedagogic, cuprins în principiul ce pare să se afla la baza (re)construcţiei eului, ca şi faptul că, dincolo de sectele stranii ce-l manipulează, cu care nu vreau să intru în polemică, deoarece îmi lipseşte „pregătirea necesară“ (îmi amintesc de replica mîndră şi justificată a unui lider al pederastiei: „Nu stau de vorbă cu neiniţiaţii!“), există şi în prezent oameni de bine care-l iau în serios. Dar, pentru Dumnezeu, cum să ajungi la o asemenea cunoaştere cîtă vreme înăuntrul fiecăruia dintre noi, conştient şi inconştient, acţionează forţe care fac imposibilă speranţa de a afla adevărul?!

„Daţi-mi instrumentele adecvate şi-atunci poate voi izbuti“, îmi vine să răspund. Fiecare se străduieşte să-şi justifice acţiunile, inacţiunile, tăcerile, laşităţile, neputinţa în faţa propriilor ochi şi urechi, mai ales atunci cînd şansele de a obţine aprobarea altora, mîntuirea, sînt inexistente. Chiar aceia,

puţini, masochişti, care se autoînvinovăţesc de toate relele din lume, dar şi sfinţii cad, venind din direcţia opusă, în capcanele necunoaşterii de sine.

Situaţia e aceeaşi chiar şi – să nu spun: mai ales – cînd e vorba de chestiuni care nu presupun interesul ori opinia altora, cum ar fi starea sănătăţii proprii. A celei generale, răspunzînd formal întrebării cum ne simţim, ori a celei dintr-un moment anume, bun ori rău. Acum, de pildă, sînt înclinat să-mi spun că mă simt bine, dar n-am curajul s-o declar, repet, pentru uz propriu, de vreme ce experienţa socială m-a făcut peste măsură de prudent. Naiba ştie ce nenorocire se coace în viscerele mele, mai înţelept e să nu zgîndăr Destinul. Şi să nu uit că mă doare, ca de obicei, pe ici ori pe colo.

Pe de altă parte, limpede îmi este că, raportat la vîrstă, AICI AM VRUT SĂ AJUNG; rememorînd clipele grele prin care am trecut într-o viaţă de om, uneori la limita trecerii Dincolo, ca şi atîtea zile uitate, cînd totul mă durea şi mă simţeam o zdreanţă, corect e să afirm, pentru a şti ce e cu mine: „Sînt sănătos“.

Cum să te autoanalizezi? Ce înseamnă „roman de analiză psihologică“ ori de „sondare abisală a eului“, cine, dintre marii scriitori, l-a practicat?

Să-i cunosc pe alţii parcă-parcă mi-e ceva mai la îndemînă. Posed instrumentul prezenţei lor printre oameni, îi văd aşa cum ei nu se pot vedea, urmăresc relaţiile pe care le pun în mişcare ori de care profită, aflu veşti despre inşii care se vînd, (era să pun cuvîntul între ghilimele!), îşi oferă serviciile, inclusiv cele sexuale, pentru propulsarea lor socială sau a celor care le sînt dragi. Pot compara informaţiile şi opta pentru cea mai credibilă, aşa cum procedez şi în munca mea de jurnalist, pot avansa presupuneri pe o bază reală, pot apela, cu viclenie ori cu inocenţă, la surse demne de interes, mă pot implica în operaţiuni de anchetă detectivistică, pot colabora cu

Divinitatea ori cu demonii pentru a lămuri ceea ce pare confuz, impenetrabil, obscur, pasibil de multiple interpretări.

Dacă aş avea mai multă imaginaţie, cum au autorii de profundă vocaţie, aş putea lăsa gîndul să zboare liber, stabilind asocieri uluitoare de idei şi de fapte, inventînd, ca Swift, o altă lume pentru a o defini mai corect şi mai expresiv pe aceea unde vieţuim ori deturnînd, în acelaşi scop, datele realităţii imediate, precum Kafka. Astea şi multe altele, lesne de presupus pentru o minte vioaie, ca a personajelor din *Suflete moarte*, îmi dau impresia că poţi (şi e util) „să cunoşti pe altul ca (ori mai bine decît) pe tine însuţi". Iar mai departe, fascinat de lumea noastră, mirifică şi infinită, există şansa de a afla ceva nou, interesant şi important, despre tine însuţi.

Literatura nu se ocupă de oamenii şi de stările normale, nici de „familiile fericite", deoarece nici unele, nici altele nu au istorie, fac parte din milionul de maşini care circulă respectabil, nu din cele cîteva care, ca a Juliei, provoacă tulburarea fizică, psihică şi spirituală a unor semeni de-ai noştri. Literatura se inspiră din universul bolnavilor şi al accidentaţilor, acolo există suferinţa şi durata.

Dar unele drame sufleteşti nu pot fi descrise decît în funcţie de sănătatea normală, cum e, de pildă, relaţia mea cu englezoaicele, cu care am împărţit aşternutul unei nopţi de vară. Bolnav şi bătrîn nu m-aş fi „culcat" cu ele, dar aşa, pe ultima postaţă de erotism, acela din amurg, uite că am făcut-o, înscriind încă un episod straniu în acest roman-jurnal; pentru că textul meu a devenit, probabil, mai mult jurnal decît roman; sînt unul din personajele principale ale povestirii de formare a fostului meu cel mai bun prieten şi această calitate îmi îngăduie, într-o anumită măsură, să mă cunosc, adică să aflu şi despre mine însumi chestii pe care nu le ştiam.

7. Evreii din Buhara

În seara aceea Julie n-a venit să se adăpostească în apartamentul meu, dar a doua zi mi-a telefonat să mă întrebe dacă poate să-mi facă o vizită, fiindcă ar vrea să se sfătuiască cu mine într-un loc unde să nu fim deranjaţi, „aşa cum mi-ai propus în seara accidentului“. Nu pot spune dacă mă aşteptam la o asemenea evoluţie a lucrurilor, nu apucasem să-mi doresc, să-mi imaginez ori să visez o aventură cu ea, aşa că am bîiguit un morocănos „Pe la ce oră?“, care ar fi trebuit s-o facă să renunţe la această intenţie primejdioasă.

— Pornesc spre tine!

Am făcut rapid ordine în casă, mai ales în dormitor, un obicei de burlac care nu-mi mai „stătea bine“, oarecum înfrigurat de perspectivă.

Am primit-o amical, cu cafea şi coniac, nu părea deloc dornică să se avînte neîntîrziat în sferele erosului; s-a aşezat pe un scaun de lîngă masă, nu pe canapeaua pe care i-o recomandasem, a scos un vraf de file şi m-a informat că e vorba de prima ei emisiune, de lansare a serialului radiofonic cu care o momise Steve, un reportaj ce i se părea potrivit pentru ascultătorii de limbă engleză, însă nu era prea sigură dacă a nimerit tonul şi frazele potrivite celor care cunosc bine Israelul, fie că locuiesc în ţară, fie au trăit aici o bucată de vreme.

— Ideea este… adică ai să vezi. Important este să nu bag degetul în ochii şi urechile oamenilor, ci să-i las să descifreze ei înşişi înţelesul, curgerea să fie atractivă, adică interesantă şi surprinzătoare, dar caracterul de document să fie păstrat, să se simtă că nimic nu e inventat în scopuri senzaţionale, deoarece jurnalele sînt pline de bombe false, de aceea lumea şi-a pierdut încrederea în adevărul faptelor. Pe lîngă asta…

M-am adîncit în lectură, apoi am ascultat caseta, adaptîndu-mă scenariului relaţional pe care ea îl schiţase pentru vizita pe care mi-o făcea,

cu un prolog neutru, căci n-o puteam lăsa să plece neîmbrăţişată, asta era limpede ca lumina zilei, oricît de sinuos, dificil şi riscant era traseul.

Da, povestea era bine gîndită şi bine aleasă, potrivită pentru ascultătorii ei potenţiali. De curînd venise, într-o călătorie particulară la Ierusalim, soţia preşedintelui Islandei, acea mică republică independentă care avea să devină celebră peste cîţiva ani, fiind prima ţară declarată în stare de faliment în timpul crizei economice mondiale, apoi posesoarea vulcanului cu gheaţă. Presa locală nu acordă prea mare interes nici prezenţelor politice importante – şefi de state ori de guverne –, aşa că doamna respectivă ar fi trecut neobsevată dacă n-ar fi fost evreică, educată în şcolile din Ierusalim şi vorbind o ebraică impecabilă. Părăsise meleagurile noastre prin 1980, cînd tatăl îi cumpărase un magazin de bijuterii în centrul Londrei. Într-una din zile se ivise un cumpărător foarte arătos, care se îndrăgostise de negustoreasă, iar foarte curînd avusese loc nunta.

Mirele, un locotenent islandez care studia în Anglia, făcuse o carieră militară strălucită, apoi intrase în politică şi fusese ales şef al statului. Socrul său, un evreu habotnic, originar din Buhara, se împăcase în cele din urmă cu mezalianţa, căci altă „partidă“ visase el pentru reuşita lui fiică, dar nu era nici acum încîntat ori mîndru de înalta poziţie socială a ginerelui, un funcţionar sărăntoc la urma urmei. Nu te joci cu evreii din Buhara în materie de avere, aşa cum nu te joci cu evreii din Odessa în materie de geniu muzical şi literar!

Buhara, pentru cine nu ştie, oraş din Uzbekistanul sovietic, a fost, secole de-a rîndul, un important bastion al istoriei şi culturii arabe, iar după revoluţie, un spaţiu în care deceniile dictaturii staliniste n-au avut efectele distrugătoare din restul Uniunii şi viaţa locuitorilor şi-a păstrat o anume decenţă şi culoare, în special datorită unor meşteşuguri – confecţionarea manuală a celebrelor covoare, industria bumbacului, prelucrarea pietrelor

preţioase şi confecţionarea bijuteriilor –, dar şi obiceiurilor tradiţionale, mă rog, tot ce nu făcea casă bună cu aplatizarea şi mizeria specifice socialismului de gulag.

Evreii de-acolo, cu o pricepere comercială şlefuită prin veacuri, au găsit căile semilegale de sporire a averilor, în acord cu afacerismul sovietic subteran, combinînd viaţa relativ lipsită de griji cu o cultură intens-religioasă, în spiritul iudaismului sefard, adică oriental sau de rit spaniol, în formele lui ultraortodoxe. Un fenomen straniu, paradoxal, căci pruncii lor, pioneri cu cravate roşii, intonînd cîntece patriotice, nutreau visuri de îmbogăţire, iar unii au ajuns miliardari la puţină vreme după debarcarea în Ţara Sfîntă.

Socrul preşedintelui islandez era unul din cei mai importanţi lideri ai acelei comunităţi din cetatea Ierusalimului. Mare parte a reportajului era închinată plimbării fiicei prin cartierul copilăriei, timp în care bătrînul ei tată pălăvrăgea de zor, pentru a dovedi că evreii din Buhara n-au uitat credinţa păstrată prin veacuri, în condiţii deloc uşoare, uneori cu sacrificii pe care de asemenea nu le-au uitat.

După elogiul recentelor succese individuale, bătrînul, care purta veşmintele tradiţionale, trece la situaţia generală a obştei şi îl auzim spunînd, nu doar cu mîndrie, ci şi cu o privire sclipind de înţeleaptă viclenie:

— Am reuşit să păstrăm integritatea comunităţii, astfel că doar un singur *aşkenazi* are acum o casă în cartierul nostru, unul singur, deşi mulţi ar fi dorit să se bage aici!

„*Aşkenazi*“, adică un evreu originar din Rusia şi sud-estul Europei, aparţinînd celeilalte mari ramuri a religiei iudaice, avînd obiceiuri deosebite şi raporturi diferite cu Divinitatea, precum şi lideri spirituali de altă formaţie. S-ar cuveni deschisă o paranteză cît o şură pentru a explica tot ce

trebuie precizat, dar n-o vom face, pentru că „iniţiaţii“, fiecare cu nivelul său de pricepere şi cuprindere, vor considera că nu s-a spus tot ce trebuia, iar „restul lumii“ nu se va lămuri nicicînd pe de-a întregul.

Aici am suspendat lectura, am răsucit o vreme pixul între degete, după care am spus iritat:

— Chestia asta ai pus-o pentru a-mi dovedi că Raul nu este singurul evreu antisemit! Uite: şi sefarzii îi dispreţuiesc pe *aşkenazim*!

Ea mi s-a alăturat fără întîrziere, a recitit cu atenţie replica incriminată, în care băteam cu degetul ca într-o uşă ferecată, apoi a negat, fără să pretindă ori să dea vreo explicaţie, în vreme ce pe figura ei se citea un „Mă acuzi degeaba“.

— Aştept un răspuns clar!

— Dar n-ai pus o întrebare, ai afirmat categoric, s-a apărat ea.

— Israelul este un stat în care evrei de pretutindeni s-au adunat după două mii de ani de cînd s-au risipit, aşa că aici suspiciunile şi delimitările, refuzul de a-l recunoaşte pe cel atît de diferit de tine drept semen religios constituie un fenomen firesc şi justificat.

Vorbisem ca de la catedră, astfel că am dat-o pe glumă:

— Umoristul nostru internaţional Efraim Kishon a spus, văzîndu-i prima oară pe evreii marocani veniţi din Sahara: „Ori noi sîntem evrei, ori ei!“. Aici fiecare îşi afirmă spiritul naţional ori naţionalismul, deoarece generaţii de-a rîndul au trăit în izolare, preferînd ori fiind silite să-şi ascundă identitatea. Iar acest moşneag este un exemplu hidos al unei vanităţi stupide, găunoase!

— A acceptat ca fiica lui să se mărite cu un creştin, dar nu vrea să fie vecin cu unul de-ai lui, ba chiar se laudă cu acest exclusivism! I-am înregistrat reacţia, fără comentarii, lăsînd loc interpretării libere. Mă acuzi

pe nedrept. Dar acum mă simt tentată să te chestionez: de ce e mai rău un antisemit evreu decît unul de altă condiţie?!

Am tăcut îndelung, pedagogic, apoi am mormăit agresiv:

— Dacă nu pricepi singură, nu cred că te pot convinge de deosebirea imensă! Să lăsăm fondul chestiunii şi să ne oprim la un detaliu semnificativ: de obicei, sefarzii se plîng că sînt discriminaţi şi trataţi cu superioritate de evreii europeni, care i-ar dispreţui pe africani şi asiatici. „Să dea şi ei un Proust şi-apoi stăm de vorbă!“ O spun simplificînd intenţionat.

— Deci: evreii ezită să primească printre ei un ofiţer islandez şi numai dragostea unor tineri îi determină să accepte compromisul, în vreme ce populaţia Islandei nu se opune, prin intermediul votului democratic, unei prime doamne de origine iudaică, cu un tată bigot şi extremist pînă-n măduva oaselor!

Surîse triumfător şi îmi făcu semn să citesc mai departe.

— Observă, te rog, că fiica nu comentează afirmaţia bătrînului, se preface că n-a auzit-o şi speră că nici alţii nu i-au dat atenţie! îmi spuse după cîteva clipe.

Cum eu însumi mă prefăceam niznai, încercă să profite de mica victorie pentru a-şi consolida poziţia tactică:

— Aştept o explicaţie privind antisemitismul evreiesc!

8. „L-ai iubit cu-adevărat!“

Am pus deoparte pixul şi vraful de foi, apoi am oftat adînc:

— Mai necesară mi se pare o justificare ceva mai cuprinzătoare a atitudinii mele faţă de Raul. Îl acuz de multe rele: evreu antisemit, arivist lăudăros pînă la ridicol în domeniul sfînt al artei, individ lipsit de scrupule

cînd e vorba de binele şi succesul său, lista e lungă. Uneori am impresia că nu-i recunosc nici un merit, îl încarc cu toate defectele. Ai spune că mi-a făcut, direct şi personal, un rău pe care nu i-l pot ierta, iar asta mă împinge, profitînd de faptul că nu e prezent, deci nu poate să se apere, către o furie fără margini, deloc argumentată. Este? Ei bine, în ciuda aparenţelor, nu aşa stau lucrurile!

— Te ascult cu toată atenţia, e un subiect care nu mă poate lăsa indiferentă!

— La baza acestei porniri se află, cred, nu o judecată raţională, ci mai curînd o sfîşiere sentimentală. Căreia, apoi, îi caut argumente, dovezi, logică. A fost camaradul meu din fragedă copilărie, destinul ne-a legat din vremuri imemoriale, l-am iubit ca pe un frate, încă îl iubesc, l-am învestit cu titlul de cel mai bun prieten, iar asta mă face să sufăr cînd constat că mi-a înşelat aşteptările, să-l caracterizez ca poltron, prefăcut, mincinos, chiar şi atunci, ei da, cînd par invidios, gelos, nedrept. N-am probe, dar simt. Simt că se caţără acolo unde n-are dreptul, unde nu merită, apelînd la mijloace josnice, negate cu un zîmbet mieros şi fals naiv, habar n-are, se jură, de unde-i vin toate onorurile, favorurile, succesele, poziţia socială, nu de-acolo că sora sau iubita lui s-a băgat în aşternut cu un ştab, cu un ins cu mare influenţă. Sigur că, de la un moment încolo, nu totul trebuie cumpărat, şansa are şi ea un rol important, una se trage din alta, dar în esenţă portretul lui nu se modifică, spre sincera mea durere. Poate că el are dreptate, dar pentru mine asta nu contează, nu mai contează, prietenia noastră e distrusă!

Mă înroşisem de emoţie ca un personaj dostoievskian.

— Doamne, ţi s-au umezit ochii! Înseamnă că l-ai iubit cu-adevărat!

Nu cred că-mi dăduseră lacrimile, probabil că ochii doar îmi străluceau din cauza replicii pătimaşe, rostite în viteză, sigur este că m-am dezmeticit cînd am simţit că ea îmi mîngîie cu delicateţe palma cu care mă sprijinisem

de masă. Mi-am dat seama că o impresionasem şi am adăugat ca un actor care, luat de şuvoiul unei interpretări reuşite, nu se poate opri să nu completeze, cu o subliniere de efect, textul dramaturgului:

— Eram mîndru de el şi-acum mi-e ruşine şi nu vreau să se afle cît de legaţi am fost!

— Am pus acea întrebare fără să-mi închipui ce foc voi declanşa, se scuză. Pur şi simplu credeam că subiectul Raul e închis şi voiam să-mi lămuresc o chestiune de principiu. Dar acum, de vreme ce m-ai provocat, aş avea şi eu ceva de spus.

Mă dezmierda acum cu toate degetele, ba chiar înaintase spre antebraţ, era primul nostru contact fizic, în orice caz primul fără martori, situaţia devenise ambiguă şi nu puteam să nu mă întreb dacă gestul era lipsit de semnificaţie. Un cuplu constituit pe dezastrul moral al unei prietenii?! Dacă aş fi pus capăt acestei intimităţi „în spatele uşilor închise“ ori dacă aş fi întins buzele pentru un sărut amical, recunoscător pentru înţelegere şi participare afectivă, n-aş fi făcut decît să subliniez efectul erotic, de aceea m-am interesat, surîzînd:

— Dar noi am terminat ce-aveam de făcut? Te-am ajutat ori mai mult te-am încurcat?

Cu alte cuvinte, voiam să aflu dacă a sunat ceasul unei tentative de îmbrăţişare, deşi încă n-aveam chef de aşa ceva, nu eram deloc tentat deocamdată.

— Te-am anunţat că am ceva de spus, mă certă ea. Eu nu l-am iubit, nu a fost nimic sentimental între noi. M-am lăsat dusă de val, el se pricepea de minune să te prindă în plasa unei relaţii intime, poate că şi duceam dorul unui bărbat care să mă răsfeţe, căci asta a fost la început, înainte de a deveni dominator în felul lui spăşit şi a mă transforma într-un instrument al intereselor sale de exilat care-şi face drum în lume. Dar cînd mi-am venit în

fire, cu ajutorul Sylviei, da, ea mi-a deschis ochii, l-am abandonat destinului său fără urmă de regret, fără o lacrimă. A fost un episod lipsit de importanţă, pentru amîndoi, bineînţeles, iar dacă nu te întîlneam aici, am impresia că ar fi rămas definitiv uitat. Nu ştiam nimic despre el, nu i-am urmărit traseul!

— Cu totul altă partitură decît data trecută! Acolo, în satul de vacanţă…

— M-am simţit îndemnată să-i iau apărarea, aşa procedez mereu cînd cred că un om este învinuit fără probe! Adevărul e că-l uitasem de tot! Ia să te contrazic, mi-am zis.

S-a ridicat brusc, s-a înclinat ironic, mi-a mulţumit, ducînd mîna spre un chipiu imaginar, şi, înainte de a mă dezmetici, era la uşă.

Sîmbătă la prînz, cînd reciteam un roman al lui John Fowles, care-mi făcuse cîndva o foarte bună impresie (dar se pare că timpul nu lucrase în favoarea autorului), m-a sunat pentru a mă anunţa cu o voce ironică, prelungire, mă simt înclinat să notez, a despărţirii în care ratasem îmbrăţişarea:

— Vreau să-ţi fac o vizită. Astă seară la opt îţi convine?

A urmat o tăcere, ca şi cum mi-aş fi consultat agenda foarte încărcată, ştiam şi eu să fiu ironic!, iar Julie a izbucnit în rîs:

— Aranjează, de dragul meu, o modificare în programul haremului tău! Spune-i respectivei că sînt o editoare dornică să asculte un capitol din cartea la care lucrezi.

— Bună idee! Cum ai inventat-o?

— Mai cunosc şi alţi ziarişti ieşiţi prematur la pensie. Abia aşteaptă să se apuce de o carte, să lase ceva în urma lor! Eseu, roman, piesă de teatru?

— Scenariu de film documentar! Nu va fi o lectură prea…

— Mă adaptez oricărui tip de lectură!

Am lăsat deoparte romanul, reuşit, de altfel, dar lung, mult prea lung după gustul meu actual, tocmai ajunsesem la un punct în care naratorul, un dramaturg care colabora la un scenariu pentru Hollywood (îl reluasem pentru a pricepe corect evoluţia lui Raul?), explica deosebirea dintre englez şi britanic, oricum îmi pierdusem răbdarea din pricina lipsei de ritm a capitolului, dar nu pot nega că stilul şi omul mă puseseră pe jar: ce ar fi să-i citesc un fragment cu iz erotic?!

Se aşezase pe un scaun, pe care-l luase de lîngă masă şi-l alipise de canapea („Dacă m-apucă somnul!“), punînd picior peste picior, demonstrativ, pentru a lăsa să i se vadă bine coapsele rotunjite, replică la claviculele şi omoplaţii care-mi tăiaseră avîntul la şedinţa de jacuzzi, şi îmi făcuse semn că auditoriul e pregătit. M-am dus imediat lîngă ea şi, rămas în picioare, nu era timp de pierdut, m-am apucat să-i desfac nasturii bluzei, ca un elev de liceu la prima întîlnire de gen. Surîdea, nici gînd să se împotrivească ori să mă ajute, nici surprindere, nici grabă: „Să te vedem la lucru!“. Am prins-o de talie şi am mutat-o pe canapea, am ajutat-o să se întindă, am descălţat-o, totul jucat metodic, fără pauze, în aşteptarea unui protest, care, uite, întîrzia, dar ştiam, ştiam că nu va lipsi, prea bine conducea jocul fără să mişte un deget, inertă ca o păpuşă.

În vreme ce derulam cu infinită grijă ciorapul de mătase neagră, mi-am zis că e prima oară cînd dezbrac pe cineva, bărbat ori femeie, ca şi cum ar fi neputincios sau leşinat. Cînd sexul ei a ieşit la iveală în plină lumină, întreaga operaţie anatomică mi-a produs o excitaţie atroce. Din creştet pînă-n vîrful degetelor de la picioare, epiderma strălucea cu o intensitate teribilă, corpul ţeapăn dobîndise forţa de atracţie a fructului interzis, iarăşi ceva cu totul nou pentru mine, care eram îmbrăcat ca de bal.

Să mă dezgolesc la rîndul meu sub „privirea“ acestei goliciuni mai mult decît depline nu-mi era la îndemînă, dar nu puteam rezista tentaţiei; am

făcut-o – paradoxal – grăbit, jenat, neîndemînatic, ca şi cum răsturnarea logică m-ar fi stors de puteri. Cu aceleaşi mişcări nefireşti, de parcă trupul mi-era confecţionat din carton presat, m-am aruncat, da, ăsta e cuvîntul, asupra ei şi am încercat, da, aşa e exact spus, s-o violez, căci nu dăduse nici o dovadă, fie şi indirectă, discutabilă, că ar accepta îmbrăţişarea. Femeia se oferă ori se supune, alteori provoacă, dar dacă nu şi nu, simplul fapt de a nu refuza, iar apoi de a nu se opune agresiunii e tot un fel de…

N-a fost chip! La început am încercat, am fost nevoit s-o dezghioc cu blîndeţe, în aşteptarea consimţămîntului implicit, dar cum acesta nu venea, iar surîsul ei parcă împietrise odată cu sexul, m-am năpustit cu o vigoare de sfîrşit de lume asupra acelei fiinţe sigilate. Nu ştiu cît a durat frenezia, cred că destul, pentru că, deodată, în lupta cu o cetate zadarnic asediată, am simţit pe pîntecul ei acei stropi lipicioşi, lăptoşi, care sînt, chiar dacă o păţeşti pentru prima oară, semnul indubitabil al eşecului.

Aş fi fost ruşinat dacă n-ar fi izbucnit într-un rîs încîntat, mişcîndu-se totodată ca să se dezmorţească: aşa însă m-am înfuriat, ca un mascul batjocorit.

— Ce e de rîs în chestia asta?!

— Se întîmplă la o anumită vîrstă, m-a lămurit cu multă bunăvoinţă, deloc supărată.

Lămurit e un fel de a spune. Se referea la aerul meu adolescentin?

— Să-ţi aduc un prosop!

— Nici pomeneală! Se ştie că asta e cea mai eficientă cremă cosmetică!

Iar după o pauză de gîndire, am întrebat:

— De ce n-ai vrut?

— Am vrut!

Capitolul VIII

1. Escadrila morţii

La sfîrşitul lui august 2001, după nenumărate convorbiri cu drăgălaşa mea agentă de turism, care ştia şi-atunci mai bine decît mine ce-mi place şi ce nu, totul fusese aranjat. Soluţionasem problema societăţii de zbor, optasem pentru „Continental“, datorită orelor de decolare şi aterizare, atît la New York, cît şi la Boston, în defavoarea „Deltei“, la care aş fi beneficiat de anumite avantaje financiare, aveam în buzunar biletele, cu plecarea pe 10 septembrie spre prînz. Îmi luasem o săptămînă de vacanţă din concediul meu legal, aveam mare poftă de a vizita cele două oraşe pe care le îndrăgisem, trei zile ici, trei dincolo, hotelurile mi-erau şi ele cunoscute, pentru cel din marea metropolă rusoaica obţinuse un preţ neverosimil, deşi eram în plin sezon turistic. Fără obligaţii profesionale, ca în vizitele precedente, o relaxare de vis, pe care de mult mi-o dorisem.

Bunul meu prieten, cum îl consideram încă pe Steve, a reuşit să dea peste cap întregul aranjament din nici un alt motiv în afară de prostia funciară, pe care atunci i-am depistat-o şi care a pus capăt relaţiei noastre. L-a convins pe bătrînul Bar-On că data aleasă de mine dovedeşte nepăsare şi iresponsabilitate, deoarece trebuiau pregătite emisiunile speciale pentru sărbătorile de toamnă pe care el singur, la sectorul nostru, nu le poate realiza în paralel cu transmisiile obişnuite. Şeful încercase să-l liniştească, oferindu-se să-mi ţină locul, la urma urmei erau doar şapte zile, cam cît ţine

o gripă, ce, nu s-a mai întîmplat?, e ăsta un motiv să-i strici planurile unui coleg şi prieten, cunoscut pentru simţul său de răspundere şi pentru bunul-simţ în general?, dar monstrul se încăpăţînase, se înfierbîntase, aducînd noi şi noi argumente în favoarea demersului său, şi, pînă la urmă, obţinuse amînarea concediului meu cu zece zile, ba chiar, ca să-şi dovedească amiciţia, se ocupase personal de rearanjarea plecării şi reprogramarea hotelurilor, o dificilă misiune birocratică, la care colaborase direct cu agenţia de voiaj.

Eram furios ca un cîine, înclinat să renunţ cu totul, deoarece starea de chef îmi pierise, şi nu vedeam altă răzbunare decît aceea de a-l pune să anuleze ceea ce reuşise cu greu să rearanjeze. Sylvia îmi ţinuse partea, răutatea dezlănţuită a soţului îi părea, ca şi mie, o dovadă îngrijorătoare de imbecilitate şi, n-aş vrea să simplific o chestiune cu destule alte componente, nu exclud ca apropierea noastră intimă să fi înmugurit în acele zile de iritare. Am decis să plec totuşi, din convingerea superstiţioasă că absenţa mea îi va produce mai multe necazuri şi dificultăţi decît cea anterioară, cu speranţa absurdă că-şi va blestema încăpăţînarea, iar eu voi petrece mai bine decît visasem. Am, aveam, energia de a mă remobiliza, doar nu era prima oară cînd mă confruntam cu agresivitatea gratuită şi cu capriciile destinului. Am adoptat chiar un comportament de răzbunare, adunîndu-mi puterile pentru a-l face să-şi blesteme iniţiativa, dar, cum ştie întreaga omenire, a doua zi a devenit „11 septembrie“, cînd una din cele mai negre tragedii ne-a obligat să rămînem în studio ziua şi noaptea pentru a încerca să-i facem pe auditori să primească informaţii şi să priceapă ceea ce nici noi înşine, dar nici alţii mai grozavi, nu cuprindeam cu mintea.

În primele ore, ştirile îngrozitoare ce năvăleau asupra noastră aveau darul să ne sugereze că a fost declanşată operaţiunea numită, după titlul lui Llosa, *Războiul sfîrşitului lumii*, prăbuşirea Turnurilor Gemene fiind doar

un semn al operaţiunii care va distruge civilizaţia. Drept este să spun că eram înfricoşaţi, inimile ne băteau cu putere ca în faţa unui cataclism, iar în starea aceasta de marasm nu e de mirare că am avut impresia că ticăloşia lui Steve mă salvase de la moarte; judecata era perfect articulată, dar s-a dovedit un sofism. După ce mi-am revenit, am desluşit prin ceaţa incertitudinilor că avionul meu iniţial urma să aterizeze pe aeroportul „Kennedy“ în noaptea de 10, iar tranzitul mă aducea la Boston la şase dimineaţa, puţin înainte ca grupul celor patru curse interne încăpute în ghearele teroriştilor sinucigaşi să declanşeze avalanşa morţii.

Unica „senzaţie tare“ ce-mi era rezervată ar fi fost o încrucişare de drumuri pe aeroportul „Logan“, platforma de plecare a celor nouăsprezece monştri, emisarii lui Bin Laden, eu ieşind, ei intrînd cu cuţitele la brîu şi poate, cine ştie, figurile lor, încordate de misiunea teribilă ce le fusese încredinţată, mi-ar fi atras atenţia, ca om care trăia de decenii printre atentate şi explozii vestitoare de tragedii moderne. Steve redevenea un factor lipsit de interes în existenţa mea, deoarece chiar în varianta suprapunerii în timp a evenimentelor luate în considerare nu mă pîndea nici un pericol; aş fi fost departe de Centrul Comercial Mondial (etajul 108), un complex pe care-l vizitasem cu doar un an în urmă, de Pentagon, de Pennsylvania, de Washingtonul ţintit; aş fi asistat doar la evenimente în New York, aş fi fost martor direct la haosul care a cuprins metropola.

Nici plecarea din 20 n-a fost una obişnuită. După un control de securitate draconic la Tel Aviv, cursa a fost deviată spre Bruxelles pentru un alt control, cerut şi efectuat de CIA deoarece veneam din blestematul Orient Mijlociu, izvorul tuturor relelor de pe acest glob păcătos. Am fost scoşi din avion, cu tot cu bagaje, pentru o suspendare a călătoriei pe durată nedeterminată, iar interogatoriul pe care mi l-a luat, după o aşteptare îndelungată, tînărul ofiţer al agenţiei americane, trimis special în Belgia în

acest scop, a reprezentat o probă a nepriceperii şi derutei, a platformei profesionale haotice, dar şi prostiei care au făcut posibile pregătirile şi reuşita zguduirii provocate de islamişti. Băiatul mă trata ca pe un posibil terorist, scormonea la nimereală prin toate informaţiile lipsite de rost pe care le obţinea, mă repezea, mă bruftuluia, fără să-i treacă prin minte că un israelian cu părul alb n-are cum să facă parte dintr-o reţea conspirativă.

N-am izbutit, în ciuda încercărilor mele binevoitoare, să-i adorm suspiciunile, ceea ce l-a determinat să ceară un control amănunţit al bagajelor mele, astfel că am aşteptat la hotel, timp de trei zile, ca autorităţile să-mi trimită valiza cu boarfe. N-aveam rufe de schimb, aşa că am adunat din magazine strictul necesar, asemeni unui nefericit căruia incendiul i-a distrus casa pînă-n temelii.

Cînd am ieşit din aeroportul aproape pustiu, am avut surpriza să constat că eram unicul pasager al şirurilor de taxiuri, acolo unde altădată domnea vînzoleala sutelor de turişti. Cînd am pornit la drum, şoferul s-a grăbit să mă informeze în ce direcţie se află „noul obiectiv turistic“, chit că fumul şi praful, mirosul de ars erau oricum edificatoare. Marea metropolă era de nerecunoscut, mă simt jenat să repet, în acest aşa-numit jurnal intim, ceea ce se ştie prea bine din atîtea relatări de presă, din imaginile mereu reluate la televiziunile de pe întreaga planetă, dar nici nu mi-e la îndemînă, din păcate, să dau o interpretare cu totul personală, să scriu ceea ce numai eu am aflat, simţit şi înţeles în acele cîteva zile.

Aveam senzaţia apăsătoare, pe de altă parte, că am primit o lovitură în plex, că sînt unul dintre supravieţuitorii cataclismului, pentru că, uite, călătoresc cu metroul care se opreşte în dreptul străzii 14, urc gîrbovit scările şi mă îndrept spre gardurile improvizate ce blochează de departe accesul în zona sinistrului, mă străduiesc să desluşesc printr-o crăpătură, alături de alţii, cum arată clădirile părăsite de dincolo de împrejmuire, mă

opresc apoi în dreptul acelui aproape-monument circular, unde familiile celor dispăruţi au lipit fotografiile surîzătoare ale tinerilor înghiţiţi de hăul terorist, oftez din greu, cu lacrimi de rudă îndoliată, cînd mă îndepărtez de chipurile de carton pe care soarele parcă le reaprinde, în timp ce vîntul le imprimă o vibraţie, ca o acţiune a naturii care face să piară urmele tragediei colective şi tempereaza suferinţele atîtor văduve şi orfani.

Am mai parcurs o stare asemănătoare cu un deceniu în urmă, în ianuarie ’91, în zilele Războiului din Golf, în dimineţile cînd străbăteam Tel Aviv-ul în drum spre postul nostru de radio, un punct de informaţie atît de important, cu transmisii de zi şi de noapte ale comunicatelor din spatele frontului, pe străzi la fel de pustii, prin faţa magazinelor cu obloanele trase, pe lîngă brutării şi chioşcuri de ziare, singurele care funcţionau, de-a lungul zidurilor pe care erau afişate instrucţiuni ale comandamentului militar, în liniştea de mormînt dintre două alarme anunţînd atacurile cu rachete ale lui Saddam şi replicile cvasi-inutile ale bateriilor de rachete antirachetă numite „Patriot“, în huruitul camioanelor care duceau apă minerală în cartierele unde conductele de apă fuseseră distruse.

Dar atunci eram, deşi Israelul fusese obligat de coaliţia lui Bush-tatăl să rămînă cu braţele încrucişate, un ins ameninţat direct de cataclism, cu nervii distruşi de oboseală şi spaimă, în vreme ce acolo, la New York, mă nimerisem doar ca turist, chit că, după o zi, Steve mă depistase la hotelul unde chiar el mă plasase şi-mi cerea reportaje telefonice, retransmise direct la radio, adică devenisem un soi de reporter de front, misiune pe care aveam s-o continui la Boston în zilele următoare. Mai mult, un gînd prostesc mă ducea către urbea unde suportasem, ei da, alături de Raul, bombardamentele din ’44 şi primisem avertismentul de a nu mă atinge de stilourile explozive pe care le împrăştiau din avioane cine mai ştie ce ucigaşi de copii.

Ce va urma mîine-poimîine, ce alte atentate uluitoare, imprevizibile şi la fel de reuşite ca acela de la clădirile gemene aşteaptă ordinul de executare în alt colţ al Americii ori al lumii, sau poate din nou în oraşul „nostru“, simbolul supraputerii împotriva căreia se pornise un măcel ce n-avea să se isprăvească nicicînd? Mă aflam în oraşul lovit pentru doar cîteva zile, dar eram un cetăţean al lumii direct ameninţate, mai cu seamă că aveam să mă întorc în Israel, cealaltă ţintă a fanatismului islamic. În această stare am pornit spre Boston, bucuros că mi s-au restituit valizele şi am din nou la dispoziţie bietele lucruşoare de care aveam nevoie, căci ar fi putut dispărea în haosul general, ce avea aspectul unui cutremur sau al unui incendiu catastrofal.

La Boston era linişte, n-ai fi zis că din acel oraş pornise escadrila morţii. Desigur, se luaseră măsuri de securitate ultra-severe, aeroportul „Logan“ era împînzit de poliţie, acum, cînd era prea tîrziu, căci, după o logică simplă, furia ucigătoare putea porni de oriunde, numai din acel loc nu. Imaginaţia „lor“ se dovedise nu o dată exemplară, similară aceleia de care dau dovadă tîlharii şi jefuitorii de bănci, numai naivitatea americană nu era capabilă să observe asta şi nu era pregătită pentru acest război fără asemănare. Punctele de control păreau bine dotate logistic, dar agenţii care lucrau acolo fuseseră recrutaţi peste noapte, de unde să faci rost de specialişti cu experienţă?, iar asta îi sărea în ochi unui expert ca mine şi era temeiul unei îngrijorări cu neputinţă de alungat.

Am purtat după mine, în mine, imaginea norilor de praf şi fum ai New York-ului, alergam dimineaţa la chioşcul de ziare pentru a vedea ştirile de pe pagina întîi, ca în bancul acela cu bucureşteanul care aşteaptă necrologul dictatorului, n-aveam răbdare nici pentru micul dejun, altfel excelent la acel hotel, intram direct la cafenea, pentru un espresso dublu şi un biscuit înghiţit în grabă, din încîntătorul meu Boston – „se spune Bastn“, mă

corectase un american pe aeroportul „Kennedy“, unde aşteptam tranzitul –, nimic nu mă interesa şi nu mă atrăgea, din atîtea fermecătoare locuri din acest oraş (cel mai european, cum sună formula consacrată), pe care aveam impresia că-l cunoşteam la fel de bine ca pe urbea natală, pentru că îl vizitasem de multe ori şi mă delectasem în atmosfera lui, ce-mi devenise cea mai familiară, mai aproape de suflet, se întîmplă asemenea paradoxale opţiuni, decît Bucureştii sau Tel Aviv-ul.

2. La Marea Roşie

Şi iată-mă în 2004 din nou la Boston, după o pauză de trei ani, dar nu singur, ca pe vremea cînd eram căsătorit, ci însoţit de o amantă, cu care „n-aveam intenţii serioase“, cum sună o altă idee primită de-a gata, şi nu pentru o preumblare turistic-sentimentală, nealterată de obligaţii, ci dînd urmare invitaţiilor insistente ale lui Tomiţă şi ale tinerei sale soţii. N-aş fi pornit la drum, îmi ziceam, fără o însoţitoare, care să mă protejeze de căderea într-o capcană ambiguă, întinsă cu bunăvoinţă de fiinţa aceea nestructurată erotic, doamna Reli Ungureanu. Îi prinsesem frica încă de la întîlnirea din Cipru, deşi n-aveam dreptul să afirm nimic categoric, ştiind prea bine că mă bazez pe simple intuiţii de mascul în amurg.

N-am fost nicicînd bărbatul unei singure femei, dar nici pe departe un muieratic, înclinat să dea curs oricărei ocazii erotice, un individ dornic să-şi umple lista cuceririlor ca nu cumva să regrete atunci cînd va fi prea tîrziu. Imoral vasăzică, dar cu măsură, mai ales după ce trecusem prin experienţa acelei anchete penale, de neuitat chiar şi după decenii. Iar pe Toma, singurul meu prieten din epoca de piatră, nu puteam în nici un caz să-l trădez, deşi comportamentul său senin sugera că primeşte cu simpatie orice capriciu al

copilei care, iarăşi evident, numai pe el îl iubea, ba chiar cu un devotament deplin.

Aurelia era cea care-mi scrisese, depeşele erau lungi şi amicale, fără fraze echivoce, invitaţia de a-i vizita cît mai curînd tot de la ea venea, dar insistenţa îi aparţinea lui Toma, în cele două-trei rînduri, nu lipsite de emoţie, adăugate caligrafic, uneori chiar după ce plicul fusese închis, ţinînd loc de adresa expeditorului. Boston, Brookline, acolo locuiau, în acel cartier considerat foarte evreiesc, ca şi acela din New York, de care-l despărţeau nu doar ortografia şi pronunţia alungită, ci şi faptul că urbanistic n-aveau nici o asemănare. Ni se rezervase o splendidă vilă, proaspăt recondiţionată de atelierul lui Toma, construită integral din lemn aparent, ca şi cele care o înconjurau, dar avînd prospeţime şi strălucire. Locuinţa separată, situaţie pe care n-o prevăzusem, m-a determinat să mă felicit că nu sosisem de unul singur. S-a înţeles că însoţitoarea era Julie, aşadar un „paznic“ care nu era, oricum, genul posesiv ori gelos.

După debutul senzual atît de nereuşit, în ciuda comportării ei ireproşabile şi a vorbelor „bune“ pe care mi le spusese, orice tentativă de amor mi se părea exclusă. Pofta, atracţia, sau cum ar mai putea fi numită, nu existase de la bun început, nici măcar din partea ei, iniţiatoarea întîlnirii. Ca oameni trecuţi prin toate capcanele jocului erotic, am optat, aşa stînd lucrurile, pentru evitarea oricărui echivoc al relaţiei. Ca şi cum episodul cu pricina nu existase ori nu merita alt destin decît acela de a fi şters din memorie.

Cînd i-am propus excursia, spre uimirea mea, care aşteptam să aflu ce piedici va invoca în calea proiectului prea îndrăzneţ, a acceptat pe dată, nici gînd să întrebe cînd, cum, unde. Constatînd că am rămas fără grai, s-a grăbit să adauge:

— Îmi place să călătoresc! Dar nu singură. Ei da, în mintea mea zace îngropat un Columb cu fustă. Am vocaţie de descoperitor şi, mai important, ai să te convingi, nu sînt mofturoasă. Îţi mulţumesc că te-ai gîndit la mine!

Am invitat-o la o cafenea din centrul Tel Aviv-ului, unde m-am apucat să pălăvrăgesc, plin de voie bună, despre prietenia de decenii a celor trei băieţi de pe îndepărtatele, necunoscute pentru ea, meleaguri moldovene, despre destinul care ne-a răspîndit care pe unde, iar eu, uite, îl iubesc pe Toma ca pe un frate, sufăr pentru că Raul, de departe cel mai înzestrat dintre noi, nu se comportă la nivelul moral şi intelectual etc. „Nu ştiu dacă eşti de acord cu exigenţele mele naive, deşi am discutat pe larg cazul!" şi „Tomiţă e un cuceritor de inimi, inclusiv feminine, a ajuns la a treia nevastă, o tinerică foarte inteligentă, pe care am cunoscut-o de curînd şi cu totul pe neaşteptate, căci şi eu am mania călătoriilor, adesea simt nevoia imperioasă s-o iau din loc precum personajul lui Melville din *Moby Dick*, iar pentru Boston am o adevărată pasiune, chit că la New York mă simt cel mai bine, dar Bostonul este, în sens ideal, oraşul unde…" etc.

S-a însufleţit, „s-a implicat", contaminată de vorbăria mea haotică, a cerut amănunte, care iniţial n-o interesaseră, am comandat coniac pentru amîndoi, a surîs încîntată şi, uite, m-am trezit întrebînd cu naturaleţe:

— Nu-i aşa că te simţi mai bine în compania femeilor?

— Prefer bărbaţii, a răspuns cu simplitate cuceritoare.

A izbucnit în rîs, era într-adevăr ceva eliberator pentru mine, pentru ea cu-atît mai mult, bucuria de a scăpa de o amintire apăsătoare, am trecut la o conversaţie despre problemele de la studioul de radio, cum se înţelege cu Steve, care e un şef greu de suportat etc., adică ne-am îndepărtat de punctul nevralgic al relaţiei noastre cu aceeaşi nonşalanţă cu care abordasem subiectul. Nu clarificasem nimic, nu avansasem cu un pas, dar eram… pe calea cea bună. Următoarea întîlnire a avut loc la aceeaşi cafenea, altfel

spus, nu îndrăzneam să-i propun să rămînem împreună într-un spaţiu închis, ia ea îmi dădea, implicit, dreptate.

Modificarea relaţiilor sentimentale, buna noastră dispoziţie de la întîlnirile în spaţiu deschis au acţionat şi asupra straturilor subconştientului, astfel că, într-o dimineaţă de duminică, pe cînd zăceam încă sub cuvertură, în acea stare de lene specifică celor care trăiesc singuri, mi-am zis că amintirea aceea penibilă, dacă o priveşti din alt unghi de vedere, dovada unei experienţe, afective, dar şi senzuale, era de natură să lege un cuplu mai mult decît un act sexual izbutit, deoarece molecula tristeţii dureroase este mai coagulată şi mai rezistentă decît aceea a simplei plăceri. Un gînd care m-a înviorat nu doar pentru o clipă, căci impresia s-a amplificat prin adăugarea unui dram de autoapărare şi s-a transformat în prologul intrării într-o nouă vîrstă, în care bucuria îmbrăţişării cu o femeie nu mai depinde exclusiv de orgasm, ci capătă o dominantă mai complexă.

Credeam că voi fi la fel de viril pînă la adînci bătrîneţi, vorba nevestimii, chiar refuzînd aportul falsificator al Viagrei?! Mă obişnuisem cu etapele, foarte evidente, ale deteriorării forţei bărbăteşti, căci libidoul funcţionase cu aproape aceeaşi intensitate, iar uneori cu pofte explozive, ce ascundeau treptata degradare, dar uite, dacă trăieşti dincolo de o anumită vîrstă, trebuie să te resemnezi cu, dar şi să te laşi invadat de, un alt soi de bucurii trupeşti. Pînă la capăt; dacă apucăm, vom vedea cum sună stingerea. Gînduri de moşneag nebun, care transformă negrul în alb, cum ar spune orice tînăr normal? Tot ce se poate. Cum altfel să te adaptezi zgomotului şi furiei care te copleşesc?! Cum să-ţi înfrîngi complexele, cum să ai alături o femeie care pricepe şi ea cum stau lucrurile, să nu laşi să ţi se usuce dorinţele?

Hai s-o luăm în discuţie pe partenera acelui dezastru. Din prima clipă şi pînă acum comportarea ei fusese o confirmare a acestei interpretări, reacţie

cu reacţie, cuvînt cu cuvînt, fiecare surîs, fiecare oftat, nimic-nimic. Am recitit paginile de jurnal şi am ajuns la concluzia că am avut marele noroc de a traversa criza avînd alături o femeie inteligentă şi cumpănită, energică şi delicată, tînără, dar experimentată, ucenică a diavolului, dar şi a dumnezeirii, o fiinţă care-ţi inspira încredere şi-ţi dădea curaj. Nici nu era nevoie să-i împărtăşesc noua concluzie, fiindcă puteam fi sigur că o ghicise, o prevăzuse, aşteptase să „cristalizeze". Acolo, la Boston, unde vom locui împreună, vor fi condiţii, va fi timp pentru toate, acolo drama va fi depăşită cu naturaleţe, într-un fel pe care nici unul din noi nu-l poate anticipa.

Nu. Nu e bine să rămîn cu braţele încrucişate, să las totul în seama ei, iar la fel de rău este să forţez apropierea. Un pas înainte, cu toată grija, se impune. Un weekend numai cu ea, dar nu în nord, ci la Eilat, de pildă, într-unul din hotelurile parcă făcute pentru a te pierde în anonimat, desigur în camere separate, formulînd invitaţia cu degajare, la telefon, ca şi cum ar fi vorba de reîntîlnirea la altă cafenea. Acum, imediat.

— Da, da. Nu e o idee rea.

Autobuzul s-a dovedit un loc ideal pentru acea călătorie; era „deschis", cu multă lume în jur, dar cele două fotolii ne izolau şi creau un spaţiu intim, o apropiere imposibilă la cafenea, astfel că, îndată ce ne-am scos hainele şi ne-am aşezat, Julie şi-a sprijinit capul de umărul meu, îngăduindu-mi să-i cuprind talia, ca într-un dulceag film turistic, iar alipirea şi mireasma părului ei au deschis drumul unei aţîţări de durată şi cu bătaie lungă, acel preambul de care fusese văduvită dezgolirea mecanică a trupului ei la mine acasă. Deşi conversaţia nu însoţea limbajul ardent al corpului, era făcută să unească sensibilităţile.

— Mă simt străină în ţara în care am venit pentru a scăpa de înstrăinarea care m-a alungat din Londra. Poate că m-am decis prea tîrziu, iar la vîrsta asta o identificare cu noul statut nu mai e posibilă. Cred că nu e nimic de

făcut pentru a îndulci trecerea de la o lume la alta. Nici să mă întorc acolo nu mai vreau, deşi nu e nici o speranţă să mă adaptez cu-adevărat aici. Vorbesc ebraica la un nivel jalnic, cu un accent străin ce-mi zgîrie auzul şi stîrneşte zîmbetele îngăduitoare ale celor cu care discut, iar la radio observ că nici limba maternă nu-mi mai e la îndemînă ca altădată. Iar tu, care ai venit la timp, ai pe cap şi româna, accentul e de-acolo şi, nu te supăra, dar nimic nu sună firesc, aşa că…

— Probabil că asta ne-a atras şi ne-a legat, senzaţia pe care o resimt doi orfani. Cam bătrîior, mă refer la mine, tu eşti o copiliţă, dar pot să te asigur că impresia de neapartenenţă organică la mediul în care trăim, singurul nostru „acasă“, nu doar că nu se stinge, dar parcă se agravează. Nu-mi dădeam seama pînă de curînd, dar, de cînd am ieşit la pensie, n-a trecut nici un an, mi-e foarte limpede încotro mă îndrept din acest punct de vedere. Sîntem făcuţi dintr-un anumit aluat, de aceea cred că nu ne simţim integraţi niciunde. Alţii, cameleonici genetic, nu-i condamn, chiar îi invidiez, iau culoarea locului şi, după şase luni în India, par definitiv legaţi de lumea de-acolo.

— Mi-a plăcut că m-ai numit „copiliţă“, gust umorul negru, în vreme ce eu mă simt o bătrînă uscată şi mă învinuiesc de toate incapacităţile sentimentale şi sociale!

Am sărutat-o pe gît, apoi mi-am lipit îndelung buzele de clavicula care-mi displăcuse la prima vedere, am simţit că epiderma are o anume dulceaţă, pe care n-o gustasem cînd ar fi trebuit, iar ea m-a cuprins cu ambele braţe, cum nu-i trecuse prin minte să încerce atunci.

— Ai avut dreptate în privinţa lui Steve. Pe cît de simpatic, deschis la minte şi binevoitor mi s-a părut atunci cînd mi-a propus, chiar insistent, să vin aici, pe-atît de neplăcut, rece, agresiv îmi pare acum.

— Dublă personalitate. Poftă nesăţioasă de parvenire. Defectele lui Raul la scară redusă! Mai puţin declaraţiile de evreu antisemit. E animat, dimpotrivă, de un soi de naţionalism israelian destul de neplăcut. Extremişti amîndoi!

— Sylvia, în schimb, ne place amîndurora. E un om echilibrat, inteligent, o prezenţă plăcută, o fiinţă care inspiră încredere. Calităţi rare. Iar modul în care îl domină pe acest copil întîrziat pe nume Steve, poate n-ar fi greşit să extindem formula şi pentru cazul mult mai complicat al lui Raul, îmi stîrneşte admiraţia. Deşi nu prea înţeleg ce nevoie avea de un asemenea soţ!

A izbucnit în rîs, a afirmat că a preocupat-o mult acest paradox, dar acum nu i se mai pare o enigmă:

— Sylvia are o structură… nu, nu ştiu cum s-o definesc. Poate izbutim împreună s-o clarificăm. O admir la fel ca şi tine, m-a asigurat, nu-mi place s-o critic!

— Dar!

M-a eliberat din îmbrăţişare şi, ca pentru a dovedi că doar poziţia o obosise, mi-a luat palma şi mi-a lipit-o de sînul ei.

— E o fire leneşă, nu-i place să meargă la slujbă, oricare ar fi ea, a fost un timp profesoară, a făcut, fără chef, studii de biologie, dar o plictiseau şi iritau atît copiii, cît şi programul. Cel mai mult îi place să nu facă nimic, nici măcar să gătească, n-ar pune mîna pe aspirator nici s-o tai, preferă să citească reviste de modă, unica pasiune, deşi cuvîntul nu e tocmai potrivit, mai e şi muzica de cameră, nu se poate lipsi de sex, e distracţia ei principală, pe scurt, avea nevoie de cineva care s-o întreţină şi să nu aibă pretenţii de nici un fel!

— Aşa este, portretul e amical şi obiectiv totodată. E drept că nu o cunosc atît de bine, mi-au plăcut corpul ei, căldura intimă şi modul în care

se dăruieşte. M-am oprit la ce mă interesa direct. Cînd s-a despărţit de el şi a plecat în Anglia, mi-a oferit o singură justificare: „Trebuie să-şi bage minţile în cap“, sau ceva de genul ăsta!

— Dar te-a părăsit şi pe tine! Îţi plac sînii mei?

Am dat neîntîrziat curs sugestiei conţinute în întrebare şi am şoptit:

— Acum sînt fierbinţi, atunci aveau o perfectă răceală. Ţie ce explicaţie ţi-a dat?

— Nici una. Cînd s-a întors…

— Era cu mine! Am observat cum ne urmăreai.

— Iar Steve, aşa cred, luptătorul, ambiţiosul, insul agresiv, are nevoie de o femeie solidă trupeşte, de umărul căreia să se sprijine, să poată boci lipit de pieptul ei generos, să ceară sfaturi în chestiunile de afaceri. Maternă şi camaradă în acelaşi timp!

Cele cîteva zile petrecute la Eilat s-au scurs fără istorie, îmbrăţişările au fost aşa cum le doream, nu multe, nu grozave, dar alipirile aveau ceva foarte plăcut, erau întemeiate pe „încredere“ şi chiar, pot spune fără ezitare, pe bucurie. Exact starea de care aveam amîndoi nevoie pentru călătoria la Boston.

3. „Oraşul meu“

Cînd am ajuns (eram încă în maşina Aureliei, pentru că acolo, spre deosebire de New York, e uşor să te aştepte cineva la aeroport), Bostonul s-a grăbit să-mi dea semnalele aşteptate: un aer familiar, un sentiment de siguranţă, de „întoarcere acasă“, iar oboseala agonisită în prea lunga călătorie s-a şters ca prin farmec. Recunoşteam (aveam doar impresia asta?) fiecare colţ, cîte o casă bine cunoscută mi se părea uşor marcată de timpul

scurs de la anterioara vizită în oraş, vopseaua porţilor se scorojise, o parte din acoperiş ruginise, în alt loc, uite, trotuarul a fost îngustat din motive de aliniere a clădirilor, chiar în apropiere de intersecţia cu semafor, aici e micul restaurant în care intrasem din pricina ploii torenţiale care mă surprinsese pe o alee a parcului, un local întunecos şi pustiu la ora aceea nepotrivită, uite şi străduţa în pantă, pavată cu piatră cenuşie, ciudată situaţie în mijlocul unui ocean de asfalt.

În tot timpul acesta îi povestisem Aureliei impresiile călătoriei, cît de rapid şi comod fusese tranzitul de la New York spre deosebire de data precedentă, cînd avionul întîrziase şi pierdusem legătura, ca să nu mai vorbim de septembrie 2001, despre care nu ştiu dacă apucasem să-i relatez în Cipru, ar fi fost singura ocazie, deoarece atunci l-am revăzut pe Tomiţă. Nu, nu sînt supărat că n-a venit să ne întîmpine, ştiu cît e de ocupat, aşa eram şi eu înainte de a mă retrage, Julie lucrează acum în locul meu!

Trecuse un deceniu, chiar mai mult, ca să vezi, tocmai debutul nu mi-l amintesc, poate şi asta are semnificaţie, de cînd Bostonul devenise pentru mine locul deplinei integrări, înlocuind acel „acasă“ pe care urbea natală, Bucureştii, Tel Aviv-ul, iar pentru o altă perioadă Parisul de mult nu mi-l mai asigurau. Străin mă simţeam pretutindeni, ceva împiedica osmoza după care fiinţa mea tînjea, uite că nici mărturisirile din autobuzul spre Eilat nu erau întîmplătoare, dar descoperisem că îmi pătrunsese în subconştient ori în suflet un oraş american. Un loc cu multe calităţi, dar fără ca vreuna ori toate împreună să justifice acea – hai s-o botez – opţiune.

Ştiu de pildă că New York-ul îmi plăcea mai mult ori că în Italia mă fascinaseră Roma, Florenţa şi Veneţia, dar numai Bologna îmi dăduse senzaţia de „aici ar fi locul meu, aici e pentru mine“; pot să explic de ce, pot clarifica distincţia, dar asta nu ajunge cînd e vorba de un ins, sîntem milioane de asemenea vagabonzi de toate condiţiile sociale, care aspiră în

secret la o înrădăcinare imposibilă. Nu ştiu dacă e nevoie, dacă ajută la ceva. Cum bine se spune: la ce ajută adevărul?

Casa pe care ne-o rezervase Toma pentru acea scurtă vacanţă arăta minunat, luminoasă, micuţă, comodă, Reli se apucase deja să ne dea lămuririle necesare, „modul de întrebuinţare“, apoi s-a interesat dacă vrem să ne odihnim, să facem baie, să ne obişnuim cu vecinătăţile, fiindcă nu e bine să dormi în miezul zilei, uitînd de cele şapte ore diferenţă de fus orar, cînd i-am spus fără ezitare:

— Du-ne în Cambridge, acolo o să uit de toate, de-acolo e cel mai potrivit să începem! Tare dor mi-a fost de voi şi de Boston!

Tot fără ezitare a făcut exact ce o rugasem, iar în vreme ce femeile discutau despre aşternuturi, prosoape, cafele, aparatură domestică şi despre evenimentele zborului, rămas singur pe bancheta din spate, continuam să-mi înseninez ochii cu imagini de periferie pe care le vedeam pentru prima oară, căci bine cunoscut nu-mi era decît centrul oraşului; dintr-odată mi-a apărut familiara oglindă de apă a rîului, Charles River, apoi podul cu carcasa metalică şi liniile de metrou, iar asta m-a determinat să pretind, ca un copil răsfăţat, tot fără cuvenitul „te rog“:

— Direct la Harvard, la intrarea în campus!

— Ai aerul că te atrage locul unde ţi-ai făcut studiile, m-a ironizat Aurelia.

— Nostalgii de musafir îndrăgostit de locuri în care nu i-a fost dat să-şi petreacă tinereţea, m-am justificat cu seriozitate.

— Maladia cu diagnosticul bostonită acută, boală care te face să-ţi pierzi simţul umorului. Nu e singurul care suferă de aceste simptome. Chiar şi Tomiţă are unele manifestări de acest gen, dar în forme ceva mai uşoare! Eu nu, mie aici totul mi se pare străin, eu visez să trăiesc într-un orăşel de mucava, ca în filmele hollywodiene.

Cînd am ajuns la destinaţie, Reli s-a interesat politicos:

— La ce oră şi în ce loc doriţi să vă aştepte şoferul personal?

— Te-ai supărat? Îmi cer scuze!

— Am multe defecte, dar proastă şi rea nu sînt. Repet întrebarea.

— Pe la şase. Înainte de se întuneca, chiar aici la intrare. O să mîncăm ceva la bufetul studenţilor, trebuie să-i prezint Juliei tot sau aproape tot ce merită văzut în acest spaţiu mirific!

Reli oftă adînc şi semnificativ, dar ţinu să explice:

— De ce oare vă încurcaţi cu femei tinere de vreme ce aveţi asemenea obsesii?!

— Obsesiile trebuie cultivate cu grijă, altfel n-au farmec.

Era opinia Juliei, făcută cu haz şi autentică simpatie. Era limpede că aprobase proiectul meu, deşi nu avusesem grijă să-i cer părerea.

— Uite ce vă propun. La şase, cînd vin, sper că împreună cu Toma, vă invit la un excelent restaurant din Cambridge, numit „Dali“. E foarte solicitat, de obicei se fac comenzi din vreme, dar la ora aceea sper să găsim loc.

Abia intraserăm pe aleea principală cînd ne-a atras atenţia o manifestaţie studenţească, organizată în faţa clădirii rectoratului. Erau cam o sută de băieţi şi fete, o parte urcaţi pe scările ce duceau la intrare, tăcuţi, purtînd pancarte improvizate, cu un text greu de înţeles pentru noi. Julie s-a grăbit să se lămurească, traversînd platoul de gazon. Eu aş fi dorit să fac întîi o plimbare de recunoaştere, eventual să începem cu micul muzeu de artă, cu totul impresionant pentru un lăcaş al unei universităţi, un loc care-mi lăsase o impresie puternică, de neuitat, un muzeu cu ceva intim, altfel decît cele turistice, avînd o amprentă unică, de loc „al inimii“.

Am aflat că era o acţiune de protest contra administraţiei, după o tentativă de viol care avusese loc în seara precedentă pe una din aleile

lăturalnice ale campusului. Eram foarte mîndru de acţiunea studenţilor „mei“, vigilenţi şi activi în reacţiile sociale, puţin lipsea să mă alătur grupului de protest, mi-am zis că nu aveam totuşi dreptul s-o fac. N-aş vrea să se creadă, pe de altă parte, că nu eram capabil să suspectez eu însumi euforia participativă de care fusesem cuprins odată cu intrarea într-un oraş care, pur şi simplu, „îmi plăcea mai mult decît altele“. Dacă o luam razna, riscam să devin ridicol. Cînd am ajuns la cafenea, am căutat să mă adaptez bunei dispoziţii generale, să înfulec un sendviş gustos, să torn în mine cîteva pahare cu coca cola şi să nu întreb, Doamne fereşte, de ce acolo e veselie în vreme ce o nenorocire s-a abătut asupra unei studente nevinovate, iar oamenii cu simţul răspunderii se află la datorie.

Am pornit pe jos, la plimbare, spre MIT, iar celebrul institut tehnologic, cu clădirile sale sobre, cufundate în tăcere, a avut darul să mă readucă la un nivel afectiv rezonabil, la necesarele gesturi de tandreţe faţă de o însoţitoare atît de discretă.

M-am înflăcărat din nou, desigur pe cu totul alte coordonate, îndată ce Toma şi Aurelia ni s-au alăturat în salonul semi-luminat, din dorinţa de a asigura o atmosferă intimă, al restaurantului cu numele lui Dali şi m-am apucat să povestesc despre impresiile de neuitat agonisite la ultima locuinţă a pictorului din Spania, transformată în muzeu după moartea Galei. Am comandat *gazpacho* şi o piatră fierbinte pe care se frigeau legume şi cărnuri de tot felul, iar aceste delicioase bucate, alături de excelentul vin roşu pe care ni-l recomandase chelnerul, excesiv de familiar cu noi, peste oboseala datorată neodihnei, m-au plasat într-o stare de voioşie alcoolică. Cînd am plecat, mă clătinam binişor, cu o senzaţie de fericire pe care nu o încercasem probabil nicicînd în ţara unde trăiam de cîteva decenii.

Şi am dormit senin, lîngă femeia „mea“, al cărei corp răcoritor şi înmiresmat îmi transmitea un mesaj de senzualitate, de uitare de sine, ca un

ins care şi-a redobîndit echilibrul şi stabilitatea sufletească, împăcarea cu sine, îndelung rîvnite şi fără speranţă pierdute. Acolo, în Brookline, putea fi paradisul lui Antonel Maurer. Era un somn mirific, o victorie asupra fuselor orare ce-şi împărţeau planeta, căci altădată treceau cîteva zile şi mai ales nopţi grele pînă izbuteam să mă adaptez noului raport între întuneric şi lumină. Era meritul Juliei, aveam motive să mă laud că o luasem cu mine.

În mod surprinzător, aşa ocupat cum părea să fie, Tomiţă a telefonat în dimineaţa următoare, oferindu-se să ne ghideze, şi n-a vrut să renunţe la acest proiect nici după ce l-am asigurat că mă pot lipsi de serviciile sale:

— Mă simt aici precum peştele în apă, după expresia lui Vargas Llosa!

— Trec să vă iau, m-a informat cu fermitate.

A coborît din elegantul automobil sprijinindu-se în baston, iar în vreme ce şoferul ne deschidea portierele, a sărutat îndelung mîna englezoaicei, explicîndu-i că e un obicei din ţara copilăriei noastre, apoi s-a aşezat împreună cu ea pe bancheta din spate, spunîndu-mi, cu un aer ştrengăresc:

— Te-ai lăudat că ne poţi servi drept ghid!

După ce ne-am plimbat prin grădina publică din centru şi ne-am odihnit pe una dintre băncile acestui parc, din dreptul staţiei de metro „Red Line“, răsfoind ziarele locale în căutarea programelor de expoziţii şi spectacole, arhitectul ne-a dat explicaţii privind structura urbanistică a zonei şi ne-a propus să vizităm galeriile de artă de pe Newbury Street şi-apoi să luăm prînzul la una dintre plăcutele grădini-restaurant din acel colţ încîntător al metropolei. Tot timpul s-a sprijinit de braţul femeii şi în vreo două rînduri a cuprins-o de talie, iar eu, trebuie să spun, eram de-a dreptul emoţionat de preferinţa adolescentină pe care o manifesta şi aş fi alimentat-o cu gelozie jucată ironic dacă nu mi-ar fi fost teamă că stric tot hazul acestei delicate manifestări bătrîneşti.

— Cîrciumile astea sînt cam populare, mîncare multă şi ieftină, depinde dacă nimereşti ori ba un loc plăcut, vă propun una de pe colţul cu Blackbury, unde surprizele neplăcute, o spun din experienţă, sînt excluse! Acolo cunosc chelnerii şi specialităţile culinare! nu m-am dat bătut.

Am promis că îi voi face o dezvăluire uimitoare dacă acceptă să meargă la restaurantul „meu“ şi m-am ţinut de cuvînt îndată ce s-a aşezat pe banchetă alături de Julie, iar eu am rămas izolat de cealaltă parte a mesei:

— La Londra, prietena noastră a fost în amor cu marele dramaturg!

Efectul a depăşit previziunile, mai ales după ce Julie a declarat, roşind:

— Eram atît de tînără şi…

— Întreaga tripletă a copilăriei noastre! s-a autodemascat Toma. Ne răspîndim prin lume, dar există un destin care ne ţine legaţi în pofida tuturor întîmplărilor.

Reli ne dăduse întîlnire în jurul orei şase la cea mai mare dintre librăriile „Barnes and Noble“, de unde urma să mergem la concertul festiv al orchestrei simfonice („Sala de concerte a filarmonicii din Boston are cea mai bună acustică din lume“, îmi suna în urechi o frază recent descoperită într-o rubrică de mondenităţi) sub bagheta lui Ojivi Ozawa. Era un eveniment: celebrul dirijor îşi lua rămas-bun de la orchestra din Boston cu un program dedicat comemorării victimelor de la 11 septembrie.

Librăria, pe care o frecventam cu mare plăcere, la fel de des ca restaurantul de care ne despărţiserăm, întinsă pe patru etaje, oferea, în spaţiul rezervat periodicelor, de toate genurile şi din toată lumea, un spectacol muzical studenţesc în vecinătatea unei cafenele interioare în care cafeaua în stil european, o raritate în America, dar şi dulciurile ne-au permis, răsfoind revistele, să petrecem destinşi aproape două ore. Ultimul etaj, un imperiu al înregistrărilor în toate genurile literare şi muzicale, a

impresionat-o pe Julie, care n-a întîrziat să-şi manifeste satisfacţia şi recunoştinţa.

Cînd şoferul a oprit în faţa scărilor filarmonicii, am avut impresia, nu cu totul greşită, că am ajuns la un bal de binefacere. Majoritatea bărbaţilor purtau smoching, erau bine trecuţi de prima tinereţe, aveau feţele acelea puhave de milionari ce se feresc de mulţimi şi de lumina zilei, iar femeile se întreceau în rochii de seară impresionante, cu decolteuri ample şi umeri strălucitori. Vai, măsurile de securitate implicate de această protipendadă a banului şi celebrităţii erau inexistente, semn că nici măcar catastrofa clădirilor gemene nu afectase obiceiurile de peste ocean. Israelian tipic, cum de fapt eram, m-a trecut un fior la gîndul că un terorist sinucigaş avea cale deschisă către foaierul luminat feeric, unde cupele pentru şampania din antract păreau gata să explodeze cu un clinchet cristalin.

După ce s-a încheiat spectacolul din acest templu al artei, iar şirul limuzinelor de lux din faţa intrării a prins să dispară în noapte – şi ea sărbătorească şi lipsită de primejdii modern-mondene –, am ajuns într-un templu culinar, restaurantul „Oyster“, pentru a asista şi a ne implica într-o petrecere gastronomică pe care Toma o oferea în cinstea noastră. Spre deosebire de „Dali“-ul din seara precedentă, care avea ceva de crîşmă bucureşteană din anii cei buni, cu mese înghesuite pentru a putea satisface cît mai mulţi consumatori în fiecare serie, acest local, plasat în plin centrul Bostonului, manifesta o anume vanitate, exprimată prin interiorul în stil de amfiteatru, vreo trei trepte largi, care coborau către un ring pustiu, placat cu marmoră şi încheiat cu o imensă bucătărie, cu pereţii de sticlă transparentă, astfel că „spectatorii“ puteau urmări în direct grătarul cu cărbuni pe care se frigeau fructe de mare de dimensiuni impresionante, dar şi flăcările sau coloanele de fum, înalte pînă la tavan, precum şi mişcările agile ale tuturor celor care se aflau pe scenă, personaje principale ori simpli figuranţi.

Nu era o simplă şi distinsă masă-cuptor ca în selectele bucătării japoneze, cu clienţi şi vrăjitori taciturni, la „Oyster“ atmosfera era incendiară, comenzile erau anunţate cu voci tunătoare, iar platourile fierbinţi erau purtate către mese lent şi solemn, ca nişte trofee omagiale. Pînă să ne vină rîndul, privirile ne-au fost atrase de un grup alcătuit din două perechi de negri, bărbaţii în smochinguri la fel de strălucitoare ca acelea de la filarmonică, femeile în rochii de seară, amplu decoltate, în ciuda vîrstei relativ înaintate a purtătoarelor. Tuspatru erau imenşi, depăşind fiecare suta de kile, veseli, simţindu-se evident în largul lor, la fel ca obişnuiţii concertelor ce-l urmăreau pe Ozawa cu partiturile primite la intrare. Curînd, cei patru magnifici au fost înveşmîntaţi în halate de protecţie din plastic alb, farfuriile cu bucate au sosit sfîrîind şi astfel a început, folosindu-se cuţite şi cleşti speciali, complexa operaţiune de tranşare şi înghiţire, un ospăţ pantagruelic, fiindcă mereu, dar numai la timpul potrivit, soseau „întăriri“, atît pe platouri, cît şi în halbe de bere, sorbite într-o clipă.

Cu paharele noastre de vin şi apă minerală, cu farfuriile normale, arătam şi ne simţeam ca nişte pitici, lipsiţi de harul spectacolului. Vorbeam în şoaptă, arătam probabil osteniţi, şterşi, prost îmbrăcaţi, lipsiţi de pofte şi de chef, copleşiţi de impresia că sîntem nişte intruşi. Abia după ce ne-am dezlipit privirile de magnetizanta grupă de afro-americani bogaţi, am constatat că numai ei reprezentau această rasă acolo, restul publicului era alcătuit din „feţe palide“, oameni ca noi, obişnuiţi, normali, desigur prin raportare, căci nu le puteai reproşa negrilor că aparţin unei alte categorii umane, hai să zicem superioare.

— Înţeleg că n-aţi fost toată ziua pe-acasă, vorbi în fine Reli, iar după o pauză de subliniere a ceea ce urma să ne transmită: am primit o invitaţie specială de participare la sărbătorirea a patruzeci de ani de la debutul

dramaturgic pe o scenă din Atena. Al lui Raul, desigur. Eşti şi tu pe lista invitaţilor, mi s-a adresat, aşa că ţi-am lăsat un bilet pe masa din sufragerie. Doamna Julie nu e pomenită, dar se poate deduce că este perechea ta!

Altă tăcere lungă, după care vocea lui Tomiţă:

— Eu nu merg. N-am nici un chef de aşa o tîmpenie!

— Mă duc. Nu vreau să pierd un asemenea spectacol, cine ştie dacă la jumătate de veac voi mai fi pe lume? Sînt convins că va fi distractiv, am declarat.

— Pe mine să nu contezi, spuse Julie în glumă. Ar fi sinistră întîlnirea cu el după atîtea decenii de cînd nu am mai ştiut unul de celălalt.

— Ne solicită confirmarea participării, deoarece afacerea se va desfăşura în cadrul unei croaziere, iar toate cheltuielile sînt suportate de magnatul artei. Un răspuns, fie şi negativ, e obligatoriu, politeţea înainte de orice!

— Nu vă grăbiţi. Poate mergi totuşi.

Din nou tăcere.

— Hai să nu ne stricăm seara. Dragă Julie, trebuie să-ţi mărturisesc public că mi-a făcut mare plăcere să te cunosc, propun un toast pentru întîlnirea noastră!

Dar cine ştie ce amintiri de tinereţe şi vigoare, combinate cu atmosfera fierbinte şi efectul afrodisiac al bucatelor de la „Union Oyster House“, ne-au oferit o noapte de amor real, nu doar bune intenţii, tentative retezate şi alipiri încîntătoare. Cert este însă că noaptea aceea reuşită ne era, s-a dovedit, necesară pentru a ne elibera de un anume complex al vîrstei, cînd, oricît de viabil s-ar dovedi libidoul, numai senzaţia deplinătăţii dă sens îmbrăţişării.

4. „De ce mă antipatizezi?“

În dimineaţa următoare am pornit spre parcul central ceva mai devreme şi, după ce am cercetat îndelung oraşul din vîrful clădirii celei mai înalte, doar şaizeci de etaje, fiindcă Bostonul nu va accepta niciodată zgîrie-norii după care tînjesc, jenant, alte metropole, am simţit amîndoi nevoia de a vizita catedrala, o clădire relativ nouă, fără ambiţii de obiectiv turistic. Ce greşeală am fi comis dacă nu intram acolo! Nu cred în religiile instituţionalizate, le consider compromise istoric, dar o aşezare omenească din care lipseşte biserica mi se pare de neconceput. Unde să-ţi tragi sufletul, să te bucuri de linişte, să admiri coloane şi vitralii, să te înfiori de lumînările arzînde, să asculţi o melodie celestă, că doar nu la cîrciumă ori la căminul cultural, ba nici măcar la teatru ori ateneu?!

Eram singurii vizitatori la acea oră, n-am făcut nici un gest care să ascundă acest statut laic şi, spre bucuria noastră, am fost întîmpinaţi cu simpatie şi căldură, mai întîi de femeia elegantă care făcea oficiul de garderobieră, apoi de preot şi de ajutoarele sale, care se ocupau cu aranjarea unor superbe jardiniere. După ce au aflat că venim din Israel, încîntarea gazdelor a crescut, iar la plecare i s-a oferit Juliei un buchet de flori, gest straniu, neîntîlnit nicăieri, care ne-a încălzit inimile, aşa cum imbecila răceală transparent antisemită, ghicită în privirile altora, căci exprimarea făţişă a duşmăniei a devenit mai rară şi de prost gust, ne deprimă, cînd nu ne scîrbeşte. Dar cum altfel, mă gîndesc, se puteau petrece lucrurile în „oraşul meu“?

Deloc sentimental ori nostalgic, cum s-a nimerit să fiu, mi se întîmplă să-mi amintesc cu emoţie de acea întîlnire cu oameni străini ca de un episod foarte plăcut al existenţei ori să o caut în memorie ori de cîte ori mi-e inima grea. Nu uit nici că, ieşind din lăcaşul acela, ne-am întors în grădina

publică, am căutat o bancă în afara aleilor principale şi ne-am aşezat acolo, impresionaţi, fără să comentăm „accidentul“, dar şi fără să ne atingem unul de celălalt, cum poate, după voluptatea nocturnă, s-ar fi potrivit. A sunat telefonul celular, era Reli:

— V-am căutat acasă şi am fost destul de mirată să constat că aţi luat-o din loc cu noaptea-n cap. Îmi fac datoria de gazdă, căreia îi stă bine să se ocupe de musafirii ei, se justifică ea rîzînd. Că doar n-am alte treburi mai importante, cum obişnuieşte să mă avertizeze Toma cînd refuz un program pe care mi-l propune el, care e, într-adevăr, atît de ocupat! Uite, dacă nu aveţi treburi presante, vă propun o vizită, fără ghid, dar foarte nostimă, la tîrgul anual pe care-l organizează cele şase state din New England. Ştie vreunul din voi despre ce e vorba, aţi auzit, aţi văzut ?

Ne-am declarat pe loc de acord cu propunerea, era interesantă şi, totodată, era limpede că Aurelia s-ar fi bosumflat în caz contrar, aşa că, spre prînz, ne aflam în faţa unui bufet din incinta tîrgului, în atmosfera aceea de hărmălaie specifică unui iarmaroc moldovenesc. Drept este că zgomotul, ţipetele copiilor, la întrecere cu acelea ale megafoanelor pentru reclame şi cu muzica de circ de la tarabele cu ţinte, constituiau singura asemănare cu atmosfera din bîlciurile copilăriei postbelice. Restul era figuraţie şi decor hollywoodian, mutat pe coasta Atlanticului, desigur în măsura în care recuzita filmelor de gen nu se inspirase din scenariul acestor petreceri nord-americane.

Cert este că nu mai eram în „oraşul meu“, cu aerul său de centru universitar şi cultural de vîrf, resimţit în interioarele de la „Dali“ sau „Oyster“ ori chiar în cafenelele ce împînzeau centrul Bostonului, şi trebuia să fac un efort de imaginaţie pentru a mă asigura că… tot acolo sînt, doar pe celălalt versant al unei realităţi feerice, mai grosolan, mai comercial-ieftin, kitsch cu o anume amprentă, adică America profundă. După o jumătate de

ceas petrecută printre tarabe distractive, la care mulţi se înverşunau să nimerească în plin şirul de păpuşi de pînză pentru a obţine ca premiu un ursuleţ de pluş, m-a răzbit oboseala, chit că aiureala era încîntătoare, astfel că am zăbovit adunaţi în jurul unui inventiv agent de vînzări, dornic să ne convingă de avantajele unei mături semi-automate.

Pricepută la intelectuali europeni de vîrsta a treia, Reli ne-a invitat în tribunele improvizate ale pavilionului central, unde se desfăşurau prea bine cunoscutele – din filme – curse de cai pentru copiii fermierilor; acolo, o fetiţă de vreo zece anişori, blondă, grăsuţă, proaspăt coafată, domina întrecerile, aplaudată frenetic la fiecare evoluţie, stîrnind valuri de simpatie şi emoţie – totul de o autenticitate şi de un fals identice – pînă cînd, de lemn să fi fost şi tot ai fi suferit, o bruneţică fără haz a început să acumuleze mai multe puncte, iar creta albă a înscris pe tabla neagră victoria ei categorică.

Julie a alergat, înlăcrimată, să se alăture mulţimii care voia s-o consoleze şi s-o sărbătorească pe victima nenorocului, singura explicaţie a înfrîngerii (n-aş vrea să şarjez, dar mă tem că o potcoavă nărăvaşă purta toată răspunderea durerosului eşec, probabil primul care marca o existenţă fragedă!), iar eu am rămas alături de concetăţeana mea de obîrşie pentru a asculta această „continuare“ melodramatică:

— De ce mă antipatizezi, dragă Antonel?

— Greşeşti. Total! am replicat fără ezitare, ca şi cum aş fi aşteptat această conversaţie, după toate fentele făcute pentru a evita să rămîn singur cu ea. Îmi placi foarte mult, pot explica de ce, sînt bucuros că Toma te-a ales şi cred, sînt convins, am remarcat asta încă din Cipru şi încă dinainte de a-l descoperi pe Toma cu bastonul său, că alcătuiţi o pereche reuşită, doi oameni care se iubesc şi se potrivesc, ceea ce e, crede-mă, un lucru foarte rar. Mulţumită?

Eu, în orice caz, eram satisfăcut de fraza pe care o compusesem fără efort – deşi se spune că numai minciuna are o înfăţişare retorică atît de frumoasă –, mai ales de rapiditatea reacţiei, ca şi – nu în ultimul rînd – de faptul că puteam vorbi româneşte cu asemenea uşurinţă şi siguranţă, după atîtea decenii de cînd foloseam atît de rar limba maternă.

— Mă ocoleşti în mod evident, nu mi te adresezi niciodată.

— Mă bucur, într-un fel, că ai deschis această discuţie, oarecum stingheritoare pentru amîndoi. Da, recunosc, tocmai pentru că mă atragi, am o anumită teamă sau grijă că am putea ajunge, cum se spune, prea departe. La vîrsta mea, o femeie tînără, frumoasă şi cu vederi liberale – e o laudă! – reprezintă o primedie majoră, iar eu mă feresc să-i fac o asemenea figură celui mai vechi şi mai bun prieten!

— Mă supără faptul că ţi-ai creat o falsă imagine despre moralitatea mea. Mă simt într-adevăr liberă, Toma e un om de prea bună calitate şi nu mă stinghereşte cu vreun fel de gelozie deplasată. Iar eu îl iubesc, vîrsta lui m-a determinat să mă gîndesc bine la felul cum va arăta viaţa noastră comună şi… atît. Atît!

Se înfuriase deodată:

— Dispar din cînd în cînd, simt nevoia să fiu singură, dar atît, nimic mai mult. Dacă iubirea va slăbi, ceea ce e, în orice condiţii şi în orice căsnicie, posibil, ne vom despărţi onorabil. Mulţumit? mă cită ea.

— Foarte mulţumit.

— Costumele mele de sport, cam sumare, brusca dezvăluire a corpului meu, poate nejustificată, te-au indus în eroare. Am făcut-o intenţionat, să nu crezi că sînt urîţică, ştearsă, cum sînt de obicei acelea care acceptă coabitarea cu un bătrîn.

Între timp, povestea călăreţei blonde se consumase, intrată sub tăvălugul altor concursuri şi prezentări de tip rural, întreaga experienţă fusese pentru

mine nouă şi interesantă, dar acum eram sătul, mirosul acela de grajd îmi provoca o stare de vomă. Era timpul s-o luăm din loc.

— Pînă ajungem acasă, se înserează, am zis, tot în româneşte.

Reli a trecut la engleză, pentru a confirma revenirea la conversaţia socială:

— Am o propunere. M-am săturat de restaurantele cu mîncăruri multe şi grele, aşa că vă propun o pauză şi vă invit la o cină delicată. E la braseria hotelului „Radisson“, un loc de destindere şi de odihnă, numai pentru iniţiaţi.

A fost minunat, exact ce ne trebuia. Cîteva mese, ocupate de inşi care discutau în şoaptă, o lumină foarte scăzută. Ca un alcov pentru snobi. Doar frigiderele-vitrine erau scăldate în neon, pentru a pune în valoare specialităţile casei, prăjituri unicat, sofistificate ca aspect, o artă a miniaturilor *gourmet*, iar în dreptul fiecărei opere, un cartonaş cu vinul, şampania ori lichiorul adecvate, exclusiv băuturi europene.

Chelnerul era şi el parte din decor, un ins înalt şi uscăţiv, hrănit parcă doar cu asemenea delicatese, şi descria cu glas stins componentele acestei expoziţii cu vînzare. Era prima oară cînd intram acolo, dar mi-era limpede că mă întorsesem în oraşul meu.

5. Dezbateri inutile

Nu mi-am închipuit că voi întîmpina atîta înverşunare din partea camarazilor mei bostonieni, considerasem că refuzul de a participa la năstruşnica sărbătorire a lui Raul fusese un simplu protest conjunctural. N-a fost aşa. Toma a declarat furios că îi este scîrbă de acel individ dezgustător,

căruia nu-i recunoaşte nici un merit şi nu-i acordă nici o urmă de simpatie, ba, mai mult, regretă că l-a cunoscut şi a colaborat cu el.

— Din păcate, arcul timpului nu poate fi dat înapoi, dar aş fi vrut ca relaţia cu el să se oprească în perioada cînd amîndoi am părăsit România, poate în felul acesta nici n-aş fi ştiut că există pe lume încă un monstru şi nu mi-ar fi crăpat obrazul de ruşine văzînd, uite, asta!

Şi mi-a arătat o pagină de revistă bucureşteană care „aflase unele secrete ale proiectului sărbătoririi celebrului artist originar din ţara noastră“, printre care şi organizarea pe vapor a unei expoziţii de schiţe pentru decoruri şi costume semnate de arhitectul Toma Ungureanu, unul din prietenii de-o viaţă ai dramaturgului.

— Fără măcar să mă întrebe, el sau una din secretarele sale, dacă sînt de acord, un minim respect şi o minimă formă de civilizaţie!

— Nu vreau să-l apăr, gestul e inadmisibil după toate canoanele, dar cred că este convins că îţi face o plăcere. Asta e mintea lui pervertită! Dar lucrările tale, dacă mai ţii la ele, dincolo de neplăcerea colaborării cu monstrul, expresie prea dură, dragul meu, merită să fie adunate de prin lume şi expuse laolaltă, pentru a fi contemplate nostalgic de aceia care te iubesc şi te admiră. Nu?

— Ţi-am zis: mi-e scîrbă, n-am cum să fiu obiectiv sau subiectiv, naiba ştie cum e mai corect! Poate ai dreptate, monstrul e exagerat. Să apelăm la geniala observaţie a lui Ionesco: „Dintr-un om de treabă iese un rinocer de treabă!“.

Julie adoptase refrenul „N-are nici un rost!“, indiferent dacă apelam la argumente ori la rugăminţi. Mai surprins şi îndurerat am fost cînd, după ce i-am declarat – de faţă cu ceilalţi şi pe un ton afectuos – că nu doresc să mă despart de ea, n-a spus: „Nici eu“. Iar într-un tîrziu a înlocuit refrenul cu declaraţia „Mi s-a făcut dor de casă!“. În noaptea aceea am dormit în

camera mea, iar dimineaţă, pe cînd pregăteam cafeaua, iar ea tocmai ieşise de sub duş aproape despuiată, a folosit explicaţia: „Uneori chiar şi prea binele te oboseşte!“.

Aşa fiind, mi-a fost tăiată calea de renunţare la călătoria de unul singur.

— Merg unde am chef, iar în acest caz special vreau să amintesc că firea mea respinge ura, fiindcă asta m-ar mutila sufleteşte. Sînt în profund dezacord cu comportarea lui socială, uneori scîrbit eu însumi, dar îl consider un om ca toţi oamenii, care a luptat pentru a se afirma în lume, mai mult ca oricare din cei pe care-i cunosc personal, iar asta nu justifică dispreţul, ci, mai curînd, admiraţia, chiar cînd nu eşti de acord şi dezavuezi parte din mijloacele la care a recurs. E un ins care îmbogăţeşte peisajul uman, e şi ăsta un merit! Faptul că sîntem atît de diferiţi ne face să fim cu toţii oameni. N-a omorît pe nimeni!

— De unde ştii? s-a interesat înveselit Toma şi a adăugat: Te-ai cam aprins! Cu toţii ne-am aprins!

— Pe mine singură mă iei? s-a interesat Reli şi am izbucnit tuspatru în rîs.

— O idee excelentă, o aprob din toată inima! a spus soţul. Un om tînăr şi neimplicat se poate distra de minune într-un asemenea context. E o ocazie să-şi facă o părere personală despre acest specimen interesant. Dar vă avertizez că, indiferent de rezultat, eu voi rămîne pe poziţiile mele!

— Nu ţi-e teamă s-o laşi singură cu mine! am găsit prilejul s-o spun cu voce tare.

— De ce ţi-e frică nu scapi, a replicat. Altfel ajungi să te temi şi de umbra ta. E un om liber, face tot ce crede că trebuie făcut. De asta o iubesc!

— Puteţi petrece de minune. Împreună ori separat.

Era opinia Juliei.

— Înţeleg că sînt singurul ins de modă veche, cu prejudecăţi şi cu oprelişti morale!

— Oprelişti din astea am şi eu cu duiumul. Chiar dacă nu se văd cu ochiul liber. E ceva foarte provincial în mine, medită Reli, după care decise: Totuşi, nu. Mai întîi, fiindcă n-am fost invitată decît pe post de însoţitoare, aşa că nu mă pot prezenta ca persoană independentă. În al doilea rînd, nu cunosc personajele care vor juca în acest prelungit spectacol de improvizaţii sau de piese gata scrise şi deci n-am cum să gust nici textul, nici subtextul. Nu mi-ar rămîne decît să-l transform pe Antonel în ghid, să mă ţin de coada lui sau să se ţină el de a mea, ceea ce ar da naştere la bîrfe!

Eram în sufrageria vilei unde locuiam cu Julie, gazdele fiind pe post de oaspeţi, iar toată această conversaţie, de mult amînată şi care se dovedise inutilă, implicase consumarea unei sticle de Hennesy şi a cîtorva sendvişuri şi prăjiturele, astfel că, ameţiţi şi înfometaţi, am căutat o nouă formulă de cină (principala masă a zilei ocupa, s-a văzut, un loc şi un rol la fel de importante în programul nostru), acolo, acasă, drept care cele două doamne au pornit spre un supermarket de cartier pentru a aduna tot ce era necesar unui meniu în stil românesc, soluţie gastronomică încă nepracticată.

Toma a reluat tema dezbaterii, pornind din alt unghi de vedere.

— Există o singură posibilitate care să mă convingă să particip, anume o lovitură de teatru, nu teribilă, doar de bun-simţ. Sărbătoritul să adune întreaga liotă de invitaţi pentru un discurs care să înceapă astfel: „Domnilor şi doamnelor, sînt un copil evreu, născut din flori într-un lagăr nazist din Basarabia. Deoarece mama s-a căsătorit cu un negustor grec, nevoit să emigreze, din cauza comuniştilor, în ţara strămoşilor săi, am decis la maturitate să trec la religia ortodoxă, în pofida faptului că aveam convingeri internaţionaliste, care mă obligau să rămîn ateu, aşa cum mă născusem, şi acolo unde venisem pe lume. Dar nu m-am mulţumit cu această convertire,

ci am adoptat şi practicat, fără urmă de ruşine, antisemitismul făţiş, declarînd că este o invenţie a răuvoitorilor. Nu ştiu de ce am făcut-o, deoarece nu mi-a ajutat în carieră, şi m-am tot lăudat cu prietenii mei evrei, unul foarte vechi se află printre noi – te va arăta cu degetul –, iar alţii au fost înalte oficialităţi israeliene, cu care m-am întîlnit ori pe care cred că le-am văzut, dat fiind că minciunile mi-au invadat subconştientul şi nu mai ştiu ce e exact şi nu pot trasa graniţa dintre invenţie şi adevăr istoric. Dar în conflictul din Orientul Mijlociu sînt categoric de partea palestinienilor, din motive pe care nu le pot explica, deoarece vin din adîncul fiinţei mele! Am scris o piesă antiisraeliană, pe care nu o regret, deşi se bazează pe simple impresii, iar realitatea din care se inspiră este, cum bine ştiţi, mult mai complexă şi greu de tranşat!“.

— Am priceput, totul e foarte clar, am încercat să-l potolesc, deoarece era evident că alcoolul îl făcuse expansiv şi logoreic. Pînă aici e partea pe care o ştim numai noi doi, ai clarificat-o complet, iar de-aici încolo sînt adevăruri cunoscute de o lume întreagă! Eu merg fiindcă nu vreau să lipsesc de la un spectacol în care adevărul nu va fi dezvăluit pînă la capăt, cum vrei, cum visezi tu, re-răsturnarea personalităţii, ori răscroirea ei, este exclusă, dar sînt posibile alte surprize de proporţii diferite. Ce s-a adăugat şi ce a scăzut în ultima vreme, asta mă interesează. Nu cred că totul e înţepenit, firea lui agitată şi dubla personalitate nu permit o asemenea stagnare – hai s-o numesc – artistică!

— Pentru atîta lucru să-mi pierd zile de-a rîndul?! Am ajuns la o vîrstă cînd timpul e foarte preţios, iar, pe lîngă asta, enervarea inutilă, imposibilitatea de a părăsi acea navă, de fapt un penitenciar de lux, cînd, fireşte, mă voi înfuria, să nu mă pot ridica din fotoliu şi să părăsesc teatrul bulevardier, asta chiar nu pot accepta! Surprize, îmi reaminti el ironic, ce naivitate incredibilă! Să mai descopăr un ştab pe care una din surori îl ţine

în şah sexual pînă va face tot ce se aşteaptă de la el, pînă se va dovedi că individul n-are destulă putere ori influenţă şi a vrut doar să profite ca un escroc de farmecele şi experienţa ei?! Mai are chestia asta vreun haz pentru nişte moşnegi ca mine şi ca tine?!

6. Alte jocuri de apă

Nava de croazieră, ancorată în portul Miami, era impresionantă, iar eu, un cetăţean al lumii, cum s-a nimerit să fiu, căruia puţine ţări i-au rămas complet necunoscute, mă aflam la prima experienţă oceanică; priveam cu admiraţie de mic provincial splendida construcţie cu douăsprezece etaje deasupra nivelului apei, încîntat că voi beneficia de o călătorie pe care nu o proiectasem, nici visasem.

După toată nebunia grăniceresc-vamală, care ar merita o expunere mai amplă, în vreme ce străbăteam platformele ce duceau spre îmbarcare, mă gîndeam că fac această excursie de unul singur, însă mai dependent de cei absenţi decît dacă m-ar fi însoţit cu toţii. De altfel, ca răspuns la acest gînd de singurătate, pe cine zăresc la una din încrucişări, ca simbol al persoanelor de care va trebui să mă feresc? Nici o surpriză: avocatul de divorţuri, ce-mi tăiase calea şi în Cipru, ghidul profesionist care n-avea cum să lipsească; era în fruntea unui grup ori în recreaţia mare?

Curios lucru: la punctul de trecere de pe platforma exterioară pe punte, adică intrarea în spaţiul unde avea să se desfăşoare aniversarea, invitaţii nu erau întîmpinaţi de gazde, cum e obiceiul pretutindeni. Mina şi Lina se aflau însă acolo unde era cu-adevărat nevoie de ele, la recepţia imensului hotel, pentru a ne feri de obişnuita îmbulzeală, firească atunci cînd sosesc deodată două mii de pasageri, şi a ne oferi, cu un surîs fermecător, cheile

electronice ale cabinei ce ni se rezervase, a se interesa cum am călătorit pînă în Florida şi a rezolva pe loc eventualele nemulţumiri ale celor pentru care etajul sau vecinătatea cu amicii ori balconul spre ocean constituiau componente imprevizibile ale opţiunii.

Am îmbrăţişat-o cu poftă pe aceea care fusese prima fecioară a adolescenţei mele şi-apoi îndrăgită amantă intermitentă (vorba poetului: „Logodnică de-a pururi, soţie niciodată“), iar ea m-a asigurat că vine vremea să discutăm despre „toate, despre divorţul tău mai cu seamă, acum, după cum vezi, am obligaţii de protocol“. Mina, asaltată de un grup de oameni de afaceri şi intelectuali greci, a reuşit totuşi să-mi facă un semn de bun-venit, fluturînd braţul drept. Mi se repartizase o garsonieră cu vedere „spre întinsele ape“, pe ecranul televizorului era scrisă urarea de bun-venit adresată domnului Anton Maurer, semnată de dramaturg şi însoţită de scuze pentru absenţa de la recepţie, iar pe masă tronau o sticlă de şampanie franţuzească şi o vază cu garoafe.

De parcă semnele de politeţe şi căldura întîmpinării n-ar fi fost de ajuns, peste cîteva clipe, tocmai cînd oamenii din echipaj mă informau că mi-au sosit bagajele, a sunat telefonul, iar Raul, asta chiar m-a emoţionat, căci eram evident unul dintre puţinii care beneficiau de un asemenea mesaj, mi-a spus în româneşte că o criză de sciatică îl imobilizase din zori, de aceea rămîne ascuns deocamdată, pînă scapă de „ghinionul care mereu îţi tulbură drumul şi drumurile“.

— Pe curînd, adică însănătoşire grabnică, am de transmis urări şi felicitări de la cei care n-au ajuns aici, deţin chiar şi una din partea unei necunoscute, care n-a uitat iubirea voastră!

— Mă copleşeşti! Cel mai mult regret absenţa iubitului meu Tomiţă. Îi organizasem o retrospectivă pentru a-i dovedi imensul talent şi gratitudinea mea pentru fericita noastră colaborare artistică, cu gîndul la minunatele

jocuri copilăreşti, atît de preţioase amintiri pentru grupul nostru moldovean. Păcat că fetele nu mai există!

— A aflat de expoziţie, mi s-a părut profund tulburat de iniţiativă, la urma urmei tu eşti sărbătoritul, dar e bolnav sărmanul şi…

Minţeam fără ruşine, asta era regula jocului!

România era slab reprezentată la acest conclav maritim: la cocteilul oferit seara, în absenţa sărbătoritului, într-unul din barurile de la etajul 11, pentru ca participanţii să se poată cunoaşte unii pe alţii, am remarcat doar un tînăr cu plete neobişnuit de lungi, regizor din cîte mi-am dat seama, pe care n-aveam cum să-l ştiu, care discuta cu Greta, extrem de îmbătrînită şi umflată, cu o cutie toracică de dimensiunile unui dulap de bucătărie. M-a reperat imediat şi m-a invitat să mă alătur grupului ei, din care mai făcea parte un individ scund şi osos, cu figură şi privire neclintite, pe care mi l-a prezentat drept soţul ei, un impresar şi om politic olandez, care a dat semne de viaţă îndată ce a aflat că sînt un ziarist din Tel Aviv, apoi a reluat conversaţia cu omul de teatru.

Ştiam ce mă aşteaptă, Haga, autorităţi şi organizaţii neguvernamentale, plus simpli cetăţeni, reprezenta o importantă sursă de alimentare cu fonduri financiare a palestinienilor de orice nuanţă, un avanpost de atac european, ideologic şi propagandistic contra „politicii de apartheid practicate în ultimele decenii“, mai ales după acordurile semnate la Oslo de ţara unde trăiam, încît se putea considera că micul stat voia să ţină piept Statelor Unite, incapabile să acţioneze în direcţia cea bună din pricina atitudinii numite „două părţi, două măsuri“.

Aş fi preferat, în acele condiţii, să conversez cu bătrîna poetă, care-şi găsise în fine norocul în Ţările de Jos, dar părea cu totul acaparată de discuţia cu foarte tînărul ei coleg din lumea teatrului, pe care-l ţinea de talie ca pe o domnişoară, sărutîndu-l adesea focos şi rostind apoi, ca justificare a

molfăielii erotizante: „Uluitor, magnific, de necrezut, mi-ai rupt gura“ ori ceva din aceeaşi sferă, căci unele expresii de uimire făceau parte din limbajul recent, inaccesibil mie. Aş fi avut multe de întrebat.

Impresarul, de vîrstă medie, era el însuşi, în raport cu generaţia mea, o carne fragedă pentru soţia dîmboviţeană, de care părea foarte legat sufleteşte şi trupeşte, dar nu voia nici să mă scape din mînă, un ins pe care să-l tragă la răspundere fără milă, se vede că rar captura o asemenea pradă, drept care ne apucase pe fiecare de cîte un braţ, pe ea probabil ca s-o protejeze de capcana reprezentată de pletos, pe mine probabil pentru că mă considera drept principal vinovat pentru linia dură a Ierusalimului din vremea lui ’67 şi pînă ieri, cu o prefăcută pauză în anii ’90, pentru inducerea în eroare a opiniei publice internaţionale.

Pînă la urmă am făcut totuşi schimb de perechi, pentru că regizorul ţinea morţiş să angajeze o discuţie cu impresarul despre un festival european important, dar şi să scape de pipăielile bătrînei doamne, dacă nu cumva epuizase stocul de informaţii incredibile, iar eu n-am avut altă scăpare decît s-o cuprind neîntîrziat de braţ pe femeie, care nu mă atrăgea nici în timpurile fericite ale tinereţii.

— Cine sînt toţi aceşti invitaţi de onoare? Numai tu, care cunoşti întreaga lume, mă poţi lămuri!

— Este aici o atmosferă de sfîrşit de stagiune, nu întîrzie ea, probabil fiindcă îşi pregătise de mult comparaţia, să-mi explice. Toate au un final pe lumea asta, deci şi gloria prietenului nostru comun. Rămîne de văzut, pentru cine va apuca, dacă posteritatea îi va da sau nu şansa pe care o merită!

O ascultam vrăjit, nu eram pregătit, nu crezusem că voi apuca să aud asemenea fraze relativizante din gura acestei admiratoare ce făcuse parte, o viaţă, dintre stîlpii de susţinere ai carierei lui Raul.

— Am fost invitaţi la un prohod?

— Oh, ce exagerare! De fapt, sfîrşitul de stagiune, cum ziceam la început, e o componentă firească a lumii teatrului, noi toţi, care mîncăm această pîine, ştim că urmează vacanţa şi totul se va împrospăta. M-ai întrebat cine sînt invitaţii la această aniversare marină şi datoare sînt să-ţi răspund că nu sînt personalităţi de prim rang, cei situaţi pe rafturile cu noutăţi ale acestui timp, ci personalităţi oarecum ieşite din modă. Sînt prea mulţi greci, de exemplu, de care eu nu am auzit, aşa că… O explicaţie ar fi aceea că mobilizarea a fost făcută de Mina, care vrea, cu acest prilej, să-şi prezinte noul soţ, un milionar din Salonic…

— Mina s-a măritat? Păi atunci avem două evenimente mondene, miza e dublă! Nu mi-a spus nimeni, nici măcar ea acum, cînd ne-a întîmpinat!

Greta izbucni în rîs:

— Şi eu mi-am găsit naşul! Asta nu înseamnă că vreuna din noi l-a abandonat pe maestru. Rămînem alături de el pînă la capăt! Iar el, care-şi iubeşte sora ca pe ochii din cap, n-a ezitat o clipă cînd s-a pus problema vieţii ei personale, după ce atîta amar de vreme i s-a devotat, s-a dăruit operei fratelui cel mare! Înainte de orice, sîntem oameni de omenie!

Vestea cea mare mi-a fost confirmată de sursa cea mai sigură cu putinţă, Mina însăşi, îndată ce m-am întors în cabină, după ce inspectasem, plin de admiraţie, puntea superioară, etajul al doisprezecelea, unde se afla marea piscină, înconjurată de o plajă de dimensiuni neverosimile şi cu un bar în aer liber, dotat cu megafoane ale căror trompete se auzeau desigur pînă în adîncurile oceanului.

A intrat fără să bată la uşă, înveşmîntată într-un costum sport – un maiou de bumbac fin, perfect mulat, cu un pantalon scurt, care-i punea în valoare superbele, chiar şi la acea vîrstă, coapse pline –, o ţinută şi mai ales o atitudine ce nu lăsau urmă de îndoială asupra caracterului vizitei, dar m-a anunţat ceremonios:

— Am profitat de faptul că sîntem vecini de palier pentru a-mi respecta promisiunea făcută la recepţia hotelului, dar şi pentru a te invita personal la cina de la restaurantul franţuzesc, unde ai un loc rezervat la masa cea mare, din centrul salonului.

— Prea multă onoare pentru un…

Era, ca totdeauna, eficientă şi surprinzătoare, aşa că, în vreme ce mă îmbrăţişa, alipindu-mă energic de sînii fascinanţi, a explicat:

— Vreau să-l cunoşti pe soţul meu, un om cu totul minunat. Da, acolo e locul tău, căci eşti cel mai vechi prieten al nostru, din vremurile cînd numai grupul nostru de copii exista pe lume!

După o pauză de acomodare a trupurilor cu acea poziţie strict intimă, s-a interesat deloc formal:

— Ce ţi-a venit să divorţezi tocmai acum, cînd am ajuns să ne fie frică de singurătate şi chiar Greta, cea independentă prin structură, a simţit că are nevoie de un sprijin pentru a traversa cea mai dificilă perioadă?!

N-aveam alt răspuns mai adecvat decît acela de a-mi strecura ambele palme sub maioul ei, el însuşi fierbinte, în căutarea unor surse de plăcere ce-mi bîntuiseră multe fantasme, dar s-a împotrivit decisă:

— Mai am de făcut cîteva vizite protocolare.

— Am avut impresia…

N-am dus fraza pînă la capăt, bosumflat precum băiatul la care se referise cu atîta căldură nostalgică, dar am priceput că regizase cu inteligenţă şi aplomb despărţirea în lanţ de cîţiva inşi (cei aflaţi la bord, restul…) care se înfruptaseră în timp din farmecele ei, cu doar cîteva ore înainte de prezentarea oficială a soţului, cum procedează uneori domnişoarele de azi, cînd organizează o petrecere de rămas-bun burlăciei. Nu o puteam învinovăţi de prefăcătorie ori de joc dublu, chit că aparent aşa se putea spune. Da, iată un om care a ştiut ce are de făcut în viaţă!

— Nu sînt supărată pe tine, m-a asigurat.

— Ce face surioara? m-am trezit interesîndu-mă, în vreme ce Mina îşi aranja ţinuta.

— La fel ca şi tine, o proastă! Nu-mi plac oamenii care nu ştiu să-şi controleze impulsurile, drept care trăiesc la nimereală, haotic! Te aştept diseară. Ai locul din stînga mea. Dovadă de mare încredere!

— Raul?

— Încă nu e restabilit. Pe lîngă asta, pregăteşte spectacolul de mîine. Marea surpriză a acestei escapade aniversare. Ceva ce merge drept la inimă, ai să te convingi!

— Final de stagiune, e părerea Gretei, care se pricepe la treburile astea, am zis, pentru a demonstra că sînt bine informat, în vreme ce ea se îndrepta spre uşă.

— Da, există elemente de inevitabil dramatism, a recunoscut şi – un gest care n-avea cum să nu mă impresioneze – a revenit şi, de la o distanţă de precauţie, să zicem de un pas, m-a sărutat îndelung pe buze.

Am ieşit pe balconul încastrat în corpul navei şi am contemplat apele perfect liniştite, ca ale unui lac de munte. Jucam într-un film, aşa mi se părea, într-atît totul – vorbe, gesturi, costume, decor natural ori ba – era parte a unui scenariu suspect. Cine a spus că măreţia naturii nu poate fi trucată?

Revelaţia serii a fost, fără nici o îndoială, bancherul grec, soţul Minei. Spre deosebire de nereuşitul companion al Gretei, m-a cucerit, pentru a începe cu latura politică, printr-o evident sinceră declaraţie admirativă adresată ţării în care trăiam, pe care a definit-o, cu argumente, drept unica democraţie din regiune, în ciuda dificultăţilor, necunoscute altundeva, pe care le întîmpină acolo acest sistem, ce nu poate acţiona cu forţa necesară contra unor adversari din interior.

Inutil poate să spun că m-am simţit foarte jenat de această simpatie excesivă, mai ales că, tot sincer, nu împărtăşeam atitudinea lui. Probabil că şi alţii gîndeau la fel ca mine, mă refer la cei de la masa rotundă din mijlocul restaurantului, care ascultaseră şi pricepuseră ce se întîmpla, întîmpinînd cu mare răceală efuziunea filosemită. Nu mai vorbesc de olandez, care s-a înroşit de furie, ca şi cum era vorba de o cabală pusă la cale de mine sau de celebrul Mossad.

— Nu mă aşteptam din partea unui om de afaceri, de obicei o minte rece şi un om care-şi controlează afectele, la un asemenea comportament subiectiv şi sentimental, a spus impresarul, iar cîţiva, la sugestia Gretei, au aplaudat încîntaţi, în vreme ce un domn cu barbă albă a propus un toast în onoarea întregului spectacol.

Mina a păstrat, ca gazdă, o atitudine rezervată, dar faptul că mă plasase în stînga ei, pe un loc de onoare, desigur pentru trecutul meu românesc, dar ce conta?, ţinînd seama şi că era proaspăta soţie a bancherului, cîntărea mult şi înclina aparent balanţa în favoarea mea.

Dincolo de asta, bancherul – înalt, solid, elegant, manierat, cu o privire vie şi inteligentă – se deosebea de pirpiriul locuitor al Olandei, care afişa un comportament şi o ţinută vestimentară de tip boem, deşi nu era artist, ci doar un funcţionar al culturii; acesta forma, alături de umflata poetă, mult mai în vîrstă decît el, o pereche mai curînd ridicolă, în vreme ce, iarăşi, Mina, în pofida trecutului ei aventuros, cu inevitabile alunecări în promiscuitate, părea croită dintotdeauna pentru a fi soţia acelui milionar pretenţios, o femeie de societate, cu bun-gust, demnitate naturală şi simţ diplomatic. Să mai spun că era, în superba rochie de seară, frumos şi ademenitor decoltată, cu o coafură sofisticată, după cum fusese în ţinuta lejeră din timpul vizitei de rămas-bun pe care „ne-o“ făcuse cu doar cîteva ore înainte, foarte excitantă, dar şi adecvată în rolul de soţie.

Dar nu ne adunaserăm acolo pentru a ne admira ori dispreţui unii pe alţii, ci pentru a sărbători discret perechea din dreapta mea la un restaurant franţuzesc, cel mai solicitat din multele existente în acel hotel de cinci stele. Am comandat o supă de ceapă şi brînză de capră, un turnedo cu ciuperci, apoi tort de fructe şi ceai verde, iar toate s-au dovedit excelente.

7. Interludiu

Luasem cu mine *Jurnalul* lui Kafka, pe care tocmai îl reciteam, din două motive: nu aveam prieteni printre invitaţii lui Raul, socoteam prin urmare că voi avea răgaz pentru a continua fascinanta lectură, şi apoi mă izbise admiraţia tînărului praghez pentru memoriile, jurnalul, convorbirile şi scrisorile lui Goethe, pentru orice mărturie privind viaţa acestuia, în ciuda faptului că semăna atît de puţin cu genialul bătrîn din Weimar.

Ajunsesem la un text teribil de important, o însemnare amplă dintr-o duminică de noiembrie a anului 1911, care începea cu precizarea, poate inutilă, „vis:“, după care urma o proză uluitoare despre un spectacol de teatru, cu o piesă a lui Schnitzler, totul descris cu o precizie halucinantă, cum numai Franz Kafka putea să „viseze“ şi apoi să descrie, deoarece toate detaliile aparţineau unei irealităţi de o originalitate desăvîrşită.

Ca şi cum asta n-ar fi fost de ajuns, relatarea visului era urmată în aceeaşi zi, după un rînd alb, de o mărturisire scurtă, cu următorul conţinut: „Trebuie să cred că Max şi cu mine sîntem fundamental diferiţi unul de celălalt. Pe cît admir lucrările sale cînd ele se află sub ochii mei ca un întreg inaccesibil intervenţiei mele, cu-atît fiecare frază pe care el o scrie pentru *Richard şi Samuel* pretinde o concesie din partea mea, pe care o fac

împotriva voinţei şi pe care o resimt dureros pînă în adîncul sufletului. Cel puţin astăzi“.

Max Brod era, cum prea bine se ştie, nu doar cel mai bun prieten al lui Kafka, dar şi omul care-şi pusese întreaga energie şi pricepere în slujba operei lui şi căruia i se datora într-o măsură covîrşitoare însăşi existenţa acestei opere. Că a decis să nu-i ardă romanele şi jurnalele, aşa cum îi ceruse Franz în calitate de unic executor testamentar, ci să le aducă la cunoştinţa lumii, asta nu putea bănui genialul nostru praghez, ce ştia el însă prea bine era că acest om, cel mai apropiat din cîţi prieteni avusese, se ocupase de publicarea povestirilor sale de la bun început, uneori împotriva voinţei ori fără acordul mult indecisului său camarad. *Richard şi Samuel* era un roman pe care cei doi, după moda timpului, îl scriau împreună, tocmai pentru că se considerau asemănători, şi nicidecum total deosebiţi. Mă frapase, să nu spun mai mult, acel scurt text, venind imediat după teribilul vis al spectacolului, mai ales că Max era un talent multiplu, căci scria proză ori eseu şi i se jucau piese de teatru, fiind, tocmai datorită firii sale fundamental diferite, o personalitate pe deplin afirmată.

Într-o postfaţă la ediţia *Jurnalului*, reluată şi în ediţia franceză din care am citat, tradusă şi comentată magistral de Marthe Robert, Brod justifică, plin de înţelegere, la un sfert de secol după moartea lui Kafka, referirile răutăcioase („cele mai multe“) la el tocmai prin aceea că erau atît de apropiaţi, legaţi unul de celălalt, se vedeau întruna, călătoreau împreună în timpul vacanţelor, ajunseseră astfel şi la casa lui Goethe, notele de drum fiind editate de Max post-mortem. De cine să se delimiteze atît de ferm dacă nu de cel mai bun prieten şi coleg de scris?

Cred că am explicat de ce mi se păruse un semn al destinului că m-am oprit cu lectura la acele însemnări şi am luat cartea cu mine, strecurînd-o printre obiectele strict necesare în acea croazieră stranie, mai ales fiindcă

plecam de unul singur şi descoperisem tulburătoarea admiraţie a lui Kafka pentru un Goethe de care, evident-evident, era cu totul deosebit.

În dimineaţa a treia, aşteptînd să se anunţe coborîrea pe ţărm ca să vizităm insulele Cayman, acel „paradis financiar“ despre care tot auzisem cînd lucram ca specialist în probleme externe, am luat cartea şi am recitit pasajele la care mă oprisem, cu senzaţia că trăiesc, nu numai fizic, ci şi intelectual, între cer şi pămînt. După ce venisem de la ospăţul din restaurantul franţuzesc, la care băusem peste măsură din vinul comandat de reuşitul milionar ce o alesese pe Mina de soţie, făcînd o excelentă investiţie, iar pe mine încîntîndu-mă cu profunda lui simpatie pentru nenorocita ţară al cărei cetăţean eram, ieşisem în balconul cabinei, să mă răcoresc şi să văd luna, iar asta îmi amplificase ameţeala, provocînd o euforie în care faptul că nu refuzasem, ca alţii, invitaţia lui Siriopol se împerechea straşnic cu plutirea pe un soi de punte inferioară a acelui fastuos transatlantic. Eram pe Titanic… de ce nu?

8. Un spectacol nesperat

Dimineaţă, cînd s-a anunţat debarcarea, am intrat din nou în cuşca de sticlă a balconului şi am urmărit funcţionarea instalaţiei care extrăgea din cală şalupele cu care urma să ajungem la mal, căci nava nu avea cum să ancoreze decît la o distanţă de cîteva leghe marine (oare aşa li se spune sau e doar o reminiscenţă naivă din lectura romanelor lui Jules Verne?) de aşa-numitul port al insulei. Totul era electronizat, de la identificarea pasagerilor înscrişi pentru această excursie în micuţa colonie britanică pînă la controlul de securitate, iar eu, cu bucuria prostească de a fi apucat aceste vremuri moderne, cu turismul lor „de masă“, mă lăsam învăluit de uimirea că am

scăpat din toate războaiele ce bîntuiseră biata Palestină în anii existenţei mele pe acele meleaguri „părăsite în urmă cu două mii de ani“.

Prima parte a vizitei la care mă înscrisesem cuprindea o călătorie cu un submarin-jucărie, avînd aspectul şi dimensiunile unui microbuz; ar fi trebuit să-mi fie ruşine de această farsă la care participam ca un bebeluş descreierat ori să hohotesc autobatjocoritor sub impresia că retrăiam, la alt nivel al spiralei, aventurile din iarmarocul copilăriei, dar uite că urmăream cu interes şi seriozitate relieful de nisip fin al bazinului subacvatic în care se desfăşura plimbarea, cercetam prin hublouri vegetaţia bizară, la fel ca în acvariul subacvatic de la Marea Roşie, deloc deranjat de exclamaţiile stupid-înfricoşate ale unor americance de vîrsta mea, care se ţineau strîns de talie, de parcă în clipa următoare avea să se anunţe sfîrşitul lumii.

A urmat, în singurătate şi sastiseală, plimbarea prin magazinele luxoase, care expuneau sub ori pe tejghelele de sticlă bijuterii şi vase de porţelan aduse din întreaga lume, fără să afişeze preţurile fabuloase care, aşa lipsite de taxe şi impozite, i-ar fi îngrozit pe turiştii amuţiţi de emoţie, de parcă se aflau, la fel de nepricepuţi şi sfioşi, în muzeele cu tablouri ce costau zeci de milioane. N-am văzut desigur pe nimeni cumpărînd măcar un ac de cravată. De altfel, nici vînzătoarele, nişte asiatice elegante, nu aşteptau să-şi pună în valoare calităţile comerciale, să „împuşte“ un cumpărător.

În schimb, mare înghesuială la tarabele cu bibelouri şi la chioşcurile cu băuturi răcoritoare, anume inventate după gustul acestor „cetăţeni ai lumii“ care veniseră de pe vreunul din vapoarele ancorate în larg. Mi-am adus aminte de emisiunea radiofonică de sfaturi turistice, consecutivă celei de comentarii politice, plină de semnalele muzicale „înregistrate de la sursă“, cu informaţii despre trasee interesante şi preţuri preferenţiale, şi m-a cuprins o jale cumplită la gîndul că uite-aşa mi se spălase creierul şi mi se umpluseră zilele şi nopţile o viaţă întreagă.

Dar toate acestea, inclusiv „nunta“ surioarei, s-au dovedit simple elemente de fond ale sărbătoririi dramaturgului; tocmai cînd ajunsesem să cred că era vorba doar de revigorarea unei cariere internaţionale aflate într-un trecător con de umbră, am fost invitaţi în sala de spectacole a vasului pentru o întîlnire amicală cu amfitrionul. Abia revenit din paradisul financiar al planetei, într-o stare de spirit care mă determina să privesc viaţa cu uşuratica superioritate a insului convins că ştie şi pricepe tot, am găsit pe masa din cabină două invitaţii: una din partea căpitanului, pentru ora 19, alta semnată de Raul, pentru ora 20.

În lumina discretă ce învăluia scena impresionantului amfiteatru şi în vreme ce chelnerii în smoching străbăteau şirurile de fotolii din staluri şi loji, oferind băuturi de soi, în bătaia reflectoarelor s-a ivit un bărbat frumos, cu părul alb, care s-a prezentat drept comandant al expediţiei şi a lansat cîteva glume reuşite, apoi i-a scos la rampă pe membrii statului său major, ofiţeri şi ingineri ai navei, care asigurau partea tehnică a călătoriei, apoi specialişti hotelieri şi, în fine, organizatori ai laturii de divertisment, vreo doisprezece şefi de compartimente, care conduceau din umbră personalul alcătuit din circa o mie de persoane, ce stăteau la dispoziţia celor două mii de pasageri, alcătuind împreună cu ei populaţia unui orăşel de vilegiatură ambulantă. Şefa „programelor“ s-a dovedit a fi, spre satisfacţia mea – nevindecabil patriot local, în pofida apatridului de la suprafaţă –, o bine făcută blondă din România.

După un sfert de oră, prezentările, explicaţiile, răspunsurile la întrebări fiind consumate, prima garnitură s-a retras, iar scena s-a cufundat în beznă. Regia de culise funcţiona perfect, blonda noastră a anunţat că mîine seară va avea loc reprezentaţia unui celebru cabaret, iar acum, în exclusivitate pentru selectul grup al invitaţilor domnului Siriopol, urma o premieră internaţională. Chiar aşa a spus şi chiar aşa a fost. Nu eram atît de priceput

cum îmi închipuisem, n-aş fi ghicit nicicum cărei sfere a existenţei avea să aparţină surpriza, dar, cînd spectacolul a pornit la drum, primul meu gînd a fost că Raul a înregistrat în secret convorbirea mea cu Tomiţă din îndepărtatul Boston şi a decis să dea urmare pretenţiei arhitectului, condiţiei virtuale puse de el pentru participarea la jubileul artistic al prietenului din copilărie.

— Am avut ghinionul să mă nasc într-un loc şi într-un timp care-mi interziceau orice speranţă de afirmare. Multă vreme nu mi-am dat seama cum stau lucrurile, parte datorită vîrstei fragede, care te face să te simţi fericit şi într-o cocioabă mizeră şi îngheţată, parte din pricina monotoniei unei existenţe ce nu te avertizează, nu te pune pe gînduri, nu te înspăimîntă. Pînă s-a produs accidentul care m-a scos din rînduri. Tata a fost arestat într-o noapte de vară fierbinte, îmi amintesc şi-acum aerul clocotit, irespirabil, ieşisem pe verandă şi mă întinsesem, gol puşcă, direct pe podeaua acoperită cu ceea ce fusese cîndva lucrarea de diplomă la şcoala de arte şi meserii pe care o absolvise, un covor cu motive olteneşti, pe care mă tot răsuceam ca să-mi înving prima insomnie. Cred că nu împlinisem încă cincisprezece ani şi mă luptam cu scîrboasele poluţii nocturne, deoarece bordelurile fuseseră lichidate, iar calitatea mea politică, de secretar UTM al şcolii medii financiare, îmi interzicea, eram convins, să recurg la prostituatele ilegale ori să profit de colega Anda, pe care prietenii mei o găseau prin tufişurile grădinii publice. Aţi priceput desigur că trăiam într-o ţară subjugată, numită România, unde arestările se făceau după căderea întunericului numai pentru a întreţine starea de teroare, şi nu fiindcă agenţii ar fi fost ocupaţi în orele de serviciu cu treburi ce nu sufereau amînare. N-am aflat atunci motivul arestării, dar gîndul de copil activist m-a dus imediat la ceea ce era mai răspîndit, anume ascunderea unui trecut, cum se spune acum, deocheat. Primisem de cîteva ori misiunea de a organiza sumbrele şedinţe de

excludere din organizaţia revoluţionară de tineret, urmate de exmatricularea fără drept de reluare a studiilor, a unor „fii de năpîrcă“, acţiuni fireşti şi justificate, deoarece aşchia nu sare departe de trunchi şi ce naşte din pisică şoareci mănîncă, acel folclor care ne dădea senzaţia că aşa a fost de cînd lumea şi aşa va fi pînă la sfîrşitul ei, iar comunismul va învinge pe întreaga planetă. Ei uite că nu! Tata era fiu de ţăran mijlocaş, devenit preşedinte de colhoz, onoare ce se răspîndise ca o auroră peste capetele noastre de orăşeni, astfel că buimăcitorul arest şi înfiorătoarea percheziţie de rigoare se datorau, aveam să aflăm, faptului că, în funcţia de director adjunct al regionalei de transporturi auto, în cîrdăşie cu şeful contabil şi casierul principal, delapidaseră sume importante pe care le jucau la loteria de stat, jocurile de noroc fiind pasiunea lor comună. Treaba era veche, de obicei reuşeau să acopere golurile, dar vreo lună îi pîndise ghinionul, tocmai atunci cînd s-a produs şi turnătoria nevestei contabilului, pe care acesta voia s-o abandoneze, împreună cu trei copii minori. Bani ori alte valori nu s-au găsit la noi, mama, care habar n-avea de nesocotinţa bărbatului, n-a ezitat să-i strige în faţă, la primul vorbitor, că e un hoţ şi un pungaş de care va divorţa chiar mîine, şi-a imaginat, sărmana, că mă va salva de urmările dăunătoare ale condamnării penale, numai că tripleta a fost încadrată la sabotaj şi subminarea economiei naţionale, cei trei fiind condamnaţi de un tribunal militar, în procedură de urgenţă, la cîte cincisprezece ani de muncă silnică şi confiscarea totală a averii. N-o mai lungesc, iată-mă pe drumuri, ucenic de frizer, la marginea societăţii, sortit să rămîn un nimeni pentru totdeauna. Atunci am descoperit lumea!

Pe scenă se afla un singur actor, Raul însuşi, plasat într-un scaun cu rotile, de astă dată în tripla calitate de autor, regizor şi interpret unic, după cum ne informa un program de sală în limba engleză, adus pe loc şi difuzat de chelnerii care continuau să ofere spectatorilor băuturi şi fursecuri.

Întregul text al monodramei era rostit în română şi tradus la cască pentru necunoscătorii acestei limbi, alfel spus pentru marea majoritate a publicului. Regia era impresionantă, căci, îndată după prima replică, au fost proiectate pe un ecran special fragmente din filme documentare de epocă şi din jurnale de actualităţi, cu ilustraţia muzicală corespunzătoare, în vreme ce două proiectoare puternice îşi concentrau fasciculele pe chipul artistului nostru, un bătrîn nebărbierit şi pleşuv, cu obraji cadaverici, înţepenit în fotoliul de invalid, care făcea mărturisiri la capătul unei existenţe ratate.

Biografia, aveam să mă lămuresc rapid, aparţinea unui român etnic, un ins reprezentativ pentru cetăţeanul de rînd al acestei ţări greu încercate în secolul abia încheiat, astfel că nu prelua nimic din existenţa reală a autorului, aşa cum prea bine o cunoşteam. Rezulta că personajul nu-şi părăsise nicicînd patria, deşi adesea îl încercase dorinţa de a fugi de-acolo, problematica exilului, nelipsită din dramaturgia lui Siriopol, era astfel evitată, ceea ce asigura povestirii o originalitate nu numai de conţinut, dar şi de ton. Erau experienţele, gîndurile, senzaţiile şi sentimentele unui om trăit într-o cuşcă ale cărei gratii nici nu le remarcase, preocupat cum fusese de lupta pentru afirmare socială, de bucuriile şi chinurile iubirii, însetat de a obţine o anume libertate de spirit, de a nu pierde capacitatea esenţial umană de a spera într-o izbăvire, cu iluzia, rapid înşelată, că o obţine în unele clipe privilegiate.

Nimic nu prevestise acest spectacol, fusese gîndit ca o premieră mondială de mare efect scenic, scrisă anume pentru întîlnirea jubiliară la care ne invitase în mijlocul oceanului, o surpriză absolută, care-şi atinsese scopul, căci era urmărită cu sufletul la gură de întreaga asistenţă şi înţeleasă ca o meditaţie filosofică, colcăind de concretul vieţii, despre nestinsa aspiraţie a individului de a ajunge la o stare de libertate exterioară, de

vreme ce aceea interioară, după cum rezulta din replica finală, un citat din Kafka, transcris pe coperta broşurii ce ni se înmînase, era lipsită de sens:

— K. avu impresia că rupseseră toţi relaţiile cu el şi că acum era desigur mai liber ca oricînd, putînd aştepta oricît în acel loc, care altădată îi fusese interzis, şi că îşi cucerise prin luptă această libertate, aşa cum cu greu ar fi reuşit altcineva, şi că nimeni nu avea voie să se atingă de el sau să-l alunge, dar că – această convingere era cel puţin la fel de puternică – în acelaşi timp nu exista nimic mai absurd, mai deznădăjduit decît această libertate, această aşteptare, această inviolabilitate.

S-a aplaudat minute în şir la scenă deschisă (cortină, oricum, nu exista), eram cu toţii în picioare, vreo patruzeci de invitaţi, şi aşa, răspîndiţi în pîlcuri pe tot întinsul amfiteatrului, păream chiar mai puţini, un soi de salon de muzică de pe timpuri, în vreme ce Raul, care sărise sprinten din fotoliul bătrînesc, se înclina întruna, încîntat de succes, zîmbitor, fericit. La ieşire, chelnerii, în uniformele lor de lux, alcătuiau un lanţ viu care ne îndrepta către o sală de protocol, unde avea să se desfăşoare, evident-evident, cocteilul în onoarea sărbătoritului, pe care-l vedeam cu toţii pentru prima oară de la începutul croazierei şi puteam deduce că şi acest gest fusese regizat, nici vorbă de vreo boală ori alt motiv al solitudinii, în afara efectului de potenţare a stării de surpriză.

Am aşteptat răbdător să-mi vină rîndul pentru a-i putea strînge mîna şi, Doamne, eram într-adevăr sincer şi emoţionat atunci cînd l-am felicitat şi elogiat nu doar pentru spectacolul ce încoronase jubileul, ci şi pentru reuşita unei existenţe sociale cu care puţini pe lumea aceasta se pot lăuda. Putea poza cu modestie în rolul de artist multiplu dotat, de importanţă internaţională, deşi valoarea lui reală nu justifica o asemenea poziţie, căci, prin mijloace care uite că acum nu mai contau, izbutise să se impună, să refuze cu obstinaţie marginalizarea, anonimatul la care-l sortea înzestrarea

propriu-zisă şi să ajungă „cineva“, cum se spunea odinioară în orăşelul din care pornisem. Era marele său merit, incontestabil, cîştigarea unui pariu cu viaţa, chiar dacă nu şi cu arta, la capătul unei lupte dificile şi prelungite. Întrebat ce ar fi devenit dacă n-ar fi fost comandantul legendar al partizanilor în singura ţară care se eliberase fără ajutorul aliaţilor, Tito a răspuns liniştit: miliardar american. Raul nu rîvnise o poziţie întemeiată pe avere, ea însăşi trecătoare, ci pe o recunoaştere în domeniul fragil al teatrului, şi nu-şi trădase nicicînd idealul, nu fusese deloc oportunist în sensul îngust al cuvîntului, nici măcar carierist în mod dezonorant, ci un arivist ambiţios, un parvenit nu lipsit de grandoare, precum personajele de gen din romanele clasice.

9. Valurile oceanului

Judec, poate, în sens bun, părtinitor, deoarece am fost plăcut surprins de faptul că, după ce partea ceremonioasă a trecut, sărbătoritul a venit mai întîi la mine, o onoare nemeritată care m-a făcut să roşesc jenat, nu pentru o bătaie pe umeri în treacăt, în drum spre puternicii zilei, ci pentru o tacla amicală; am avut bizara impresie, cred că nu greşesc, în apropierea lui şi în acele împrejurări speciale, că înregistrez în făptura sa un tremur, o înfiorare, de ins mereu cu ochii în patru, precum un politician ori mafiot care se teme că ar putea fi împuşcat acolo în public, în ciuda vigilenţei paznicilor pe care i-a angajat; cine ştie dacă nu aşa a trăit mereu, sub ameninţarea că totul se poate răsturna, şi a preferat să dispună de acea recunoaştere publică a operei sale, ceva care nu se şterge, nu dispare precum contul bancar, nu dă faliment precum o reţea de afaceri, ci pîlpîie ori străluceşte şi după ce ai trecut pragul ultim?

L-am urmărit dînd ocol sălii cu grija de a nu neglija pe nimeni şi iată-l revenind lîngă mine, făcîndu-mi semn să-l însoţesc. M-a condus pînă-n colţul unde se aşezase un bătrînel cu o privire albastră, strălucind de blîndeţe şi seninătate, a făcut prezentările, subliniind faptul că eram amîndoi din România şi trăiam amîndoi în Ţara Sfîntă.

— După ştiinţa mea, este singurul poet din lume care a avut curajul să aştearnă pe hîrtie, într-o notă biografică la primul său volum de versuri, publicat la vîrsta de optzeci şi cinci de ani, ca ediţie definitivă, o frază care sună cam aşa, reproduc din memorie: „În general nu am publicat poezii decît dacă mi-au fost cerute de cineva, fiindcă a transcrie o poezie şi a o expedia, a discuta despre ea era o pierdere de timp, pe care îl furam de la o altă poezie în devenire“.

Dîndu-şi seama, după figura mea uluită, că am priceput cum stau lucrurile, Raul a ţinut totuşi să sublinieze că acest scriitor se află la Polul Nord al literaturii, în vreme ce toţi ceilalţi autori, dornici să aibă cititori, doar poezia este o formă de comunicare cu lumea, nu-i aşa?, se află pe diverse paralele şi meridiane ale acestui glob, indiferent cărei generaţii îi aparţin, de cînd s-a scris primul vers al omenirii.

— Iar eu, alţii ca mine, care luptă cu ghearele şi cu dinţii pentru a deveni cît mai cunoscuţi, a avea sumedenie de cititori şi spectatori, ne situăm la Polul Sud, în plin marasm al celebrităţii! E unul din marii poeţi ai avangardei româneşti, din micul grup care a scos revista *Alge*, a fost coleg de şcoală şi prieten cu celebrul Gherasim Luca, judecat împreună cu el pentru pornografie în anii ’30, inginer de profesie, ajuns în Israel, unde, la Haifa, se întîlnea cînd şi cînd cu alt poet avangardist, Paul Păun, medic, şi-şi citeau unul altuia poemele. Fascinant, acest *om ciudat*, cum sună titlul volumului său! Totul în româneşte, o limbă care, cum se ştie, nu e franceza sau engleza.

Omul ciudat nu era atent la discursul dramaturgului, bănuia cam ce se poate spune despre el pe tonul acela înalt, gîtuit de emoţie, şi privea în schimb forfota din sală, în vreme ce eu mă întrebam cum a putut fi convins să vină la acest festin şi dacă nu cumva prezenţa lui acolo era rodul imaginaţiei mele şi numai vorbele lui Siriopol îi conferiseră o anumită realitate, fiind de fapt rodul ficţiunii verosimile, precum literatura în întregul ei.

— Aţi vrea să ne citiţi ceva din cartea pe care aţi publicat-o?

— Nu e locul potrivit, a spus el. Nu e linişte, sînt prea mulţi oameni.

Nu se supărase. Nu răspundea ironic, nu considera că rugămintea aceea e o aberaţie, confirma doar impresia mea că poetul este şi nu este acolo. Fiinţa lui era neverosimilă, nu situaţia, mi-am spus. Să-i pretinzi explicaţii, să-i explici inadvertenţele, cînd pînă şi Kafka fusese publicat ori tradus ori considerat unic şi genial „numai cînd alţii“ voiseră! Cît despre prietenul meu din copilărie, faptul că tresărea încă la acest fenomen straniu era o dovadă că o jumătate a personalităţii sale era demnă de admirat, iar cealaltă jumătate avea decenţa de a-şi ţine gura.

— Eu ar fi trebuit să-l aduc pe domnul acesta aici!

— De ce n-ai făcut-o? Aş fi înţeles aluzia, mi s-ar fi părut chiar prea transparentă!

Bătrînul poet s-a ridicat, s-a îndepărtat de noi fără o vorbă, iar cîteva minute mai tîrziu l-am văzut undeva pe punte, cu spatele întors spre apele oceanului, urmărind cu interes jocul de volei al unui grup de fete.

— Gata, aţi isprăvit cu secretele?

Lina, dogorind de vitalitate, răsărise în spatele nostru şi mă prinsese de braţ.

— Domnul acela cu care aţi discutat e o minune de om. Ceva care parcă nu există!

— Ai vorbit cu el?

— Sigur. Are o putere de atracţie irezistibilă. Doar mă cunoşti. Cum era să pierd o asemenea ocazie? Mi-a citit o poezie, undeva într-un colţ retras, nimeni nu rezistă insistenţelor mele fierbinţi!

— Te pomeneşti că tu l-ai adus pe corabia nebunilor! Cum l-ai convins pe acest urs sălbatic să-şi piardă vremea cu noi?

— Pe nevastă-sa am convins-o cu argumentul că şi el are nevoie de relaxare. Mi-a arătat cineva volumul său de versuri, mi-a explicat cum stau lucrurile… Cineva care ştia!

A doua coborîre de pe vapor a avut loc în Honduras, pe un ţărm din Lumea a Treia ce reprezenta, într-un sens, opusul paradisului bijuteriilor din insula Cayman, căci organizatorii de excursii se pricep de minune la asemenea găselniţe. Cam bănuiam ce mă aşteaptă, dar gîndul că voi pune prima oară piciorul în America Centrală mi-a învins ezitările, dovadă că pasionatul specialist în ştiri externe încă dădea semne de viaţă în gîndurile mele. Mai conta şi faptul că nu uitasem ce bizar mi se păruse să obţin viza de intrare în această republică a bananelor de la ireala – precum poetul cel ciudat – reprezentanţă diplomatică de la Herzliya, plătind contravaloarea unui timbru ca de filatelie, lipit pe paşaportul meu de reporter internaţional.

Un microbuz ne-a dus, ca pe nişte aventurieri ce eram, pe un drum cu hîrtoape şi mult praf, străjuit de cîmpuri nelucrate şi colibe imaginare, pînă la o rezervaţie, o semi-confecţionată pădurice subtropicală dintr-un film turistic, şi a oprit în mijlocul unui circ cu maimuţe şi papagali multicolori, parte deţinuţi în uriaşe cuşti de sîrmă împletită, parte circulînd liber printre noi, unii şi unele de o blîndeţe angelică, parcă dresaţi, restul de o agresivitate rău prevestitoare. Copiii şi cei cu suflete infantile se distrau de minune, eu şi alţii ca mine ne plictiseam, vag speriaţi de accidentele inevitabile ce aveau să se producă atunci cînd joaca va depăşi măsura.

Regretam că avusesem slăbiciunea de a mă angaja într-o asemenea vizită kitsch, încercam să rămîn cît mai departe de grupul petrecăreţilor, din păcate era o zonă ameninţată de insecte, şi cercam ghidului explicaţii privind următorul popas la o crescătorie de broaşte ţestoase, cu aerul că acesta era de fapt rostul prezenţei mele în acel pustiu din America Centrală. Am pornit apoi spre alt punct de interes al excursiei, valea unui rîu secat, iarăşi un spaţiu ca din altă lume, supratraversat la mare înălţime de un pod suspendat, cu o podea confecţionată din lemne legate cu frînghii, un drum al aceluiaşi circ, unde ne aflam ca echilibrişti şi clovni.

Puntea a prins să se bîţîie într-un soi de legănat, mulţi se distrau de minune pe acel drum îngust şi zgîlţîiau puntea spre a-i înspăimînta pe cei mai slabi de înger, o fetiţă rămasă în urmă a fost atacată de un papagal răzvrătit, ce nu voia să se desprindă de părul ei bogat, iar ţipetele disperate ale victimei s-au combinat cu hohotele prefăcut sinistre ale călătorilor din înalturi, într-un vacarm de bîlci ori de pavilion al condamnaţilor la moarte. Aveam oare să mai revenim întregi pe luxosul transatlantic?